

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

گلبرگ‌های مهدوی

حاوی ۵۹ معرفت‌درباره حضرت مهدی (عج)

محمدجواد مهری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست

فهرست	۵
گلبرگهای مهدوی؛ شامل ۵۹ معرفت تحقیقی تحلیلی درباره حضرت مهدی (عج)	۹
مشخصات کتاب	۹
اشاره	۱۰
فهرست مطالب	۱۴
سراغاز سخن	۲۱
فصل اول: حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در قرآن، روایات و سایر ادیان	۲۵
اشاره	۲۵
(۱)سؤال: آیا ممکن است زمین خالی از حجت خدا و امام علیه السلام باشد؟	۲۹
(۲)سؤال: در پاره ای از روایات آمده است که «هر کس بمیرد و امام زمانش را نشناسد به مرگ جاهلیت مرده است»حال پرسش این است که چرا باید امام زمان خود را بشناسیم؟	۳۰
(۳)سؤال: آیا یک کودک پنج ساله (یا چهار ساله)می تواند امام شود؟	۳۲
(۴)سؤال: آیا در قرآن مجید پیرامون حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف آیه ای آمده؟	۳۷
(۵)سؤال: صفات و خصوصیات حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را در روایات بیان کنید؟	۴۰
(۶)سؤال: در روایات متعدّد، پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله پس از خبر دادن به وجود و قیام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف فرموده: «إِشْمُهُ إِشْمِي: نام او همنام من است»	۴۵
(۷)سؤال: آیا عقیده به ظهور منجی عدالت گستر حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به مسلمانان اختصاص دارد یا در سایر ادیان و کتب آسمانی نیز چنین عقیده ای هست؟	۴۷
(۸)سؤال: آیا اعتقاد به حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و مسأله ظهور اختصاص به شیعیان دارد یا نه؟	۴۹
(۹)سؤال: آیا به عقیده اهل تسنّن حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف متولّد شده است یا نه؟	۵۱
(۱۰)سؤال: آیا علمای اهل تسنّن پیرامون حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف کتابی نوشته اند یا نه؟	۵۳
اشاره	۵۳
الف: برخی از کتابهایی که به صورت مستقل درباره حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نوشته شده عبارتند از:	۵۴
ب: برخی از کتابهایی که بخشی از مباحث خود را پیرامون آن حضرت اختصاص داده اند	۵۵
ج: چند نفر از کسانی که ادعای تواتر آن روایات را دارند، ذیلأ به آنها اشاره می کنیم:	۵۶
فصل دوم: حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در دوران غیبت	۵۷
اشاره	۵۷
(۱۱)سؤال: مراد از غیبت صغری و کبری چیست و از کجا آغاز شد؟	۶۱
اشاره	۶۱
مشخصات و صفات نواب اربعه به قرار ذیل است:	۶۳
اشاره	۶۳
۱. ابو عمرو، عثمان بن سعید غمری:	۶۳
۲. ابوجعفر، محمد بن عثمان غمری:	۶۴
۳. ابوالقاسم، حسین بن روح بن ابی بحر نوبختی:	۶۵
۴. ابوالحسن علی بن محمد سمری:	۶۷
و بدین ترتیب امور نیابت خاضه پایان پذیرفت و غیبت کبری آغاز گردید.	۶۸
اشاره	۶۸
۱- مقبوله عمر بن حنظله:	۶۹
۲- توفیق حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف:	۷۱
بخشی از رسالت ها و ویژگی های عالمان دینی از این قرارند:	۷۳
اشاره	۷۳
۱- مرزبانی از عقیده اسلامی	۷۳
۲- حفظ و گسترش علوم اسلامی	۷۵

- ۳- تکیه گاه محرومان ۷۶
- ۴- پرچمداری جهاد و شهادت ۷۷
- (۱۲) سؤال: فلسفه غیبت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چیست؟ ۷۹
- (۱۳) سؤال: امام غائب چه فایده ای برای مسلمانان دارد؟ ۸۲
- (۱۴) سؤال: آیا پیش از حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چنین اتفاقاتی مانند غیبت و پنهان شدن از دیدگان مردم رخ داده است؟ ۸۶
- (۱۵) سؤال: آیا کسی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را در دوران کودکی اش و پیش از غیبت دیده است یا نه؟ ۸۷
- (۱۶) سؤال: چرا امام عسگری فرزندش حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را از مردم پنهان و مخفی می کرد؟ ۸۸
- (۱۷) سؤال: آیا ممکن است حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف که در سال ۲۵۵ «ه-ق» متولد شده، تا به حال که سال ۱۴۲۵ «ه-ق» است زنده بماند؟ ۹۳
- (۱۸) سؤال: آیا در دوران غیبت کبری می توان با حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ملاقات کرد و او را دید؟ اگر پاسخ مثبت است چگونه با مضمون توقع آن حضرت که به آخرین نایب خود علی بن محمد سمری نوشته و فرموده: «به زودی برخی از شیعیان من می آیند ۱۰۰ ۱۰۲
- (۱۹) سؤال: محل سکونت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف کجاست؟ ۱۰۲
- (۲۰) سؤال: برخی از روایات و حکایات و نوشته ها، محل سکونت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را در دوران غیبت، کوه «رضوی» یا «ذی طوی» یا جزیره خضرا یا سرداب مقدس سامرا می دانند، آیا در این زمینه مدرک معتبری وجود دارد یا نه؟ ۱۰۸
- فصل سوم: ویژگی های منحصر به فرد حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ۱۱۳
- اشاره ۱۱۳
- (۲۱) سؤال: چرا به حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف قائم آل محمد علیهم السلام گفته می شود؟ ۱۱۷
- (۲۲) سؤال: آیا بردن نام اصلی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف حرام است یا نه؟ ۱۱۷
- (۲۳) سؤال: علت به پا خاستن و قیام، هنگام شنیدن نام «قائم» چیست؟ ۱۲۱
- (۲۴) سؤال: آیا دست بر سر گذاشتن هنگام نام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ریشه روانی دارد یا نه؟ ۱۲۲
- (۲۵) سؤال: انتظار فرج چیست؟ ۱۲۳
- (۲۶) سؤال: آیا دعاء برای تعجیل فرج حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف تأثیر دارد یا نه؟ ۱۲۷
- (۲۷) سؤال: آیا حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف هنگام ظهور، جوان است یا پیر؟ ۱۳۰
- (۲۸) سؤال: آیا میراث انبیاء و پیامبران گذشته نزد حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف وجود دارد یا نه؟ ۱۳۱
- (۲۹) سؤال: آیا علامت و نشانه ای از انبیاء و پیامبران سلف در حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف وجود دارد یا نه؟ ۱۴۰
- (۳۰) سؤال: آیا حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف همسر و فرزندی دارد یا نه؟ ۱۴۳
- فصل چهارم: علائم و نشانه های ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ۱۵۱
- اشاره ۱۵۱
- (۳۱) سؤال: شرایط ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چیست؟ و یا به عبارت دیگر مسلمانان در قبال نهضت آن حضرت چه وظیفه ای دارند و در چه صورتی می توان گفت مسلمین برای قیام جهانی و دشوار آن بزرگوار آمادگی دارند و در انتظار ظهور و تأسیس دولت نیرومنا ۱۶۰
- (۳۲) سؤال: علائم و نشانه های ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف کدامند؟ ۱۶۰
- اشاره ۱۶۰
- الف) علائم حتمیه ۱۶۱
- ب) علائم غیر حتمیه ۱۶۳
- (۳۳) سؤال: بین علائم و نشانه های حتمی پیش از ظهور و زمان ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چه قدر فاصله است؟ ۱۶۵
- (۳۴) سؤال: سفیانی کیست؟ ۱۶۶
- (۳۵) سؤال: کیفیت صیحه و ندای آسمانی پیش از ظهور را بیان نمایند؟ ۱۷۸
- (۳۶) سؤال: نفس زکیه، سید حسنی، سید خراسانی و شعیب بن صالح، یمانی، دجال، جعفر کذاب، شیصانی، و عرف سلمی چه کسانی هستند؟ ۱۸۱
- جواب: ۱۸۱
- الف) نفس زکیه ۱۸۱
- ب) سید حسنی ۱۸۵
- ج) سید خراسانی و شعیب بن صالح ۱۸۷
- ت) یمانی ۱۹۲
- ث) دجال ۱۹۵
- د) جعفر کذاب ۲۰۲

۳۳۳	رجعت در چه زمانی واقع می شود؟
۳۳۴	هدف از رجعت، قبل از رستاخیز عمومی انسان ها چیست؟
۳۳۶	آیا اعتقاد به رجعت از ضروریات دین است، به طوری که اگر کسی منکر آن شد کافر باشد؟
۳۳۸	از ظاهر برخی آیات استفاده می شود که قرآن، عقیده به رجعت را نفی می کند
۳۴۰	آیا عقیده به رجعت از بهبودیت گرفته شده است یا نه؟
۳۴۳	مصادر تحقیق و پژوهش
۳۶۳	تالیفات نگارنده
۳۶۳	اشاره
۳۶۶	و اما مقالات
۳۶۷	درباره مرکز

گلبه‌های مهدوی: شامل ۵۹ معرفت تحقیقی تحلیلی درباره حضرت مهدی (عج)

مشخصات کتاب

سرشناسه: مه‌ری، محمدجواد، - ۱۳۲۶

عنوان و نام پدیدآور: گلبه‌های مهدوی: شامل ۵۹ معرفت تحقیقی تحلیلی درباره حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) / نویسنده محمدجواد مه‌ری کرمانشاهی

مشخصات نشر: قم: مشرقین، ۱۳۸۳.

مشخصات ظاهری: ص ۲۸۶

فروست: (مباحثی پیرامون مهدویت، عصر غیبت و حکومت جهانی آن حضرت علیه السلام ۲)

شابک: ۹۶۴-۵۷۸۱-۸۱-۷۱۰۰۰۰ ریال:

یادداشت: عنوان روی جلد: گلبه‌های مهدوی: حاوی ۵۹ معرفت درباره حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف.

یادداشت: کتابنامه: ص. [۲۸۱] - ۲۸۶؛ همچنین به صورت زیرنویس

عنوان روی جلد: گلبه‌های مهدوی: حاوی ۵۹ معرفت درباره حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف.

عنوان دیگر: ۵۹ [پنجاه و نه] معرفت تحقیقی تحلیلی درباره حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف)

عنوان دیگر: گلبه‌های مهدوی: حاوی ۵۹ معرفت درباره حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف

موضوع: مهدویت -- پرسشها و پاسخها

موضوع: محمدبن حسن (عج)، امام دوازدهم، ۲۵۵ق. -- پرسشها و پاسخها

موضوع: محمدبن حسن (عج)، امام دوازدهم، ۲۵۵ق. -- احادیث

رده بندی کنگره: ۱۳۸۳۸/م۹۲/BP۲۲۴

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۶۲

شماره کتابشناسی ملی: م ۸۴-۲۲۴۳۶

سرآغاز سخن ۱۱

فصل اوّل: حضرت مهدی در قرآن، روایات و سایر ادیان

آیا ممکن است زمین خالی از حجت خدا و امام علیه السلام باشد؟ ۱۷

چرا باید امام زمان خود را بشناسیم؟ .. ۱۸

آیا یک کودک پنج ساله می تواند امام شود؟ ۲۰

آیا در قرآن پیرامون حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف آیه ای آمده است؟ ۲۵

خصوصیات حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را در روایات بیان کنید؟ ۲۸

نقدی بر روایت «اِسْمُهُ اِسْمِي وَ اِسْمُ اَبِيهِ اِسْمُ اَبِي» ۳۳

آیا عقیده به ظهور منجی به مسلمانان اختصاص دارد یا در سایر ادیان هم ... ۳۵.

آیا اعتقاد به حضرت و مسأله ظهور اختصاص به شیعیان دارد؟ ۳۷

آیا به عقیده اهل تسنن حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف متولّد شده است یا نه؟ ۳۹

آیا علمای اهل تسنن پیرامون حضرت کتابی نوشته اند یا نه؟ ۴۱

فصل دوم: حضرت مهدی در دوران غیبت

مراد از غیبت صغری و کبری چیست و از کجا آغاز شد؟ ۴۷

مشخصات و صفات نَوَاب اربعه ۴۹

مقبوله عمر بن حنظله ۵۵

توقيع حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف ۵۷

رسالت علماء در عصر انتظار. ۵۹

فلسفه غیبت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چیست؟..... ۶۵

امام غایب چه فایده ای برای مسلمانان دارد؟ ۶۸

آیا پیش از حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چنین اتفاقاتی مانند غیبت و پنهان

شدن از دیدگاه مردم رخ داده است؟.. ۷۲

آیا کسی حضرت عجل الله تعالی فرجه الشریف را در دوران کودکی و پیش از غیبت دیده است؟ ۷۳

چرا امام عسگری فرزندش حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را از مردم مخفی می کرد؟ ۷۴

آیا ممکن است حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف تا به حال زنده بماند؟ ۷۹

آیا در دوران غیبت کبری می توان با حضرت عجل الله تعالی فرجه الشریف ملاقات کرد و او را دید؟ ۸۶

محل سکونت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف کجاست؟..... ۸۸

الف) محل سکونت پیش از دوران غیبت.. ۸۸

ب) محل سکونت در دوران غیبت صغری.. ۸۹

پ) محل سکونت در دوران غیبت کبری.. ۹۰

آیا محل سکونت حضرت عجل الله تعالی فرجه الشریف در کوه رضوی، ذیطوی، جزیره خضراء و یا سرداب مقدس است یا نه؟ ۹۴

فصل سوم: ویژگی های منحصر به فرد حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف

چرا به حضرت مهدی قائم آل محمد صلی الله علیه وآله گفته می شود؟ ۱۰۱

آیا بردن نام اصلی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف حرام است یا نه؟ ۱۰۱

ص: ۶

علت بیا خاستن و قیام، هنگام شنیدن نام «قائم» چیست؟ ۱۰۵

آیا دست بر سر گذاشتن هنگام نام حضرت ریشه روایی دارد؟ ۱۰۶

انتظار فرج چیست؟ ۱۰۷

آیا دعاء برای تعجیل فرج حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف تأثیر دارد یا نه؟ ۱۱۱

آیا حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف هنگام ظهور جوان است یا پیر؟ ۱۱۴

آیا میراث پیامبران گذشته نزد حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف وجود دارد؟ ۱۱۵

آیا علامت و نشانه‌ای از انبیاء و پیامبران سلف در حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف وجود دارد یا نه؟ ۱۲۴

آیا حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف همسر و فرزندی دارد یا نه؟ ۱۱۲۷

فصل چهارم: علائم و نشانه‌های ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف

شرایط ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چیست؟ ۱۳۷

علائم و نشانه‌های ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف کدامند؟ ۱۴۲

الف) علائم حتمیه ۱۴۳

ب) علائم غیر حتمیه ۱۴۵

بین علائم حتمی پیش از ظهور و زمان ظهور حضرت عجل الله تعالی فرجه الشریف چه قدر فاصله است؟ ۱۴۷

سُفیانِی کیست؟ ۱۴۸

کیفیت صیحه و ندای آسمانی پیش از ظهور را بیان نمائید؟ ۱۶۰

نفس زکيه کیست؟ ۱۶۳

سید حسنی کیست؟ ۱۶۷

ص: ۷

سید خراسانی و شعیب بن صالح چه کسانی هستند؟ ۱۶۹

یمانی کیست؟ ۱۷۴

دجال کیست؟ ۱۷۷

جعفر کذاب کیست؟ ۱۸۴

شیصبانی کیست؟ ۱۸۸

عوف سلمی کیست؟ ۱۹۰

آیا وقت ظهور حضرت عجل الله تعالی فرجه الشریف مشخص و معلوم است یا نه؟ ۱۹۱

فلسفه تعیین نشدن وقت ظهور حضرت عجل الله تعالی فرجه الشریف از جانب امامان علیهم السلام

چه بوده؟ ۱۹۴

آیا روز، ماه و سال ظهور حضرت در روایات ذکر شده یا نه؟ ۱۹۵

حضرت از کجا می فهمد که موقع ظهورش فرا رسیده است؟ ۱۹۹

محل ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف کجاست؟ ۲۰۱

هنگام ظهور حضرت چه افرادی و در چه مکانی با وی بیعت می کنند؟ ۲۰۲

آیا هر کسی که ظهور حضرت را انکار کند کافر است یا نه؟ ۲۰۶

مردم از کجا متوجه می شوند که حضرت ظهور کرده است؟ ۲۰۷

حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در هنگام ظهور با چه کسانی می جنگد؟ ۲۰۸

آیا قبل از ظهور حضرت دو سوم مردم جهان کشته می شوند؟ ۲۱۴

حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در هنگام ظهور مساجدی را که تخریب و یا می سازد کدام است؟ ۲۱۵

فصل پنجم: سیمای حکومت جهانی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف

آیا حکومت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف عالم گیر و جهانی است یا نه؟ ۲۱۹

چگونه ممکن است کسی بتواند بوسیله شمشیر، به جنگ سلاحهای اتمی و مخرب برود و سرانجام هم پیروز شود؟ ۲۲۲

سرنوشت اهل کتاب و سایر کفار در حکومت حضرت

چگونه می باشد؟ ۲۲۴

آیا حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف با اقلیت های دینی و اهل کتاب بوسیله کتب خودشان حکم می کند؟.....

۲۳۰

آیا حضرت هنگام ظهور احکام نو و جدیدی می آورد؟ ۲۳۰

محل حکومت و زمامداری حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف کدام شهر است؟ ۲۳۴

حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چند سال حکومت می کند؟... ۲۳۷

چه تحولاتی پس از ظهور حضرت و در حکومت وی بوجود می آید؟ ۲۳۹

فصل ششم: خصال یاران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف یاران حضرت چند نفرند و دارای چه ویژگی های

هستند؟ ۲۵۱

الف) یاران خاص آن حضرت عجل الله تعالی فرجه الشریف ۲۵۱

ب) یاران مطلق آن حضرت عجل الله تعالی فرجه الشریف ۲۵۴

پ) ویژگیهای یاران آن حضرت عجل الله تعالی فرجه الشریف ۲۶۰

ت) محل سکونت یاران آن حضرت عجل الله تعالی فرجه الشریف ۲۶۲

آیا ایرانیان در دوران ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نقشی دارند یا نه؟ ۲۶۵

فصل هفتم: شهادت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و رجعت

آیا حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف کشته می شود یا نه؟.. ۲۷۹

کیفیت رجعت در زمان ظهور حضرت عجل الله تعالی فرجه الشریف را بیان فرمائید؟ ۲۸۱

رجعت از دیدگاه قرآن ۲۸۵

رجعت از دیدگاه روایات ۲۹۰

چه کسانی رجعت خواهند کرد؟ ۲۹۲

رجعت در چه زمانی واقع می شود؟ ۳۰۵

هدف از رجعت، قبل از رستاخیز عمومی انسانها چیست؟ ۳۰۶

آیا اعتقاد به رجعت از ضروریات دین است؟ ۳۰۸

جواب برخی از آیات قرآنی که عقیده به رجعت را نفی می کنند؟ ۳۱۰

آیا عقیده به رجعت از یهودیت گرفته شده است یا نه؟ ۳۱۲

مصادر تحقیق و پژوهش ۳۱۵

تالیفات نگارنده ۳۲۲

ص: ۱۰

سر آغاز سخن

«به نام آنکه نامش حرز جان هاست»

سلام بر نماینده خدا

سلام بر فرزند طه و محکّمات!

سلام بر فرزند یش و ذاریات!

سلام بر فرزند طور و عادیات!

سلام بر یوسف فاطمه سلام الله علیها

سلام بر منتقم خون حسین علیه السّلام!

سلام بر درهم شکننده شوکت زورگویان!

سلام بر صاحب شمشیر بزّان!

سلام بر عزت بخش دوستان و خوارکننده دشمنان!

سلام بر امید مظلومان و ستمدیدگان!

سلام بر فریاد رس بی کسان

سلام بر قطب عالم امکان!

سلام بر دادگستر جهان!

سلام بر مهدی!!!

و سلام بر نیمه شعبان روز میلاد یگانه دوران!

جانم به قربانت! ای پنهانی که از میان ما بیرون نیستی

جانم به قربانت! ای دور از نظری که از ما دور نیست

جانم به قربانت! ای آرمان هر مشتاقی که آرزویت کنند، از مردان و زنان با ایمانی که به یاد تو ناله از دل کشند.

تا کی سرگردان تو باشم، ای مولای من؟

و تا کی و به چه زبانی وصف تو گویم و راز دل کنم؟

گران است بر من که بر تو بگذرد، آنچه می گذرد، نه بر دیگران!

آیا کمک کاری هست که با او فریاد و گریه را طولانی کنم؟

آیا بی‌تابی چون من هست، که چون به خلوت رود، در زاری و جزع کمکش کنم؟

آیا چشمی هست، که خار فراق در آن خلیده و گریان باشد، تا چشم پر خار من نیز یاریش دهد؟

آیا ای پسر احمد! بسویت راهی هست تا دیدارت کنم؟

و آیا روز جدائی ما به وعده تو پیوست می شود تا بهره‌مند گردیم؟

کی می شود که به سرچشمه‌های پر آبت در آئیم و سیراب شویم!

کی می شود که سیراب شویم از آب وصل تو، که تشنگی ما به درازا کشید!

کی می شود که صبح و شام را با تو به سر بریم و دیده روشن کنیم!

کی می شود که تو ما را بینی و ما تورا ببینیم و پرچم نصرت را برافراشته باشی و مردم آن را مشاهده کنند!

آیا می شود ببینیم آن روزی را که ما گرداگردت را گرفته و تو رهبر مردم باشی و زمین را پر از عدل و داد کنی و بچشانی به دشمنانت، خواری و کیفر را و نابود کنی سرکشان و منکران حق را و بزنی ریشه گردنکشان را و بر کنی اساس ستمکاران را.

... و در این مجموعه، که با مدد از عنایت خاتم اوصیاء حضرت قائم منتظر عجل الله تعالی فرجه الشریف تهیه و تدوین شده، سعی مان بر این بوده تا سؤالات و شبهاتی که در مجامع و محافل مذهبی و غیر آن، پیرامون مهدی باوری و آخرالزمان مطرح می شود، با روشی تحقیقی تحلیلی به صورت ۵۹ گلبگ مهدوی در دسترس شما قرار گیرد.

در ۵۹ چه سزیست؟

نام قشنگ، زیبا و دلربای «مهدی» به حروف ابجد ۵۹ می شود.

آری در این دائره المعارف، جهت رفع تشنگی شیفتگان و تشنگان معرفت صاحب الزمان و ربیع الانام، ۵۹ ظرف از معرفت وجود صاحب الصمصام و بقیه العتره به حضور شما تقدیم گردیده است.

در پایان از یکایک دانشورانی را که از آثار ارجمندشان در جمع آوری

ص: ۱۳

این دفتر بهره برده ام، آنانکه زنده اند همت کریمانه شان را سپاس گویم و آنانکه در قید حیات نیستند از درگاه حضرت ربوبی برایشان طلب مغفرت و آمرزش دارم، امید است که مورد قبول درگاه الهی و عنایت حضرت ولی الله الاعظم روحی و ارواح العالمین له الفداء قرار گیرد (اللَّهُمَّ أَعِزَّنَا اللَّهُ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا وَ وَفَّقْنَا بِلِقَاءِ مَوْلَانَا صَاحِبِ الزَّمَانِ عَجَلِ اللَّهُ تَعَالَى فَرَجَهُ الشَّرِيفَ).

قم مقدس عُشَّ آلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ

محمدجواد مُهْرِي / ۲۹/۳/۸۳

ص: ۱۴

فصل اول: حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در قرآن، روایات و سایر ادیان

اشاره

ص: ۱۵

(۱) سؤال: آیا ممکن است زمین خالی از حجت خدا و امام علیه السلام باشد؟

جواب: آنچه از روایات متعدده بدست می آید این است که هیچ گاه زمین بی امام نمی ماند، چرا که برای بشر مادی و خاکی امکان درک فیض بلاواسطه خداوند متعال ممکن نیست، لذا بشر در ادامه حیاتش محتاج به یک واسطه است که فیض را از مبدأ فیاض بگیرد و به نیازمندان برساند، آن واسطه باید کسی باشد که جنبه الهی و معنوی او قوی تر و بالاتر از جنبه جسمانی او باشد و او همان کسی است که در سیر کمالات به جایی رسیده است که قابلیت درک فیض را دارد که شیعه او را معصوم و منزه از هر آلودگی دانسته و به عنوان حجت خدا بر خلق می شناسد. و اینک چند روایت در این زمینه: (۱)

۱- امام باقر علیه السلام فرمود:

چنانچه امام از زمین برگرفته شود، زمین با اهلش مضطرب گردد چنانکه دریا.

۲- یکی از دو امام باقر یا صادق علیهما السلام فرمود:

خدا زمین را بدون امام وانگذارد و اگر چنین می کرد حق از باطل تشخیص داده نمی شد.

ص: ۱۹

۱- رک: اصول کافی ج ۱ ص ۲۵۱ به بعد غیبت نعمانی ص ۱۳۹- نهج البلاغه ح ۱۴۷

۳- امام صادق علیه‌السلام فرمود:

همانا زمین در هیچ حالی از امام خالی نگردد، برای آنکه اگر مؤمنین چیزی (در اصول و فروع دین) افزودند، آنها را برگردانند و اگر چیزی کم کردند، برای آنها تکمیل کند.

۴- امام صادق علیه‌السلام فرمود:

زمین را حالی به حالی نگردد، جز آنکه برای خدا در آن حجتی باشد که حلال و حرام را به مردم بفهماند و ایشان را به راه خدا خواند.

(۲) سؤال: در پاره ای از روایات آمده است که «هر کس بمیرد و امام زمانش را نشناسد به مرگ جاهلیت مرده است» حال پرسش این است که چرا باید امام زمان خود را بشناسیم؟

(۲) سؤال: در پاره ای از روایات آمده است که «هر کس بمیرد و امام زمانش را نشناسد به مرگ جاهلیت مرده است»، (۱) حال پرسش این است که چرا باید امام زمان خود را بشناسیم؟

جواب: آنچه از روایات بدست می آید این است که شناخت امام عصر خود، سبب کامل شدن ایمان، محفوظ ماندن از گمراهی و انحراف، باعث عبادت و پرستش و دینداری می شود، چرا که پس از معرفت و سپس اطاعت و پیروی از امام زمان، موارد مذکور در پی خواهد آمد و اینک به

ص: ۲۰

۱- ینابیع المودّه ص ۱۱۷- مهدی کیست ص ۹- محاسن برقی ص ۱۵۵- اصول کافی ج ۲ ص ۲۰۷ به بعد- مقصود از نداشتن پیشوا و امام این است که پیغمبر و امامی را که خدا در زمان او تعیین فرمود، نپذیرد و اطاعت او را بر خود واجب نداند و مراد به جاهلیت حالتی است که اعراب پیش از آمدن اسلام داشتند، که خدا را نمی شناختند و دین و شریعت را کنار گذاشته و به نژاد و تبار خویش می بالیدند و خودخواهی و گردنکشی و کارهای زشت دیگر در میان آنها رواج داشت.

چند روایت در این زمینه اشاره می کنیم: (۱)

۱- یکی از دو امام باقر و صادق علیهما السلام فرمود:

بنده خدا مؤمن نباشد تا آنکه خدا و رسولش و همه ائمه و امام زمانش را بشناسد و در امورش به امام زمانش رجوع کند و تسلیمش باشد.

سپس فرمود:

چگونه ممکن است کسی امام آخر را (که امام زمان اوست) بشناسد و امام اول را نشناسد. (از این جهت معرفت همه ائمه در ایمان شرط کند که طریق شناختن همه امامان یکی است و امام لاحق به نص امام

سابق شناخته گردد)

۲- امام باقر علیه السلام فرمود:

تنها کسی خدای عزوجل را شناسد و پرستش کند که هم خدا را بشناسد و هم امام از ما خاندان را، و کسی که خدای عزوجل را نشناسد و امام از ما خاندان را نشناسد، غیر خدا را شناخته و عبادت کرده و...

۳- امام باقر علیه السلام فرمود:

هر که دینداری خدای عزوجل کند، بوسیله عبادتی که خود را در آن به زحمت افکند، ولی امام و پیشوائی که خدا معین کرده، نداشته باشد، زحمتش ناپذیرفته و خود او گمراه و سرگردان است و خدا اعمال او را

ص: ۲۱

۱- رک: اصول کافی ج ۱ ص ۲۵۴ تا ۲۶۲- معجم احادیث الامام المهدی ج ۴ ص ۱۴۸- مناقب آل ابی طالب ج ۱ ص ۳۰۱

مغبوض و دشمن دارد، حکایت او حکایت گوسفندی است که از چوپان و گله خود گم شده و تمام روز سرگردان می رود و برمی گردد و... بخدا سوگند! کسی که از این امت باشد و امامی هویدا و عادل از طرف خدای عزوجل نداشته باشد، چنین است گم گشته و گمراه است و اگر با این حال بمیرد با کفر و نفاق مرده است... .

۴- امام موسی کاظم علیه السلام فرمود:

امام حجت بندگان است و هر که او را رها کند، گمراه می شود و هر که همراه او باشد، نجات می یابد و رستگار می شود.

۵- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

ای مردم! هر که بخواهد، در زندگی همانند من باشد و همانند من بمیرد، ولایت علی علیه السلام را بپذیرد و از امامان پس از او پیروی کند.

(۳) سؤال: آیا یک کودک پنج ساله (یا چهار ساله) می تواند امام شود؟

(۳) سؤال: آیا یک کودک پنج ساله (۱) (یا چهار ساله) (۲) می تواند امام شود؟

جواب: اولاً، باید توجه داشته باشیم که پیامبران و امامان نظیر مردم

ص: ۲۲

۱- بنا بر قولی که حضرت مهدی (عجل الله فرجه) در نیمه شعبان سال ۲۵۵ «ه.ق» به دنیا آمد و در سال ۲۶۰ «ه.ق» پدرش امام حسن عسگری علیه السلام به شهادت رسید و آن حضرت به مقام پر افتخار امامت نائل شد (اصول کافی ج ۱ ص ۵۱۴-ارشاد مفید ص ۳۴۶- غیبت شیخ طوسی ص ۱۴۱- اعلام الوری ص ۴۱۸).

۲- بنا بر قولی که تولد آن حضرت را سال ۲۵۶ «ه.ق» می دانند (کمال الدین ص ۴۳۲- کشف الغمه ج ۳ ص ۲۲۷- دلایل الامامه ص ۲۷۱).

معمولی و عادی نیستند، تا بگوئیم باید به حدّ بلوغ برسند تا لایق مقام پیامبری و امامت باشند، بلکه آنان از حیث آفرینش ممتازند و این امتیاز از همان اوان کودکی در وجود آن بزرگواران موجود است و هر زمانی خداوند صلاح بداند، چه قبل از بلوغ و چه بعد از بلوغ، آنان را به مقام شامخ نبوت و امامت انتخاب می کند.

ثانیاً؛ مسأله صِغَر سن و رسیدن به مقام امامت در سن کودکی منحصر به حضرت مهدی نیست، بلکه پیامبران و امامان دیگر هم، در همان دوران صباوت و ایام کودکی به مقام نبوت و امامت رسیدند از جمله: (حضرت عیسی (۱)، حضرت یحیی (۲)، حضرت امام جواد (۳) و حضرت امام هادی (۴).

و اینک به چند روایت در این زمینه اشاره می کنیم:

۱- یزید کُناسی گوید: از امام باقر علیه السّلام پرسیدم که آیا عیسی بن مریم علیهاالسلام زمانی که در گهواره سخن گفت؛ حجّت خدا بود بر اهل زمانش؟ فرمود:

ص: ۲۳

۱- سوره مریم/ ۳۱

۲- سوره مریم/ ۱۲

۳- . آن حضرت در ۱۷ ماه رمضان سال ۱۹۵ «ه.ق» در مدینه متولد شد و در ۹ یا ۱۰ سالگی به امامت رسید. (تاریخ تحلیلی و سیاسی اسلام ص ۲۴۳)

۴- آن حضرت در نیمه ماه ذی الحجّه سال ۲۱۲ «ه.ق» در مدینه متولد شد و در سال ۲۲۰ «ه.ق» در حالی که ۸ ساله بود به امامت رسید (تاریخ تحلیلی و سیاسی اسلام ص ۲۵۹).

او آن زمان پیغمبر و حجّت غیر مرسل خدا بود،^(۱) مگر نمی شنوی گفته خود او را که می گوید: من بنده خدایم، خدا به من کتاب داده و پیغمبرم ساخته^(۲) و... ،

عرض کردم: در آن زمان و در همان حالی که در گهواره بود، حجّت خدا بود بر زکریا؟ فرمود:

عیسی در همان حال برای مردم آیت بود و رحمت خدا بود برای مریم، زمانی که سخن گفت و از جانب او دفاع کرد و پیغمبر بود و حجّت بر هر که سخنش را در آن حال شنیده، سپس سکوت نمود و تا دو ساله شد، سخن نگفت.

و حجّت خدای عزّوجلّ بر مردم، بعد از سکوت عیسی، تا دو سال زکریا بود، سپس زکریا در گذشت و پسرش یحیی، کتاب و حکمت را از او وارث برد، در حالی که کودکی خردسال بود، مگر نمی شنوی گفته خدای عزّوجلّ را «ای یحیی کتاب را تورات با قوّت بگیر و ما حکم نبوّت را در کودکی به او دادیم».^(۳)

چون عیسی هفت ساله شد و خدای تعالی به او وحی فرستاد، از نبوّت و رسالت خود سخن گفت و بر یحیی و همه مردم حجّت گشت...^(۴)

ص: ۲۴

۱- یعنی در آن زمان مأمور به تبلیغ و دعوت نبود.

۲- سوره مریم/ ۳۱

۳- همان/ ۱۲

۴- اصول کافی ج ۲ ص ۲۲۰

۲- صفوان بن یحیی گوید: به امام رضا علیه السلام عرض کردم، پیش از آنکه خدا ابی جعفر علیه السلام (۱) را به شما ببخشد، از شما درباره (جانشینت) می پرسیدیم و شما می فرمودید: خدا به من پسری عطا می کند، اکنون خدا او را به شما عطا کرد و چشم ما روشن گشت، اگر خدای ناخواسته برای شما پیش آمدی کند به که بگرویم؟ حضرت با دست اشاره به ابی جعفر علیه السلام فرمود که در برابرش ایستاده بود، عرض کردم: قربانت! این پسر سه ساله است، فرمود:

هیچ زبانی به امامت او ندارد، همانا عیسی بن مریم علیه السلام قیام به حجّت کرد، در حالی که سه سال داشت. (۲)

ظاهر این روایت این است که: عیسی علیه السلام در سه سالگی به رسالت مبعوث شده است، چنانچه سخن گفتن او، پس از ولادت و زمانی که در گهواره بوده صریح آیه قرآن کریم است.

و در روایتی که قبل از این ذکر شد، نبوت او را در هفت سالگی بیان کرد. ممکن است مقصود این باشد که در هفت سالگی قیام به دعوت نموده، ولی آثار و علائم نبوت قبلاً در او ظاهر شده است.

۳- سهل بن زیاد از علی بن مهزیار نقل می کند که اسماعیل بن بزیع گوید: از حضرت امام محمد تقی علیه السلام راجع به امر امامت پرسیدم و گفتم: ممکن است امام از هفت سال کمتر داشته باشد؟ فرمود:

ص: ۲۵

۱- کنیه امام محمد تقی علیه السلام است.

۲- اصول کافی ج ۲ ص ۱۰۹، ۲۲۱ و ۲۲۳

آری! کمتر از پنج سال هم می شود (اشاره به امام دوازدهم علیه السلام دارد).

سهل گوید: علی بن مهزیار این حدیث را در سال ۲۲۱ «ه.ق» به من گفت. (۱)

۴- محمّد بن یحیی (با چند واسطه) از بعضی اصحاب نقل می کند که به امام محمّد تقی علیه السلام عرض کردم: مردم درباره خردسالی شما سخن می گویند (اعتراض دارند) فرمود:

همانا خدای تعالی به داود علیه السلام وحی کرد که سلیمان را جانشین کند و او کودکی بود که گوسفند می چرانید، عابدان و دانشمندان بنی اسرائیل او را نپذیرفتند، خدا به داود علیه السلام وحی کرد که عصاهای معترضین و عصای سلیمان را بگیر و در خانه ای بگذار و با خاتمهای مردم مهرش کن، فردا عصای هر کس برگ دار و میوه دار شد او جانشین است.

داود علیه السلام این خبر را به آنها گفت (و چون فردا عصای سلیمان را سبز دیدند) گفتند: راضی شدیم و پذیرفتیم. (۲)

ثالثاً؛ علاوه بر احادیث مذکور، ائمه قبل علیهم السلام خبر داده بودند که سنّ حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف کمتر از سن سایر ائمه علیهم السلام است، همانطور که امام باقر علیه السلام فرمودند:

حضرت صاحب الامر سن مبارکش از تمام ما کمتر و گمنام تر است. (۳)

ص: ۲۶

۱- همان مدرک ص ۲۲۲

۲- همان مدرک.

۳- بحار الانوار ج ۵۱ ص ۳۸

و همچنین ابن حجر عسقلانی عالم متعصب اهل تسنن می گوید:

امام حسن عسگری علیه السلام پسری به جای ننهاده مگر (ابوالقاسم، محمد، حجت) (۱)، و آن حضرت در موقع وفات پدرش امام حسن عسگری علیه السلام پنج ساله بود؛ ولی خداوند در پنج سالگی حکمت به آن بزرگوار عطا فرموده بود. (۲)

رباعاً؛ در بین افراد عادی، کسانی دیده می شوند که از حیث استعداد و حافظه، نابغه عصر خویش بوده اند مانند ابوعلی سینا، فاضل هندی، علامه حلی، سید محمد حسین طباطبائی، توماس یونگ دانشمند انگلیسی و...

حال چه استبعادی دارد که خداوند متعال حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را که حجت حق و علت مبقیه عالم است، در سن پنج سالگی منصوب گرداند و تحمل و ضبط احکام را به عهده اش واگذار کند؟ (۳)

(۴) سؤال: آیا در قرآن مجید پیرامون حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف آیه ای آمده؟

(۴) سؤال: آیا در قرآن مجید پیرامون حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف (۴) آیه ای آمده؟

جواب: در قرآن آیات بسیاری است، که برخی با دلالت روشن و برخی با بیان تفسیر و تاویل ائمه اطهار علیهم السلام منطبق بر مهدی موعود و مصلح کل هستند، که ذیلاً به چند آیه اشاره می شود:

ص: ۲۷

۱- این سه کلمه اشاره به کنیه، نام و لقب حضرت مهدی (عجل الله فرجه) است.

۲- صواعق محوقه ص ۱۱۴

۳- برای آگاهی بیشتر در این زمینه رجوع کنید به کتب: دادگستر جهان ص ۱۲۳- سیمای آفتاب ص ۹۷.

۴- مهدی به فتح میم و کسر دال اسم مصدر هدایت است و به معنی راه یافته و هدایت شده می باشد (تاریخ شیعه و فرقه های اسلام ص ۱۲۴)

۱- «وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ؛ در زبور بعد از ذکر- تورات- نوشتیم بندگان شایسته ام وارث حکومت زمین خواهند شد».(۱)

در ذیل این آیه از امام باقر علیه السلام نقل شده است که آن حضرت فرمود: مراد از آیه، حضرت قائم آل محمد علیهم السلام و یارانش می باشند.(۲)

۲- «هُيَوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَ دِينَ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ؛ او کسی است که رسولش را با هدایت و آیین حق فرستاد تا آنرا بر همه آیینها غالب گرداند، هر چند مشرکان کراهت داشته باشند».(۳)

همین وعده عیناً در سوره صف، آیه ۹ و با مختصر تفاوت در سوره فتح، آیه ۲۸ تکرار شده است. از امام باقر علیه السلام نقل شده که فرمودند: این پیروزی به هنگام قیام مهدی از آل محمد علیهم السلام خواهد بود، آنچنان که هیچ کس در جهان باقی نمی ماند، مگر اینکه اقرار به محمد صلی الله علیه و آله خواهد کرد.(۴)

۳- «وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي

ص: ۲۸

۱- سوره انبیاء/ ۱۰۵

۲- معجم احادیث الامام المهدی ج ۵ ص ۲۶۲

۳- سوره توبه/ ۳۳

۴- تفسیر برهان ج ۲ ص ۱۲۱

الْأَرْضِ...؛ خداوند به کسانی از شما که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده اند، وعده می دهد که قطعاً آنان را حکمران روی زمین خواهد کرد...» (۱).

در روایات می خوانیم که این آیه نیز به قیام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف تفسیر شده است از جمله اینکه:
از امام سجاده علیه السلام نقل شده:

این گروه به خدا قسم! همان پیروان ما هستند که خداوند بوسیله مردی از خاندان ما این موضوع را تحقق می بخشد و او مهدی این امت است... (۲)

و همچنین امام صادق علیه السلام فرمودند:

این گفته خداوند (یعنی آیه شریفه) درباره قائم و یاران او نازل شده است. (۳)

۴- «الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ...؛ پرهیزکاران کسانی هستند که به غیب ایمان می آورند و...» (۴)

در ذیل این آیه از امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمودند:

پرهیزکاران، شیعیان علی علیه السلام هستند و غیب، حجت غائب عجل الله تعالی فرجه الشریف است. (۵)

ص: ۲۹

۱- سوره نور/ ۵۵

۲- المحجّه فیما نزل فی القائم الحجّه ص ۱۵۱

۳- همان مدرک ص ۱۴۸

۴- سوره بقره/ ۲

۵- المحجّه فیما نزل فی القائم الحجّه ص ۱۶

علاوه بر آیات مذکور، آیات فراوان دیگری در قرآن وجود دارد که به قیام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف تأویل و تفسیر شده است.

مرحوم سید هاشم بحرانی رحمه الله از علمای بزرگ قرن یازدهم و دوازدهم «ه.ق» کتابی به نام «المَحَجَّه فیما نزل فی القائم الحَجَّه» در این زمینه نوشته است، وی صد و بیست آیه قرآن را آورده و در ذیل هر آیه، احادیثی در تأویل آیات نقل کرده و اخیراً این کتاب به نام «سیمای حضرت مهدی در قرآن» ترجمه شده است. و همچنین مرحوم علامه مجلسی رحمه الله در همین رابطه شصت آیه از آیات قرآن را با روایات مربوطه در جلد سیزدهم بحارالانوار(۱) جمع آوری کرده، علاقمندان برای آگاهی بیشتر به این دو کتاب مراجعه کنند.

(۵) سؤال: صفات و خصوصیات حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را در روایات بیان کنید؟

جواب: آنچه از روایات بدست می آید این است که خصوصیات و صفات آن حضرت فراوان و متعدّد است و تمام این ویژگیها را حضرت آیت الله العظمی صافی گلپایگانی در کتاب «منتخب الاثر» در ضمن چهل و نه باب جمع آوری کرده است.

و برای هر ویژگی، چندین روایت نقل نموده، سپس در حدّ اختصار، با

ص: ۳۰

اشاره به تعداد روایات هر باب، در کتاب «نوید امن و امان» آن ویژگیها و خصوصیات را در ضمن چهل شماره، تنظیم نموده است، گرچه اصل روایات را در این کتاب نیاورده، ولی علاقمندان می توانند به کتاب منتخب الاثر مراجعه کنند. (۱)

ما هم در اینجا طبق بیان کتاب نوید امن و امان آن خصوصیات را ذکر می کنیم: (۲)

۱- مهدی از خاندان و ذریه پیغمبر صلی الله علیه و آله است. (طبق ۳۸۹ حدیث)

۲- هم نام و هم کنیه پیغمبر اسلام صلی الله علیه و آله و شبیه ترین مردم به آن حضرت است. (۴۸ حدیث)

۳- در صفت، شمایل و قیافه آن حضرت. (۲۱ حدیث)

۴- از فرزندان امیرالمؤمنین علیه السلام است. (۲۱۴ حدیث)

۵- از فرزندان حضرت زهرا علیها السلام است. (۱۹۲ حدیث)

۶- از فرزندان حسن و حسین علیهما السلام است. (۱۰۷ حدیث)

۷- از فرزندان حسین علیه السلام است. (۱۸۵ حدیث)

۸- نهمین فرزند از فرزندان حسین علیه السلام است. (۱۴۸ حدیث)

۹- از فرزندان زین العابدین علیه السلام است. (۱۸۵ حدیث)

ص: ۳۱

۱- منتخب الاثر ص ۱۴۱ به بعد.

۲- نوید امن و امان ص ۸۲

۱۰- هفتمین فرزند از فرزندان امام باقر علیه السلام است. (۱۰۳ حدیث)

۱۱- ششمین فرزند از فرزندان امام صادق علیه السلام

است. (۹۹ حدیث)

۱۲- پنجمین فرزند از فرزندان امام موسی بن جعفر علیه السلام است. (۹۸ حدیث)

۱۳- چهارمین فرزند از فرزندان امام رضا علیه السلام است. (۹۵ حدیث)

۱۴- سومین فرزند از فرزندان امام محمدتقی علیه السلام است. (۶۰ حدیث)

۱۵- جانشین جانشین امام علی النقی علیه السلام و پسر امام حسن عسگری علیه السلام است. (۱۴۶ حدیث)

۱۶- اسم پدرش حسن علیه السلام است. (۱۴۷ حدیث)

۱۷- مادرش سیده کنیزان و بهترین ایشان است. (۹ حدیث)

۱۸- دوازدهمین امام و خاتم الائمه است. (۱۳۶ حدیث)

۱۹- دارای دو غیبت است صغری و کبری. (۱۰ حدیث)

۲۰- غیبتش از بس طولانی خواهد شد که مردم ضعیف الایمان و کم معرفت، گرفتار شک و تردید می شوند. (۹۱ حدیث)

۲۱- عمر بسیار طولانی دارد. (۳۱۸ حدیث)

۲۲- زمین را پر از عدل و داد کند، بعد از آنکه پر از ظلم و ستم شده باشد. (۱۲۳ حدیث)

ص: ۳۲

۲۳- گذشت روزگار او را پیر نسازد و به سیمای جوانان باشد. (۸ حدیث)

۲۴- ولادتش مخفی و پنهان است. (۱۴ حدیث)

۲۵- دشمنان خدا را می کشد و زمین را از شرک و ظلم و ستم و حکومت دیکتاتوران پاک و به تأویل جهاد کند. (۱۹ حدیث)

۲۶- دین خدا را آشکار، اسلام را در تمام روی زمین گسترش دهد، فرمانروای روی زمین شود و زمین را خدا به وسیله او زنده سازد. (۴۷ حدیث)

۲۷- مردم را به هدایت و قرآن و سنت برگرداند. (۱۵ حدیث)

۲۸- دارای سنت هایی از انبیاست که از آن جمله غیبت است. (۲۳ حدیث)

۲۹- با شمشیر قیام کند. (احادیث بسیار)

۳۰- روش او روش پیامبر صلی الله علیه و آله باشد. (۳۰)

(احادیث)

۳۱- ظاهر نشود، مگر بعد از آنکه مردم در امتحانات و آزمایشهای سخت واقع شوند. (۲۴ حدیث)

۳۲- عیسی علیه السلام نازل شود و در نماز به آن حضرت اقتدا کند. (۲۵ حدیث)

ص: ۳۳

۳۳- پیش از ظهورش، بدعتها و ظلم و گناه و تجاهر به فسق و فجور، زنا، ربا، میگساری، قمار، رشوه، ترک امر به معروف و نهی از منکر و معاصی دیگر رایج شود، زنان مکشّفه و در کارهای مردان شرکت کنند، طلاق بسیار و مجالس لهو و لعب و غنا و آوازهای مطرب علنی شود. (۳۷ حدیث)

۳۴- هنگام ظهورش منادی آسمان به نام او و نام پدرش ندا کند که همه آن را بشنوند و ظهور آن حضرت را اعلام کند. (۲۷ حدیث)

۳۵- پیش از ظهورش نرخ ها بالا-رود، بیماری ها زیاد، قحطی ظاهر و جنگ های بزرگ بر پا شود و خلق بسیار از بین رود. (۲۳ حدیث)

۳۶- پیش از ظهورش نفس زکیه و یمانی کشته شوند و در بیداء خسفی واقع شود و دجال و سفیانی خروج کنند و صاحب الزمان عجل الله تعالی فرجه الشریف آنها را بکشد. (احادیث باب ۶ و ۷ از فصل ششم و باب ۹ و ۱۰ از فصل هفتم کتاب منتخب الاثر)

۳۷- برکات آسمان و زمین بعد از ظهورش ظاهر شود و زمین معمور و آباد گردد و غیر خدا پرستش نشود و کارها آسان و خردها تکامل یابد. (احادیث باب ۲، ۳، ۴، ۱۱ و ۱۲ از فصل هفتم کتاب منتخب الاثر)

۳۸- سیصد و سیزده نفر اصحاب او در یک ساعت به محضرش حاضر

شوند. (۲۵ حدیث)

۳۹- ولادت و مشروح تفصیلات، تاریخ آن و بعضی از احوال مادر جلیله آن حضرت. (۲۱۴ حدیث)

۴۰- شرح بعضی از معجزات او در زمان حیات پدر بزرگوارش و غیبت صغری و کبری و نام جمع کثیری از کسانی که مشرف به نعمت دیدار و لقای آن حجّت خدا شدند. (باب ۲ و ۳ از فصل سوم، باب ۱ و ۲ از فصل چهارم و باب ۱ و ۲ از فصل پنجم کتاب منتخب الاثر)

(۶) سؤال: در روایات متعدّد، پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله پس از خبر دادن به وجود و قیام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف فرموده: «إِسْمُهُ إِسْمِي: نام او همانم من است»

(۶) سؤال: در روایات متعدّد، پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله پس از خبر دادن به وجود و قیام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف فرموده: «إِسْمُهُ إِسْمِي: نام او همانم من است» (۱)

و در برخی روایات فرموده: «کنیه او کنیه من است». (۲)

اما برخی از علمای اهل تسنّن در بعضی از روایات، در ادامه «إِسْمُهُ إِسْمِي» جمله «وَ إِسْمُ ابِيهِ إِسْمُ أَبِي» (۳)

را اضافه کرده اند.

بر این اساس امثال ابن حجر عسقلانی در صدد طعن بر عقیده شیعه برآمدند که شما می گوئید مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف پسر امام عسگری علیه السلام است صحیح

ص: ۳۵

۱- اثبات الهداه ج ۷ ص ۵۲

۲- همان مدرک.

۳- سنن ابن داود ج ۴ ص ۱۰۶- مقدمه ابن خلدون فصل سوم از کتاب اوّل تاریخ الخلفاء ص ۲۷۲- یک روایت از یک راوی به نام زائده از عاصم، این را نقل کرده است.

نیست، زیرا امام حسن عسگری علیه السلام هم نام با پدر پیامبر صلی الله علیه وآله نیست، زیرا نام پدر پیامبر صلی الله علیه وآله عبدالله است و نام امام عسگری، حسن است.

در حالی که طبق این روایت پدر امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف باید هم نام با پدر پیامبر صلی الله علیه وآله باشد؟!

جواب: علمای شیعه و بعضی از علمای اهل سنت توجیهاتی برای این حدیث نقل کرده اند از جمله اینکه:

اولاً؛ اصل جمله جعلی است، چون در دهها روایت دیگر «وَ اسْمُ ابِيهِ اسْمُ أَبِي» دنباله «اسْمُهُ اسْمِي» نیامده است. (۱)

ثانیاً؛ بر فرض جعلی نبودن روایت، نُسَاح در حین نسخه برداری اشتباه نوشته اند، زیرا حق این است که اصل لفظ «أبي» در این عبارت «ابنی» است یعنی «نام او نام من است و نام پدر او نام فرزندم حسن است». (۲)

ص: ۳۶

۱- عده ای مثل سنن ترمذی و مسند احمد، همین روایت را بدون «اسم ابیه اسم ابی» آورده اند و به قول گنجی شافعی و حافظ ابونعیم در مناقب المهدی نام ۳۱ تن راوی که این حدیث را از عاصم نقل کرده اند آورده که هیچ یک، جمله «اسم ابیه اسم ابی» را ندارد، جز نقل زائده که آن یا عمداً یا اشتبهاً اضافه کرده است. (تاریخ تحلیلی و سیاسی اسلام ج ۲ ص ۳۰۳)

۲- رک: نجم الثاقب ص ۱۱۰ به بعد- مهدی موعود ص ۳۰۳- سیمای آفتاب ص ۳۸۷

(۷) سؤال: آیا عقیده به ظهور منجی عدالت گستر حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به مسلمانان اختصاص دارد یا در سایر ادیان و کتب آسمانی نیز چنین عقیده ای هست؟

جواب: اعتقاد به مهدی موعود اختصاص به مسلمانان ندارد، بلکه سایر ادیان و مذاهب آسمانی نیز در این عقیده با مسلمین شریکند، پیروان همه ادیان معتقدند که در یک عصر تاریک و بحرانی که جهان را فساد و بیدادگری و بی دینی فرا گرفته، منجی جهان خواهد رسید و به واسطه نیروی فوق العاده غیبی، اوضاع آشفته جهان را اصلاح می کند و جهان را پر از عدل و داد خواهد ساخت البته هر ملت و مذهبی او را با لقبی مخصوص می شناسند، زردشتیان او را بنام سوشیناس (نجات دهنده جهان)، جهودان بنام سرور میکاییلی، عیسویان بنام مسیح موعود، مسلمانان بنام مهدی منتظر می نامند، لکن هر ملتی آن نجات دهنده غیبی را از خودش می داند، زردشتیان او را ایرانی و از پیروان زردشت می دانند، یهودان از بنی اسرائیل و پیروان موسی می شمارند، عیسویان او را همکیش خودشان می دانند و مسلمانان او را از دودمان بنی هاشم و فرزند پیغمبرش می شمارند، در اسلام بطور کامل معرفی شده، ولی در سایر ادیان چنین نیست.

نکته قابل توجه این است که علائم و مشخصاتی که در سایر ادیان برای

آن نجات دهنده بزرگ ذکر شده، در مورد مهدی موعود اسلام یعنی فرزند بلافصل امام حسن عسکری علیه السّلام نیز قابل انطباق است، می توان او را از نژاد ایرانی شمرد، زیرا مادر امام سجاد علیه السّلام که جدّ امام نهان است، یک شاهزاده خانم ایرانی بوده بنام شهربانو دختر یزدگرد پادشاه ساسانی.

از دودمان و خاندان بنی اسرائیل نیز شمرده می شود، زیرا بنی هاشم و بنی اسرائیل هر دو از نسل حضرت ابراهیم علیه السّلام بوجود آمده اند، بنی هاشم از فرزندان اسماعیل هستند و بنی اسرائیل از اولاد اسحاق. پس بنی هاشم و بنی اسرائیل در واقع از یک خاندان محسوب می شوند، به عیسویان نیز نسبت دارد، زیرا بر طبق بعضی روایات مادر حضرت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف یک شاهزاده خانم رومی بوده به نام نرجس، که زندگانی وی به صورت یک داستان شگفت انگیزی در کتاب ها دیده می شود و... (۱)

ص: ۳۸

۱- دادگستر جهان ص ۶۶- برای آگاهی بیشتر در این زمینه رجوع کنید به کتب: خورشید مغرب ص ۶۷- ادیان و مهدویت ص ۱۷- سیمای آفتاب ص ۱۵

(۸) سؤال: آیا اعتقاد به حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و مسأله ظهور اختصاص به شیعیان دارد یا نه؟

جواب: مسأله مهدویت از صدر اسلام، امری رایج و مورد توجه بوده، به گونه ای که در هر دوره ای منتظر ظهور مهدی موعود بوده اند و اینکه برخی کومه فکران برای حفظ مقام و موقعیت خویش داستان غیبت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را جعلی دانسته و گویند اصل مهدویت ریشه در اسلام ندارد و از ابداعات شیعه است. (۱)

حرفی پوچ و بلا دلیل است زیرا که:

اولاً؛ مهدویت مسأله اصیل اسلامی و متخذ از قرآن و حدیث نبوی است، بلکه حتی صد سال قبل از ولادت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بین مسلمانان و دیگر ادیان و مذاهب، پیشینه ای درخشان دارد، که در ضمن پاسخ به سؤالات مذکور در این مجموعه روشن می شود.

ثانیاً؛ افرادی کتابهای زیادی را قبل از ولادت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در مورد غیبت وی به رشته تحریر در آورده اند که عبارتند از:

۱- علی بن حسن بن محمد طائی طاطری که از اصحاب امام موسی

ص: ۳۹

۱- احمد امین مصری صاحب کتاب «المهدی و المهدویة» در صفحه ۱۳ و ۱۴ این کتاب صریحاً می گوید: فکر مهدویت را شیعه در میان ایشان (اهل مغرب) انتشار داده است، این کلمه را بر زبان مردی ماهر، بنام عبدالله الشیعی نهاده است که وی مردم را به مهدی منتظر خوانده است (نقل از سیمای آفتاب ص ۲۴).

کاظم علیه السلام و مردی فقیه و مورد اعتماد می باشد. (۱)

۲- علی بن عمر اعرج کوفی از اصحاب امام موسی کاظم علیه السلام. (۲)

۳- ابراهیم بن صالح از اصحاب امام موسی کاظم علیه السلام. (۳)

۴- حسن بن علی بن ابی حمزه که در عصر امام رضا علیه السلام زندگی می کرد. (۴)

۵- عباس بن هشام ناشری اسدی، مردی جلیل القدر و مورد وثوق و از اصحاب امام رضا علیه السلام بوده است. (۵)

۶- علی بن حسن بن فضال از اصحاب امام هادی و امام حسن عسگری علیهما السلام. (۶)

۷- فضل بن شاذان نیشابوری از اصحاب امام هادی و امام حسن عسگری علیهما السلام. (۷)

ثالثاً؛ با ضمیمه کردن سه مطلب، یعنی با توجه به ضرورت وجود امام

ص: ۴۰

۱- رجال نجاشی ص ۱۹۳

۲- همان مدرک ص ۱۹۴

۳- همان مدرک ص ۲۸

۴- همان مدرک

۵- همان مدرک ص ۲۱۵

۶- همان مدرک ص ۱۹۵

۷- همان مدرک ص ۲۳۵

برای بقای نسل بشر(۱)

و با توجه به تعداد ائمه علیهم السّلام که دوازده نفرند(۲) و با توجه به یقینی بودن فوت یازده امام، غیبت امام دوازدهم امری حتمی و قطعی خواهد شد.(۳)

بنابراین موضوع غیبت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف امر جدید یا ناشناخته ای نبوده است، تا آن را از ابداعات و اختراعات شیعه بدانیم.

(۹) سؤال: آیا به عقیده اهل تسنن حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف متولد شده است یا نه؟

جواب: در مورد ولادت آن حضرت بین اهل تسنن اختلاف نظر وجود دارد، ولی گروه زیادی از علمای آنان مانند شیعه تصریح کرده اند که حضرت مهدی در سال ۲۵۵ «ه.ق» در سامرا متولد شد و او فرزند امام حسن عسگری علیه السّلام می باشد، نام بعضی از آنها چنین است:

۱- ابن الصباغ مالکی می گوید:

ابوالقاسم محمّد بن الحسن در نیمه شعبان سال ۲۵۵ «ه.ق» در شهر سامرا به دنیا آمد.(۴)

ص: ۴۱

۱- اصول کافی، کتاب الحجّه.

۲- غیبت شیخ طوسی ص ۹۶- کفایه الاثر ص ۳۲۰

۳- دادگستر جهان ص ۱۳۰

۴- الفصول المهمّه ص ۲۷۴

۲- ابن حجر عسقلانی می گوید:

(بعد از احوال امام حسن عسگری) فرزندی جز ابوالقاسم که محمّد و حجّت نامیده می شود، باقی نگذاشت، آن کودک در هنگام وفات پدر پنج ساله بود. (۱)

۳- شعرانی می گوید:

مهدی فرزند امام حسن عسگری علیه السّلام است که در نیمه شعبان سال ۲۵۵ «ه.ق» متولّد شد، زنده و باقی خواهد ماند تا با عیسی علیه السّلام ظهور کند و اکنون که سنّه ۹۵۸ است، ۷۰۳ سال از عمر شریفش می گذرد. (۲)

۴- گنجی شافعی می گوید:

چه امتناعی از زنده بودن مهدی وجود دارد، در حالی که عیسی و الیاس و خضر که از اولیای خدا هستند هنوز زنده می باشند و دجال و ابلیس که دشمنان خدا می باشند هنوز زنده هستند، چه شده است که بر زنده بودن آنها اتفاق نظر دارند، اما زنده بودن مهدی را منکرند، من به گونه ای زنده بودن هر یک از آنان را بیان می کنم که برای هیچ عاقلی جای انکار زنده بودن مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف باقی نماند. (۳)

ص: ۴۲

۱- الصواعق المحرقة ص ۲۰۶

۲- الیواقیت و الجواهر ج ۲ ص ۱۴۳

۳- البیان فی اخبار صاحب الزمان ص ۵۲۱

سپس وی با دلایل زیبا و شیوایی سخنان افرادی که منکر زنده بودن حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف هستند را رد می کند.

اما گروه دیگری از علمای اهل سنت مانند ابن ابی الحدید معتزلی در شرح نهج البلاغه خود، ذیل کلام مولی علیه السلام که می فرماید: «بابی ابن خیره الاماء»^(۱).

می نویسد: امامیه گمان می برند که منظور کلام حضرت، امام دوازدهم آنهاست که فرزند کنیزی به نام نرگس است، ولی اصحاب ما گمان دارند که وی مردی فاطمی است و در آینده از کنیزی متولد می شود، او خواهد آمد و زمین را پر از عدل و داد خواهد نمود، پس از آنکه پر از ظلم و ستم شده باشد، او از ستمگران انتقام می گیرد و آنها را به شدیدترین عقوبت ها می رساند.^(۲)

(۱۰) سؤال: آیا علمای اهل تسنن پیرامون حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف کتابی نوشته اند یا نه؟

اشاره

جواب: علمای اهل تسنن روایات فراوانی درباره آن حضرت در کتب خود جمع آوری و نقل کرده اند و بسیاری از آنها ادعای تواتر آن روایات را

ص: ۴۳

۱- نهج البلاغه

۲- شرح ابن ابی الحدید ج ۲ ص ۱۷۹

حال ما درسه قسمت به آنها اشاره می‌کنیم:

الف: برخی از کتابهایی که به صورت مستقل درباره حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نوشته شده عبارتند از:

- ۱- علامات المهدی، اثر جلال الدین سیوطی.
- ۲- البیان فی اخبار صاحب الزمان، اثر محمد بن یوسف گنجی شافعی.
- ۳- مناقب المهدی، اثر ابونعیم اصفهانی.
- ۴- عقْدُ الدَّرر، اثر یوسف بن یحیی شافعی.
- ۵- فتن و ملاحم، اثر حافظ نعیم بن حمّاد مروزی. (۲)
- ۶- البرهان فی علامات مهدی آخر الزمان، اثر علامه متقی هندی.
- ۷- القول المختصر، اثر احمد بن علی هیشمی.
- ۸- المشربُ الوردی، اثر ملاسلطان حنفی.
- ۹- فرائد فوائد الفکر، اثر مرعی بن یوسف حنبلی.

ص: ۴۴

۱- مقصود از خیر متواتر، خبری است که راویان آن در هر عصر، در حدی هستند که توافق و اجتماعشان بر کذب بطور عادی محال باشد، لذا حدیث متواتر قطعی الثبوت است مخصوصاً رُوات احادیث حضرت مهدی (عجل الله فرجه) به گونه ای هستند که اجتماعشان ابداً امکان نداشت، زیرا بعضی مکی و بعضی مدنی، کوفی، بصری، رازی، قمی، شیعی، سنی، اشعری و معتزلی بودند و بعضی در اوائل و عصر اول و بعضی در اعصار بعدی بودند (سیمای آفتاب ص ۲۶).

۲- استاد علی کورانی نویسنده لبنانی می‌گوید: شاید کهن ترین کتابی که از اهل سنت درباره حضرت مهدی (عجل الله فرجه) بدست ما رسیده است همین کتاب باشد که مؤلف آن از اساتید بخاری و دیگران بوده و از مصنفان صحاح شش گانه به شمار می‌رود (عصر ظهور ص ۳۹۲).

۱۰- تلخیص البیان فی علامات مهدی آخرالزمان، اثر ابن کمال پاشای حنفی. (۱)

ب: برخی از کتابهایی که بخشی از مباحث خود را پیرامون آن حضرت اختصاص داده اند

ب: برخی از کتابهایی که بخشی از مباحث خود را پیرامون آن حضرت اختصاص داده اند (۲)

عبارتند از:

۱- الفصول المهمه ص ۲۷۳، اثر ابن الصباغ مالکی.

۲- ینایع الموده ص ۲۴۱، اثر قندوزی حنفی.

۳- تذکره الخواص ص ۳۷۸، اثر سبط ابن الجوزی.

۴- الصواعق المحرقة ص ۲۰۵، اثر ابن حجر هیثمی.

۵- نور الابصار ص ۱۸۶، اثر شبلینجی.

۶- سنن ابوداود ج ۴ ص ۱۰۷، اثر ابوداود.

۷- سنن ابن ماجه ج ۲ ص ۱۳۶۸، اثر ابن ماجه.

۸- سنن ترمذی ج ۴ ص ۵۰۵، اثر ترمذی.

۹- مطالب السؤل باب دوازدهم، اثر محمّد بن طلحه.

۱۰- ذخائر العقبی ص ۱۳۶، اثر طبری.

ص: ۴۵

۱- برای آگاهی بیشتر در این زمینه رجوع کنید به: خورشید مغرب ص ۶۵.

۲- برای آگاهی بیشتر در این زمینه رجوع کنید به: معجم احادیث الامام المهدی ج ۱-۵.

ج: چند نفر از کسانی که ادعای تواتر آن روایات را دارند، ذیلاً به آنها اشاره می‌کنیم:

ج: چند نفر از کسانی که ادعای تواتر آن روایات را دارند، ذیلاً به آنها اشاره می‌کنیم: (۱)

۱- حافظ ابو عبدالله گنجی شافعی می‌گوید:

احادیث پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله درباره حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به دلیل روایان بسیاری که دارد به حدّ تواتر رسیده است. (۲)

۲- ابن حجر عسقلانی شافعی می‌گوید:

اخبار متواتر رسیده است که مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از این امت است و عیسی علیه السلام از آسمان فرود خواهد آمد و پشت سر مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نماز خواهد خواند. (۳)

۳- قاضی محمد شوکانی یمنی می‌گوید:

همه احادیثی که آورده ایم به حدّ تواتر می‌رسد، چنانکه بر مطلعان پوشیده نیست، بنابراین با توجه به همه احادیث مذکور، مسلم گشت که احادیث رسیده درباره مهدی منتظر عجل الله تعالی فرجه الشریف متواتر است. (۴)

ص: ۴۶

۱- حضرت آیت الله العظمی صافی گلپایگانی از بسیاری از علمای اهل تسنن، ادعای تواتر اخبار در مورد وجود حضرت

مهدی (عجل الله فرجه) را نقل کرده است، برای آگاهی بیشتر در این زمینه رجوع کنید. به: منتخب الاثر ص ۳-۶ (پاورقی)

۲- البیان فی اخبار صاحب الزمان.

۳- فتح الباری شرح صحیح بخاری.

۴- رساله التوضیح فی تواتر ما جاء فی المنتظر و الدجال و المسیح.

فصل دوم: حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در دوران غیبت

اشاره

ص: ۴۷

(۱۱) سؤال: مراد از غیبت صغری و کبری چیست و از کجا آغاز شد؟

اشاره

جواب: آنچه از روایات استفاده می شود و عملاً واقع شده حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف دو نوع غیبت دارد یکی کوتاه (غیبت صغری) و دیگری طولانی (غیبت کبری). (۱)

الف) غیبت صغری آن حضرت از سال تولدشان یعنی نیمه شعبان ۲۵۵ یا ۲۵۶ «ه.ق» شروع شد و تا سال ۳۲۹ «ه.ق» امتداد یافت که تقریباً هفتاد و سه (یا هفتاد و چهار) سال می شود. (۲)

در این مدت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف از نظر مردم پنهان بود، ولی این غیبت فراگیر و عمومی نبوده، زیرا کسانی بودند که با امام تماس و ارتباط داشتند که به نایبان خاص امام مشهورند و مردم در کارهایشان به این نواب خاص مراجعه می کردند و نامه ها و حوایج شان را به وسیله این افراد به محضر آن حضرت می فرستادند و پاسخ را دریافت می نمودند.

در تعداد نواب خاص اختلاف است: سید بن طاووس در کتاب ربیع الشیعه اسامی آنان را بدین قرار ذکر کرده:

ص: ۵۱

۱- امام صادق علیه السلام فرمود: قائم را دو غیبت خواهد بود یکی کوتاه و دیگری طولانی (اثبات الهداه ج ۷ ص ۶۹- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۱۵۵).

۲- البته برخی از مورّخین آغاز غیبت صغری را از سال ۲۶۰ «ه.ق» هنگام شهادت امام حسن عسکری علیه السلام می دانند که در این صورت مدت غیبت صغری ۶۹ سال می شود.

ابوهاشم داود بن القاسم، محمد بن علی بن بلال، عثمان بن سعید، محمد بن عثمان، عمر الاهوازی، احمد بن اسحاق، ابو محمد الوجنای، ابراهیم بن مهزیار، محمد بن ابراهیم. (۱)

و شیخ طوسی رحمه الله و کلا را بدین اسامی معرفی نموده است:

از بغداد عمری و پسرش و حاجز، بلالی و عطار، از کوفه عاصمی، از اهواز محمد بن ابراهیم بن مهزیار، از قم احمد بن اسحاق، از همدان محمد بن صالح، از ری شامی و اسدی، از آذربایجان قاسم بن العلاء، از نیشابور محمد بن شاذان. (۲)

لیکن و کالت چهار نفر در بین شیعیان معروف است:

اول عثمان بن سعید، دوم محمد بن عثمان، سوم حسین بن روح و چهارم علی بن محمد سمی.

هر یک از آنها هم، در شهرهای مختلف نمایندگانی داشتند. (۳)

ولی ظاهراً نمایندگان اصلی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف همین چهار نفر مشهور و معروفند و نمایندگان دیگر، یا نماینده این چهار نفر در شهرها بوده اند و یا اینکه بوسیله این چهار نفر امور مردم را به عرض امام می رساندند و یا به

ص: ۵۲

۱- رجال بوعلی ص ۳۱۲

۲- اثبات الهداه ج ۷ ص ۲۹۴

۳- بحار الانوار ج ۵۱ ص ۳۶۲

گفته صاحب اعیان الشیعه سید محسن امین رحمه الله سفارت این چهار نفر مطلق و عام بوده، ولی سفارت و نیابت دیگران در موارد خاص بوده است. (۱)

مشخصات و صفات نواب اربعه به قرار ذیل است:

اشاره

مشخصات و صفات نواب اربعه به قرار ذیل است: (۲)

۱. ابو عمرو، عثمان بن سعید عمری:

او را امام هادی و امام حسن عسگری علیهما السلام به این مقام برگزیده بودند، وی از طایفه بنی اسد است که او را اسدی نیز خوانده اند، امام عسگری علیه السلام چون نام دراز او را بشنید، فرمود: در یک مرد این دو نام جمع نمی شود، بنابراین دستور داد کینه او را که ابو عمرو باشد بر هم زنند و وی را عمری نامیدند، او را سمان (۳) نیز می خواندند، گویند به سبب مخفی داشتن امر سفارت تقیه نموده، روغن فروشی می کرد، چنانکه شیعیان اموالی را برای امام حسن عسگری علیه السلام می آوردند، به ابو عمرو تسلیم می کردند و او از راه ترس و تقیه، آن اموال را در داخل خیک روغن گذاشته، به خانه امام علیه السلام می رسانید، وی مورد اعتماد امام هادی علیه السلام نیز بود و آن حضرت به یاران

ص: ۵۳

-
- ۱- دادگستر جهان ص ۱۳۱ به بعد- سیمای آفتاب ص ۱۱۰- اعیان الشیعه ج ۴ ص ۱۶ به بعد.
 - ۲- برای آگاهی بیشتر در این زمینه رجوع کنید به کتب: بحار الانوار ج ۵۱ ص ۳۱۶ به بعد- غیبت شیخ طوسی ص ۲۱۶- الکنی و الالقاب ج ۳ ص ۲۶۸- کفایه الموحدین ج ۲ ص ۷۸۹- العبقری الحسان ج ۲ ص ۲۱- روزگار رهائی ج ۱ ص ۲۹۱- سرزمین آرزوها ص ۲۴۲ به قلم نگارنده تاریخ شیعه و فرقه های اسلام ص ۱۳۷ به بعد.
 - ۳- یعنی روغن فروش.

خود می فرمود: این ابوعمر و مردی ثقه و امین است و هر چه به شما می گوید از جانب من است و آنچه را که به شما می رساند از جانب من می باشد، او در زمان امام عسگری علیه السلام همچنین مورد وثوق امام بود، پس از رحلت امام عسگری علیه السلام نایب حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف شد و مکرر به خدمت آن امام می رسید، توقیعات حضرت صاحب الامر در خصوص امر و نهی و جواب سؤالات شیعه به توسط عثمان بن سعید و پسرش به ایشان می رسید، دوره نیابت پدر و پسر از سال ۲۶۰ تا ۳۰۴ یا جمادی الاولی سال ۳۰۵ «ه.ق» به طول انجامید، وی سرانجام در سال ۳۰۰ «ه.ق» وفات یافت و در خانه خودش در مرکز شهر بغداد، محله باب الشیخ نزدیک میدان خلّانی، بازار حراج به خاک سپرده شد که الان دارای ضریح و بارگاه و گنبد بوده و مورد توجه شیعیان و زائران عتبات عالیات است. (۱)

۲. ابوجعفر، محمد بن عثمان عمری:

چون پدرش در گذشت، به امر امام علیه السلام به جای او نشست و واسطه بین حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و مردم گردید، در خبر است که توقیعی از طرف امام در تعزیت وفات پدرش آمد و آن بر چند فصل بود که در یک فصل آن

ص: ۵۴

۱- تاریخ شیعه و فرقه های اسلام ص ۱۳۷ به بعد- سرزمین آرزوها به قلم نگارنده ص ۲۴۲ به بعد- سفینه البحار ج ۲ ص ۱۵۸

نوشته شده بود: «أَنَا اللَّهُ وَ إِنَّا إِلَهِي رَاجِعُونَ تَسْلِيمًا لِأَمْرِهِ وَ رِضًا بِقَضَائِهِ وَبِفِعْلِهِ عَاشَ أَبُوكَ سَعِيدًا وَ مَاتَ حَمِيدًا فَرَحِمَهُ اللَّهُ وَ أَلْحَقَهُ بِأَوْلِيَائِهِ...»

ابوجعفر دختری به نام امّ کلثوم داشت و از وی روایت شده که پدرش چند جلد کتاب در فقه تصنیف کرده و همه مطالب آنها را از حضرت صاحب الامر عجل الله تعالی فرجه الشریف و پدرش امام عسگری و جدش امام هادی علیهما السلام اخذ کرده بود، ام کلثوم گوید این کتابها پس از وی به نائب سوم، حسین بن روح رسید. همچنین از ام کلثوم روایت شده که ابوجعفر محمّد بن عثمان دل از دنیا برکنده و برای خود قبری کنده بود و منتظر مرگ خویش بود تا در سال ۳۰۵ «هـ.ق» پس از ۵۰ سال (یا چهل و چهار سال) نیابت دار فانی را وداع گفت. مرقد او در کنار پدر بزرگوارش در خانه خود، مورد زیارت شیعیان می باشد. (۱)

۳. ابوالقاسم ، حسین بن روح بن ابی بحر نوبختی:

ابوجعفر محمّد بن عثمان پس از خود به دستور امام علیه السلام حسین بن روح را به جانشینی خویش برگزید، وی در ایام امامت امام یازدهم نیز از اصحاب خاص او به شمار می رفت و به اصطلاح «باب» آن حضرت بود و قطعه ای از اخبار ائمه سابق علیهم السلام را هم که از دیگران شنیده بود نقل می کرد.

ص: ۵۵

ام کلثوم دختر ابوجعفر محمّد بن عثمان گوید: حسین بن روح از چند سال پیش از مرگ پدرم وکیل او بود و در امر املاک وی نظارت داشت و اسرار دینی را از جانب او به رؤسای شیعه می‌رسانید و از خواص و محارم وی به شمار می‌رفت، مراتب وثوق و دیانت و فضل او روز به روز مقام وی را در میان شیعه استوارتر می‌ساخت، تا اینکه از طرف پدرم به نیابت و سفارت منسوب گردید.

وی بعد از درگذشت محمّد بن عثمان، به عنوان نایب سوم امام غایب به دارالغیابه بغداد درآمد و در آنجا رسماً جلوس کرد و بزرگان شیعه گرداگرد او نشستند، «ذکاء» خادم محمّد بن عثمان با عصا و کلید و صندوقچه او به نزد حسین بن روح آمد و گفت ابوجعفر امر فرمود که چون مرا به خاک سپردی، این اشیاء را تسلیم او کن، این صندوقچه حاوی انگشتری های ائمه علیهم السّلام است.

اول توقیعی که به دست حسین بن روح صادر شد، به تاریخ یکشنبه ۲۴ شوال سال ۳۰۵ «ه.ق.» بود، حسین بن روح از سال انتصاب خود به نیابت تا زمان حامد بن العباس (ربیع الاخر سال ۳۱۱ «ه.ق.») در بغداد می‌زیست و منزل او محل رفت و آمد اُمراء و بزرگان مملکت بود و سپس از سال ۳۱۲ تا محرم ۳۱۷ «ه.ق.» به زندان افتاد و سرانجام در شعبان سال ۳۲۶ «ه.ق.»

درگذشت و در محله نوبختیه شهر بغداد، داخل بازار سوق العطارین به خاک سپرده شد و الآن دارای صحن و سرا و گنبد و ضریح بوده و مورد زیارت شیعیان است. (۱)

۴. ابوالحسن علی بن محمد سمری:

حسین بن روح به دستور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف پیش از مرگ خود، سمری را به جانشینی خود برگزید، علی بن محمد سمری مدت سه سال از شعبان سال ۳۲۶ تا شعبان سال ۳۲۹ «ه.ق» نیابت و وکالت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را داشت.

ابن بابویه روایت کرده: ابومحمد حسن بن مکتب گفت در سالی که شیخ ابوالحسن علی بن محمد سمری وفات کرد، من در بغداد بودم، چند روز پیش از مرگ او، به نزد وی رفتم، ناگاه دیدم که توقیعی از امام علیه السلام در آورد و به مردم نشان داد، متن آن بدین گونه بود:

«بسم الله الرحمن الرحيم، ای علی بن محمد سمری! خداوند پاداش برادران دینی تو را در مصیبت مرگ تو بزرگ دارد، همانا تو از اکنون تا شش روز دیگر خواهی مُرد، پس کار خود را فراهم کن و درباره نیابت و وکالت به هیچ کس وصیت مکن! تا به جای تو بنشیند، زیرا غیبت کبری واقع گردید

ص: ۵۷

۱- خاندان نوبختی ص ۳۱۲ به بعد- بحارالانوار ج ۱۳ ص ۲۹۵- غیبت شیخ طوسی ص ۲۳۹ به بعد- سرزمین آرزوها به قلم نگارنده.

و من ظهور نخواهم کرد، مگر به فرمان خدای تعالی و آن پس از مدت درازی خواهد بود که دل ها را سختی و قساوت فرا گیرد و زمین از ستم و بیداد پر گردد...»

ابومحمد احمد بن حسن المکتب گوید: ما از تویع نسخه برداشته و از نزد او بیرون رفتیم و چون روز ششم شد، او را مرگ فرا رسید، در هنگام نزع و جان کندن از او پرسیدند وصی و جانشین تو کیست؟ گفت: «خدا را امری است که باید آن را به اتمام برساند»، این سخن را بگفت و درگذشت و سرانجام در شهر بغداد بازار سوق الخفافین نزدیک مدرسه منتصریه به خاک سپرده شد. (۱)

و بدین ترتیب امور نیابت خاصه پایان پذیرفت و غیبت کبری آغاز گردید.

اشاره

ب) و غیبت کبرای آن حضرت از سال ۳۲۹ «ه.ق» شروع و تا زمان ظهور آن بزرگوار ادامه دارد، این همان غیبتی است که امام صادق علیه السلام فرمود: به قدری طولانی می شود که گروهی می گویند مرده است و گروهی می گویند کشته شده است و گروهی می گویند رفته است، تنها عدّه معدودی

ص: ۵۸

۱- تاریخ شیعه و فرقه های اسلام ص ۱۴۱- عقیده الشیعه ص ۲۵۲ به بعد- غیبت شیخ طوسی ص ۲۵۶

باقی می ماند که به وجود آن حضرت عقیده دارند و ایمانشان ثابت و استوار است... (۱)

در دوران غیبت کبری، مقام نیابت، وکالت و سفارت به وسیله خود ائمه علیهم السّلام بویژه حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به فقیه جامع الشرائط تفویض شده است، لذا مخالفت با دستور نائب امام و ردّ حکم چنین پیشوائی، ردّ بر امام و بالتبع ردّ بر پیامبر صلی الله علیه و آله و خدای سبحان است، این متن دین ما و عین روایات است که ذیلاً به دو روایت از آن روایات اشاره می کنیم:

۱- مقبوله عمر بن حنظله:

۱- مقبوله عمر بن حنظله: (۲)

عمر بن حنظله می گوید: (۳) از امام صادق علیه السّلام درباره دو نفر از دوستانمان (یعنی شیعه) که نزاعی بینشان بود در مورد قرض یا میراث، و به قضات برای رسیدگی مراجعه کرده بودند، سؤال کردم که آیا این رواست؟ فرمود: هر که در مورد دعاوی حق یا دعاوی ناحق به ایشان مراجعه کند در حقیقت به طاغوت قدرت حاکمه ناروا - مراجعه کرده باشد و هرچه را که به حکم

ص: ۵۹

۱- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۱۵۳- اثبات الهداه ج ۶ ص ۳۸۶

۲- مقبوله: حدیثی است که علمای فقه و حدیث بدون توجه به صحت یا عدم صحت سند آن، مضمون آن را پذیرفته و بر طبق آن عمل کرده باشند.

۳- (ابوصخر، عمر بن حنظله عجلی کوفی) شیخ طوسی و برقی او را از اصحاب امامان باقر و صادق علیهما السلام شمرده اند، خود وی یکی از راویان مشهور است و بزرگان اصحاب مانند زراره، هشام بن سالم، عبدالله بن بکیر، عبدالله بن مسکان و صفوان بن یحیی... از وی روایت کرده اند و این برای وثاقت وی کافی است، علاوه بر این روایات یزید بن خلیفه دلالت بر مدح وی دارد (ولایت فقیه امام خمینی ص ۷۸).

آنها بگیرد، در حقیقت به طور حرام می گیرد، زیرا که آن را قدرتی گرفته که خدا دستور داده به آن کافر شود، خدای تعالی می فرماید: «يُرِيدُونَ أَنْ يُتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ»

پرسیدم چه باید بکنند، فرمود: باید نگاه کنند ببینند، از شما چه کسی است که حدیث ما را روایت کرده و در حلال و حرام ما مطالعه نموده و صاحب نظر شده و احکام و قوانین ما را شناخته است...

بایستی او را به عنوان قاضی و داور بپذیرند، زیرا که من او را حاکم بر شما قرار داده ام، اگر پس از مراجعه به آنان، آنها بر طبق نظر ما برای شان حکم کنند و طرفین دعوا حکم آنها را نپذیرند ما را رد کرده اند و حکم خدا را سبک شمرده اند و ردّ ما ردّ خدا است و چنین کسی مشرک به خداست.

از این حدیث به روشنی استفاده می شود که امام علیه السّلام، فقهاء را به عنوان نواب خود منصوب فرموده است (۱) و بر عموم مسلمانان لازم است که از این فرمان امام علیه السّلام اطاعت نمایند.

ص: ۶۰

۲- توقیع حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف:

۲- توقیع حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف: (۱)

اسحاق بن یعقوب نامه ای برای حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف می نویسد و از مشکلاتی که برایش رخ داده سؤال می کند و محمد بن عثمان عمری، نماینده آن حضرت، نامه را می رساند، جواب نامه به خط مبارک صادر می شود که: «... وَأَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَأَقِعَةُ فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَى رِوَايَةِ حَدِيثِنَا فَإِنَّهُمْ حُجَّتِي عَلَيْكُمْ وَأَنَّ حُجَّةَ اللَّهِ...؛ در حوادث و پیشامدها به راویان حدیث ما رجوع کنید، زیرا آنان حجّت من بر شمایند و من حجّت خدایم...» (۲)

منظور از حوادث واقعه که در این روایت آمده، مسائل و احکام شرعی نیست، نویسنده نمی خواهد پرسد، درباره مسائل تازه ای که برای ما رخ می دهد چه کنیم، چون این موضوع جزو واضحات مذهب شیعه بوده است و روایات متواتره دارد که در مسائل باید به فقهاء رجوع کنید.

زیرا در زمان ائمه علیهم السلام هم به فقهاء رجوع می کردند و از آنان می پرسیدند، کسی که در زمان حضرت صاحب عجل الله تعالی فرجه الشریف باشد و با نواب اربعه

ص: ۶۱

۱- توقیع در لغت بمعنای نشان نهادن بر روی نامه است و نشان و دستخط پادشاه را بر فرمان یا نامه نیز توقیع گویند، نامه های معصومان، به خصوص آنهایی که از ناحیه مقدسه امام زمان (عجل الله فرجه) شرف صدور یافته و یکی از نواب اربعه آن را ابلاغ کرده، در کتابهای تاریخ و حدیث به توقیعات مشهور است.

۲- کمال الدین ج ۲ ص ۴۸۴ باب توقیعات ح ۴- غیبت شیخ طوسی ص ۱۷۷- وسائل الشیعه ج ۱۸ ص ۱۱۰

روابط داشته باشد و به حضرت نامه بنویسد و جواب دریافت کند به این موضوع توجه دارد که در فرا گرفتن مسائل به چه اشخاص باید رجوع کند.

پس منظور از حوادث واقعه، پیشامدهای اجتماعی و گرفتاری هایی بوده که برای مردم و مسلمین روی می داده است و به طور کلی و سربسته سؤال کرده، اکنون که دست ما به شما نمی رسد در پیشامدهای اجتماعی باید چه کنیم؟ وظیفه چیست؟ یا حوادثی را ذکر کرده و پرسیده در این حوادث به چه کسی رجوع کنید؟ حضرت فرموده اند:

که در حوادث و پیشامدها و مشکلات به رُوات احادیث ما یعنی فقهاء، مراجعه کنید، آنها حجت من بر شما می باشند و من حجت خدا بر شمایم. (۱)

از این دو روایت به خوبی معمول می شود که در دوران غیبت کبری و نیابت عامه، فقهای عادل نماینده و نواب عام امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف هستند و مردم باید از آنها تبعیت و اطاعت کنند.

عالمان دینی در سمت جانشینی پیامبر صلی الله علیه و آله و امامان معصوم علیهم السّلام از آغاز غیبت کبری دوازدهمین امام تاکنون با تحمّل رنج ها و سختی ها «تفقه در دین» و نیل به مقام اجتهاد و نیز برقراری رابطه معنوی و پیوند ولایی با امام زمان خویش و تخلّق به اخلاق رسول الله صلی الله علیه و آله و الگوگیری از خط مشی

ص: ۶۲

۱- برای آگاهی بیشتر در این زمینه؛ کتاب درسنامه ولایت فقیه اثر مؤلف را ملاحظه فرمایید.

عملی و زندگی زاهدانه و مجاهدانه امیرمؤمنان علیه السّلام توانسته اند، پاسداران امین و مخلصی برای اسلام عزیز، تکیه گاه مورد اعتماد برای پیروان مکتب اهل بیت

علیهم السّلام و پیشگامان جهاد و مبارزه با ستمگران، طاغوت ها و تجاوزگران به حریم اسلام و مرزهای مسلمانان در عرصه های فکری و فرهنگی و بلکه نظامی باشند.

بخشی از رسالت ها و ویژگی های عالمان دینی از این قرارند:

اشاره

بخشی از رسالت ها و ویژگی های عالمان دینی از این قرارند: (۱)

۱- مرزبانی از عقیده اسلامی

دشمنان عقیده و اندیشه اسلامی همواره به صورت فردی و گروهی می کوشیدند افکار و اذهان مردم را از اعتقادات و معارف حقه دین تهی کنند، این تلاش در دوران غیبت، ابعاد گسترده تری پیدا کرد، فقهای اسلام، شاخص ترین قشری بودند که در سنگر هدایت و ارشاد و تعلیم و تربیت به مرزبانی عقیده اسلامی همت گماردند و در هر عصری با استفاده از جایگاه و عظمت و خطابه، نوشتن کتاب ارزنده، تشکیل حوزه های بزرگ علمی و دری و بحث و مناظره با سران مخالفان و مکاتب الحادی، جوامع اسلامی و تشنگان حقیقت را از چشمه سارهای قرآن و سنت معصومین علیهم السّلام سیراب

ص: ۶۳

نمود، شیاطین انس و راهزنان ایمان و عقیده مسلمانان را از دستیابی به اهداف شوم خود مأیوس می کردند.

امام عسگری علیه السلام در این زمینه از قول امام صادق علیه السلام می فرماید:

علمای شیعیان ما مرزبانان مرزی هستند که شیطان و لشکریانش از آنجا قصد هجوم دارند، آنان شیاطین را از یورش به حریم شیعیان ما باز می دارند و نمی گذارند او و پیروان معاندش بر پیروان ما مسلط شوند. (۱)

و نیز در روایتی دیگر از زبان پدرش امام هادی علیه السلام فرمود:

اگر بعد از غیبت قائم ما، عالمانی نباشند که از دین حمایت کنند و مردم را به سوی قائم ما فرا خوانند و شیعیان ناتوان را از وقوع در دام های شیطان و پیروان سرکش او برهانند، کسی باقی نمی ماند مگر آنکه از دین خدا بر می گردد، لیکن عالمان دینی زمان دلهای شیعیان ضعیف را در دست می گیرند و همچون سگانداران کشتی، آنان را از خطرات و تهدیدها نجات می دهند، آنان

بهترین انسان ها در پیشگاه خداوند هستند. (۲)

همچنین امام خمینی رحمه الله در مقام بیان این نقش عالمان دینی می فرماید:

تردیدی نیست که حوزه های علمیه و علمای متعهد در طول تاریخ اسلام و تشیع، مهمترین پایگاه اسلام در برابر حملات، انحرافات و کجروی ها بوده-

ص: ۶۴

۱- بحار الانوار ج ۲ ص ۵

۲- همان مدرک ص ۶

اند، علمای بزرگ اسلام در همه عمر خود، تلاش نموده اند تا مسائل حلال و حرام الهی را بدون دخل و تصرف، ترویج نمایند. (۱)

۲- حفظ و گسترش علوم اسلامی

آنچه از علوم اسلامی (اعم از فقه، تفسیر، کلام، فلسفه، اخلاق و...) هم اکنون در اختیار ماست، حاصل تلاش ها و مجاهدت های اندیشمندان دینی در حوزه معرفت دینی است، عالمان دینی در این سنگر در دو محور ایفای نقش کردند.

نخست، مسائل علوم اسلامی را از سرچشمه های اصیل آن (قرآن و سنت) بدون دخل و تصرف، استخراج و تنظیم و سازماندهی موضوعی کردند

و دیگر، در حفظ و نگاهبانی از اصول و فروع آن از دستبرد تحریف گران و تفسیر به رأی کنندگان (که همواره می کوشیدند نظرات فردی یا حزبی خود را به عنوان نظرات دینی در جامعه اسلامی عرضه کنند) نهایت سعی خود را به کار گرفتند.

بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران در این زمینه می فرماید:

ص: ۶۵

«اگر فقهای عزیز نبودند، معلوم نبود امروز چه علمی به عنوان علوم قرآن در اسلام و اهل بیت علیهم السّلام به خورد توده ها داده بودند، جمع آوری و نگهداری علوم قرآن و آثار و احادیث پیامبر بزرگوار و سنت و سیره معصومین علیهم السّلام و ثبت و تبویب و تنقیح آنها در شرایطی که امکانات، بسیار کم بوده است و سلاطین و ستمگران در محو آثار رسالت، همه امکانات خود را به کار می گرفتند، کار آسانی نبوده است که بحمدالله امروز نتیجه آن زحمات را در آثار و کتب با برکتی همچون کتب اربعه^(۱) و کتابهای دیگر متقدمین و متأخرین (در فقه و فلسفه، ریاضیات و نجوم و اصول و کلام و حدیث و رجال و تفسیر و ادب و عرفان و لغت و تمامی رشته های متنوع علوم) مشاهده می کنیم.^(۲)»

۳- تکیه گاه محرومان

بیشتر عالمان دینی همچون سلف صالح خویش پیامبران و رهبران الهی، از میان قشرهای متوسط و محروم جامعه برخاسته و خود زندگی ساده ای داشته اند، از این رو با درد دردمندان آشنا بودند و محرومیت ها و مشکلات آنان را به صورت عینی لمس کرده، همواره پشتیبان و تکیه گاه محرومان و مستضعفان بوده اند.

ص: ۶۶

۱- کافی، استبصار، تهذیب و من لایحضره الفقیه.

۲- صحیفه نور ج ۲۱ ص ۸۸

تاریخ مبارزات شیعه گواه این واقعیت است که فقهای گرانقدر، همواره در کنار مردم مسلمان طعم فقر و تنگدستی، زندان و شکنجه و اسارت را چشیده و در عرصه های خون و شهادت، الگوهای صادقی برای مردم بوده اند.

امام خمینی رحمه الله در این زمینه نیز می فرماید: صدها سال است که روحانیت اسلام، تکیه گاه محرومان بوده است، همیشه مستضعفان از کوثر زلال معرفت فقهای بزرگوار سیراب شده اند، از مجاهدان علمی و فرهنگی آنان (که به حق، از جهاتی افضل از دماء شهیدان است) که بگذریم، آنان در هر عصری از اعصار برای دفاع از مقدّسات دینی و میهنی خود مرارت ها و تلخی هایی متحمّل شده اند و همراه با تحمّل اسارت ها و تبعیدها، زندان و اذیت ها و آزارها و زخم و زبان ها، شهدای گرانقدری را به پیشگاه مقدّس حق، تقدیم نموده اند.^(۱)

۴- پرچمداری جهاد و شهادت

دشمنان اسلام بارها برای محو و نابودی این آیین آسمان دست به انواع توطئه های فرهنگی، سیاسی و اقتصادی زده اند، اما هر بار نخستین قشری که در برابر آنها قد برافراشته و از اسلام حمایت کرده اند، فقها و عالمان دینی

ص: ۶۷

۱- همان مدرک ص ۸۹

بوده اند، رهبری نهضت های حق طلبانه شیعی در طول تاریخ اسلام، از قیام علیه سامانیان گرفته،^(۱) تا نهضت تنباکو و قیام پانزده خرداد، با فقهای بزرگ بوده است.

کمتر رخداد مهمی در تاریخ شیعی می توان یافت که بدون حادثه خونین تمام شده باشد و در این راه به جز افراد با ایمان و سربازان با حمیت، علمای بزرگی جان خویش را تقدیم کرده اند. عالمان شیعه در اثر تعلیمات پیشوایان دینی، با حضور در عرصه های جهاد و ستیز با ستمگران و طاغوت های زمان خویش، منشور «شهادای فضیلت» را رقم زدند و لازم بود این منشور جمع آوری و مکتوب گردد، تا آنکه علامه امینی رحمه الله بخشی از آن را در کتابی تحت عنوان «شهداء الفضیله» گرد آورد و در آن شرح حال ۱۳۰ تن از برجسته ترین عالمان شهید شیعه را نوشت.

البته کتابهای فراوان دیگری پیرامون مجاهدت های عالمان دینی و نهضت های شیعی همچون سید جمال الدین اسدآبادی، نهضت تنباکو، جنبش مشروطیت، انقلاب عراق و صنعت نفت، مبارزات شیخ محمد خیابانی و بالاخره انقلاب اسلامی ایران به رهبری امام خمینی رحمه الله و یاران

ص: ۶۸

۱- اشاره به قیام ابو محمد اطروش از فقهای بزرگ اسلام در قرن چهارم است. (شهیدان راه فضیلت ص ۲۴).

روحانی شهید آن بزرگوار، نوشته شده که تا اندازه ای کوشش های علمای شیعه در راه آزادی ملت ها و تحقق آرمان های الهی را روشن کرده است.

(۱۲) سؤال: فلسفه غیبت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چیست؟

جواب: هر چیزی در این عالم، از جمله غیبت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بی علت و بدون فلسفه نیست، چرا که خداوند حکیم کار عبث و بیهوده انجام نمی دهد، ولی آن علت برای ما به تفصیل روشن نیست. همانطور که عبدالله بن فضل گوید از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود:

برای صاحب این امر، ناگزیر غیبتی است که اهل باطل را به شک می اندازد،

پرسیدم: فدایت کردم چرا؟ فرمود:

به خاطر چیزی که ما مجاز به کشف آن برای شما نیستیم.

پرسیدم: حکمت این غیبت چیست؟ فرمود:

همان حکمتی که در غیبت حجت های گذشته الهی وجود داشت، در غیبت آن حضرت نیز وجود دارد، اما حکمتش ظاهر نمی شود مگر پس از ظهور آن حضرت، چنانکه راز اقدامات خضر علیه السلام یعنی شکستن کشتی و کشتن پسر و ساختن دیوار برای حضرت موسی علیه السلام روشن نشد، مگر زمان جدا شدن آن دو از یکدیگر، ای پسر فضل! این موضوع، یکی از دستورات الهی و سری از اسرار خدا و غیبی از غیبت های اوست... و هرگاه خداوند را

حکیم دانستیم باید تمام افعال او را حکمیانه بدانیم، اگرچه راز آن برای ما روشن نباشد. (۱)

پس علت اصلی غیبت جزء اسرار الهی است و جزائمه اطهار علیهم السّلام کسی از آن آگاهی ندارد، آن بزرگواران هم مأذون به بازگو آن نبودند، اما گاهی به برخی از حکمت های غیبت اشاره می کردند از جمله:

۱- امتحان و غربال شدن مردم.

۲- تنبیه مردم.

۳- بیعت نکردن با ستمکاران.

۴- بیم از کشته شدن.

... و ده ها حکمت دیگر. (۲)

و اینک به چند روایت در این زمینه اشاره می کنیم:

۱- جعفر جعفی از امام باقر علیه السّلام نقل می کند که به آن حضرت عرض کردم: فرج شما کی خواهد رسید؟ فرمود:

ص: ۷۰

۱- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۹۱- اکمال الدین ج ۲ ص ۴۸۲

۲- رک: منتخب الاثر ص ۳۳۰ به بعد- امامت و مهدویت ج ۳ ص ۱۱۵- نجم الثاقب ص ۱۳۷

هیئات! هیئات! فرج نخواهد رسید تا شما غربال شوید (و سه بار تکرار فرمود) و افراد آلوده بروند و افراد پاک و مخلص باقی بمانند. (۱)

۲- امام باقر علیه السلام فرمود:

اگر خداوند حضور ما را نزد مردمی کراهت داشته باشد، ما را از آنها جدا می سازد. (۲)

۲- زراره از امام صادق علیه السلام نقل می کند که آن حضرت فرمود:

ای زراره! قائم ما ناچار از این است که غیبت کند. عرض کردم چرا؟ فرمود: از کشته شدن می ترسد و با دست به شکم خود اشاره کرد. (۳)

۴- سدید صیرفی از امام صادق علیه السلام نقل می کند که آن حضرت فرمود:

برای ما قائم ما دو غیبت می باشد که زمانش بطول می انجامد.

صیرفی گوید عرض کردم چرا؟ آن حضرت فرمود:

خواست خداوند چنین است که سنت های پیامبران نسبت به غیبتشان درباره او اجرا شود... (۴)

ص: ۷۱

۱- اصول کافی ج ۲ ص ۱۹۴ به بعد- معجم احادیث الامام المهدي ج ۵ ص ۶۴- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۱۱۳- غیبت شیخ طوسی ص ۲۶- الامامه التبصره ص ۱۳۰

۲- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۹۱

۳- غیبت شیخ طوسی ص ۲۰۲- غیبت نعمانی ص ۱۷۶- اصول کافی ج ۲ ص ۱۳۵- اثبات الهداه ج ۶ ص ۴۳۷

۴- همان مدارک ص ۹۰

۵- موسی بن جعفر علیه السلام فرمود:

هنگامی که پنجمین فرزند امام هفتم غائب شد، مواظب دین خود باشید، مبادا کسی شما را از دین خارج کند، ای پسرک من! برای صاحب الامر ناچار غیبتی خواهد بود، به طوری که گروهی از مؤمنین از عقیده خود بر می گردند، همانا خداوند بوسیله غیبت، بندگانش را امتحان می نماید. (۱)

۶- حسن به فضال از امام رضا علیه السلام نقل می کند که آن حضرت فرمود:

گویا شیعیانم را می بینم که هنگام مرگ سومین فرزندم (امام عسگری) در جستجوی امام خود، همه جا را می گردند اما او را نمی یابند.

عرض کردم: چرا یابن رسول الله؟ فرمود:

برای اینکه امامشان غایب می شود، عرض کردم چرا غایب می شود؟ فرمود: برای اینکه وقتی با شمشیر قیام نمود بیعت احدی، در گردنش نباشد. (۲)

(۱۳) سؤال: امام غائب چه فایده ای برای مسلمانان دارد؟

به عبارت دیگر امام که صدها سال غائب بماند، نه دین را ترویج کند، نه مشکلات جامعه را حل کند، نه پاسخ مخالفین را بدهد، نه امر به معروف و نهی از منکر کند، نه از مظلومین حمایت کند، نه حدود و احکام الهی را

ص: ۷۲

۱- همان مدارک

۲- بحار الانوار ج ۵۱ ص ۱۵۲- اکمال الدین ج ۲ ص ۴۸۰

جاری سازد و نه مسائل حلال و حرام مردم را روشن سازد، وجود چنین امامی چه سودی دارد؟

جواب: روایاتی که در موضوع امامت وارد شده، وجود مقدّس امام را هدف اصلی نظام خلقت و غایت نوع و فرد کامل انسانیت و رابطه بین عالم مادی و ربوبی می داند. و معتقد است که زمین هیچ گاه خالی از حجت نخواهد بود، زیرا اگر امام روی زمین نباشد، نوع انسان منقرض خواهد شد و زمین اهل خود را فرو خواهد برد، امام صادق علیه السّلام در این رابطه فرمود «لَوْ بَقِيَتِ الْأَرْضُ بِغَيْرِ حُجَّةٍ لَسَاخَتْ بِأَهْلِهَا؛ اگر زمین خالی باشد از حجت، هر آینه با اهلش فرو رود».^(۱)

اگر امام نباشد، خدا به حدّ کامل شناخته و عبادت نمی شود، اگر امام نباشد، رابطه بین عالم مادی و دستگاه آفرینش منقطع می گردد، امام قلب عالم وجود و رهبر و مربی نوع انسان است.

امام سجّاد علیه السّلام نیز می فرماید:

ما پیشوای مسلمین و حجت بر اهل عالم و سادات مؤمنین و رهبر نیکان و صاحب اختیار مسلمین هستیم، ما امام اهل زمین هستیم، چنانکه ستارگان امان اهل آسمان هستند، به واسطه ماست که آسمان بر زمین فرود نمی آید،

ض: ۷۳

مگر وقتی که خدا بخواهد، بواسطه ما باران رحمت نازل و برکات زمین خارج می شود، اگر ما روی زمین نبودیم، اهلس را فرو می برد.

... و آنگاه فرمود:

از روزی که خدا آدم را آفریده، تا حال هیچ گاه زمین از حجتی خالی نبوده است، ولی آن حجت گاهی ظاهر و مشهور و گاهی غائب و مستور بوده است، تا قیامت نیز از حجت خالی نخواهد شد و اگر امام نباشد، خدا پرستش نمی شود.

سلیمان می گوید: عرض کردم! مردم چگونه از وجود امام غائب، منتفع می شوند؟ فرمود:

همانطور که از خورشید پشت ابر انتفاع می برند. (۱)

در حدیثی دیگر پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

آری به خداوندی که مرا به پیغمبری مبعوث گردانیده است، آنها از وجود او منتفع می شوند و از نور ولایتش در طول

غیبت بهره می گیرند، چنانکه از آفتاب پشت ابر استفاده می برند. (۲)

همچنین حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در این رابطه فرمودند:

ص: ۷۴

۱- ینابیع الموده ج ۲ ص ۲۱۷

۲- همان مدرک ج ۳ ص ۱۷۰

همانطور که از خورشید در وقتی که توسط ابرها پنهان شده بهره گیری می شود، از من نیز در زمان غیبتم به همان صورت بهره می برند و همانا من سبب آرامش و امتیّت مردم روی زمین هستم، چنانکه ستارگان امان اهل آسمانند. (۱)

در این احادیث وجود مقدّس امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و انتفاع مردم از وی، تشبیه شده به خورشید پشت ابر و انتفاع مردم از آن.

وجه تشبیه از این قرار است که: در علوم طبیعی و فلکیات ثابت شده است که خورشید مرکز منظومه شمسی می باشد، جاذبه... اش حافظ زمین و آن را از سقوط نگه می دارد، زمین را به دور خود چرخانده، شب و روز و فصول مختلف را ایجاد می کند، حرارتش سبب حیات و زندگی حیوانات و گیاهان و انسان است و نورش روشنی بخش زمین می باشد، در ترتّب این آثار بین اینکه ظاهر باشد یا پشت ابر، تفاوتی وجود ندارد، یعنی جاذبه و نور و حرارتش در هر دو حال موجود است، گرچه کم و بیش دارد، هنگامی که خورشید در پس ابرهای تیره پنهان است یا شبانگاه، جُهل گمان دارند که موجودات از نور و حرارت خورشید بی بهره اند، در صورتی که سخت در اشتباهند، زیرا اگر دقیقه ای نور و حرارتش به جانداران نرسد، یخ زده،

ص: ۷۵

هلاک می گردند و به برکت تأثیرات همان خورشید است که ابرهای تیره پراکنده می شوند و چهره حقیقی آن نمایان می گردد.

وجود مقدّس امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف هم، خورشید و قلب عالم انسانیت و مربی و هادی تکوینی اوست و در ترتّب این آثار، بین حضور و غیبت آن بزرگوار تفاوتی نیست. (۱)

(۱۴) سؤال: آیا پیش از حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چنین اتفاقاتی مانند غیبت و پنهان شدن از دیدگان مردم رخ داده است؟

جواب: موضوع غیبت منحصر به آن حضرت نیست، بلکه گروهی از پیامبران صلی الله علیه و آله که رهبر و راهنمای بشر بودند، غائب می شدند و در پس پرده غیبت برای مدتی به سر می بردند که عبارتند از:

حضرت ادریس، ابراهیم، یوسف، یونس، خضر، عزیر، الیاس، صالح، دانیال، موسی، عیسی، محمّد علیهم السّلام، اصحاب کهف و... (۲)

ص: ۷۶

۱- دادگستر جهان ص ۱۵۴ به بعد.

۲- برای آگاهی بیشتر در این زمینه رجوع کنید به کتب: ده انتقاد و پاسخ ص ۵۶ به بعد- بحار الانوار ج ۵- الشیعه و الزّجعه ج ۱ ص ۳۲۹ به بعد- خورشید پنهان ص ۲۴۹ به بعد- المهدی ص ۱۵۵ به بعد- نوید امن و امان ص ۱۴۵ به بعد و...

و شیخ صدوق روایاتی در زمینه غیبت انبیای سلف مانند: ادریس، نوح، صالح، ابراهیم، یوسف و موسی علیهم السّلام آورده و برای تمام آنان نوعی غیبت اثبات کرده است. (۱)

(۱۵) سؤال: آیا کسی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را در دوران کودکی اش و پیش از غیبت دیده است یا نه؟

جواب: بله، آنچه از روایات بدست می آید، افراد زیادی آن حضرت را پیش از غیبت دیده اند، تا جایی که خیلی از

بزرگان در این زمینه کتابهای مستقلی نوشته اند. (۲)

در اینجا به برخی از افرادی که حضرت را دیده اند اشاره می کنیم:

حکیمه خاتون دختر امام جواد و عمه امام حسن عسگری علیهم السّلام، احمد بن اسحاق قمی، یعقوب بن منقوش، سعد بن عبدالله اشعری، عقید خادم امام عسگری علیه السّلام، عمرو اهوازی، نسیم خادم امام عسگری علیه السّلام، ابوجعفر محمّد

ص: ۷۷

۱- اکمال الدین ص ۱۲۷-۱۴۵

۲- از جمله آنها مرحوم سیدهاشم بحرانی است که کتابی به نام «تبصره الولی فی من رأی القائم المهدی» نوشته است.

بن عثمان عمری، کامل بن ابراهیم مدنی، ابوسهل نوبختی، علی بن عاصم کوفی، طریف بن خادم، چهل نفر از شیعیان آن حضرت و... (۱)

(۱۶) سؤال: چرا امام عسگری فرزندش حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را از مردم پنهان و مخفی می کرد؟

جواب: چون خلفای بنی عباس به خصوص معتمد عباسی، (۲) به شدت در تعقیب و جستجوی آن حضرت بودند، تا به هر قیمتی شده، حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را پیدا کرده و به قتل برسانند، لذا چاره ای جز غیبت و دوری از دسترس بودن آنها نبود، اکنون به چند روایت در این زمینه اشاره می کنیم:

۱- امام صادق علیه السلام به عده ای که به دیدارشان رفته بودند، فرمودند:

بنی امیه و بنی عباس وقتی که متوجه شدند زوال ملکشان به دست توانای قائم ما خواهد بود، با ما دشمنی نمودند و شمشیرهای خود را برای کشتن ما به کار بردند. (۳)

ص: ۷۸

۱- برای آگاهی بیشتر در این زمینه رجوع کنید به کتب: منتهی الآمال ج ۲ ص ۴۰۳- بحار الانوار ج ۵۱ ص ۵، ۱۲، ۳۴۶- اکمال الدین ج ۲ ص ۵۵- سرزمین آرزوها ص ۲۸۱- دلائل الامامه ص ۲۶۹- با خورشید سامرا ص ۲۸۸- اثبات الهداه ج ۷ ص ۳۵۲- احمد بن اسحاق قمی در دیار کرمانشاهان اثر مؤلف - غیبت شیخ طوسی - ارشاد مفید ص ۳۳۰- الکنی و الالقاب ج ۱ ص ۹۱- اصول کافی ج ۲ ص ۱۱۷-۱۲۶

۲- خلیفه دوران امامت امام حسن عسگری علیه السلام و کودکی حضرت مهدی علیه السلام.

۳- غیبت شیخ طوسی ص ۱۰۶

۲- ابوالادیان نقل می کند که خدمتکار امام حسن عسگری علیه السلام بودم و نامه های آن حضرت را به شهرها می رساندم، روزی که آن بزرگوار مریض بود و با همان بیماری

از دنیا رفت، به خدمتش رسیدم، چند نامه نوشته، فرمود:

اینها را به مدائن ببر، و چون چهارده روز گذرد، روز پانزدهم وارد سامرا می شوی، ناله و فریادی از خانه من می شنوی و مرا می بینی که غسل می دهند.

ابوالادیان می گوید: عرض کردم! ای مولای من! وقتی که چنین شود پس چه کسی (جانشین شماست)؟ فرمودند:

کسی که جواب نامه هایم را از تو بخواهد او پس از من امام شماست.

عرض کردم: بیشتر آگاهم ساز، فرمود:

کسی که بر من نماز بخواند.

باز گفتم بیشتر آگاهم ساز، فرمود:

کسی که از محتوای همین به شما اطلاع بدهد او امام است.

آنگاه هیبت امام علیه السلام مانع از آن شد که از آنچه در همین است سؤال کنم، نامه ها را که به مدائن آوردم و جواب آنها را گرفتم و روز پانزدهم همانگونه که به من فرموده بود وارد سامرا شدم، به ناگاه شیون از خانه امام

علیه السلام بلند شد، وارد خانه که شدم دیدم او را در جای غسل قرار داده اند و جعفر کذاب را بر در خانه دیدم و شیعیان اطراف او را گرفته تعزیت و تسلیت می گویند، با خود گفتم هر گاه این امام باشد امامت باطل می شود، چرا که من او را می شناختم که نیبذ می خورد و در خانه خود قمار می باخت و تار می نواخت، پیش او رفتم تسلیت و تعزیت گفتم، ولی او هیچ از من نپرسید سپس عقید بیرون آمد(۱) و فرمود: ای مولای من! برادرت کفن شد برخیز و بر او نماز بخوان، آن گاه جعفر بن علی و شیعیان و سمان و حسن بن علی نماینده خلیفه معتصم معروف به «سلمه» همگی وارد شدند، وقتی همه وارد خانه شدیم، ناگاه دیدیم که نعش حسن بن علی علیه السلام تجهیز شده است، جعفر بن علی پیش رفت که بر او نماز بخواند. همین که خواست تکبیر بگوید، پسری گندمگون که سرش موی کوتاهی داشت و دندانهای پیشین او گشاده بود، ردای جعفر را کنار زد و گفت:

عقب تر بایست ای عمو! من سزاوارترم که نماز پدرم را بخوانم.

جعفر عقب کشید، در حالی که صورتش از خشم متغیر شده و رویش زرد گشته بود، آن پسر پیش آمد و نماز گذارد و در کنار قبر پدرش او را دفن کردند.

ص: ۸۰

آن گاه فرمود: ای بصری! جواب نامه ها را که با توست بیاور، جواب ها را به او تقدیم کردم و با خود گفتم: این دو دلیل، و فقط دلیل همیان مانده است، سپس به پیش جعفر بن علی رفتم و او می نالید. حاجز الوشا به او گفت: ای آقای من! این پسر کجاست، تا حجت را بر او اقامه کنیم. گفت: سوگند به خدا! من او را ندیدم و نمی شناسم.

ما نشسته بودیم که گروهی از قم رسیدند، پرسیدند: حسن بن علی علیه السلام کجاست؟ از مرگ او که آگاه شدند، پرسیدند: پس صاحب عزا کیست؟ جعفر را نشان دادند، به او سلام عرض کردند، تسلیت و تعزیت گفتند و اظهار داشتند ما اموال و نامه هایی آورده ایم، آیا می گویی که این نامه ها از چه کسانی و این اموال چقدر است؟ برخاست و لباس هایش را حرکت داد و گفت: آیا انتظار دارید من غیب نیز بدانم.

سپس خادم آمد و گفت: شما نامه های فلان و فلان و همیانی که در آن هزار دینار است و ده دینار آن مطلاست آورده اید، نامه ها و اموال را به او تسلیم کردند و گفتند: آن کسی که تو را به این کار مأمور فرموده، همانا امام است.

جعفر بن علی پیش معتمد (۱) آمد و جریان را برای او شرح داد، معتمد کسی را فرستاد، صیقل (۲) را دستگیر کردند و آن پسر را از او خواستند، او انکار کرد و ادعا کرد که حامله است، تا بدین وسیله او را از فکر حضرت باز دارد، پس صیقل را به ابن ابی الشوارب که قاضی بود سپردند، پس از آن، مرگ ناگهانی عبیدالله بن یحیی بن خاقان (۳) و خروج صاحب الزنج در بصره، آنها را غافلگیر کرد و این گرفتاری سبب شد که دیگر به این زن آزار ندادند و از دست آنها رهایی یافت. (۴)

۳- امام حسن عسگری علیه السلام فرمودند:

ستمکاران گمان کردند مرا می کشند و نسل امامت را قطع می کنند، آنان قدرت خداوند را چگونه یافته اند. (۵)

ص: ۸۲

۱- خلیفه عباسی

۲- نام دیگر مادر امام زمان (عجل الله فرجه) است.

۳- وزیر خلیفه.

۴- اکمال الدین ج ۲ ص ۱۵۰- مهدی کیست ص ۲۵۴- حق الیقین ص ۳۲۰

۵- غ ص ۱۳۴

(۱۷) سؤال: آیا ممکن است حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف که در سال ۲۵۵ «هـ.ق» متولد شده، تا به حال که سال ۱۴۲۵ «هـ.ق» است زنده بماند؟

(۱۷) سؤال: آیا ممکن است حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف که در سال ۲۵۵ «هـ.ق» متولد شده، تا به حال که سال ۱۴۲۵ «هـ.ق» است زنده بماند؟ (۱)

جواب: اولاً؛ طبق آیات قرآن مجید معلوم می شود که عمر طولانی گرچه غیر عادی است، ولی امر محالی نیست، چون عالم از این افراد کمیاب داشته و دارد، حال به برخی از آیات اشاره می کنیم:

۱- قرآن درباره شیطان می فرماید: «فَأَنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ؛ تو از مهلت یافتگانی - اما نه تا روز رستاخیز، بلکه تا روز و وقت معینی». (۲)

۲- قرآن درباره حضرت نوح علیه السلام می فرماید: «فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا؛ و او در میان آنان نهصد و پنجاه سال، درنگ کرد». (۳)

۳- قرآن درباره حضرت عیسی علیه السلام می فرماید: «وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَىٰ بْنِ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَ...؛ و گفتارشان که ما مسیح بن مریم، پیامبر خدا را کشتیم، در حالی که نه او را کشتند و نه به دار آویختند، لکن امر بر آنها مشتبه شد و کسانی که در مورد قتل او اختلاف کردند، از آن در

ص: ۸۳

۱- در حالی که هزار و صد و هفتاد سال از عمر شریفش می گذرد.

۲- سوره حجر/۳۷، ۳۸

۳- سوره عنکبوت/۱۴

شک هستند و علم به آن ندارند و تنها از گمان پیروی می کنند و قطعاً او را نکشتند، بلکه خدا او را سوی خود بالا برد و خداوند توانا و حکیم است.»(۱)

۴- قرآن درباره حضرت یونس علیه السلام می فرماید: «فَلَوْ لَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ لَلَبِثَ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ؛ و اگر او از تسبیح کنندگان نبود، تا روز قیامت در شکم ماهی می ماند.»(۲)

این گونه آیات برای همه پیروان قرآن حجت قطعی است و همچنین پیروان ادیان دیگر مثل یهود و نصاری از عمرهای طولانی جمعی از افراد بشر، مخصوصاً رهبران شان خبر داده اند و همه قائل به طول عمر، بلکه بقای حیات اشخاص، تا این زمان هستند.(۳)

ثانیاً؛ مسأله طول عمر از مسلمات تاریخ است، تا جایی که در اغلب کتبی که نویسندگان در مورد زندگی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نوشته اند، بابی به نام «مُعَمَّرِينَ»(۴) گشوده اند و اسامی کسانی که عمر طولانی داشته اند، بیان کرده اند و تعداد مُعَمَّرِينَ تاریخ آن قدر زیاد است که ذکر همه آنها نیاز به کتابی مستقل و مجزا دارد، که در اینجا به برخی از آنها اشاراتی داریم:

ص: ۸۴

۱- سوره نساء/ ۱۵۷، ۱۵۸

۲- سوره صافات/ ۱۴۳، ۱۴۴

۳- امامت و مهدویت ج ۲ ص ۳۷۳

۴- یعنی انسان دراز عمر، کسی که عمر طولانی کرده است.

آدم (۹۳۰ سال)، شیث (۹۱۲ سال)، انوش (۹۶۰ سال)، قینان (۹۲۰ سال)، مهلائل (۷۰۰ سال)، لوط (۷۳۲ سال)، ادريس (۳۰۰ سال)، متوشالغ (۹۶۰ سال)، لَمَك (۷۹۰ سال)، نوح (۹۵۰ سال)، (۱) ابراهيم (۱۹۵ سال)، کيومرث (۱۰۰۰ سال)، جمشيد (۶۰۰ سال) (۲) عمر بن عامر (۸۰۰ سال)، عاد (۱۲۰۰ سال)، ذوالقرنین (۱۵۰۰ سال)، سليمان (۷۱۲ سال)، هود (۶۷۰ سال)، ظهورث (۱۰۰۰ سال)، ضحاک (۱۰۰۰ سال)، سام (۶۰۰ سال) و... (۳)

حال خوانندگان عزیز! وقتی افراد عادی که بسیاری از آنها، نه تنها دوستان خدا نبودند، بلکه دشمن خدا نیز بودند، (۴) می توانند عمر طولانی داشته باشند، چگونه از عمر طولانی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف تعجب کنیم!!!

ثالثاً؛ امروزه در علم طب ثابت شده که عمر انسان به ۷۰-۸۰ سال نیست، بلکه تمام اعضای بدن انسان جدا جدا برای یک زندگی طولانی ساخته شده است و علت اصلی مرگ، حدوث اختلالاتی است که در همه اعضای ریسه بدن یا یکی از آنها رخ می دهد و تا آن اختلالات حادث نشود، مرگ

ص: ۸۵

۱- یا ۲۵۰۰ سال بنا بر نقلی.

۲- یا ۹۰۰ سال بنا بر نقلی.

۳- برای آگاهی بیشتر در این زمینه رجوع کنید به کتب: دادگستر جهان ص ۲۰۰- مروج الذهب ج ۱ و ۲- الشیعه و الرجعه ج ۱ ص ۲۸۸ به بعد- ده انتقاد و پاسخ ص ۶۲- راه حل ص ۳۶- بحار الانوار ج ۱۳ و ۵۱- المعتمرون و الوصایا- آثار الباقیه.

۴- بهترین شاهد خود شیطان است که تا روز قیامت زنده است.

فرا نمی رسد، آن اختلالات اگر قبل از سنین پیری و عمر طبیعی حادث شوند، انسان جوانمرگ می شود، اما اگر از گزند حوادث محفوظ بماند، معمولاً و بر طبق جریان عادی، حدوث آن حوادث در سنین پیری حتمی است، ولی اگر فرد ممتاز پیدا شود که عمر درازی کرده، اما به واسطه ترکیب جسمانی ویژه خویش و اجتماع سایر شرایط، در هیچ یک از اعضایش اختلالی رخ نداد، نفس طول عمر باعث مرگش نخواهد شد. (۱)

همانطور که طبق نوشته مجله الهلال چاپ مصر، استعداد طول عمر را می توان تا ۹۰۰ برابر افزایش داد.

۱- فلوگر، فیزیولوژیست معروف می گوید: عمر طبیعی انسان ۶۰۰ سال است.

۲- بیکن، فیلسوف معروف انگلیسی آن را تا هزار سال می داند.

۳- الکسیس کارل، جراح و متخصص پیوند اعضا و فیزیولوژیست فرانسوی می نویسد: اگر ترکیبات غذایی ثابت باشد، اجتماعات سلولی تا بی نهایت به فعالیت خود ادامه می دهد، اگر از افزایش آنها جلوگیری شود، هیچ گاه پیر نخواهد شد.

ص: ۸۶

۱- دادگستر جهان ص ۱۸۲

۴- بوفن: می گوید: اگر کسی در اثر بیماری نمیرد، تا ۹۰۰ سال یا ۱۰۰۰ سال زنده می ماند.

۵- دکتر متشکوف شاگرد پاستور کاشف میکروب می گوید: جسم انسان آمادگی دارد، تا بیش از سیصد سال در دنیا عمر کند، اغلب که در سن ۷۰ یا ۸۰ می میرند، اگر درست دقت شود، اعضای بدن آنان سالم است، منتهی یک عضو به خاطر کار و فعالیت دچار فرسودگی می شود، عامل بزرگ مانع عمر طبیعی، به وجود آمدن میکروب در خون، امعاء و ریه است.

۶- دکتر مورلن می گوید: تن آدمی کارخانه کاملی است، بنابر محاسبات ریاضی و طبیعی، بیش از یکصدسال به خوبی کار می کند.

۷- دکتر جوکی طی مقاله ای تحت عنوان درازی حیات و زندگانی به عمر طولانی اشاره می کند و می گوید: بسیاری از مرگ ها، ناشی از مسمومیت است.

۸- دکتر آه پوکر مولتن، طبیب مخصوص استالین می گفت: پیری را می توان با معالجه و مواظبت، مثل امراض دیگر درمان کرد. (۱)

ص: ۸۷

۱- تاریخ تحلیلی و سیاسی اسلام ص ۳۰۶- کتاب عمر دراز به نقل از منتظر جهان ص ۴۳

رابعاً؛ اگر کسی به کتب آسمانی مخصوصاً قرآن کریم آشنایی داشته باشد می‌داند که کارهای خارق‌العاده بسیاری در عالم واقع شده و معجزات بسیاری صادر گردیده که همگی حاکی از قدرت لایزال الهی است، از قبیل طوفان نوح، (۱) سرد شدن آتش برای ابراهیم، (۲) عصای موسی و تبدیل شدن آن به اژدها، (۳) متولد شدن حضرت عیسی، (۴) سخن گفتن او در گهواره و کودکی (۵) و امثال اینها.

اگر خداوند قادر است این کارهای خارق‌العاده را انجام دهد، قادر است حجّت و ولیّ خود حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را نیز سالهای متمادی نگه دارد. (۶)

خامساً؛ روایات فراوانی داریم که غیر از آن حضرت، در بین انبیاء و اولیاء افرادی وجود دارند که تا هم اکنون زنده هستند و هزار سال از عمر شریفشان می‌گذرد که عبارتند از: حضرت ادريس، الیاس، خضر و عیسی علیهم السلام، (۷)

ص: ۸۸

۱- سوره هود/۳۸-۴۷

۲- سوره انبیاء/۶۹

۳- سوره های قصص/۳۲- طه/۲۰- شعراء/۳۲

۴- سوره انبیاء/۹۱

۵- سوره مریم/۲۷-۳۴

۶- سیمای آفتاب ص ۹۹

۷- رک: الشیعه و الرجعه ج ۱ ص ۳۰۰- قصه های قرآن به قلم نگارنده.

همانطور که امام صادق علیه السلام در این جهت می‌فرماید: عبد صالح (خضر) به درستی که خداوند هرگز عمر او را طولانی ننماید تا اینکه نبوتی برایش مقدر کرده باشد و نه به جهت کتابی که بر او نازل شود و نه به جهت شریعتی که با آن شریعت پیامبر را نسخ کرده باشد و نه برای امامتی که بندگان را به پیروی از او ملزم کند و نه برای طاعتی که خداوند برای او فرض کرده باشد، بلکه چون خداوند می‌دانست که تقدیری در عمر حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف در ایام غیبت خواهد داشت و بسیاری از مردم این امر را انکار خواهند کرد، خواست تا عمر حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف را به درازی عمر عبد صالح (خضر) طولانی نماید، بدین جهت او را زنده نگاه داشت، تا دلیلی برای استدلال طول عمر حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف و ابطال حجّت منکران باشد. (۱)

ص: ۸۹

(۱۸) سؤال: آیا در دوران غیبت کبری می توان با حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ملاقات کرد و او را دید؟ اگر پاسخ مثبت است چگونه با مضمون توقیع آن حضرت که به آخرین نایب خود علی بن محمد سمري نوشته و فرموده: «به زودی برخی از شیعیان من می آیند»

(۱۸) سؤال: آیا در دوران غیبت کبری می توان با حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ملاقات کرد و او را دید؟ اگر پاسخ مثبت است چگونه با مضمون توقیع آن حضرت که به آخرین نایب خود علی بن محمد سمري نوشته و فرموده: «به زودی برخی از شیعیان من می آیند که ادعای مشاهده مرا می نمایند. آگاه باشید! هر که پیش از خروج سفیانی و رسیدن به صیحه آسمانی، ادعای مشاهده نماید، دروغگو و افترازننده است» (۱) سازگار است؟

جواب: اولاً؛ علماء به این روایت پاسخ هایی داده اند، (۲) که بهترین پاسخ به تناسب حکم و موضوع و با استفاده از لفظ «مُفْتَرٍ» در روایت «أَلَا- فَمَنْ ادَّعى المُشَاهِدَةَ قَبْلَ خُرُوجِ السُّفْيَانِي وَ الصَّيْحَةِ فَهُوَ كَذَّابٌ مُفْتَرٍ...» این است که منظور صرف دیدار و ملاقات نیست، بلکه دیداری است همراه با ادعای نیابت که مثلاً شخصی مدعی نیابت خاصه می شود و می گوید: من امام را مشاهده می کنم و امام زمان مرا همانند نُواب اربعه، نایب خاص خود قرار داده است. (۳) حضرت فرمود:

چنین کسی نه تنها دروغ می گوید، بلکه افترا نیز می بندد، چون به ما نسبت می دهد که ما او را نایب و وکیل خود قرار داده ایم.

ص: ۹۰

-
- ۱- منتهی الآمال ج ۲ ص ۵۰۸- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۱۵۱ و ج ۵۱ ص ۳۶۱
 - ۲- برای آگاهی بیشتر به پاسخهایی که علماء داده اند رک: بحارالانوار ج ۵۳ ص ۳۱۸ به بعد و ج ۵۲ ص ۱۵۱ به بعد.
 - ۳- رک: بحارالانوار ج ۱۳ ص ۱۴۲- عصر ظهور ص ۲۸۳

و اصل صدور روایت هم در مقام نیابت است که حضرت به علی بن محمد سَمُرِی فرمود:

کسی را از جانب ما نصب مکن و دوران غیبت صغری و نیابت خاصه تمام شده است.

ثانیاً؛ بهترین دلیل بر امکان دیدار با حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در دوران غیبت، وقوع و تحقق آن دیدار است که در طول تاریخ غیبت، بسیار کسانی بوده‌اند که با امام خود دیدار و ملاقات داشته‌اند و تعدادشان به اندازه ای است که امکان دروغ و یا تبانی و توطئه بر این دروغ وجود ندارد، به تعبیر فنی ادعای رؤیت از حدّ تواتر هم فراتر رفته و مدّعیان مشاهده نیز افرادی معمولی و یا لایابالی نیستند، بلکه افرادی چنین ادعایی را داشته‌اند که اغلب تالی تلو معصوم بوده و مردم در امور دین شان به آنها اقتدا می کردند. (۱)

ثالثاً؛ خداوند متعال در آیه ۲۰۰ سوره آل عمران می فرماید:

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَبِّرُوا وَ صَابِرُوا وَ رَابِطُوا وَ اتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ؛ ای کسانی که ایمان آورده اید، صبوری کنید و استقامت ورزید و رابطه برقرار کنید و از خدا بترسید، باشد که رستگار شوید.»

ص: ۹۱

۱- سیمای آفتاب ص ۱۷۹- برای آگاهی بیشتر از این ملاقات ها رجوع کنید به کتب: العبقری الحسان بحار الانوار ج ۵۳- نجم الثاقب باب هفتم- ترجمه اثبات الهداه ج ۷ ص ۲۷۰ به بعد- دارالسلام- انوار النعمانیه ج ۲- کشف الغمّه فی معرفه الائمه ج ۳- الزام الناصب ج ۲.

(سومین فرمان خداوند در این آیه شریفه این است که رابطه برقرار کنید، حال با چه کسی رابطه برقرار کنیم، در برخی از احادیث این گونه وارد شده که با امامان معصوم رابطه برقرار کنید. (۱) و در یک حدیث و روایت جالب تری وارد شده است «رَابِطُوا الْإِمَامَ الْمُنْتَظَرَ؛ با حضرت مهدی رابطه برقرار کنید»، (۲) راستی اگر ارتباط ممکن نبود آیا خدای مَنّان، فرمان به امر محال و غیرممکن می دهد.

پس حق این است که دیدار و ملاقات با امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در دوران غیبت کبری ممکن است.

(۱۹) سؤال: محل سکونت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف کجاست؟

جواب: در پاسخ به این پرسش، باید بحث را در سه قسمت دنبال کنیم.

الف: محل سکونت پیش از دوران غیبت

حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در نیمه شعبان سال ۲۵۵ «ه.ق» در شهر سامرا متولد شد، (۳) آن حضرت تا روز شهادت امام عسگری علیه السلام در منزل پدرش سکونت داشت، حکیمه خاتون دختر امام جواد و عمه امام حسن عسگری

ص: ۹۲

۱- «رَابِطُوا عَلَيَّ الْإِمَامِ» و «رَابِطُوا إِمَامَكُمْ» ، بحارالانوار ج ۲۴ ص ۲۱۹ به بعد.

۲- غیبت نعمانی. «وَرَابِطُوا مَعَ إِمَامِكُمُ الْمُنْتَظَرِ» ، منتخب الاثر ص ۵۱۵

۳- برای آگاهی بیشتر پیرامون سامرا رک: سرزمین آرزوها ، به قلم نگارنده.

عليهم السّلام چند بار حضرت مهدي عجل الله تعالى فرجه الشريف را پيش از شهادت پدرش در خانه امام عسگري عليه السّلام ديده بود و امام حسن عسگري عليه السّلام در يک از ملاقات ها احمد بن اسحاق قمی (۱) با ايشان که در منزل آن حضرت بود، فرزند خود رابه او نشان داد. (۲)

و همچنين يعقوب بن منقوش از امام عسگري B سؤال می کند: مولای من! بعد از شما، چه کسی به امامت می رسد، آن حضرت در جواب فرمودند:

پرده را کنار بزن! او نیز پرده را کنار زد و کودکی از پس پرده بيرون آمد و بر زانوی پدر نشست. (۳)

ب: محل سکونت در دوران غيبت صغری

در این دوران که حدود ۶۹ سال طول کشید، روایتی که دال بر مکان اقامت و سکونت آن حضرت باشد، در دست نیست. ولی به نظر می رسد با توجه به محل زندگی نواب اربعه در شهر بغداد، و اینکه آنها واسطه بين آن حضرت و مردم بودند، می توان حدس زد که محل سکونت حضرت مهدي

ص: ۹۳

-
- ۱- برای آگاهی بیشتر پیرامون احمد بن اسحاق قمی که در شهر سرپل ذهاب کرمانشاه مدفون است، به کتاب احمد بن اسحاق در دیار کرمانشاهان به قلم نگارنده رجوع کنید.
 - ۲- رک: کمال الدین ج ۲ ص ۳۸۴- بشاره الاسلام ص ۱۶۷
 - ۳- اثبات الهداه ج ۳ ص ۴۱۵- با خورشید سامرا ص ۲۹۰

عجل الله تعالى فرجه الشريف باید در جایی باشد که امکان دسترسی نایبانش با آن بزرگوار آسان باشد و آن کشور عراق است. (۱)

همانطور که امام صادق علیه السلام می فرماید:

برای حضرت قائم دو غیبت است، یکی کوتاه و دیگری طولانی، در غیبت نخست (صغری) کسی جای او را نمی داند، مگر شیعیان خاص او. (۲)

ظاهراً مراد از شیعیان خاص، همان نواب اربعه باشد.

پ: محل سکونت در دوران غیبت کبری

آنچه از روایات استفاده می شود، این است که آن حضرت در این دوران، در مکان خاصی و در شهر معینی استقرار ندارند که از آنجا خارج نشوند و محل سکونت دائمی او باشد، بلکه حضرت برای انجام وظایف و تکالیفی که دارد به اماکن مختلف مسافرت می کند و از جمله شهرهایی که مسلماً حضرت به آنجا می روند و آن شهرها با قدم او مزین می گردد، مکه معظمه، مدینه طیبه، نجف اشرف، کوفه، کربلا، کاظمین، سامرا، مشهد، قم و بغداد می باشد و اماکن و مقاماتی که آن حضرت در آنجا تشریف فرما

ص: ۹۴

۱- از برخی روایات هم می توان استفاده کرد که خانه امام عسگری علیه السلام (شهر سامرا) در دوران غیبت کبری محل سکونت آن حضرت بوده، بعضی از خلفاء هم این مطلب را می دانستند، لذا در روایت رشیق خادم است که معتضد، نشانی خانه و خادمی را که بر در آن ایستاده است به رشیق داد (سیمای آفتاب ص ۳۵۵- منتخب الاثر ص ۳۷۰).

۲- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۱۵۵

شدند متعدّد است مانند: مسجد جمکران قم، مسجد کوفه، مسجد سهله، مقام حضرت مهدی در وادی السّلام نجف و... (۱).

بعید نیست که اقامتگاه اصلی حضرت و یا جاهایی که بیشتر در آنجا رفت و آمد دارند، مکه و مدینه و عتبات عالیات باشد. (۲)

حال به چند روایت که اشاره به محل سکونت و رفت و آمد حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف دارند اشاره می کنیم:

۱- محمّد بن عثمان عمری می گوید، شنیدم از امام حسن عسگری علیه السّلام که می فرمود:

به خدا! صاحب این امر، همه ساله در موسم حج حاضر می شود، مردم را می بیند و می شناسد، آنها هم او را می بینند و نمی شناسند. (۳)

۲- روایت شده که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به ابراهیم بن مهزیار فرمود:

پدرم از من پیمان گرفته که در سرزمین پهناور و دوردست مسکن گزینم تا از نیرنگ های گمراهان و متمردان امت تازه به دوران رسیده و گمراه، نهان

ص: ۹۵

۱- برای آگاهی بیشتر در زمینه اماکن زیارتی عراق و جمکران رجوع کنید به کتب: سرزمین آرزوها و در کوی عاشقان به قلم نگارنده.

۲- سیمای آفتاب ص ۳۵۲

۳- بحار الانوار ج ۵۱ ص ۲۵۰- اکمال الدین ج ۲ ص ۴۴۰

و مصون باشم، این پیمان مرا بر فراز تلّ های بلند و ریگزارها و سرزمین های مورد اطمینان افکنده است. (۱)

۳- امام صادق علیه السلام فرمود:

کسی بر محل سکونت امام زمان آگاهی نمی یابد، نه فرزندان او و نه شخصی دیگری، جز خدمتکار آن حضرت. (۲)

۴- امام صادق علیه السلام فرمود:

صاحب این امر را غیبتی است، و ناگزیر در آن غیبت، عزلتی می باشد، بهترین منزلگاه وی مدینه است و در کنار سی تن از یارانش به سر می برد و با وجود آنان، اضطراب و نگرانی نیست. (۳)

۵- امام صادق علیه السلام به ابوبصیر فرمود:

به ناچار صاحب الامر غیبت می کند و به ناچار در زمان غیبتش گوشه گیری می کند، چه خوب منزلی است مدینه... (۴)

علامه مجلسی رحمه الله در ذیل این روایت می فرماید: همین جمله دلالت می کند که آن حضرت، بیش تر در مدینه و اطراف آن می باشد. (۵)

ص: ۹۶

۱- با خورشید سامرا ص ۸۲

۲- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۱۵۳

۳- همان مدرک ص ۱۵۷

۴- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۱۵۳- اصول کافی ج ۲ ص ۱۴۰

۵- همان مدرک ص ۱۵۸

۶- امام صادق علیه السلام فرمود:

زمانی فرا رسد که مردم، امام خود را نبینند، امام آنها، در ایام حج آنها را می بیند، ولی آنها او را نمی توانند ببینند. (۱)

۷- امام صادق علیه السلام می فرماید:

چگونه انکار می کند امت، این را که خداوند متعال در مورد حجّت خود عملی را انجام دهد، همانگونه که درباره یوسف انجام داد؟ به اینکه در بازارهایشان راه برود و روی فرش هایشان قدم بگذارد و در عین حال او را نشناسند، تا آنکه خداوند اجازه دهد که خود را به آنان معرفی نماید، آن چنان که به یوسف علیه السلام اجازه داد، وقتی که گفت: آیا می دانید چه بر سر یوسف و برادرش آوردید و شما ناآگاه بودید، برادران گفتند: تو حتماً یوسف هستی؟! گفت: آری! من یوسفم و این هم برادرم می باشد. (۲)

بنابراین نمی توانیم برای حضرت مکان خاصی را مشخص کنیم که حضرت در آنجا زندگی می کند، بلکه حضرت در بین مردم بوده و از مردم جدا و کنار نیست و او با ماست.

ص: ۹۷

۱- غیبت نعمانی ص ۲۰۴- اصول کافی ج ۲ ص ۱۳۶

۲- بحار الانوار ج ۵۱ ص ۱۴۲

(۲۰) سؤال: برخی از روایات و حکایات و نوشته ها، محل سکونت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را در دوران غیبت، کوه «رضوی» یا «ذی طوی» یا جزیره خضرا، یا سرداب مقدّس سامرا می‌دانند، آیا در این زمینه مدرک معتبری وجود دارد یا نه؟

(۲۰) سؤال: برخی از روایات و حکایات و نوشته ها، محل سکونت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را در دوران غیبت، کوه «رضوی» یا «ذی طوی» (۱) و یا جزیره خضرا، (۲) یا سرداب مقدّس سامرا می‌دانند، آیا در این زمینه مدرک معتبری وجود دارد یا نه؟

جواب: در پاسخ این پرسش باید بحث را در سه قسمت دنبال کنیم:

الف) آنچه که در دعای ندبه آمده است:

لَيْتَ شِعْرِي أَيْنَ اسْتَقَرَّتْ بِحُكِّ النَّوَى، يَلِ أَىْ أَرْضٍ تُقْلِكُ أَوْ ثَرَى، أَبْرَضُوا أَوْ غَيْرَهَا أَمْ ذَى طَوَى؛ ای کاش می‌دانستم که در کدامین زمین قرار داری، آیا به کوه رضوی یا به ذی طوی؟ یا نه اینجا و نه آنجا؟

دلالت ندارد که محل سکونت حضرت در آنجاست، بلکه طبق کتب معاجم و تواریخ این دو مکان (ذی طوی (۳) و رضوی (۴)) از اماکن مقدّس به شمار می‌آیند. و ممکن است حضرت همانند سایر مکانهای مقدّس، سری به

ص: ۹۸

۱- رک: دعای ندبه تفسیر عیاشی ج ۲ ص ۵۶- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۴۱

۲- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۱۶۰

۳- «ذی طوی» موضعی است در داخل حرم، در یک فرسخی مکه، که از آنجا خانه های مکه دیده می‌شود، امروزه ممکن است داخل شهر مکه شده باشد، این مکان، محل نماز پیامبر صلی الله علیه و آله بوده که آن حضرت هر زمان به مکه تشریف می‌آوردند در اینجا فرود می‌آمد و شب در آنجا توقف فرموده و نماز صبح را در آنجا می‌خواندند (سیمای آفتاب ص ۳۵۳ به نقل از مجمع البحرین، معجم البلدان، اخبار المکه المشرفه).

۴- رضوی کوهی است مقدّس و مبارک، که از کوههای مدینه طیبه و در نزدیکی یتبع قرار دارد و در مدح و فضل آن روایاتی وارد شده است (همان مدارک سابق).

این دو مکان هم بزند، ولی عبارت دعای ندبه هرگز دلالت ندارد که حضرت در یکی از این دو مکان زندگی می کند، زیرا؛ اولاً این یک استفهام حقیقی نیست، بلکه به انگیزه بیان سوز و هجران و اظهار تأسف از فراق و حرمان از فیض حضور گفته شده است.

ثانیاً؛ از بعضی از عبارات دعای ندبه استفاده می شود که حضرت در بین مردم است و همه جا هست و مکان خاصی ندارد مانند این جمله:

بِنَفْسِي أَنْتَ مِنْ مُغَيَّبٍ لَمْ يَخْلُ مِنَّا، بِنَفْسِي أَنْتَ مِنْ نَازِحٍ مَا نَزَحَ عَنَّا؛ به جانم قسم! که تو آن حقیقت پنهانی که دور از ما نیستی، به جانم قسم! که تو آن شخص جدا از مایی، که ابداً جدا نیستی. (۱)

و آنچه در روایت امام باقر علیه السلام آمده است که می فرماید:

صاحب الامر را غیبتی است در برخی از این صخره ها و امام به ناحیه ذی طوی (که در درّه های مکه و مدخل های آن است) اشاره کرد، تا اینکه دو شب قبل از خروجش، غلام خود را می فرستد و... (۲)

استاد کورانی نویسنده لبنانی گوید: ظاهراً مقصود از غیبت او در این روایات، غیبت در دوره کوتاهی است که قبل از ظهور واقع می شود. (۳)

ص: ۹۹

۱- سیمای آفتاب ص ۳۵۳

۲- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۴۱

۳- عصر ظهور ص ۳۰۷

ب) مطرح کردن جزیره خضراء به عنوان محل سکونت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، نشأت گرفته از روایتی است که علامه مجلسی رحمه الله (۱) از علی بن فاضل مازندرانی نقل کرده که ایشان به جزیره ای به نام جزیره خضراء سفر می کنند، گرچه در این جزیره موفق به دیدار با امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نمی شود، اما وی از ملاقات هایی که با برخی داشته، چنین استنباط کرده است که این جزیره محل سکونت آن حضرت می باشد. در اینجا باید بگوئیم که خیلی از بزرگان سند این داستان را معتبر نمی دانند. (۲) چون در اصل ماجرای علی بن فاضل تناقضاتی مشاهده می شود و بر فرض چشم پوشی از همه اشکالات موجود در آن و صحت داستان، (۳) طبق روایاتی که در سؤال قبل آوردیم، سکونت حضرت دائماً در آن جزیره نیست، بلکه آن حضرت یوسف وار و بطور ناشناس در بین مردم زندگی می کند. (۴)

پ) و اینکه عده ای می گویند حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در سرداب سامرا مخفی شده و محل سکونت آن حضرت همانجاست، در این زمینه فقط یک

ص: ۱۰۰

۱- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۱۶۰

۲- زیرا داستان از یک کتاب خطی ناشناخته نقل شده که خود مرحوم علامه مجلسی رحمه الله درباره اش می نویسد: چون من این داستان را در کتب معتبر نیافتم، باب جداگانه ای را به آن اختصاص دادم (تا با مطالب کتاب مخلوط نشود). همان مدرک سابق.

۳- اصل داستان جزیره خضراء را در کتاب نشانه های شگفت آور آخر الزمان نگاشته ایم، خوانندگان محترم جهت آگاهی بیشتر به آنجا مراجعه کنند.

۴- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۱۵۴- اکمال الدین ج ۲ ص ۴۴۰- با خورشید سامرا ص ۸۲

روایت داریم، آن هم نمی گوید که حضرت در آنجا مخفی است و زندگی می کند، بلکه می گوید حضرت از آنجا خارج شده است.

در این روایت آمده: وقتی سپاه معتضد عباسی برای دستگیری امام آمد و دور خانه را محاصره کرده بودند، از سرداب صدای قرائت قرآن شنیدند، پس از دستور فرمانده لشکر برای ورود به سرداب، سربازها دیدند که شخص نورانی از خانه خارج شده و رفت. آنان به فرمانده شان گفتند: کسی که خارج شد صاحب خانه نبود؟ گفت: او را ندیدم چرا او را رها کردید؟ گفتند: ما گمان می کردیم تو او را می بینی (۱).

بنابراین از این روایت هم، که نام سرداب در آن برده شد، تنها این مطلب فهمیده می شود که صدای قرائت قرآن امام از سرداب به گوش می آمد و دیگر اینکه سربازان دیدند که امام از سرداب خارج شده و آنان به او دست پیدا نکردند و فرمانده شان امام را ندیده است. (۲).

و همچنین شیخ عباس قمی رحمه الله می گوید: به این سرداب شریف، در السنه و در کتب مزار جمله ای از متأخرین معروف است به سرداب غیبت، و در کتابهای مختصه و ابواب متعلقه به حالات شریفه ی حضرت ولی عصر

ص: ۱۰۱

۱- رک: منتخب الاثر ص ۳۷۱ به بعد، پاورقی شماره ۳

۲- سیمای آفتاب ص ۳۵۵

عجل الله تعالى فرجه الشريف وجهی از برای آن یافت نشده و سببی برای نامیدن آن به این اسم معلوم نگشته است. (۱)

ص: ۱۰۲

۱- کتاب سرزمین آرزوها به قلم نگارنده را ملاحظه فرمائید.

فصل سوم: ویژگی های منحصر به فرد حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف

اشاره

ص: ۱۰۳

(۲۱) سؤال: چرا به حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف قائم آل محمد علیهم السلام گفته می شود؟

جواب: همین پرسش را صقر بن ابی دلف از امام جواد علیه السلام می کنند که یابن رسول الله! چرا به وی قائم گفته می شود؟
فرمود:

چون قیام می کند، پس از آن که نام وی مرده باشد و بیشترین معتقدان به امامتش مرتد شده باشند. (۱)

و در روایتی دیگر که از امام صادق علیه السلام نقل شده آن حضرت فرمودند:

... و قائم خوانده شده است ، چرا که قیام به حق می کند. (۲)

(۲۲) سؤال: آیا بردن نام اصلی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف حرام است یا نه؟

جواب: در بین علمای شیعه اختلاف نظر است، چرا که از طرفی روایاتی داریم که بردن نام اصلی آن حضرت (م.ح.م.د) را ممنوع دانسته، بلکه تصریح می کنند با القاب شریفه نام ببرند از جمله:

۱- مفضل بن عمرو جعفی از امام صادق علیه السلام نقل کرده که آن حضرت فرمودند:

ص: ۱۰۷

۱- کفایه الاثر ص ۲۷۹

۲- ارشاد مفید ص ۳۵۸- برای آگاهی بیشتر در این زمینه رک: علل الشرایع ص ۱۶۰- معجم الاحادیث الامام المهدی ج ۵

از نام بردن آن حضرت (م.ح.م.د) بر حذر باشید، بخدا سوگند! امام شما سالیانی از دیدگانتان پنهان خواهند شد...(۱)

۲- ریان بن صلت گوید: از حضرت رضا علیه السلام شنیدم که چون راجع به قائم سؤال شد، فرمود: شخص دیده نشود و نام برده نشود.(۲)

۳- امام صادق علیه السلام فرمود: نام صاحب الامر را جز کافر نبرد.(۳)

۴- امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف فرمود:

از رحمت خدا دور باد! کسی که نام مرا در اجتماع مردم ببرد.(۴)

۵- امیرالمؤمنین علی علیه السلام در پاسخ عمر بن خطاب که پرسیده بود، نام امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف چیست؟ فرمودند:

نام او را نمی توانم ببرم، چون پیامبر صلی الله علیه وآله از من پیمان گرفته و این نام در نزد رسول خدا صلی الله علیه وآله به ودیعت گذاشته شده است.(۵)

۶- داود بن قاسم جعفری گوید، شنیدم امام هادی علیه السلام می فرمود:

جانشین پس از من حسن است، حال شما چگونه خواهد بود نسبت به جانشین بعد از آن جانشین؟

ص: ۱۰۸

۱- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۲۸۱

۲- اصول کافی ج ۲ ص ۱۲۶

۳- همان مدرک.

۴- بحار الانوار ج ۵۱ ص ۳۳

۵- همان مدرک.

عرض کردم: برای چه! خدایم قربانت کند؟ فرمود:

زیرا شما خود او را نمی بینید و برای شما روا نیست که او را نامش یاد کنید.

عرض کردم: پس چگونه یادش کنیم؟ فرمود:

بگوئید حجّت از آل محمّد صلی الله علیه وآله. (۱)

۷- امام موسی کاظم علیه السّلام فرمود:

جایز نیست نامش را ببرید، تا خداوند او را ظاهر گرداند. (۲)

علامه مجلسی رحمه الله در شرح این روایت می فرماید: این تحدید (یعنی تا خداوند او را ظاهر گرداند) به روشنی دلالت می کند که هرگز این نهی مربوط به دوران غیبت صغری نمی شود، که برخی به آن استناد کرده اند. (بلکه تا زمانی که ظهور نکنند زمین را پر از عدل و داد نفرماید، ذکر نامش روا نیست).

از طرف دیگر عده ای از علماء با استفاده از برخی روایات، ذکر نام آن حضرت را جایز دانسته و گویند حرمت نام بردن اسم صریح امام، در مورد تقیه است، آنان می گویند این دستور برای حفظ جان و سلامت امام بوده و امروزه این تقیه و ترس معنا ندارد، پس ذکر نام شریف حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف جایز است.

ص: ۱۰۹

۱- اصول کافی ج ۲ ص ۱۲۶

۲- بحار الانوار ج ۵۱ ص ۳۲

از جمله روایتی است که مرحوم کلینی از ابو عبدالله صالحی نقل می کند که: (۱)

«یکی از اصحاب ما شیعیان بعد از وفات امام حسن عسگری علیه السلام از من خواست که راجع به اسم و مکان آن حضرت
پرسم، جواب آمد که اگر اسم را به آنها بگوئی، فاش می کنند و اگر مکان را بدانند نشان می دهند». (۲)

از علتی که در این روایت ذکر شد، پیداست که نهی از بردن نام آن حضرت، مخصوص به زمان غیبت صغری بوده و برای این
است که نامش در افواه نباشد و دشمنان در جستجوی او بر نیایند.

لذا برخی از فقهاء و دانشمندان از این روایت و توقیع امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف (۳) که در زمان غیبت صغری
صادر شده استفاده کرده و پس از آغاز دوران غیبت، نام بردن آن حضرت را جایز شمرده اند.

علامه اربلی در این رابطه گوید: فتوای من این است که منع تلفظ به نام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از روی تقیه بوده
است، ولی اکنون اشکال ندارد، همان گونه شیخ حرّ عاملی در وسائل الشیعه اختیار کرده است.

ص: ۱۱۰

۱- ابو عبدالله صالحی از جمله نَوَاب اربعه معروف نیست، پس ممکن است که سؤال او به توسط یکی از نَوَاب اربعه بوده و یا
خود او سفارت و نیابتی داشته باشد.

۲- اصول کافی ج ۲ ص ۱۲۶

۳- که در آن توقیع آمده: از رحمت خدا دور باد! کسی که نام مرا در میان مردم ببرد (اکمال الدین ج ۲ ص ۴۸۲).

نتیجه گیری: به نظر می رسد که دلیلی برای نهی از نام بردن صریح آن حضرت، جز تعبد و وجود نداشته باشد، چرا که قبلاً نام اصلی آن حضرت بصورت کنایه در روایات ذکر شده است. (۱)

لذا ما شیعیان طبق روال معمول اکثر فقهاء و محدثان و به جهت عمل به روایات و سنت، جانب احتیاط را رعایت نموده و از یاد کردن نام اصلی آن حضرت (۲) یاد

خودداری کرده و باید با القاب شریفه نامش را ذکر کنیم. همانطور که علامه مجلسی رحمه الله در مرآت العقول می فرماید:

وَلَا رَيْبَ أَنَّ الْأَحْوَطَ تَرْكُ التَّسْمِيَةِ مُطْلَقًا؛ شکی نیست که احتیاط این است که تا آن حضرت غایب است نامش را نبرند.

(۲۳) سؤال: علت به پا خاستن و قیام، هنگام شنیدن نام «قائم» چیست؟

جواب: این عمل شیعیان ریشه روایی دارد و اظهار ادب، تعظیم و احترام است، گرچه وجوبش معلوم نیست. و حتی در عصر امام صادق علیه السلام این کار معمول بوده است، چنانکه از آن حضرت سؤال کردند: چرا هنگام شنیدن نام امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف - قائم - از جای خود بر می خیزیم، حضرت فرمود:

ص: ۱۱۱

۱- نامیدن پدر آن حضرت را به کنیه «ابومحمد» و همچنین کلام پیامبر صلی الله علیه وآله که «مهدی نام و کنیه مرا دارد» و تصریح به نام های دوازده امام در روایات متعدّد، به ما می فهماند که فرقی بین القاب آن حضرت و نام خاص «م.ح.م.د» نباشد (رک: اصول کافی ج ۲ ص ۱۲۶).

۲- «م.ح.م.د».

صاحب الامر غیبتی دارد بسیار طولانی، از شدت محبتی که به دوستان خود دارد، هر کس وی را به لقب قائم (که مُشعر است به دولت او و اظهار تأثیری است از غربت او) یاد کند، آن جناب هم نظر لطفی به او خواهد کرد، چون در این حال مورد توجه امام واقع می شود، سزاوار است از باب احترام به پا خیزد و تعجیل فرجش را از خدا بخواهد. (۱)

و همچنین در روایت دیگری آمده است که: روزی در مجلس امام صادق علیه السلام نام مبارک حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف برده شد و آن حضرت به جهت تعظیم و احترام، از جای برخاست. (۲)

(۲۴) سؤال: آیا دست بر سر گذاشتن هنگام نام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ریشه روائی دارد یا نه؟

(۲۴) سؤال: آیا دست بر سر گذاشتن هنگام نام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف (۳) ریشه روائی دارد یا نه؟

جواب: بله، ریشه مذهبی دارد و بدان سفارش شده است، چنانکه در روایتی نقل شده: وقتی نام «قائم» در مجلس امام رضا علیه السلام برده شد، آن حضرت از جای برخاست و دو دست مبارکش را روی سرش گذاشت و فرمود:

ص: ۱۱۲

۱- داد گستر جهان ص ۱۲۵- منتخب الاثر ص ۵۰۵- الزام الناصب ج ۱ ص ۲۷۱

۲- نجم الثاقب ص ۴۴۴

۳- قائم

اللَّهُمَّ عَجِّلْ فَرَجَهُ وَسَهِّلْ مَخْرَجَهُ؛ خداوندا! در فرجش شتاب کن و راه ظهور و نهضتش را آسان گردان. (۱)

این فعل امام علیه السلام سندی است بر این تکلیف و وظیفه، گرچه وجوب آن معلوم نیست، ولی سزاوار است به جهت تعظیم و احترام، این سنت ائمه علیهم السلام حفظ شود.

(۲۵) سؤال: انتظار فرج چیست؟

جواب: انتظار یا آینده نگری، به حالت کسی گفته می شود که از وضع موجود ناراحت است و برای وضع بهتری تلاش می کند، برای مثال بیماری که انتظار بهبودی دارد یا پدری که در انتظار بازگشت فرزندش از سفر است، از بیماری یا فراق فرزند ناراحت می باشد و برای رفع این حالت می کوشد.

بنابراین، مسأله انتظار حکومت حق و عدالت مهدی و قیام مصلح جهانی در واقع مرکب از دو عنصر است: عنصر نفی و عنصر اثبات.

عنصر نفی، همان اعلام بیگانگی با وضع موجود و عنصر اثبات، خواهان وضع بهتر بودن است، اگر این دو جنبه در روح انسان به صورت ریشه دار

ص: ۱۱۳

۱- الزام الناصب ج ۱ ص ۲۷۱- منتخب الاثر ص ۵۰۵- مناقب آل ابی طالب، ج ۴ ص ۳۳۹- بحارالانوار ج ۵۱ ص ۳۰

نفوذ کند، سرچشمه دو رشته اعمال دامنه دار خواهد شد، این دو رشته اعمال عبارتند از: ترک هر گونه همکاری و هماهنگی با عوامل ظلم، فساد، جنگ و خونریزی، و مبارزه کردن با آنها از یک سو و خودسازی و خودیاری و جلب آمادگی های جسمی و روحی و مادی و معنوی برای شکل دادن به آن حکومت واحد جهانی و مردمی از سوی دیگر. (۱)

خلاصه اینکه انتظار منجی از سویی عاملی برای پایداری و شکستناپذیری در برابر سختیها و مشکلات عصر غیبت و از سویی دیگر عاملی برای پویایی و تحرک شیعیان و آماده باش همیشگی آنان است.

براساس تعالیم ائمه علیهم السلام، منتظر باید هر لحظه آماده ظهور باشد و زندگی خود را چنان سامان دهد که هر زمان اراده خدا به ظهور تعلق گرفت، بتواند با سربلندی در پیشگاه حجت خدا ظاهر شود، به عبارت دیگر انتظار ظهور حجت در آینده ای نامشخص هم بیم دهنده و هم نویدبخش است، بیم دهنده است زیرا منتظر با خود می گوید شاید همین سال، همین ماه و یا همین روز، ظهور رخ دهد، پس باید آماده حضور در پیشگاه حجت خدا و ارائه اعمال خود به آن حضرت باشیم و امیدبخش است، چرا که منتظر می اندیشد شاید در آینده ای نزدیک ظهور رخ دهد و سختیها و

ص: ۱۱۴

مشکلات او به پایان برسد و لذا باید پایداری و مقاومت ورزید و تسلیم جریانهایی نشد که در پی غارت سرمایه های ایمانی و اعتقادی اند. (۱)

حال برای روشن تر شدن ارزش انتظار فرج حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و فضیلت منتظر به سراغ روایات ائمه علیهم السلام می رویم، (۲)

و به برخی از آنها اشاره می کنیم:

۱- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

بهترین اعمال امت من انتظار فرج است. (۳)

۲- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

کسی که انتظار دولت ما باشد، مانند کسی است که در راه خدا به خون خویش بگلتد. (۴)

۳- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

منتظر فرج و گشایش باشید و از رحمت خدا مأیوس نشوید، یقیناً بهترین اعمال در نزد خدای بزرگ انتظار فرج است. (۵)

ص: ۱۱۵

۱- برای آگاهی بیشتر در زمینه انتظار رجوع کنید به کتب: الشیعه و الرجعه ج ۱ ص ۴۳۲- امامت و مهدویت ج ۱ ص ۳۸۸ به بعد- دادگستر جهان ص ۲۴۹

۲- علامه مجلسی در کتاب بحارالانوار ج ۵۲ ص ۱۲۲ به بعد، هفتاد روایت را در این باره ذکر کرده است. برای آگاهی بیشتر به آنجا مراجعه شود.

۳- اکمال الدین ج ۲ ص ۳۵۷

۴- همان مدرک ص ۳۵۸

۵- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۱۲۳

۴- امام زین العابدین علیه السلام فرمود:

ای ابا خالد! مردمی که در زمان غیبت امام علیه السلام زندگی می کنند و معتقد به امامت و منتظر ظهور او هستند، افضل از مردم هر زمانی هستند. (۱)

۵- امام صادق علیه السلام فرمود:

هر کس از شما بمیرد در حالی که منتظر این امر (ظهور حضرت مهدی) باشد همانند کسی است که با حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف در خیمه اش بوده باشد.

سپس چند لحظه ای درنگ کرده و آنگاه فرمود:

نه، بلکه مانند کسی است که در خدمت آن حضرت شمشیر بزند.

سپس فرمود:

نه به خدا، همچون کسی است که در رکاب رسول خدا صلی الله علیه و آله شهید شده باشد. (۲)

۶- شخصی از امام صادق علیه السلام پرسید: چه می گوئید درباره شخصی که دارای ولایت امامان است و انتظار ظهور حکومت حق را می کشد و در این حال از دنیا می رود؟ امام فرمود:

او همانند کسی است که با قائم در خیمه او بوده است.

ص: ۱۱۶

۱- حلیه المتقین ص ۴۶ .

۲- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۱۲۶

سپس کمی سکوت کرد و فرمود:

مانند کسی است که با پیامبر اسلام در مبارزاتش همراه بود. (۱)

(۲۶) سؤال: آیا دعاء برای تعجیل فرج حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف تأثیر دارد یا نه؟

جواب: روایاتی وجود دارد که امر به دعا برای تعجیل فرج و استغاثه به درگاه خداوند می کنند، اگر دعا اثر نداشت، امامان معصوم علیهم السلام آن همه تأکید نمی کردند، از آن جمله خود حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در توقیع احمد بن اسحاق قمی می فرماید:

باب پرسشهای بی فایده را ببندید و خود را به رنج نیندازید و به اندازه آنچه شما را کافی است، بسنده کنید، هم چنین، برای تعجیل فرج، بسیار دعا کنید که گشایش کار شما در همین (دعای بسیار) است. (۲)

و همچنین امام موسی کاظم علیه السلام می فرماید:

خداوندا! تو را به نام پنهانت سوگند! بر محمد و آل محمد علیهم السلام درود فرست و در فرج انتقام گیرنده، شتاب کن و وعده او را تحقق بخش. (۳)

ص: ۱۱۷

۱- اثبات الهداه ج ۷ ص ۴۰

۲- احتجاج طبرسی ج ۲ ص ۴۷۱

۳- بحار الانوار ج ۱۰۲ ص ۱۱۱

این دعا و استغاثه ضمن اینکه اسباب نزدیک شدن فرج مولایمان حضرت صاحب الامر عجل الله تعالی فرجه الشریف را فراهم می کند، موجبات ارتباط مستمر و همیشگی ما با حجت الهی را فراهم آورده و جلوی یأس و نومیدی را در دوران طولانی غیبت می گیرد، بنابراین شایسته است که همه منتظران امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف که امیدوارند در این زمانها شاهد ظهور آن حضرت باشند، بیش از پیش به دعا و توسل برای تعجیل فرج روی آورند و آتش سوزان سینه خود را با خنکای دعاها و دلنشینی چون دعای عهد،^(۱) دعای ندبه،^(۲)

زیارت آل یاسین^(۳)

و دیگر ادعیه و توسلات، آرامش بخشد تا خداوند رحمان بر همه ترحم کند و ظهور پر برکت آن امام انس و جان را نزدیک سازد.

اکنون با بیان بخشی از دعاهایی که شیخ عباس قمی S در مفاتیح الجنان با عنوان «دعا در غیبت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف» آورده است، پاسخ این سؤال را به پایان می بریم. با امید به این که خداوند همه ما را در دوران غیبت ثابت قدم بدارد و از فتنه ها و آشوبهای این زمان حفظ کند:

ص: ۱۱۸

۱- مفاتیح الجنان.

۲- مفاتیح الجنان.

۳- بحار الانوار ج ۵۳ ص ۱۷۱ و ج ۱۰۲ ص ۸۱

۱- دعاء جهت سلامتی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف

اللَّهُمَّ كُنْ لَوْلِيِّكَ الْحُجَّهَ بْنَ الْحَسَنِ صَيِّمًا لَوْ أَنَّكَ عَلَيَّهِ وَعَلَىٰ آبَائِهِ فِي هَذِهِ السَّاعَةِ وَفِي كُلِّ سَاعَةٍ وَلِيًّا وَحَافِظًا وَقَائِدًا وَنَاصِرًا وَدَلِيلًا وَعَيْنًا حَتَّىٰ تُشِيكَهُ أَرْضَكَ طَوْعًا وَتُمَتِّعَهُ فِيهَا طَوِيلًا؛ خداوند! برای ولایت، حجت بن الحسن که صلوات تو بر او و پدرانش باد! در این ساعت و هر ساعتی، ولی و حافظ و راهبر و مددکار و راهنما باش، تا او را به آسانی در زمینت سکونت بخشی و برای سالیان طولانی مقتدا و بهره مند گردانی. (۱)

۲- امام صادق علیه السلام فرمود: ای زراره! اگر زمان غیبت را درک کردی این دعا را بخوان:

اللَّهُمَّ عَرَّفَنِي نَفْسَكَ فَإِنَّكَ إِن لَمْ تُعَرِّفْنِي نَفْسَكَ لَمْ أَعْرِفْ حُجَّتَكَ؛ اللَّهُمَّ عَرَّفَنِي نَفْسَكَ لَمْ أَعْرِفْ نَبِيَّكَ؛ اللَّهُمَّ عَرَّفَنِي رَسُولَكَ فَإِنَّكَ إِن لَمْ تُعَرِّفْنِي رَسُولَكَ لَمْ أَعْرِفْ حُجَّتَكَ؛ اللَّهُمَّ عَرَّفَنِي حُجَّتَكَ فَإِنَّكَ إِن لَمْ تُعَرِّفْنِي حُجَّتَكَ ضَلَلْتُ عَنْ دِينِي؛ خدا یا خودت را به من بشناسان، زیرا اگر خودت را به من نشناسانی، پیامبرت را نخواهم شناخت، خدا یا پیامبرت را به من بشناسان، زیرا اگر پیامبرت را به من نشناسانی، حجتت را نخواهم شناخت، خدا یا حجتت را به من بشناسان، زیرا اگر حجتت را به من نشناسانی، از دینم گمراه خواهم شد. (۲)

ص: ۱۱۹

۱- منتهی الآمال ج ۲ ص ۴۸۷- مفاتیح الجنان.

۲- در کوی عاشقان ص ۸۳ به قلم نگارنده.

(۲۷) سؤال: آیا حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف هنگام ظهور، جوان است یا پیر؟

جواب: آنچه در روایات بیان شده، آن حضرت بزرگ سن و جوان منظر است. و اینک چند روایت در این زمینه:

۱- عمر به خطاب از امیرالمؤمنین علیه السلام سؤال می کند؟ نام حضرت مهدی چیست؟ امام فرمودند:

اسمش را نمی برم، زیرا حبیبم رسول خدا صلی الله علیه و آله از من عهد گرفته است که تا ظهورش نامش را نگویم.

عرض کرد: اوصافش را برای من بیان کن. فرمود:

او جوانی است متوسط القامه و خوشرو و خوش موی و... (۱)

۲- اباصلت خادم امام رضا علیه السلام می گوید: به حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام عرض کردن نشانه قائم چیست؟

فرمودند:

یکی از علائم قائم ما این است که بزرگ سن و جوان منظر است، بطوری که بیننده خیال می کند او چهل سال یا کمتر دارد و

تا فرا رسیدن مرگ، اثر پیری در او ظاهر نخواهد شد. (۲)

۳- امام باقر علیه السلام فرمود:

ص: ۱۲۰

۱- اثبات الهداه ج ۷ ص ۴۱۴

۲- همان مدرک ص ۲۲۱- اثبات الهداه ج ۷ ص ۳۹۸

... شباهتی که از یونس به متی در او هست، این است که بعد از کهنسالی در حالی که جوان است از غیبت ظهور می کند. (۱)

۴- امام حسن مجتبی علیه السلام فرمود: آن گاه که مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به پا خیزد، مردمان او را انکار می کنند، چرا که با چهره جوان به سوی آنان می آید و آنان گمان می کنند که باید چهره پیر داشته باشد. (۲)

به علاوه، تمام افرادی که محضر آن حضرت شرفیاب شده اند، ایشان را با قیافه و چهره جوان دیدار و زیارت کرده اند. (۳)

(۲۸) سؤال: آیا میراث انبیاء و پیامبران گذشته نزد حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف وجود دارد یا نه؟

جواب: بله، در روایات متعددی، از وجود داشتن میراث پیامبران گذشته در نزد آن حضرت سخن به میان آمده است از جمله: (علوم پیامبران و اوصیاء آنان، تورات و انجیل و کتب آسمانی دیگر، هفتاد و دو حرف اسم اعظم خداوند، پیراهن آدم، انگشتر سلیمان، لوح ها، سنگ و عصای موسی، پیراهن یوسف، تابوت سکینه، و پرچم، پیراهن، عمامه، شمشیر، کفش و

ص: ۱۲۱

۱- بحارالانوار ج ۵۱ ص ۲۱۸- منتخب الاثر ص ۲۸۵

۲- ینابیع الموده ج ۳ ص ۳۹۳

۳- برای آگاهی بیشتر در این زمینه رجوع کنید به کتب: نجم الثاقب- منتخب الاثر- جنه المأوی- اصول کافی ج ۲ ص ۱۴۴.

چو بدستی رسول خدا صلی الله علیه و آله، صحیفه جامعه، مصحف فاطمه، جفر سفید و جفر سرخ). (۱)

۱- مفضل گوید، امام صادق علیه السلام فرمود:

همانا سلیمان از داود ارث برد و محمد از سلیمان ارث برد و ما از محمد ارث بردیم، علم تورات و انجیل و بیان آنچه در الواح موسی بود، نزد ماست... (۲)

۲- امام باقر علیه السلام فرمود:

اسم اعظم خدا هفتاد و سه حرف است... و ما هفتاد و دو حرف از اسم اعظم داریم و یک حرف هم نزد خداست... (۳)

۳- امام باقر علیه السلام فرمود:

شبی بعد از نماز عشاء امیرالمؤمنین علیه السلام بیرون رفت و می فرمود: هَمَّهَمَّ هَمَّهَمَّ (صدای مخصوصی است که در سینه بگردد و گرفتگی داشته باشد)

ص: ۱۲۲

۱- برای آگاهی بیشتر در این زمینه رجوع کنید به کتب: اصول کافی ج ۱ ص ۳۲۴ به بعد- الشیعه و الرجعه ج ۱ ص ۱۶۳ به بعد- غیبت نعمانی ص ۲۴۲- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۳۹۱- بصائر الدرجات ص ۱۴۲ به بعد- معجم احادیث الامام المهدي ج ۳ ص ۳۸۶ به بعد- الزام الناصب ج ۲ ص ۱۶۴- اکمال الدین ج ۲ ص ۱۹۱- روزگار رهایی ص ۴۵۸

۲- اصول کافی ج ۱ ص ۳۲۶

۳- همان مدرک ص ۳۳۴

و شب تاریک است، امام بر شما درآمده است، پیراهن آدم را پوشیده و انگشتر سلیمان و عصای موسی علیه السّلام را در دست دارد. (۱)

۴- امام باقر علیه السّلام فرمود

چون حضرت قائم در مکه قیام کند و خواهد متوجه کوفه شود، منادی اش فریاد کشد، که کسی خوردنی و آشامیدنی همراه خود بر ندارد، و سنگ حضرت موسی که به اندازه یک بار شتر است با آن حضرت است، در هر منزلی که فرود آیند، چشمه آبی از آن سنگ بجوشد که گرسنه را سیر و تشنه را سیراب کند و همان سنگ توشه آنهاست، تا هنگامی که در نجف به پشت کوفه فرود آیند. (۲)

۵- امام باقر علیه السّلام فرمود:

عصای موسی علیه السّلام از آن آدم بود که به شعیب رسید و سپس به موسی بن عمران رسید، آن عصا نزد ماست و اندکی پیش نزدم بود و مانند وقتی که از درختش باز شده، سبز است و چون از او سؤال شود، جواب گوید و برای قائم ما آماده گشته است، او با آن همان کاری که موسی می کرد، انجام دهد... (۳)

ص: ۱۲۳

۱- همان مدرک ص ۳۳۶

۲- همان مدرک - روزگار رهائی ج ۱ ص ۴۵۸

۳- همان مدرک ص ۳۳۵

۶- سعید سمان گوید، نزد امام صادق علیه السلام بودم که دو مرد زیدی مذهب بر آن حضرت وارد شدند و گفتند: آیا در میان شما امامی که اطاعتش واجب باشد هست. (۱)

فرمود:

نه! (امامی که مقصود شماست در میان ما نیست)

آن دو نفر گفتند: مردمان موثق به ما خبر دادند که شما به آن فتوی دهی و اعتراف کنی و عقیده داری و آن خبر دهندگان فلاّن و فلاّن هستند که نام می بریم و ایشان دارای تقوی و کوشش در عبادتند و دروغ نگویند. امام صادق علیه السلام در غضب شد و فرمود:

من به آنها چنین دستوری نداده ام.

چون آن دو نفر آثار غضب بر چهره امام دیدند، بیرون رفتند.

حضرت به من فرمود:

این دو نفر را می شناسی؟

عرض کردم: آری، اینها اهل بازار ما هستند و از طایفه زیدیّه می باشند و عقیده دارند که شمشیر پیامبر صلی الله علیه و آله نزد عبدالله بن حسن است فرمود:

خدای لعنتشان کند، دروغ می گویند، به خدا! که عبدالله بن حسن آن را ندیده، نه با یک و نه با دو چشمش و پدرش هم آنرا ندیده، جز اینکه ممکن

ص: ۱۲۴

۱- مقصودشان اثبات امامت زید بن علی بن الحسین B بود.

است آنرا نزد علی بن الحسین دیده باشد، اگر راست می گویند، چه علامتی در دسته آن است؟ و چه نشانه و اثری در لبه تیغ آن است؟ همانا شمشیر پیغمبر نزد من است، همان پرچم و جوشن و زره پیغمبر نزد من است، اگر راست می گویند در زره پیغمبر صلی الله علیه و آله چه علامتی است؟ همانا انگشتر سلیمان بن داود نزد من است و طشتی که موسی، قربانی در آن انجام می داد نزد من است، همانا اسمی که نزد پیغمبر صلی الله علیه و آله بود و چون (در جبهه جنگ) آنرا میان مسلمانان و کفار می گذاشت، چوبه تیری از کفار به مسلمین نمی رسید، نزد من است و من آنرا می دانم، همانا آنچه را فرشتگان (از اسلحه برای پیغمبران سابق) آورده اند نزد من است و داستان سلاح در خاندان ما، همان داستان تابوت است،^(۱)

در بنی اسرائیل بر در هر خاندانی که تابوت پیدا می شد، نشانه اعطاء نبوت بود و سلاح به هر کس از ما خانواده رسد امامت به او داده می شود، همانا پدرم زره رسول خدا صلی الله علیه و آله را پوشید و دامنش اندکی به زمین می کشید و من آنرا پوشیدم همچنان بود و قائم ما کسی است که چون آن را پوشد به اندازه قامتش باشد ان شاء الله.^(۲)

۷- مفضل بن عمر از امام صادق علیه السلام نقل می کند که آن حضرت فرمود:

ص: ۱۲۵

۱- تابوت سکینه در این زمینه ؛ کتاب قصه های قرآن به قلم نگارنده داستان حضرت یوشع علیه السلام را ملاحظه فرمائید.

۲- اصول کافی ج ۱ ص ۳۳۸

سوگند به خدا! ای مفضل، گوئیا اکنون می بینم او را (حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف) که وارد می شود، در حالی که عمامه ای زردفام بر سر نهاده و کفش مخصوص پیامبر صلی الله علیه وآله را پوشیده و چوبدستی او را در دست گرفته و... (۱)

۸- امام باقر علیه السلام فرمود:

مهدی هنگام نماز عشاء ظهور می کند، در حالی که پرچم رسول خدا صلی الله علیه وآله و پیراهن و شمشیر او را با خود دارد و... (۲)

۹- امام صادق علیه السلام فرمود:

گویا من قائم را در نجف مشاهده می کنم، که زره پیامبر خدا صلی الله علیه وآله را به تن کرده و زره بر بدن او فشار می آورد، آن را تکان می دهد و زره بر تن او گشاد می شود... (۳)

۱۰- ابوبصیر گوید: خدمت امام صادق علیه السلام رسیدم و عرض کردم: قربانت!... شیعیان حدیث می کنند که پیغمبر صلی الله علیه وآله بابی از علم آموخت که از آن هزار باب علم گشوده گشت، فرمود:

ای ابا محمد! پیغمبر صلی الله علیه وآله به علی هزار باب از علم آموخت که از هر باب آن، هزار باب گشوده می شد.

ص: ۱۲۶

۱- بشاره الاسلام ص ۲۶۷

۲- ابن حماد ص ۹۵

۳- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۹۱

عرض کردم: به خدا که علم کامل و حقیقی این است، امام علیه السّلام ساعتی (برای اظهار تفکر) به زمین اشاره کرده و سپس فرمود:

آن علم است، ولی علم کامل نیست.

سپس فرمود:

ای ابامحمّد! همانا جامعه نزد ماست، اما مردم چه می‌دانند جامعه چیست؟

عرض کردم: قربانت کردم جامعه چیست؟ فرمود:

طوماریست به طول هفتاد ذراع، پیغمبر صلی الله علیه وآله به املاء زبانی آن حضرت و دستخط علی علیه السّلام، تمام حلال و حرام و همه احتیاجات دینی مردم، حتی جریمه خراش در آن موجود است.

سپس با دست به بدن زد و فرمود:

به من اجازه می‌دهی ای ابامحمّد؟

عرض کردم: من از آن شما میم، هرچه خواهی بنما. آنگاه با دست مبارک مرا نشگون گرفت و فرمود:

حتی جریمه این نشگون در جامعه هست.

و حضرت خشمگین به نظر می‌رسید، من عرض کردم: به خدا که علم کامل این است، فرمود: این علم است، ولی باز هم کامل نیست.

آنگاه ساعتی سکوت نمود، سپس فرمود:

ص: ۱۲۷

همانا جفر نزد ماست، مردم چه می دانند جفر چیست؟

عرض کردم: جفر چیست؟ فرمود:

مخزنی است از چرم، که علم انبیاء، اوصیاء و علم دانشمندان گذشته بنی اسرائیل در آن است.

عرض کردم: همانا علم کامل این است. فرمود:

ولی علم کامل نیست.

باز ساعتی سکوت کرد، سپس فرمود:

همانا مصحف فاطمه سلام الله علیها نزد ماست، مردم چه می دانند مصحف فاطمه سلام الله علیها چیست؟

عرض کردم مصحف فاطمه سلام الله علیها چیست؟ فرمود:

مصحفی است سه برابر قرآنی که در دست شماست، بخدا حتی یک حرف قرآن هم در آن نیست.

عرض کردم: به خدا علم کامل این است.

این هم علم است، ولی کامل نیست.

آنگاه ساعتی سکوت کرد... (۱)

۱۱- حسین بن ابی العلاء گوید شنیدم امام صادق علیه السلام می فرمود:

ص: ۱۲۸

۱- همان مدرک ص ۳۴۴ به بعد.

همانا جفر سفید نزد من است.

عرض کردم: در آن چیست؟ فرمود:

زبور داود و تورات موسی و انجیل عیسی و صحف ابراهیم و حلال و حرام و مصحف فاطمه، و معتقد نیستم که در مصحف چیزی از قرآن باشد. در آن است آنچه مردم به

آن احتیاج دارند و ما به کسی احتیاج نداریم، حتی مجازات یک تازیانه و نصف تازیانه و یک چهارم تازیانه و جریمه خراش در آن هست و جفر سرخ هم نزد من است.

عرض کردم: در جفر سرخ چیست؟ فرمود:

اسلحه است و آن تنها برای خونخواهی گشوده می شود و صاحب شمشیر (امام قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف) آنرا برای کشتن باز می کند... (۱)

۱۲- امام صادق علیه السلام فرمود:

همانا نزد ما نوشته جاتی است که با وجود آنها نیازی به مردم نداریم (که از آنها چیزی پرسیم) ولی مردم به ما احتیاج دارند، نزد ما کتابی است به املاء پیغمبر صلی الله علیه وآله و خط علی علیه السلام، دفتری است که هر حلال و حرامی در آن است... (۲)

ص: ۱۲۹

۱- همان مدرک ص ۳۴۷

۲- همان مدرک ص ۳۴۹

(۲۹) سؤال: آیا علامت و نشانه ای از انبیاء و پیامبران سلف در حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف وجود دارد یا نه؟

جواب: بله، در روایات متعددی، از نشانه های پیامبران گذشته در آن حضرت سخن به میان آمده است از جمله: (طولانی بودن عمر او مانند حضرت آدم و نوح، مخفی ماندن تولد او و دور بودن وی از مردم مانند تولد حضرت ابراهیم و موسی، اختلاف آرای مردم درباره وی مانند حضرت عیسی، فرج پس از گرفتاری و آزمایش الهی مانند حضرت ایوب، قیام با شمشیر مانند رسول خدا، ناشناس بودن وی در بین مردم مانند حضرت یوسف، جوان بودن آن بزرگوار مانند حضرت یونس علیهم السلام). (۱)

و اکنون چند روایت در این زمینه:

۱- امام زین العابدین علیه السلام فرمود:

قائم ما اهل بیت علیهم السلام از هفت پیغمبر، سنت مخصوص ایشان را با خود دارد، سنتی از آدم و سنتی از نوح و سنتی از ابراهیم و سنتی از موسی و سنتی از عیسی و سنتی از ایوب و سنتی از محمد علیهم السلام.

ص: ۱۳۰

۱- برای آگاهی بیشتر در این زمینه رجوع کنید به کتب: اکمال الدین ج ۱ ص ۴۳۸- ج ۲ ص ۱۰، ۲۰، ۲۶۵- کافی ج ۱ ص ۲۷۱- اثبات الهداه ج ۷ ص ۱۵۷- غیبت نعمانی ص ۸۴- بصائر الدرجات ص ۱۱۴- بحار الانوار ج ۵۱ ص ۲۱۶-۲۱۸، ۲۲۴ و ج ۵ ص ۳۱۶- منتخب الاثر ص ۲۲۱- قصه های قرآن به قلم نگارنده اختصاص مفید ص ۲۰۷- الملاحم و الفتن ص ۱۰۰

امّیا ستنّتی که از آدم و نوح دارد طول عمر او است، از ابراهیم پنهانی تولّد و دوری از مردم را به ارث برده است، از موسی خوف و غیبت و از عیسی اختلاف عقیده مردم درباره وی، و از ایوب فرج پس از گرفتاری و از محمّد صلی الله علیه و آله قیام با شمشیر را به ارث برده است. (۱)

۲- محمّد بن مسلم ثقفی نقل می کند که به حضور ابوجعفر محمّد بن علی باقر علیهم السّلام رسیدم و می خواستم از قائم آل محمّد علیهم السّلام سؤال بکنم، او خود آغاز به سخن کرد و فرمود:

ای محمّد بن مسلم! قائم آل محمّد عجل الله تعالی فرجه الشریف به پنج پیغمبر شباهت دارد که عبارتند از: یونس بن متی و یوسف بن یعقوب، موسی، عیسی و محمّد علیهم السّلام. شباهتی که به یونس بن متی دارد، این است که بعد از کهنسالی در حالی که جوان است، از غیبت ظهور می کند و اما شباهتی که به یوسف دارد، غیبت او از عموم حتّی خواص، پنهان بودن از برداران و مجهول بودن او بر پدرش یعقوب پیامبر شباهت دارد، از لحاظ اینکه با وجود فاصله نزدیک که بین او و پدر و خاندان و پیروان وجود داشته است، شباهتی که به موسی دارد، خوف دائمی و طول غیبت و مخفی بودن تولد و رنج شیعیان اوست، که پس از وی انواع گرفتاری و توهین خواهند دید، تا هنگامی که خدای

ص: ۱۳۱

عزوجل اجازه ظهور وی را بدهد و او را یاری کند و بر دشمن پیروز گرداند.

اما شباهتی که به عیسی علیه السلام دارد، اختلاف عقیده ای است که درباره این امام پیدا می شود و حتی گروهی می گویند که اصلاً به دنیا نیامده و گروهی می گویند که کشته شده و به دار آویخته شده است و اما شباهتی که به جدش محمد مصطفی صلی الله علیه و آله دارد، برداشتن شمشیر و کشتن دشمنان خدای تعالی و دشمنان پیامبر صلی الله علیه و آله و همه ستمکاران و بت پرستان است و اوست که با شمشیر و ترس به مردم یاری می دهد و...[\(۱\)](#)

۳- همچنین امام باقر علیه السلام فرمود:

آن نشانه ای که از محمد صلی الله علیه و آله دارد، این است که سیره و روش آن حضرت را در پیش می گیرد و آثارش را تبیین می کند، سپس شمشیر بر شانه خود می گذارد و در هشت ماه دشمنان خدا را به قتل می رساند.[\(۲\)](#)

ص: ۱۳۲

۱- مهدی کیست ص ۱۰۸

۲- بحار الانوار ج ۵۱ ص ۲۱۸

(۳۰) سؤال: آیا حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف همسر و فرزندی دارد یا نه؟

(۳۰) سؤال: آیا حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف همسر و فرزندی دارد یا نه؟ (۱)

جواب: در مورد اینکه در غیبت کبری برای حضرت صاحب الامر همسر و فرزندان هست یا نه؟ دلیل قطعی بر وجود یا عدم وجود آن نداریم، لکن شواهدی هست که وجود همسر و فرزندان را اثبات می نمایند و آن عبارتند از:

۱- قواعد کلی: احکام کلی شریعت محمّدی صلی الله علیه وآله ایجاب می کند که حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز مانند دیگر پیشوایان معصوم علیهم السلام تشکیل خانواده داده، از سنت جدّ بزرگوارش حضرت محمّد عجل الله تعالی فرجه الشریف پیروی نماید.

مرحوم محدّث نوری رحمه الله می فرماید: چگونه ترک خواهند نمود چنین سنت عظیمه جدّ بزرگوار خود را، با آن همه ترغیب و تحریص، که در فعل آن، و تهدید و تخویف که در ترک آن شده است، سزاوارترین امت در اخذ به سنت پیامبر صلی الله علیه وآله، امام هر عصر است و تاکنون کسی ترک آن را از خصایص آن جناب نشمرده است. (۲)

همچنین مرحوم شیخ علی اکبر نهاوندی رحمه الله در این زمینه می فرمایند: بالجمله بعد از اعتقاد به زندگی و غیبت آن بزرگوار، و استحباب تناکح و

ص: ۱۳۳

۱- اقتباس از سیمای آفتاب ص ۳۶۴ به بعد، با اندک تصرّف.

۲- نجم الثاقب ص ۲۲۴

تناسل و منع از رهبانیت و عُزوبت، لابید آن بزرگوار را عیال و اولاد خواهد بود و کثرت آن به سبب طول عمر، چنانکه عادت اقتضا می کند، باعث اختیار بلدی خاص است که خالی از غیر خواص باشد، تا آنکه ذکر آن حضرت، چنانکه مقتضای حکمت غیبت است مستور بماند و اولاد او هم به آسودگی خاطر زندگی کنند، پس گول این شبهات را مخور و انکار وجود بلاد و اولاد آن بزرگوار را افسانه شمر. (۱)

در نتیجه: طبق این قواعد کلی، باید آن حضرت دارای همسر و فرزند باشد، همانطور که این دو بزرگوار اشاره فرمودند.

۲- روایات: در رابطه با همسر یا همسران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف تنها یک روایت است که سرنخی به دست می دهد و آن روایتی است که مرحوم کفعمی در مصباح نقل کرده است، براساس این روایت، همسر حضرت از نسل عبد العزّی پسر عبدالمطلب می باشد. (۲)

... و در رابطه با اولاد آن حضرت، روایاتی هست که وجود آنها به روشنی اثبات می کند و این روایات ضمناً وجود همسر را نیز اثبات می کنند که عبارتند از:

ص: ۱۳۴

۱- العبقری الحسان ج ۲ ص ۱۳۴

۲- نجم الثاقب ص ۲۲۵

روایت اول: سید بن طاووس رحمه الله می فرماید: روایتی با سندهای متصل یافتیم که حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف را اولاد بسیار هست که در شهرهای کرانه دریا حاکم و والی هستند و در نیکی و بزرگواری، در رأس نیکان روزگار و در قلّه صفات ابرار و اخیار هستند. (۱)

روایت دوم: روایت انباری است که مرحوم علامه مجلسی رحمه الله آن را در کتابش ذکر کرده است (۲) و ما اجمالاً به آن اشاره می کنیم. داستان به این کیفیت نقل شده که علی بن فتح الله کاشانی می گوید، محمد بن علی بن حسین علوی در کتابش از سعید بن احمد نقل کرده که گفت: حمزه بن مسیب در تاریخ هشتم ماه شعبان سال (۵۴۴) برای من حکایت نمود که عثمان بن عبدالباقی در تاریخ هفتم جمادی الثانی سال (۵۴۳) برایم حکایت کرد که احمد بن محمد بن یحیی انباری در تاریخ دهم ماه رمضان سال (۵۴۳) به من گفت: من به اتفاق چند نفر دیگر در خدمت عون الدین یحیی بن هبیره وزیر، حاضر بودیم، در همان مجلس مرد محترم و ناشناسی نیز حضور داشت، مرد ناشناس اظهار داشت، در یکی از سالها که بوسیله کشتی مسافرت می کردم، اتفاقاً کشتی راه را گم کرد و ما را به جزایر مرموزی برد

ص: ۱۳۵

۱- جمال الاسبوع ص ۵۱۲

۲- بحار الانوار ج ۵۳ ص ۲۱۳ به بعد- البته بسیاری از بزرگان از جمله مرحوم حاج آقا بزرگ تهرانی در الذریعه ج ۵ ص ۱۰۶ و آیت الله امینی در دادگستر جهان ص ۲۰۶ در این روایت تردید کرده اند.

که قبلاً از آنها بی خبر بودیم، ناچار از کشتی پیاده شدیم و داخل آن سرزمین گشتیم. (در اینجا احمد بن محمد داستان شگفت انگیز آن سرزمین و کشور را از قول مرد ناشناس تفصیلاً نقل می کند مبنی بر اینکه امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف فرزندی دارد که پنج تن از آنان به نام های طاهر، قاسم، ابراهیم، عبدالرحمن و هاشم که در آن کشورها سلطنت و حکومت می نمایند)

سپس در ذیل داستان می گوید: وزیر بعد از شنیدن آن حکایت، داخل اتاق مخصوص خویش شد و تمام ما را احضار کرده و گفت: تا من زنده هستم، حق ندارید داستان مذکور را برای احدی نقل کنید، ما هم تا وزیر در قید حیات بود، جریان را برای هیچ کس اظهار نکردیم.

روایت سوم: روایت علی بن فاضل مازندرانی است، که بحث جزیره خضراء را مطرح می کند. (۱)

روایت چهارم: امام صادق علیه السلام می فرماید: برای صاحب این امر، دو غیبت است، یکی از آنها به قدری طولانی می شود که برخی از مردم می گویند وفات کرده و برخی می گویند کشته شده و برخی می گویند آمده و رفته، جز تعدادی اندک از شیعیان، بر باور خود استوار نماند و کسی از

ص: ۱۳۶

۱- ما اصل داستان و دلایل صحت یا جعلی بودن آن را در کتاب نشانه های شگفت آور آخر الزمان بطور مفصل توضیح داده ایم.

اقامتگاه او مطلع نمی شود، حتی فرزندان او، جایگاه او را نمی دانند به جز کسی که متصدی امور اوست. (۱)

روایت پنجم: محمّد بن مشهدی در کتاب مزار از امام صادق علیه السّلام نقل می کند که فرمود: گویا نزول قائم را با اهل و عیالش در مسجد سهله می بینم. (۲)

روایت ششم: رسول گرامی اسلام صلی الله علیه وآله در آخرین شب زندگی خود قلم و دواتی خواست، وصایای فراوانی املاء کرد و امیرالمؤمنین علیه السّلام نوشت، آنگاه وصایایی هم درباره فرزندان حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بیان فرمود و دستور داد که آن را امامان معصوم علیهم السّلام دست به دست به حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف برسانند، او نیز هنگام وفات به پسرش تقدیم نماید. (۳)

روایت هفتم: مرحوم شیخ حرّ عاملی رحمه الله در کتاب «الایقاظ من الهجعه» بابی را به بحث از دولت فرزندان مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف اختصاص داده است. (۴)

روایت هشتم: مرحوم علامه مجلسی رحمه الله بابی را به خلفاء و اولاد حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف اختصاص داده است. (۵)

ص: ۱۳۷

۱- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۱۵۳- غیبت شیخ طوسی ص ۱۰۳

۲- نجم الثاقب ص ۲۲۵

۳- بحارالانوار ج ۵۳ ص ۱۴۸- غیبت شیخ طوسی ص ۹۷

۴- برای آگاهی بیشتر رک: الایقاظ من الهجعه ص ۳۹۲-۴۰۵

۵- برای آگاهی بیشتر رک: بحارالانوار ج ۵۳ ص ۱۴۵ به بعد.

همانطور که ملاحظه فرمودید روایات بسیاری دلیل بر وجود فرزند برای حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف هستند، الاّ یک روایت که منافی و معارض با این روایات است و آن را امام رضا علیه السلام نقل شده که فرمودند:

هر امامی باید فرزند داشته باشد، به جز حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف که فرزند ندارد. (۱)

ولی علماء و بزرگان شیعه مانند محدث نوری، (۲) شیخ طوسی، (۳) و میرمحمد میرلوحی معاصر علامه مجلسی (۴)، (S)

این تنافی را رفع کردند، بدین بیان که امام زمان علیه السلام مانند سایر ائمه علیهم السلام پسر امام ندارد، نه آنکه اصلاً پسر ندارد.

بنابراین، از مجموع احادیث استفاده می شود که برای حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف فرزندان بسیاری هست که همه از اولیاء و صلحاء و شرفا هستند، ولی سمت امامت ندارند، چرا که امام منحصر در دوازده نفر است. (۵)

ص: ۱۳۸

۱- غیبت شیخ طوسی ص ۱۳۴- جزیره خضراء افسانه یا واقعیت ص ۲۲۱

۲- نجم الثاقب ص ۲۲۶

۳- . غیبت شیخ طوسی ص ۱۳۷

۴- ریاض المؤمنین.

۵- سیمای آفتاب ص ۳۶۷

۳- دعاها: علاوه بر دو دلیل قبلی، برخی از دعاهای وارده از طرف معصوم علیه السّلام دلالت دارند بر اینکه برای حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف اهل و عیال و فرزندان هست و در این دعاها تعبیر «وُلد، ذرّیه، اهل بیت، آل بیت» بکار رفته، که همه اینها وجود همسر و فرزندان را برای آن حضرت اثبات می کنند، در این مورد دعا بسیار است از جمله:

الف) در آخرین فراز از صلواتی که از ناحیه مقدّسه صادر شده چنین می خوانیم: درود بی پایان خود را بر ولیّ امرت و اولیای عهدش و پیشوایان از اولادش نازل فرما و بر عمر و اجلشان بیفزا...[\(۱\)](#)

ب) در ضمن دعایی که به هنگام وداع سرداب مقدّس وارد شده، چنین می خوانیم: صلوات و سلام خود را بر ولیّ امرت و اولیای عهدت و پیشوایان از فرزندان بفرست.[\(۲\)](#)

پ) در دعایی که امام رضا علیه السّلام تعلیم فرموده که در عصر غیبت خوانده شود، چنین آمده است: بار خدایا! به او درباره خودش و اهلش و فرزندانش

ص: ۱۳۹

۱- غیبت شیخ طوسی ص ۱۰۷- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۲۲- مصباح کفعمی ص ۴۴۸- جمال الاسبوع ص ۵۰۴

۲- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۲۲۸

و اَمْتَش و همه رعیتش عطا فرما، آنچه را که دیده اش روشن و دلش مسرور گردد...[\(۱\)](#)

ت) در فرازی از زیارت مخصوص حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف که روزهای جمعه وارد است چنین می خوانیم: ای مولای من! ای صاحب الزمان که درود خدا بر تو و اهل بیت تو باد، امروز روز جمعه است... صلوات خدا بر تو و بر اهل بیت پاک تو باد.[\(۲\)](#)

ص: ۱۴۰

۱- همان مدرک ج ۹۵ ص ۳۳۲

۲- نجم الثاقب ص ۲۲۴- جمال الاسبوع ص ۳۸

فصل چهارم: علائم و نشانه های ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف

اشاره

ص: ۱۴۱

۳۱) سؤال: شرایط ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چیست؟ و یا به عبارت دیگر مسلمانان در قبال نهضت آن حضرت چه وظیفه ای دارند و در چه صورتی می توان گفت مسلمین برای قیام جهانی و دشوار آن بزرگوار آمادگی دارند و در انتظار ظهور و تأسیس دولت نیرومند الهیّس روز

۳۱) سؤال: شرایط ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چیست؟ و یا به عبارت دیگر مسلمانان در قبال نهضت آن حضرت چه وظیفه ای دارند و در چه صورتی می توان گفت مسلمین برای قیام جهانی و دشوار آن بزرگوار آمادگی دارند و در انتظار ظهور و تأسیس دولت نیرومند الهیّس روز شماری می کنند؟

جواب: آنچه از احادیث اهل بیت علیهم السّلام استفاده می شود این که مهمترین وظیفه مسلمانان در زمان غیبت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف این است که:

اولاً؛ در اصلاح نفوس خودشان کوشش و جدّیت کنند، به اخلاق نیک اسلامی آراسته شوند، به وظائف فردی خودشان عمل نمایند و احکام و دستورات قرآن را به کار بندند.

ثانیاً؛ احکام و برنامه های اجتماعی اسلام را استخراج کنند و در بین خودشان بطور کامل اجرا سازند، بواسطه اجرای برنامه های اقتصادی اسلام مشکلات اقتصادی خودشان را حل کنند و با فقر و بیکاری و تمرکز ثروت های غیر مشروع مبارزه نمایند و با بکار بستن قوانین نورانی اسلام جلوی ظلم و ستم و بیدادگری را حتی المقدور بگیرند، بطور خلاصه احکام و برنامه های سیاسی و اجتماعی و اقتصادی و حقوقی و عبادی اسلام را به طور کامل در بین خودشان اجرا نمایند و نتایج درخشان آنرا عملاً در پیش جهانیان مجسم سازند.

در تحصیل دانش و صنایع جدیّت نمایند و غفلت و سستی و عقب افتادگی سابق خودشان را جبران کنند، نه تنها خودشان را به کاروان تمدن بشری برسانند، بلکه از هر جهت بر جهانیان تقدم جویند، عملاً به جهانیان بفهمانند که احکام و قوانین نورانی اسلام می تواند مشکلاتشان را حل کند و سعادت دو جهانی آنان را تضمین نماید، با بکار بستن قوانین و برنامه های نورانی اسلام یک دولت نیرومند و مقتدر اسلامی به وجود آورند و به عنوان یک ملت متمدن و نیرومند و مستقل اسلامی در صفحه گیتی ظاهر شوند.

نیروی شرق و غرب را مهار کنند و مقام رهبری جهانیان را اشغال نمایند، در تقویّت نیروی دفاعی و تحکیم قوای نظامی و تهیه سلاح های جنگی تا سر حدّ قدرت بکوشند.

ثالثاً؛ طرح ها و برنامه های سیاسی و اقتصادی و اجتماعی اسلام را استخراج کنند و به سمع جهانیان برسانند، ارزش و مزایای برنامه های خدایی را برای بشریّت به اثبات رسانند، افکار جهانیان را برای پذیرفتن قوانین خدایی آماده سازند، اسباب و مقدمات حکومت واحد جهانی اسلام و مبارزه با ظلم و بیدادگری را آماده نمایند.

کسانی را که در این راه سعی و کوشش می نمایند و برای پیشبرد هدف مقدّس امام زمان و تهیه اسباب و مقدمات نهضت و قیام آن بزرگوار جدیّت

می کنند، می توان منتظر فرج خواند و درباره شان گفت خودشان را برای ظهور و قیام مهدی دادگستر آماده می سازند، چنین افراد فداکار و کوشایی را می توان گفت مانند کسانی هستند که در میدان جنگ در خون خویش می غلطند.

اما افرادی که حل مشکلاتشان را از قوانین موضوعه بشری انتظار دارند، قوانین اجتماعی و سیاسی اسلام را به طور کلی نادیده گرفته اند، احکام اسلام را در مساجد و معابد محصور نموده، در بازار و اجتماعشان اثری از اسلام دیده نمی شود، انواع فساد و بیدادگری را مشاهده می کنند و به جز گفتن «خدا فرج امام زمان را نزدیک کند» عکس‌العملی نشان نمی دهند: در علوم و صنایع کاسه لیس دیگرانند، اختلافات داخلی و پراکندگی در بینشان حکم فرماست، با اجانب می سازند، ولی با خودشان نمی سازند، درباره چنین ملتی نمی توان گفت: منتظر فرج آل محمد علیهم السلام و نهضت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف می باشند، چنین افرادی برای تأسیس حکومت جهانی اسلام آمادگی ندارند، گرچه روزی صدها مرتبه بگویند: اللَّهُمَّ عَجِّلْ فَرَجَهُ الشَّرِيفِ (۱).

ص: ۱۴۷

۱- دادگستر جهان ص ۲۵۱ به بعد.

و اینک چند روایت در این زمینه:

۱- امام صادق علیه السلام فرمود:

خودتان را برای ظهور و نهضت قائم ما آماده سازید، و لو به ذخیره کردن یک تیر باشد. (۱)

۲- عبدالحمید واسطی می گوید به حضرت امام باقر علیه السلام عرض کردم: ما به انتظار این امر، از کسب و بازار هم دست کشیدیم؟ فرمود:

ای عبدالحمید! آیا گمان می کنی کسی که جانش را در راه خدا وقف نمود، خدا برایش گشایش قرار نمی دهد؟ به خدا سوگند! خدا در کارهایش گشایش خواهد داد. خدا رحمت کند بنده ای را که امر ما را زنده بدارد.

عبدالحمید گفت: اگر پیش از قیام قائم مرگ من فرا رسد چه خواهد شد؟ فرمود:

هر یک از شما که بگوید: اگر قائم را درک کنم یاری اش می نمایم مانند کسی است که در رکاب آن بزرگوار شمشیر می زند، بلکه مانند کسی است که در خدمت آن حضرت به شهادت نائل گردد. (۲)

۳- ابوبصیر می گوید: روزی امام صادق علیه السلام به اصحابش فرمود:

ص: ۱۴۸

۱- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۶۶

۲- اکمال الدین ج ۲ ص ۳۵۷

آیا شما را خبر ندهم به چیزی که خدا اعمال بندگانش را جز به آن قبول نمی کند؟

ابوبصیر عرض کرد: بفرمایید. فرمود:

شهادت به یگانگی خدا و پیامبری محمد صلی الله علیه و آله و اعتراف به دستورات خدا و دوستی با ما و بیزاری از دشمنان و تسلیم در مقابل ائمه علیهم السلام و پرهیزکاری و جدیت و آرامش و در انتظار قائم بودن.

سپس فرمود:

برای ما دولتی است که هر وقت خدا بخواهد، تأسیس خواهد شد، هر کس میل دارد که از اصحاب و یاران قائم ما باشد، باید در انتظار فرج باشد، پرهیزکاری را شیوه خاص خویش کند، به اخلاق نیک آراسته گردد و در همان حال در انتظار قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف به سر برد، اگر چنین بود و پیش از قیام قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف مرگش فرا رسید، به اجر و ثواب کسانی که قائم را درک می کنند نائل خواهد گشت و...[\(۱\)](#)

ص: ۱۴۹

۱- غیبت نعمانی ص ۱۰۶

(۳۲) سؤال: علائم و نشانه های ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف کدامند؟

اشاره

جواب: آنچه از روایات استفاده می شود این است که علامتهای ظهور آن حضرت بر دو قسم است، چنانکه فضل بن یسار از امام باقر علیه السلام روایت کرده است که فرمود:

نشانه های ظهور دو دسته است، یکی نشانه های غیرحتمی و دیگر نشانه های حتمی... (۱)

منظور از نشانه های حتمی، آن است که تحقق و پدیدار شدن آنها بدون هیچ قید و شرطی، قطعی و الزامی خواهد بود، به گونه ای که تا آنها واقع نگردد، حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ظهور نخواهد کرد و اگر کسی پیش از واقع شدن این نشانه ها ادّعی ظهور نماید، ادّعی نادرستی کرده است.

و مراد از نشانه های غیرحتمی، اموری هستند که در صورت فراهم بودن شرایط، به عنوان نشانه پدید می آیند. (۲)

ص: ۱۵۰

۱- غیبت نعمانی ص ۴۲۹. برای آگاهی تفصیلی به علائم ظهور رجوع کنید به کتب: بحارالانوار ج ۵۲ ص ۱۸۱ به بعد و ج ۵۳ ص ۱۸۲- روضه کافی ص ۳۶ به بعد- اثبات الهداه ج ۷ ص ۳۹۰ به بعد- کفایه الموحّدين ج ۲ ص ۸۳۹ به بعد- منتهی الآمال، زندگانی امام زمان ارشاد مفید ص ۳۴۴ به بعد- غیبت نعمانی- غیبت شیخ طوسی- المهدی ص ۱۸۶ به بعد- ترجمه ج ۱۳ بحارالانوار ص ۴۸۲

۲- چشم به راه مهدی ص ۲۶۲

۱- خروج سفیانی (که از نوادگان بنی امیه است).

۲- ندای آسمانی (که تمام مردم روی زمین آن را می شنوند).

۳- کشته شدن نفس زکیه (در بین رکن و مقام، که از دوستان حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است).

۴- پیدا شدن دستی در آسمان.

۵- فرو رفتن لشکر سفیانی در سرزمین بیداء.

۶- طلوع خورشید از مغرب.

۷- اختلاف بین بنی عباس در رابطه با حکومت.

۸- خروج یمانی.

۹- خروج دجال. (۱)

و اینک چند روایت در این زمینه:

۱- فضل بن شاذان از ابی حمزه ثمالی چنین نقل می کند که به امام باقر علیه السّلام عرض کردم: خروج سفیانی حتمی است؟
فرمودند:

ص: ۱۵۱

۱- رک: ارشاد مفید ج ۲ ص ۳۴۴- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۲۴۹- غیبت شیخ طوسی ص ۲۶۷- غیبت نعمانی ص ۲۷۰- اثبات الهداه ص ۴۲۶- عقد الدرر ص ۴۹

آری، صیحه آسمانی نیز از علائم حتمی است و طلوع خورشید از مغرب حتمی است و اختلاف بین بنی عیاس در رابطه با حکومت حتمی است و کشته شدن نفس زکیه حتمی است و... (۱)

۲- عبدالله بن سنان از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود:

ندای آسمانی حتمی است، خروج سفیانی حتمی است و کشته شدن نفس زکیه حتمی است و پیدا شدن دستی در آسمان حتمی است و... (۲)

۳- حمران بن اعین از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود:

از علائمی که حتماً پیش از قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف در خارج محقق شود، خروج سفیانی و فرو رفتن در زمین بیداء و کشته شدن نفس زکیه و ندای آسمانی است. (۳)

۴- امام صادق علیه السلام فرمود:

پیش از ظهور قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف پنج نشانه حتمی است؛ یمان، سفیانی، صیحه آسمانی، قتل نفس زکیه و فرو رفتن در بیابان. (۴)

۵- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

ص: ۱۵۲

۱- نشانه های ظهور او ص ۱۱۱

۲- اثبات الهداه ج ۷ ص ۴۲۳

۳- مکمال المکارم ج ۲ ص ۱۸۵

۴- اکمال الدین ج ۲ ص ۶۵۰

ده چیز است که پیش از قیامت حتماً به وقوع خواهد پیوست؛ سفیانی، دَجَّال، دابّه، خروج قائم و... (۱)

(ب) علائم غیر حتمیه

براساس روایات وارده آنها بسیارند، بعضی ظاهر شده و بعضی هنوز واقع نشده و ما در اینجا به بعضی از آنها به نحو اجمال اشاره می کنیم:

- ۱- خراب شدن دیوار مسجد کوفه.
- ۲- جاری شدن نهری است از شط فرات در کوچه‌های کوفه.
- ۳- آباد شدن شهر کوفه است بعد از خراب شدن آن.
- ۴- آب در آوردن دریای نجف.
- ۵- جاری شدن نهری است از فرات به غزّی، که نجف اشرف باشد.
- ۶- ظاهر شدن ستاره دنباله دار است در نزدیک ستاره جدیّ.
- ۷- ظاهر شدن قحطی شدید است قبل از ظهور آن حضرت.
- ۸- وقوع زلزله و طاعون شدید است در کثیری از بلاد.
- ۹- قتل پیوح است یعنی قتل بسیار که آرام نمی گیرد.
- ۱۰- خراب شدن مسجد بُراثا.

ص: ۱۵۳

۱- غیبت شیخ طوسی ص ۲۴۷- اثبات الهداه ج ۷ ص ۴۰۵

۱۱- ظاهر شدن سرخی شدید است که در اطراف آسمان پهن می شود که همه آسمان را می گیرد.

۱۲- ظاهر شدن آتشی است در سمت مشرق زمین که تا سه روز یا هفت روز در میان زمین و آسمان افروخته می شود که محل تعجب و خوف باشد.

۱۳- کثرت قتل و خونریزی است در کوفه از جهت پرچم های مختلفه.

۱۴- حرکت کردن پرچم های سیاه است از خراسان.

۱۵- خراب شدن بصره.

۱۶- کسوف خورشید در سیزدهم یا چهاردهم ماه رمضان.

۱۷- کسوف خورشید در نیمه ماه رمضان و خسوف ماه در آخر همان ماه رمضان.

۱۸- قیام یمانی و خروج مروانی.

۱۹- آمدن باران شدید در ماه جمادی الثانی و ماه رجب که مثل آن هرگز دیده نشده است.

۲۰- فرا گرفتن ظلمت کفر و فسوق و معاصی است تمام عالم را و...^(۱)

ص: ۱۵۴

۱- برای آگاهی بیشتر در این زمینه رجوع کنید به کتب: منتهی الآمال ج ۲ ص ۴۹۷- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۲۷۵- الملاحم و الفتن ص ۴۶- غیبت شیخ طوسی ص ۲۶۸- غیبت نعمانی ص ۲۶۷- مکیال المکارم ج ۲ ص ۱۸۶ به بعد- الامام المهدی من المهد الی الظهور ص ۳۹۰- ارشاد مفید ص ۳۴۴ به بعد- نشانه های شگفت آور آخرالزمان به قلم نگارنده و...

(۳۳) سؤال: بین علائم و نشانه های حتمی پیش از ظهور و زمان ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چه قدر فاصله است؟

جواب: آنچه از روایات بدست می آید این است که علائم حتمیه و ظهور آن حضرت در کمتر از یکسال اتفاق می افتد، اکنون به دو روایت در این زمینه اشاره می کنیم:

۱- محمد بن مسلم از امام باقر علیه السلام روایت می کند که آن حضرت فرمودند: سفیانی (۱) و قائم ما در یک سال قیام می کنند. (۲)

۲- امام صادق علیه السلام فرمود:

بین قیام حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف و شهادت نفس زکیه (۳) بیش از پانزده شب نخواهد بود. (۴)

ص: ۱۵۵

۱- خروج سفیانی طبق روایات، یکی از علائم حتمیه پیش از ظهور است.

۲- اثبات الهداه ج ۷ ص ۴۲۶- غیبت نعمانی ص ۲۶۷

۳- شهادت نفس زکیه از علائم حتمیه پیش از ظهور است.

۴- غیبت شیخ طوسی ص ۲۷۱- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۴۱- ارشاد مفید ج ۲ ص ۳۵۰

(۳۴) سؤال: سفیانی کیست؟

جواب: آنچه از روایات اهل بیت علیهم السّلام استفاده می شود این است که پیش از قیام قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف مردی از نسل ابوسفیان در منطقه شام خروج می کند و بخش گسترده ای از سرزمین های اسلام را به تصرف خویش در می آورد، هم اکنون در این زمینه چند بحث را دنبال می کنیم:

بحث اول: آیا سفیانی به معنای فرد خاصی است، یا اینکه این لفظ، کنایه از مظهر انحراف و طغیان علیه حق و حقیقت است و وجود چنین افرادی در هر زمان امکان پذیر می باشد، از بعضی روایات این مطلب کاملاً استفاده می شود. (۱)

بنابر اینکه سفیانی فرد خاصی باشد، درباره نام او در روایات به اختلاف سخن گفته شده، در بعضی از آنها به نام «عثمان بن عنبسه» (۲) و در بعضی

ص: ۱۵۶

۱- ده انتقاد و پاسخ ص ۹۱

۲- باید توجه داشت که فرزندان ابوسفیان پنج نفرند: عتبه، معاویه، یزید، عنبسه و حنظله. آنچه میان شیعه معروف است، سفیانی از اولاد عنبسه پسر ابوسفیان است و در روایت دیگر که شیخ طوسی آن را نقل کرده، وی از فرزندان عتبه پسر ابوسفیان است و در جایی دیگر نقل شده که او از فرزندان خالد پسر یزید پسر ابوسفیان است (بحارالانوار ج ۵۲ ص ۲۰۵ و ۲۱۳). البته استاد کورانی نویسنده لبنانی گوید: ممکن است جدش عنبسه یا عتبه یا یزید از نسل معاویه پسر ابوسفیان باشد که در این صورت اشکال برطرف می شود (عصر ظهور ص ۱۱۷).

دیگر به نام «عبدالله»^(۱) و در برخی روایات دیگر تصریح شده که سفیانی چند نفرند.^(۲)

بحث دوم: درباره سیره سفیانی نیز اختلاف وجود دارد، در اکثر روایات از او به سوء سیره و روش ناپسند یاد شده، ولی در بعضی روایات دیگر از او به فردی یاد شده که دارای حُسن سیره خواهد بود و در آخر، خلافت را به حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف خواهد سپرد.^(۳)

و اینک چند روایت در این زمینه:

۱- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

ص: ۱۵۷

۱- مشهور نزد علمای اهل سنت این است که نام وی عبدالله پسر یزید است (ابن حماد ص ۷۵).

۲- بی تردید سفیانی وعده داده شده که روایات موجود در منابع شیعه و سنی بر آن دلالت دارد، یک نفر است، اما در برخی از روایات همچون نسخه خطی ابن حماد و غیر آن سخن از دو سفیانی به میان آمده، سفیانی اول و دوم و گاهی از بعضی روایات استفاده می شود که آنها سه نفرند، اما آنچه مورد نکوهش قرار گرفته و دست به شرارت و کارهای آنچنانی می زند، همان سفیانی دوم است، زیرا سفیانی اول پس از استیلا بر سرزمین شام و جنگ قرقیسیا، در جنگ عراق در برابر سپاه ایرانیان شکست می خورد و در اثر زخمی که بر او وارد می شود در راه بازگشت به شام از بین می رود و سفیانی دوم را جانشین خود قرار می دهد، تا مأموریت مهم او را ادامه دهد. ابن حماد روایت می کند: سفیانی روی می آورد و به جنگ بنی هاشم و هرکس از یاران پرچم های سه گانه و غیر آنان که با او به ستیز می پردازد و بر همه آنان چیره می شود، آنگاه روانه کوفه می شود و بنی هاشم به سوی عراق مهاجرت می کنند، سپس سفیانی در بازگشت از کوفه در نزدیکی شام به هلاکت می رسد و مرد دیگری از فرزندان ابوسفیان را جانشین خود می سازد که غلبه با اوست و بر مردم چیره می شود... و سفیانی مورد نظر همین است (عصر ظهور ص ۱۲۳).

۳- ده انتقاد و پاسخ ص ۹۱. درباره حسن سیره و اینکه خلافت را به آن حضرت واگذار می کند، در بحث سوم به آن می ... پردازیم.

فرزند هند جگرخوار از وادی یابس خروج می کند، او مردی است چهارشانه و بدقیافه، دارای سری بزرگ، بر صورت او اثر آبله پیدا است، وقتی او را می بینی، پنداری که یک چشم دارد، نامش عثمان و پدرش عنبسه است، او از فرزندان ابوسفیان است، وارد سرزمین قرار و معین می شود و بر بالای منبر آنجا قرار می گیرد. (۱)

۲- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

ای معاویه! مردی از فرزندان تو، بدخوی و ملعون و سبک مغز و ستمکار و واژگون دل و سختگیر و عصبانی است، خداوند رحمت و مهر را از قلب او برده است، دایه های او همچون سگ خون آشام اند، گوئیا من هم اینک او را می بینم، اگر می خواستم او را نام می بردم و توصیف می کردم که او پسری چند ساله است، لشکری به سوی مدینه گسیل می دارد، آنها وارد مدینه می شوند و بیش از اندازه دست به کشتار و فحشاء می زنند، در این حال مردی پاک و پرهیزکار از آنها فرار می کند، کسی که زمین را از عدل و داد سرشار خواهد ساخت، همانگونه که از ظلم و ستم لبریز شده است و من نام او را می دانم و می دانم که در آن روز، چند سال دارد و نشانه اش چیست. (۲)

ص: ۱۵۸

۱- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۲۰۵

۲- نسخه ابن حماد ص ۷۵

۳- امام باقر علیه السلام فرمود:

اگر سفیانی را مشاهده کنی، در واقع پلیدترین مردم را دیده ای، وی دارای رنگی بور و سرخ و کبود است، هرگز سر به بندگی خدا فرو نیاورده...^(۱)

۴- امام باقر علیه السلام فرمود:

گویا من سفیانی را می بینم که در زمینهای سرسبز شما در کوفه اقامت گزیده و منادی او ندا می دهد، هر کس سر یک تن از شیعیان علی را بیاورد، هزار درهم پاداش اوست...^(۲)

بحث سوم: در اینکه می گویند سفیانی تسلیم امر آن حضرت شده و با وی بیعت می کند آیا صحت دارد یا نه؟

طبق برخی روایات، لشکر سفیانی وقتی به عزم نبرد با حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به طرف

مکه معظمه حرکت می کنند همین که به سرزمین بیداء^(۳) رسیدند، خداوند جبرئیل علیه السلام را می فرستد و به او می فرماید: برو نابودشان کن، پس با پای خود به زمین می کوبد و خداوند همه آنان را در کام زمین فرو می برد و جز دو نفر از اهل جُهنَنَه^(۴) کسی از آنها زنده نمی ماند.^(۵) یک

ص: ۱۵۹

۱- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۳۵۴

۲- همان مدرک ص ۱۹۰

۳- نزدیکی مکه

۴- بنام های نذیر و بشیر (بحارالانوار ج ۵۳ ص ۱۰).

۵- روزگار رهائی ص ۴۶۷

نفر از آنها به نام نذیر که جان سالم بدر برده به دمشق، آمده و خبر نابودی لشکر را به سفیانی می‌رساند، آنگاه اهل دمشق سفیانی را مجبور به بیعت با آن حضرت کرده و می‌گویند باید به اطاعت او در آی و گرنه تو را می‌کشیم، وی محضر امام می‌رسد و با وی بیعت می‌کند، هنگام برگشت در میان قبیله اش او را پشیمان می‌کنند، سرانجام بیعت خود را پس می‌گیرد و با حضرت وارد جنگ می‌شود تا اینکه شکست می‌خورد.

و اینک چند روایت در این زمینه:

۱- امام صادق علیه السلام فرمود:

آنگاه در این موقع که حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف در مسجد الحرام و در کنار کعبه تشریف فرما هستند، مردی که صورتش به عقب برگشته است وارد می‌شود و در حضور حضرتش می‌ایستد و عرض می‌کند: من بشیر هستم و یکی از ملائکه به من امر فرموده است که خدمت شما شرفیاب شوم و به هلاکت لشکریان سفیانی شما را بشارت دهم، آری همه آنها در سرزمین بیداء در زمین فرو رفتند، امام قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف می‌فرماید: جریان خودت و برادرت را بیان کن. عرض می‌کند: من و برادرم در لشکر سفیانی بودیم، که شهرها را از دمشق تا زوراء (بغداد) ویران کردیم و نیز شهر کوفه را، آنگاه به مدینه آمدیم و این شهر را نیز در هم کوبیدیم و منبر مسجد نبوی را خرد کردیم و

ص: ۱۶۰

مرکبهای سواری خود را در روضه نبوی بستیم و آنها آنجا را آلوده کردند، سپس از مدینه با سپاهی مجهز که بیش از سیصد هزار نفر جمعیت بود، به قصد خراب کردن خانه خدا یعنی کعبه حرکت کردیم و نیز کشتار مردم مکه در برنامه کار ما بود، چون به سرزمین بیداء رسیدیم، لختی در آنجا توقف

کردیم، ناگاه صدایی بلند شد که گفت: ای سرزمین بیداء! ستمگران را در کام خود فرو بر، و آنها را هلاک کن! در این حال، زمین شکافته شد و تمام جمعیت را در کام خویش فرو برد، به خدا سوگند! جز من و برادرم کس دیگری نماند، نه تنها همه افراد نابود شدند، بلکه افسار مرکبی هم نماند، در این موقع فرشته ای نمایان شد و به صورت من و برادرم آنچنان کوبید که صورت ما این گونه که ملا-حظه می فرماید به عقب برگشت و به برادرم دستور داد و فرمود: ای نذیر! برو و خبر هلاکت لشکریان و نیز خبر ظهور مهدی آل محمد علیهم السلام را به سفیانی که در دمشق است برسان و به او بگو خداوند در سرزمین بیداء تمام سپاهیان را نابود کرد و آنان در دل زمین فرو رفتند و نیز به من فرمود: ای بشیر! برو به مکه معظمه و خودت را به حضور مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف برسان و عرض کن بشارت باد! شما را که خداوند لشکر سفیانی را از بین برد (در سرزمین بیداء به زمین فرو رفتند) و در خدمت آن حضرت توبه کن، که او توبه ات را می پذیرد، آنگاه حضرت

قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف دست مبارکش را به صورت او می کشد و به حالت اوّل برمی گردد، وی با آن حضرت بیعت می کند و همراه ایشان خواهد بود. (۱)

۲- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

وقتی سفیانی لشکری به سوی مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف می فرستد، در بیابان بیداء به هلاکت می رسند و این خبر به اهل شام می رسد، آنها به خلیفه خود (۲) می گویند مهدی ظهور نموده است، با او بیعت کن و به اطاعت وی در آی و گرنه تو را می کشیم، او عده ای را جهت بیعت نزد آن حضرت می فرستد... و مهدی از سوی دیگر حرکت می کند تا در بیت المقدس فرود آید. (۳)

بحث چهارم: مکان خروج سفیانی کجاست؟

(در مکان خروج او نیز در روایات اختلاف است، در بعضی از روایات «وادی یابس» (۴) در فلسطین و بعضی دیگر «اردن» و در بعضی دیگر «یمن»

ص: ۱۶۲

۱- بحارالانوار ج ۵۳ ص ۱۰- به همین مضمون در غیبت نعمانی ص ۲۰۸ از امام باقر علیه السلام نقل شده است.

۲- طبق روایاتی که در بحارالانوار ج ۵۲ ص ۲۵۲ نقل شده است، «مردم شام از او اطاعت می کنند، به جز دسته ایی از پویندگان حق که خداوند آنها را از شرّ خروج همراه وی حفظ می کند». و کلمه خلیفه شاید اشاره به این است که اهل شام او را خلیفه خود می دانند، بخاطر سلطه فراگیر او در منطقه.

۳- عصر ظهور ص ۱۵۴

۴- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۲۰۵- وادی یابس یعنی بیابان بی آب و علف و درّه خشک که بین مکه و شام است.

ذکر شده و در بعضی دیگر «خراسان» و در بعضی از روایات مکانهای دیگری بیان شده است. (۱) و اینک چند روایت در این زمینه:

۱- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

مردی از شام به نام سفیانی خروج می کند... (۲)

۲- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

فرزند هند جگرخوار از وادی یابس (درّه خشک- بیابان بی آب و علف) خروج می کند. (۳)

۳- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

من شما را از هفت فتنه می ترسانم، که بعد از من در دنیای اسلام به وجود می آید... فتنه هفتم از شام بر می خیزد، که همانا قیام سفیانی است. (۴)

۴- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

مردی که به او سفیانی گفته می شود در عمق دمشق خروج می کند، همه آنان که از او متابعت می کنند، در قبیله کلب هستند... (۵)

بحث پنجم: سفیانی به چه جاهایی حمله می کند؟

ص: ۱۶۳

۱- ده انتقاد و پاسخ ص ۹۱

۲- نشانه‌های ظهور او ص ۲۰۹

۳- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۲۰۵

۴- الملاحم و الفتن ص ۲۱

۵- مستدرک حاکم ج ۴ ص ۵۲۰

آنچه از روایات بدست می آید او به بسیاری از شهرها، از دمشق تا بغداد، کوفه، مدینه و مکه هجوم می برد و دست به کشتارهای وسیعی می زند.

و اینک چند روایت در این زمینه:

۱- امام صادق علیه السلام فرمود:

... وی (سفیانی) شش ماه کارزار می کند، همین که بر پنج شهر دست یافت... (۱)

۲- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

... در این موقع، سفیانی قیام می کند، در حالی که سیصد و شصت هزار در اختیار او هست، می آید تا به شهر شام می رسد و در بین راه تمام شهرها با او بیعت می کنند از جمله سی هزار تن از طایفه کلب با او بیعت می نمایند، پس سفیانی لشکری به عراق می فرستد و در زوراء (بغداد) صد هزار تن از جمعیت آن شهر را می کشد، آنگاه از آنجا به سمت کوفه می رود و کوفه را خراب می کند... لشکر دیگری از جانب سفیانی به سمت مدینه حرکت می کند و سه روز آنجا را مورد تعدی و تجاوز قرار می دهند، آنگاه به سمت مکه حرکت می کنند، تا اینکه به سرزمین بیداء (در نزدیکی مکه) می رسند، جبرئیل علیه السلام از طرف خداوند مأموریت پیدا می کنند و با اشاره به زمین،

ص: ۱۶۴

۱- بحار الانوار ج ۵۳ ص ۱۰

تمام این جمعیت را فرو می برد، مگر دو نفر که خودشان را به سفیانی می رسانند و او را از هلاکت لشکریانش آگاه می سازند...^(۱)

۳- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

در این موقع سفیانی قصد حمله به خراسان دارد و مردم خراسان در طلب حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به حرکت در می آیند و با سید هاشمی ملاقات می کنند، در حالی که پرچمهای سیاه در اهتزاز است، پیشاپیش سپاه، شعیب بن صالح قرار گرفته و در جایی به نام اصطخر، نبرد شدیدی در می گیرد، که لشکریان سفیانی از بین می روند...^(۲)

۴- امام باقر علیه السلام فرمود:

سپس سفیانی با ابقع روبرو می شود و با یکدیگر کارزار می کنند، سفیانی او و همراهانش و اَصْهَب را به قتل می رساند، آنگاه هیچ تصمیمی جز حمله به عراق ندارد، سپاه خود را به قرقیسیا^(۳) رسانده و در آنجا وارد نبرد می شود، در

ص: ۱۶۵

-
- ۱- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۲۴۸- و آن پنج شهر عبارتند از: دمشق، اردن، حمص، حلب، و قَنَسَرین. (عصر ظهور ص ۱۲۴).
 - ۲- اصطخر شهری قدیمی در جنوب ایران در منطقه اهواز است که در صدر اسلام آباد بوده است و آثار آن، نزدیک شهر نفت خیز مسجد سلیمان هنوز دیده می شود (عصر ظهور ص ۱۵۰ و ۲۱۴- نشانه‌های ظهور او ص ۲۱۲).
 - ۳- قرقیسیا، شهر کوچکی است در نزدیکی مدخل نهر خابور در رود فرات و امروز خرابه های آن نزدیک شهر «دیرزور» سوریه قرار دارد و نزدیک مرزهای سوریه- عراق است و به مرزهای ترکیه- سوریه نیز نسبتاً نزدیک است (عصر ظهور ص ۱۳۰).

این درگیری صد هزار نفر ستمگر کشته می شود... و سفیانی لشکری به تعداد هفتاد هزار نفر را به سوی کوفه گسیل می دارد. (۱)

بحث ششم: مدت فرمانروایی و خروج سفیانی از آغاز تا انجام چقدر طول می کشد؟

۱- امام صادق علیه السلام فرمود:

سفیانی از نشانه های حتمی ظهور است و خروج او از آغاز تا انجام پانزده ماه به طول می انجامد، وی شش ماه کارزار می کند، همین که بر پنج شهر (۲) دست یافت، نه ماه فرمانروایی می کند، بی آنکه روزی بر آن افزوده شود. (۳)

۳- امام باقر علیه السلام فرمود:

... و این فتنه، نه ماه به مدت بارداری زن طول می کشد و به خواست خدا بیش از آن نخواهد شد. (۴)

۳- امام صادق علیه السلام فرمود:

از نشانه های حتمی ظهور خروج سفیانی در ماه رجب است. (۵)

ص: ۱۶۶

۱- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۲۳۷

۲- پنج شهر یعنی شهرهای شام: دمشق، اردن، حمص، حلب و قنسرین (عصر ظهور ص ۱۲۴).

۳- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۲۴۸- اثبات الهداه ج ۷ ص ۴۳۰

۴- همان مدرک ص ۱۴۱- تاریخ غیبت کبری ص ۶۴۸

۵- همان مدرک ص ۲۴۹

بنابراین همانطور که قبلاً گفتیم ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در شب دهم یا روز دهم ماه محرم می باشد و طبق این روایت که خروج سفیانی در ماه رجب است. خروج وی شش ماه قبل از ظهور آن حضرت خواهد بود.

بحث هفتم: عاقبت کار سفیانی به کجا ختم می شود؟

آنچه از روایات بدست می آید، این است که سرانجام سفیانی بدست یکی از سپاهیان حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف دستگیر می شود و وی را در کنار دریاچه طبریه (در شمال فلسطین) و یا در ناحیه ورودی قدس به قتل می رسانند، و این گونه به زندگی جنایت بار طاغوتی که در مدت پانزده ماه، دست به جنایاتی زده که دیگران در سالهای طولانی نمی توانند مرتکب آن شوند، پایان می دهند.

و اینک دو روایت در این زمینه:

۱- امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید:

خداوند بر سفیانی غضب می کند و بندگان خدا نیز به سبب خشم الهی بر او خشمگین می شوند، پرندهگان با بالهای خود و کوهها با صخره ها و فرشتگان با صداهایشان بر آنها صدمه و آسیب می رسانند و ساعتی نمی گذرد که خداوند تمام یاران سفیانی را هلاک می سازد و جز او (سفیانی) کسی از

ص: ۱۶۷

دشمنان، در زمین باقی نمی ماند و امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف وی را دستگیر نموده و در زیر درختی که شاخه هایش بر دریاچه طبریه اشرف دارد به قتل می رساند. (۱)

۲- و در روایتی دیگر آمده است که:

یکی از فرماندهان سپاه مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بنام صیاح خود را به سفیانی رسانده، او را دستگیر می کند و هنگام نماز عشاء او را نزد مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف می آورد، حضرت درباره او با یاران خود به مشورت می پردازد و آنان قتل او را به مصلحت می دانند، آنگاه او را زیر سایه درختی که شاخه هایش آویخته است، مانند گوسفندی سر می برند. (۲)

(۳۵) سؤال: کیفیت صیحه و ندای آسمانی پیش از ظهور را بیان نمایید؟

جواب: منظور از صیحه، ندایی آسمانی است که نام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را می برد و همه ساکنان زمین آن را با زبان خودشان عربی، فارسی و... می شنوند. و اینک چند روایت در این زمینه: (۳)

۱- فضل بن شاذان از ابی حمزه ثمالی نقل می کند به امام باقر علیه السلام عرض کردم: ... ندای آسمانی چگونه است؟ فرمودند:

ص: ۱۶۸

۱- عصر ظهور ص ۳۳۷- الملاحم و الفتن ص ۱۲۳

۲- الزام الناصب ج ۲ ص ۱۰۴

۳- رک: نشانه های ظهور او ص ۱۱۱ و ۱۲۵- مکیال المکارم ج ۲ ص ۱۸۶- غیبت نعمانی ص ۲۷۴، غیبت شیخ طوسی ص ۲۷۴- معجم احادیث الامام المهدی ج ۳ ص ۲۵۳- ارشاد مفید ج ۲ ص ۳۴۸

اول صبح منادی از آسمان ندا می کند که حق با علی علیه السلام و شیعیان اوست، آخر وقت همان روز منادی فریاد می زند که حق با عثمان و پیروان اوست. از شنیدن صدای دوم، اهل باطل در شک می افتند.

۲- امام باقر علیه السلام فرمود:

... صیحه آسمانی حتماً در ماه رمضان است، زیرا ماه رمضان ماه خداست و این صیحه هم، صدای جبرئیل علیه السلام است که از طرف خداوند برای این مردم فرستاده می شود، منادی از آسمان، حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف را به اسم صدا می کند، پس هر کسی که در مشرق و مغرب زمین است، این صدا را می شنود و به جهت ترسناک بودن این صدا، آن که در خواب است، بیدار می شود و هر که ایستاده است می نشیند و آن کسی که نشسته است بر می خیزد و سر پا می ایستد، خدا رحمت کند کسی که آن صدا را بشنود و عبرت بگیرد و عملاً این صدا را جواب بگوید، برای اینکه این صدا، صدای جبرئیل علیه السلام است.

امام علیه السلام فرمود:

صدای آسمانی در شب بیست و سوم ماه رمضان خواهد بود، برای شما تردیدی پیدا نشود، بشنوید و اطاعت کنید و در آخر روز ابلیس ملعون فریاد می زند: ای مردم! آگاه باشید، که فلانی مظلوم کشته شده است، برای اینکه

ص: ۱۶۹

مردم در شك بیفتند و گرفتار امتحان بشوند، چه بسا اشخاصی که در آن روز به خاطر شنیدن این صدا سرگردان و در آتش غضب خداوند سرنگون خواهند شد، پس وقتی که در ماه رمضان صدا را شنیدید (اینکه قائم آل محمد آمد) در آن شك نکنید و بدانید آن، صدای جبرئیل است و علامت حقایق آن صدا این است که حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف را به نام پدرش ذکر می کند، این صدا چنان فراگیر است که حتی دختران پرده نشین نیز آن را می شنوند و پدر و برادر خود را ترغیب می کنند که از منزل بیرون بروید (و امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف را یاری کنید)...

۳- زراره می گوید به امام صادق علیه السلام عرض کردم: آیا این صدا را افراد خاصی می شنوند یا همگانی است؟ فرمود:

این صدا عمومی است، و هر کسی به زبان خودش آن را می شنود...^(۱)

ص: ۱۷۰

۱- منتخب الاثر ص ۴۵۰

(۳۶) سؤال: نفس زکیّه، سیّد حسنی، سیّد خراسانی و شعیب بن صالح، یمانّی، دجال، جعفر کذاب، شیصبانی، و عوف سلّمی چه

کسانی هستند؟

جواب:

الف) نفس زکیّه

آنچه از روایات بر می آید این است که حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در بیست و چهارم یا بیست و سوم ذی الحجّه یعنی پانزده شب، پیش از ظهور، جوانی از یاران و خویشان خود را جهت ایراد بیانیه خود به سوی اهل مکه اعزام می دارد، اما طولی نمی کشد، بعد از نماز در حالی که پیام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و یا فرازهایی از آن را برای مردم می خواند، دشمنان به او حمله ور شده و به طرز وحشیانه ای وی را در داخل مسجد الحرام بین رکن و مقام به قتل می رسانند و این شهادت فجیع در آسمان و زمین اثر می گذارد.

خبرهای مربوط به شهادت این جوان نیک سرشت در مکه، در منابع شیعه و سنی بطور متعدّد و در منابع شیعه بیشتر است، که نام او را غلام (نوجوان) و نفس زکیّه نامیده است و برخی روایات نام وی را محمّد بن حسن ذکر کرده است. (۱)

ص: ۱۷۱

۱- از امام باقر علیه السّلام روایت شده: نوجوانی از آل محمّد علیهم السّلام به نام محمّد بن حسن که معروف به نفس زکیّه است بین رکن و مقام در مسجد الحرام کشته می شود (بحار الانوار ج ۵۲ ص ۱۹۲- اثبات الهداه ج ۷ ص ۳۹۲).

۱- از امیرمؤمنان! علی علیه السلام روایت شده است که فرمود:

آیا نمی خواهید شما را خبر دهم از آخرین فرمانروای حکومت خاندان فلان؟

عرض کردیم: آری ای امیرمؤمنان! فرمود:

کشته شدن نفس بی گناه در سرزمین حرم به دست گروهی از قریش، سوگند به خدائی که می شکافد و جانها را می آفریند، بعد از این واقعه به جز پانزده شب، حکومتی برای آنان باقی نمی ماند.

پرسیدم: آیا پیش از این حادثه یا بعد از آن اتفاقی رخ می دهد؟ فرمود:

در ماه رمضان صیحه آسمانی که شخص بیدار را به وحشت و ترس می افکند و خوابیده را بیدار می سازد و دختران را از پشت پرده بیرون می آورد. (۱)

۲- در روایتی دیگر ابوبصیر از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که فرمود:

قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف به یاران خود می فرماید، ای دوستان من، اهل مکه مرا نمی خواهند، ولی من برای اتمام حجت، نماینده خود را به سوی آنان می فرستم، تا آنگونه که شایسته من است بر آنها حجت را تمام کند...

ص: ۱۷۲

از این رو یکی از یاران خود را فرا خوانده و به او می گوید به مکه برو و این پیام را به مردم آن سامان برسان و بگو، ای مردم مکه! من پیام آور فلانی به سوی شما هستم، که چنین می گوید:

ما خاندان رحمت و کانون رسالت و خلافت الهی و از سلاله محمد صلی الله علیه و آله و از تبار انبیاء می باشیم و از آن زمان که پیامبر ما به ملکوت اعلا پیوست تا امروز در حق ما ظلم شد و بر ما ستم ها رفت و حقوق مسلم ما پایمال گردید، اینک ما از شما یاری می خواهیم و شما ما را یاری نمائید.

وقتی آن جوان این سخنان را ابلاغ می کند، بر او هجوم می آورند و او را بین رکن و مقام به شهادت می رسانند، او همان «نفس زکیه» است، چون این خبر به اطلاع امام می رسد، به یاران خود می فرماید: نگفتم به شما که اهل مکه ما را نمی خواهند؟ یاران، حضرت را رها نمی کنند، تا آنکه قیام می نماید و از کوه طوی (۱) با سیصد و سیزده نفر به تعداد رزمندگان جنگ بدر، فرود می آید تا آنکه وارد مسجد الحرام شده و در مقام ابراهیم، چهار رکعت نماز می گذارد و آنگاه به حجرالاسود تکیه می دهد و پس از حمد و ستایش خدا و ذکر نام و یاد پیامبر صلی الله علیه و آله، لب به سخن می گشاید به گونه ای که کسی از مردم چنین سخن نگفته باشد. (۲)

ص: ۱۷۳

۱- نام یکی از کوههای مکه و راههای ورود به آن است.

۲- عصر ظهور ص ۳۱۲

۳- پیامبر صلی الله علیه وآله فرمود:

مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف خروج نمی کند مگر آنکه نفس زکیه کشته شود و چون به شهادت رسید، اهل آسمان و زمین بر قاتلان او غضبناک شوند، آنگاه مردم نزد مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در آیند و چونان عروسی که شب عروسی به خانه شوهر می برند گرداگرد او جمع شوند. (۱)

البته در پاره ای از روایات آمده است که نوجوانی به نام نفس زکیه در شهر مدینه به قتل می رسد، ولی باید توجه داشت که او آن نفس زکیه ای که اندکی قبل از ظهور در شهر مکه کشته می شود نیست.

در این زمینه امام صادق علیه السلام می فرماید: ای زراره! ناگزیر، در مدینه نوجوانی کشته می شود.

پرسیدم، فدایت شوم، مگر لشکر سفیانی او را به قتل نمی رسانند؟ فرمود:

نه، بلکه لشکریان خاندان فلانی وی را می کشند، نیروهای یاد شده در حالی که مردم نمی دانند برای چه آمده اند، وارد مدینه می شوند، آنگاه آن جوان را دستگیر نموده و به قتل می رسانند، وقتی آنان، آن جوان را از روی ستم و ظلم می کشند، خداوند آنان را مهلت نمی دهد، پس در این هنگام چشم به راه فرج باشید. (۲)

ص: ۱۷۴

۱- عصر ظهور ص ۳۱۳ به نقل از یوم الخلاص.

۲- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۱۴۷

آنچه از روایات بدست می آید؛ یکی از علائم ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف خروج سید حسینی با یارانش برای یاری آن حضرت است. که از سرزمین دیلم (از بلاد گیلان) و قزوین قیام می نماید و با صدای بلند فریاد می کند که به فریاد آل محمد صلی الله علیه و آله برسید که از شما یاری می طلبد، او دعوی باطل ندارد و ادعای مهدویت یا نیابت امام زمان بودن را ندارد و مردم را به نفس خود دعوت نمی کند و از شیعیان مخلص ائمه و تابع دین حق است و در بین مردم مطاع و بزرگ و رئیس است و در گفتار و کردار، موافق با شریعت حقّه خاتم الانبیاء محمد صلی الله علیه و آله است، در زمان او کفر و ظلم عالم را فرا گرفته و مردم از دست ستمگران و فاسقان در اذیت و آزار به سر می برند، در چنین شرایطی

سید حسنی

برای نصرت دین استغاثه می کند، پس مردم او را اجابت نمایند، خصوصاً گنج های طالقان که از طلا و نقره نباشند، بلکه مردان شجاع و قوی دل و مسلح و مکمل که بر سواری ها سوارند، در اطراف او جمع شوند و جمعیت او روز به روز زیاد می شود، او مانند سلطان عادل در میان شان حکم و رفتار نماید و به تدریج بر اهل ظلم و طغیان غالب آید و از دیلم تا کوفه را از لوٹ وجود ستمگران و کافران پاک نماید و در بین راه خود در شهر قم توقف چهل روزه دارد و جنگ

سختی بینشان در می گیرد و کثیری از مردم قم کشته می شوند و سرانجام سید حسنی بر آنها غالب می شود، چون با اصحاب خود وارد کوفه شود و آن منطقه را تحت حکومت و سیطره خود در آورد، به او خبر دهند که حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف ظهور کرده و از مدینه به کوفه تشریف آورده است، پس سید حسنی با اصحاب خود به محضر آن حضرت مشرف می شوند و از آن حضرت مطالبه دلایل امامت و مواریث انبیاء را می نمایند.

امام صادق علیه السلام می فرماید:

به خدا سوگند! که آن جوان، آن حضرت را می شناسد و می داند که او بر حق است، لکن مقصودش این است که حقیقت را بر مردم و اصحاب ظاهر کند، پس آن حضرت دلایل امامت و مواریث انبیاء (۱) را برای او ظاهر نماید و معجزاتی از او صادر شود، در آن هنگام، سید حسنی و اصحابش با آن حضرت بیعت خواهند کرد، مگر عده ای از طرفداران او که زیدی مذهب هستند، که همه دلایل و معجزات را حمل بر سحر نمایند، امام آنها را نصیحت می کند و تا سه روز مهلت می دهد، چون موعظه در آنها اثر نمی کند، امر می فرماید که همه آنها را گردن بزنند، حال آنان شبیه حال خوارج نهروان است که قبلاً در صفین جزء لشکر علی بن ابی طالب بودند و سپس

ص: ۱۷۶

۱- در سؤال ۲۸ به طور مفصل ذکر شده است.

مخالفت کردند، در پایان سید حسنی به طرف مکه می رود و مردم مکه او را می کشند و سرش را به شام می فرستند... (۱)

ج) سید خراسانی و شعیب بن صالح

ج) سید خراسانی و شعیب بن صالح (۲)

آنچه از روایات استفاده می شود این است که این دو شخصیت از یاران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بوده و مقارن ظهور آن حضرت از ایران ظاهر می شوند و در نهضت ظهورش شرکت می جویند، بطور خلاصه نقش آن دو، چنانکه از منابع حدیث اهل سنت و برخی از روایات شیعه روشن می شود این است که در آن زمان، ایرانیان درگیر جنگی نابرابر با دشمنان خویش اند و در اثر طولانی شدن آن جنگ، سید خراسانی را به عنوان سرپرستی امورشان انتخاب می نمایند، گرچه وی به این امر چندان رغبتی نشان نمی دهد، اما با اصرار زیاد آنان، می پذیرد و زمانی که رهبری ایرانیان را پذیرفت، با ایجاد وحدت کلمه در صفوف نیروهای مسلح ایرانی، سردار رشید خود شعیب بن صالح را به فرماندهی کل نیروهای مسلح، تعیین می کند. وی همزمان با خروج سفیانی و یمانی ظاهر می شود و نیروهای خود را به سوی عراق اعزام

ص: ۱۷۷

-
- ۱- برای آگاهی بیشتر در این زمینه رجوع کنید به کتب: سیمای آفتاب ص ۳۸۸- منتهی الآمال ج ۲ ص ۳۳۷- مهدی موعود ص ۱۱۶۳- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۳۰۱ و ج ۵۳ ص ۱۵- جهان در آینده ص ۱۴۶ به بعد.
 - ۲- عصر ظهور ص ۲۶۶ به بعد.

می دارد که سپاهیان سفیانی را شکست می دهند و نیروهای مستقر در شام خود را پیش رانده و در همان زمان از دو جناح عراق و شام، آماده پیشروی بزرگ به سوی فلسطین و قدس می شوند و...

حال چند سؤال در اینجا مطرح می شود:

سؤال اول - آیا مراد از خراسانی در این روایات فرد معین و مشخصی است و یا اینکه تعبیر از رهبر ایران است که در زمان ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف وجود خواهد داشت؟

روایات منابع اهل سنت به روشنی دلالت دارند بر اینکه آن شخصیت از ذریه امام مجتبی و یا امام حسین علیهما السلام است و از او به عنوان هاشمی خراسانی یاد شده^(۱) و صفات جسمی وی را که دارای صورتی نورانی و خال بر گونه راست و یا دست راست دارد، بیان کرده است.

سؤال دوم - آیا امکان دارد نام خراسانی و شعیب، دو نام سمبلیک و غیر حقیقی باشند؟

نسبت به خراسانی، روایات نام او را ذکر نکردند، بنابراین دلیلی ندارد که رمز باشد، بلی ممکن است بگوئیم نسبت ایشان به خراسان به این معنی نیست که حتماً اهل استان خراسان فعلی باشند، چون در صدر اسلام، نسبت

ص: ۱۷۸

۱- البته برخی از روایات شیعی تعبیر به خراسانی تنها نموده، نه هاشمی خراسانی.

دادن خراسان به مشرق زمین اطلاق می شده است که شامل ایران و سایر مناطق اسلامی متصل به آن که امروز تحت اشغال جمهوری های تازه استقلال یافته شوروی سابق است می شود، بنابراین شخص خراسانی اهل هر منطقه ای که از این محدوده باشد، نسبت او به خراسان صحیح است.

و اما نسبت به شُعَیب بن صالح باید گفت که روایات ویژگی های او را ذکر نموده است که جوانی است گندم گونه و لاغر، دارای محاسنی کم پشت، صاحب بصیرت و یقین و اراده ای خلل ناپذیر و از جنگاوران بنام و ممتاز می باشد، او مردی است شکست ناپذیر، اگر کوه در مقابلش بایستد، آن را منهدم کرده و عبور می کند...

البته احتمال دارد که به جهت حفظ و ایمنی، نام او مستعار باشد، تا وعده الهی محقق شود، برخی از روایات وی را اهل سمرقند (۱) می داند، اما بیشتر روایات می گوید او اهل ری می باشد و با قبیله بنی تمیم نسبتی دارد و یا اینکه از یکی از بخش های بنی تمیم بنام «محروم» باشند و یا اینکه وی غلامی از بنی تمیم است.

به هر حال اگر این مطلب صحیح باشد، احتمال دارد وی در اصل اهل جنوب ایران باشد، زیرا آنجا هنوز عشایری از قبیله های بنی تمیم وجود

ص: ۱۷۹

۱- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۲۱۳ به نقل از غیبت شیخ طوسی.

دارد، و یا اینکه از قبایل بنی تمیم که در صدر اسلام در استان خراسان ساکن شده اند باشند، که امروزه بیشتر آنان در مردم ایران هضم شده و فقط چند روستای کوچک نزدیک مشهد از آنان باقی است که با زبان عربی هم صحبت می کنند و یا اینکه رابطه خویشاوندی با آنان دارد.

سؤال سوم - زمان ظهور آن دو شخصیت کی است؟

آنچه از روایات استفاده می شود، در سال ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و همزمان با خروج سفیانی و یمانی است. همانطوری که امام صادق علیه السلام فرمودند: خروج خراسانی و سفیانی و یمانی هر سه در یک سال و در یک ماه و در یک روز است. (۱)

و اینک چند روایت در این زمینه:

۱- امام رضا علیه السلام فرمود:

قبل از قیام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف پنج علامت دیده می شود، خروج سفیانی، قیام یمانی، خروج مروانی، شعیب بن صالح و... (۲)

۲- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

ص: ۱۸۰

۱- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۲۱۰ البته در روایت دیگر آمده است که: فاصله خروج شعیب و بین سپردن زمان امور را به مهدی (عجل الله فرجه) هفتاد و دو ماه می باشد (عصر ظهور ص ۲۳۲).

۲- مکیال المکارم ج ۲ ص ۱۸۶ - بحارالانوار ج ۵۲ ص ۲۳۳

در این موقع سفیانی از کوفه قصد حمله به خراسان را دارد و مردم خراسان در طلب حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به حرکت در می آیند و با سید هاشمی ملاقات می کنند در حالی که پرچم های سیاه در اهتزاز است، پیشاپیش سپاه، شعیب بن صالح قرار گرفته و در جایی به نام اصطخر^(۱) نبرد شدیدی در می گیرد که لشکریان سفیانی از بین می روند و...^(۲)

۳- از محمد بن حنفیه نقل شده که فرمود: پرچم های سیاهی از بنی عباس خروج می کند، سپس پرچم های مشابه دیگری که حاملان آنها، کلاه های سیاه و لباس های سفید بر تن دارند، پیشاپیش آنان مردی است بنام صالح، از قبیله بنی تمیم، طرفداران سفیانی را شکست می دهد تا اینکه در بیت المقدس فرود آمده و زمینه ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را مهیا می نمایند، تعداد سیصد تن دیگر از شام به او می پیوندند، فاصله خروج او تا تقدیم زمام امور به حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف هفتاد و دو ماه می باشد.^(۳)

ص: ۱۸۱

۱- قبلاً پیرامون اصطخر توضیحاتی داده شد، به آنجا رجوع کنید.

۲- الحاوی للفتاوی ص ۳۷۲

۳- ابن حماد ص ۸۴

۴- امام باقر علیه السلام فرمود: ... تا اینکه خراسانی و سفیانی بر آنان (اهل عراق) خروج نموده و هر دو مانند دو اسب مسابقه، یکی از اینجا و دیگری از آنجا بسوی کوفه در حرکتند. (۱)

۵- امام باقر علیه السلام فرمود: پرچم های سیاهی که از خراسان خروج می کنند؛ به سوی کوفه فرود می آیند و با ظاهر شدن حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف برای تجدید بیعت حضور ایشان می رسند. (۲)

(ت) یمانی

آنچه از روایات استفاده می شود این است که قبل از ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف انقلابی در یمن رخ می دهد که زمینه ساز ظهور آن حضرت است، نام رهبر آن در روایات معروف به یمانی می باشد و روایتی نام وی را حسن و یا حسین از نسل زید بن علی علیهما السلام یاد می کند. وی یکی از رهبران برحق است که به حمایت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف خروج می کند و با سفیانی می جنگد، قیام او یکی از علائم حتمیه به شمار می آید.

یمانی در پی نبرد سفیانی با وی وارد عراق می شود، نیروهای یمنی و ایرانی (که به رهبری سید خراسانی و شعیب بن صالح عمل می کنند) جهت رویارویی با سفیانی وارد عمل می شوند و نقش نیروهای یمنی در نبرد با

ص: ۱۸۲

۱- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۲۳۲

۲- غیبت شیخ طوسی ص ۲۷۴

سفیانی، نقش پشتیبانی از نیروهای ایرانی است، زیرا از لحن اخبار چنین فهمیده می شود که طرف درگیر با سفیانی، مردم مشرق زمین یاران خراسانی هستند و گویا یمنی ها پس از یاری رساندن به آنان به یمن باز می گردند. (۱) و اینک چند روایت در این زمینه:

۱- عمر بن حنظله از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود:

پیش از ظهور قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف پنج نشانه تحقق پیدا می کند، صیحه آسمانی، خروج سفیانی، فرو رفتگی در بیداء، خروج یمنی، کشته شدن نفس زکیه. (۲)

۲- امام صادق علیه السلام فرمود:

خروج خراسانی و سفیانی و یمنی هر سه در یک سال و در یک ماه و در یک روز است، اما هیچ پرچمی هدایتگرتر از پرچم یمنی نیست، آری مردم را دعوت به حق می کند. (۳)

۳- امام صادق علیه السلام فرمود:

خروج سفیانی و یمنی و خراسانی در یک ماه و یک روز و ترتیب آنها همچون رشته مهره ها پشت سر هم خواهد بود، پریشانی و سختی از هر سو

ص: ۱۸۳

۱- عصر ظهور ص ۱۵۷ به بعد.

۲- غیبت شیخ طوسی ص ۲۷۶- مکیال المکارم ج ۲ ص ۱۸۵- ینابیع الموده ص ۴۲۶- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۲۰۴- در برخی روایات عبارت «و الیمنی من المحتوم» وجود دارد (غیبت نعمانی ص ۲۵۲).

۳- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۲۱۰

پدید می آید، وای بر کسی که با آنها مخالفت کند، در میان پرچم ها هدایت کننده تر از پرچم یمانی وجود ندارد، چرا که پرچم حق است و شما را به سوی صاحبان دعوت می کند، وقتی یمنی قیام کند فروش اسلحه به مردم حرام است و آنگاه که خروج کند بسوی او بشتاب، که پرچم او پرچم هدایت است و بر هیچ مسلمانی، سرپیچی از او جایز نیست و اگر کسی چنین کند از اهل آتش خواهد بود، زیرا که او مردم را به حق و به راه مستقیم دعوت می کند. (۱)

۴- در روایتی دیگر آمده است که:

آنگاه فرمانروائی از صنعاء بنام حسین یا حسن، قیام می کند و با قیام او فتنه ها از میان می رود، خجسته و پاک ظاهر می شود و در پرتو او ظلمت از بین می رود و حق بعد از پنهان شدن، به وسیله او آشکار می گردد. (۲)

۵- و در پاره ای از روایات درباره حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف آمده است که:

او از یمن و آبادی ای به نام کرعه خروج می کند. و حال آنکه در روایات ثابت و متواتر است که حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از مکه و مسجدالحرام قیام می -

ص: ۱۸۴

۱- بشاره الاسلام ص ۹۳

۲- همان مدرک ص ۱۸۷

کند، شاید منظور از این شخص، همان یمنی باشد که قیام خود را از این منطقه آغاز می کند. (۱)

ث) دَجَال

از جمله نشانه های ظهور، خروج دَجَال است، ما در اینجا به همان روشی که به معرّفی سفیانی پرداختیم، دَجَال و خصوصیات او را مورد بررسی قرار می دهیم.

۱- در کتاب های لغت؛ دَجَال به معنی کَذّاب است و فعل آن را به معنی آب طلا و آب نقره دادن نوشته اند، دَجَال را در زبانهای فرانسه و انگلیسی آنتی کریست نامیده اند که به معنی دشمن و ضدّ مسیح است. (۲) و در هر سه دین یهودیت، مسیحیت و اسلام مطرح شده است.

۲- از روایات و منابع حدیثی به دست می آید که دَجَال نام شخص خاصی نیست، بلکه عنوانی است برای افراد پر تزویر و حيله گر و پر مکر و حقّه باز که برای کشیدن توده های مردم به دنبال خود از هر وسیله ای استفاده می کنند و بر سر راه هر انقلاب سازنده ای که در ابعاد مختلف صورت می گیرد ظاهر می شوند.

ص: ۱۸۵

۱- عصر ظهور ص ۱۵۹

۲- مهدی موعود ص ۹۷۲. دجال به معنای کسی است که بسیار حيله گر و به اصطلاح امروز سیاست باز و سیاسی از نوع شیطانی آن است (نهایه ابن اثیر ج ۲ ص ۱۰۲- نهضت انتظار و انقلاب اسلامی ص ۱۲۶).

لذا پیامبر صلی الله علیه و آله در حدیثی می فرماید:

هر پیامبری بعد از نوح، قوم خود را از فتنهٔ دجال بر حذر داشت من نیز شما را بر حذر می دارم. (۱)

مسئلاً اگر دجال نام شخص خاصی بود و مربوط به آخرالزمان، انبیای پیشین به مردم عصر خود نسبت به فتنهٔ این چنین دجالی که در آخرالزمان ظاهر می شود و هزاران سال با آنها فاصله دارد هشدار نمی دادند.

و در برخی از روایات دیگر سخن از «دجال ها» به میان آمده است و این احتمال را تقویت می کند که دجال نام شخص معینی نیست، بلکه هر کسی که با ادعاهای پوچ و بی اساس و با توسل به حيله گری و نیرنگ در صدد فریب مردم باشد، دجال است، چنانکه پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

قیامت بر پا نمی شود مگر آنکه سی نفر دجال که خود را پیغمبر می پندارند ظاهر شوند. (۲)

و در حدیث دیگر فرمود:

پیش از خروج دجال، متجاوز از هفتاد نفر دجال ظاهر خواهند شد. (۳)

و همچنین امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

ص: ۱۸۶

۱- صحیح ترمذی ص ۴۲

۲- سنن ابی داوود ج ۲

۳- مجمع الزوائد ج ۷۸ ص ۳۳۳

از دو دجالی که از اولاد فاطمه سلام الله علیها به وجود می آیند بر حذر باشید. دجالی هم از دجله بصره خروج می کند که از من نیست و او مقدمه دجال هاست. (۱)

بر این اساس می توان گفت: ما دو نوع دجال داریم؛ یکی همان دجال حقیقی و واقعی که پس از همه دجال ها می آید و در دروغگویی و حيله گری و مردم فریبی سرآمد است و دیگری گروهی شیاد و دروغگویند که دست به فریبکاری و گمراهی مردم می زنند.

۳- بنا بر اینکه دجال فرد خاصی باشد، درباره نام او، خصوصیات فردی و عقیده اش چنین گفته اند: وی در زمان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله موجود بوده و نامش عبدالله یا صائد بن صید است، پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و اصحابش به قصد دیدار او به خانه اش رفتند، او مدعی خدایی بود، عمر خواست او را به قتل رساند، ولی پیامبر صلی الله علیه و آله مانع شد و تاکنون زنده است. (۲)

او مردی است کافر، یک چشم بیشتر ندارد، آن هم در پیشانیش واقع شده و مانده ستاره ای می درخشد، در پیشانی وی نوشته شده «کافر» است

ص: ۱۸۷

۱- الملاحم الفتن ص ۱۱۳

۲- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۱۹۳ به بعد- از قول تمیم الداری که ابتداء نصرانی بوده و در سال نهم هجری اسلام آورده حکایت کرده اند که گفته است: من دجال را در یکی از جزائر مغرب دیدم که در غل و زنجیر بود (صحیح مسلم ج ۱۸ ص ۷۹).

بطوری که هرباسواد و بی سوادی آن را می خوانند، کوهی از طعام و نهری از آب همیشه با اوست، بر الاغ سفیدی سوار می شود که هر گامش یک میل راه است، آسمان به دستور وی باران می دهد و زمین گیاه می رویاند، اختیار گنجهای زمین با اوست، مرده را زنده می کند با صدایی که تمام جهانیان می شنوند ندا می کند «من خدای بزرگ شما هستم که شما را آفریده، روزی می رسانم، به سوی من بشتابید».(۱)

همچنین در روایتی دیگر آمده است که: او مردی چاق، سرخ رو، با موی مجعد و اعور است، چشمش همچون دانه انگوری است که بر روی آب قرار گرفته باشد.(۲)

و همچنین مفضل از امام صادق از پدرانش از امیرالمؤمنین از رسول خدا علیهم السلام روایتی نقل کرده که به شرح اعمال نابخردانه و باطل دجال می پردازد از جمله آنکه: او ادعای خدایی می کند و هفتاد هزار نفر یهود، زنا زاده و دائم الخمر و رامشگر و بازیگر و برخی از عرب ها و زن ها به او می گروند، از جمله کارهای او آزاد کردن زنا و هم جنس بازی به طور علنی است، همین طور یارانش انواع و اقسام زشتی ها را انجام می دهند، او بسیاری از

ص: ۱۸۸

۱- مهدی موعود ص ۹۶۵- سنن ابی داود ج ۲ ص ۲۱۲- صحیح مسلم ج ۱ ص ۴۶- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۱۹۳ به بعد.

۲- صحیح بخاری ج ۹، ح ۱۹۴۷

مناطق زمین را تسخیر می کند، گرچه به مکه و مدینه و حرم امامان دسترسی نخواهد یافت و پس از آنکه در طغیان و سرکشی افراط کرد و زمین از ستم او و یارانش لبریز شد، کسی که حضرت عیسی علیه السلام پشت سرش نماز می خواند (مهدی) او را خواهد کشت. (۱)

۴- مکان خروج دجال کجاست و عاقبت کار او به کجا ختم می شود؟

آنچه از روایات استفاده می شود، او در آخرالزمان از شهر اصفهان قریه یهودیه خروج خواهد کرد (۲) و سرانجام بدست حضرت عیسی بن مریم یا حضرت مهدی علیهم السلام کشته می شود. (۳)

رسول خدا صلی الله علیه و آله در این زمینه فرمودند:

... میان او (دجال) و لشکر قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف جنگ واقع شود، بالاخره آن ملعون به دست مبارک حضرت حجت عجل الله تعالی فرجه الشریف یا به دست عیسی بن مریم کشته شود. (۴)

و در حدیثی دیگر فرمود:

دجال در امت من بیرون می شود در چهل روز، پس خداوند عیسی بن مریم را مأمور کرده، او را طلب می کند و از بین می برد. (۵)

ص: ۱۸۹

۱- منتخب الاثر ص ۴۸۰

۲- صحیح مسلم ج ۱۸ ص ۶۵ و مدارک سابق بحار الانوار و مهدی موعود.

۳- حلیه المتقین ص ۵۳- طبق روایتی حضرت مهدی (عجل الله فرجه) دجال را در کُناسه کوفه به دار می زند (اثبات الهداه ج ۷ ص ۲۳۹).

۴- منتهی الامال ج ۲ ص ۳۳۶

۵- همان مدرک صحیح مسلم.

همچنین امیرالمؤمنین علیه السلام در این رابطه فرمودند:

مهدی با یارانش از مکه به بیت المقدس می آیند و در آن مکان بین آن حضرت با دجال و ارتش او، جنگ واقع می شود، دجال و ارتش او مفتضحانه شکست می خورند، به طوری که از اول تا آخر آنها به هلاکت می رسند و دنیا آباد می شود و حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف عدالت و قسط را در جهان به پا می دارد. (۱)

نتیجه گیری: باید توجه داشت که ریشه داستان خروج دجال در بین نصاری بوده و بعد از اسلام نیز احادیثی در کتب حدیث پیرامون وی مطرح شد.

حال بر فرض صحت اصل داستان، توصیفاتی که درباره اش شده مدرک قابل اعتمادی ندارد و بدون تردید با افسانه‌هایی آمیخته شده که صورت حقیقی خود را از دست داده است.

اینک می توان چنین گفت: در آخرالزمان و نزدیک ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف شخصی پیدا خواهد شد که در دروغگویی و حقه بازی سرآمد اقرانش می باشد و در دروغگویی بر تمام دجال‌های گذشته برتری دارد، ادعاهای پوچش گروهی را گمراه می کند، چنین جلوه می دهد که حیات و

ص: ۱۹۰

آب و نام مردم به دست اوست، مردم به طوری اغفال می شوند که گمان می کنند آسمان و زمین در اختیار اوست، در دروغگویی کارش به جایی می رسد که کارهای خوب را بد و کارهای بد را خوب معرفی می کند، بهشت را جهنم و جهنم را بهشت جلوه می دهد، و کفرش بر هر بی سواد و با سوادی واضح است.

شایان ذکر است دلیل معتبری نداریم که صائد بن صید، دجال موعود و از زمان رسول خدا صلی الله علیه و آله تا حال زنده باشد، زیرا علاوه بر اینکه سند حدیث ضعیف است، پیغمبر صلی الله علیه و آله نیز درباره دجال فرمود:

داخل مدینه و مکه نمی گردد، در صورتی که صائد بن صید در این دو شهر وارد شده و در مدینه وفات نمود و گروهی از مردم شاهد مرگش بودند. (۱)

بر فرض اینکه پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله صائد را دجال نامیده باشد، دجال لغوی یعنی دروغگوست، نه دجال موعود از علائم الظهور.

به عبارت دیگر، پیغمبر صلی الله علیه و آله صائد را ملاقات کرد و او را به عنوان یکی از مصادیق دجال به اصحاب خویش معرفی کرد و چون بعداً از خروج دجال در آخر الزمان خبر داد، این دو مطلب سبب اشتباه مردم شد و گمان کردند، صائد که پیغمبر او را دجال نامیده، همان دجالی است که باید در

ص: ۱۹۱

آخرالزمان خروج کند و از همین موضوع، زنده مانده و عمر طویل را برایش نتیجه گرفتند. (۱)

د) جعفر کذاب

محدث قمی در کتاب منتهی الآمال می نویسد:

فرزندان امام هادی علیه السلام چهار پسر و یک دختر بودند که نام آنها بدین قرار است: ۱- حسن ۲- حسین ۳- محمد (۲) ۴- جعفر ۵- علیّه.

در میان فرزندان امام هادی علیه السلام جعفر انسان دروغگو و بدکرداری بود، بطوری که لقب کذاب به خود گرفت، وی که برادر امام حسن عسگری و عموی امام زمان علیهما السلام بود، ادعای امامت داشت و پس از شهادت امام هادی علیه السلام می گفت: امام مسلمین من هستم نه برادرم.

ابوحمزّه ثمالی از ابوخالد نقل می کند که از علی بن الحسین علیه السلام پرسیدم: امام بعد از تو کیست؟ فرمود: پسر من محمد بن علی، اسمش در تورات باقر است که می شکافد علم را، او حجت و امام بعد از من است و بعد پسرش جعفر علیه السلام که اسمش در نزد اهل آسمان ها صادق است، گفتم:

ص: ۱۹۲

۱- دادگستر جهان ص ۲۲۳ به بعد.

۲- شرح حال سید محمد را در کتاب سرزمین آرزوها نگاشته ایم، برای آگاهی بیشتر در این زمینه به آنجا مراجعه کنید.

چگونه او صادق نامیده شد با اینکه همه شما صادق هستید. فرمود: پدرم از پدرش نقل کرد که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

وقتی که فرزند پنجم من متولد شد او را صادق بنامید، زیرا فرزند پنجم او کسی است به نام جعفر که به دروغ ادعای امامت می کند و او نزد خدا جعفر کذاب است، او ادعای چیزی می کند که شایسته نیست و مخالف پدرش است و نسبت به برادرش حسادت می کند...

سپس علی بن الحسین علیه السلام گریست و گفت: می بینم او حتماً طاغوت زمانش را برای تفتیش امر ولی الله و امام غایب ترغیب و تشویق می کند.

همچنین ابوالادیان می گوید: خدمتکار امام حسن عسکری علیه السلام بودم و نامه های آن حضرت را به شهرها می رساندم، روزی که آن بزرگوار مریض بود و با همان بیماری از دنیا رفت به خدمتش رسیدم، چند نامه نوشته فرمود:

این ها را به مدائن ببر، و چون چهارده روز گذرد، روز پانزدهم وارد سامرا می شوی، ناله و فریادی از خانه من می شنوی و مرا می بینی که غسل می دهند.

عرض کردم: ای مولای من! وقتی که چنین شود، پس چه کسی جانشین شماست؟ فرمودند:

کسی که جواب نامه هایم را از تو بخواهد، او پس از من امام شماست.

عرض کردم بیشتر آگاهم ساز! فرمود:

کسی از محتوی همیان به شما اطلاع بدهد، او امام است.

آنگاه هیبت امام مانع از آن شد که از آنچه در همیان است سؤال کنم، نامه ها را که به مدائن آوردم و جواب آنها را گرفتم و روز پانزدهم، همانگونه که امام عسگری علیه السلام به من فرموده بود، وارد سامرا شدم، به ناگاه شیون از خانه امام بلند شد، وارد خانه شدم دیدم او را در جای غسل قرار داده اند و جعفر کذاب را بر در خانه دیدم و شیعیان اطراف او را گرفته، تعزیت و تسلیت می گویند، با خود گفتم هرگاه این امام باشد، امامت باطل می شود، چرا که من او را می شناختم که نبیذ می خورد و در خانه خود قمار می باخت و تار می نواخت، پیش او رفتم و تسلیت و تعزیت گفتم: ولی او هیچ از من نپرسید، سپس عقید (خادم امام عسگری علیه السلام) بیرون آمد و فرمود: ای مولای من! برادرت کفن شد، برخیز و بر او نماز بخوان، آن گاه جعفر و شیعیان و سمان و حسن بن علی نماینده خلیفه معتصم معروف به «سلمه» همگی وارد شدند، وقتی همه وارد خانه شدیم، ناگاه دیدیم که نعش امام حسن عسگری علیه السلام تجهیز شده است، جعفر پیش رفت که بر او نماز بخواند، همین که خواست تکبیر بگوید پسری گندمگون که سرش موی

ص: ۱۹۴

کوتاهی داشت و دندانهای پیشین او گشاده بود، ردای جعفر را کنار زد و گفت:

عقب تر بایست ای عمو! من سزاوارترم که نماز پدرم را بخوانم.

جعفر عقب کشید، در حالی که صورتش از خشم متغیر شده و رویش زرد گشته بود، آن پسر پیش آمد و نماز گذارد و در کنار قبر پدرش او را دفن کردند.

آن گاه فرمود: ای بصری! جواب نامه ها را که با توست بیاور، جواب ها را به او تقدیم کردم و با خود گفتم: این دو دلیل، و فقط دلیل همیان مانده است...

ما نشسته بودیم که گروهی از قم رسیدند، پرسیدند: حسن بن علی علیه السلام کجاست؟ از مرگ او که آگاه شدند، پرسیدند: پس صاحب عزا کیست؟ جعفر را نشان دادند، به او سلام عرض کردند، تسلیت و تعزیت گفتند و اظهار داشتند ما اموال و نامه‌هایی آورده ایم، آیا می‌گویی که این نامه‌ها از چه کسانی و این اموال چقدر است؟ برخاست و لباس هایش را حرکت داد و گفت: آیا انتظار دارید من غیب نیز بدانم.

سپس خادم آمد و گفت: شما نامه‌های فلان و فلان و همیانی که در آن هزار دینار است و ده دینار آن مطلاست آورده اید، نامه‌ها و اموال را به او

تسلیم کردند و گفتند: آن کسی که تو را به این کار مأمور فرموده، همانا امام است.

جعفر پیش معتمد (خلیفه عباسی) آمده و جریان را برای او شرح داد، معتمد کسی را فرستاد، صیقل (۱) را دستگیر کردند و آن پسر را از او خواستند، او انکار کرد و... (۲)

ذ) شیصبانی

در مورد این شخص روایتی از کتاب غیبت نعمانی که از منابع درجه اول حدیث می باشد، از جابر بن یزید جعفی نقل شده است که گفت: از امام باقر علیه السلام در مورد سفیانی سؤال کردم حضرت فرمود:

دسترسی به سفیانی پیدا نمی کنید، تا اینکه قبل از او شیصبانی در سرزمین عراق مانند آبی که از زمین بجوشد، ناگهان ظاهر می شود و خروج می نماید، او نمایندگان شما را به قتل می رساند و بعد از این ماجرا، در انتظار سفیانی باشید که حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز خروج می کند. (۳)

در این روایت چند نکته یادآوری شده است:

ص: ۱۹۶

۱- نام دیگر مادر امام زمان (عجل الله فرجه) است.

۲- بحارالانوار ج ۵۰ ص ۳۳۲- فصول المهمه ص ۳۰۷- تاریخ تحلیلی و سیاسی اسلام ص ۳۱۰- منتهی الآمال ج ۲- احتجاج

طبرسی ج ۲ ص ۲۷۹- اکمال الدین ج ۲ ص ۴۷۵

۳- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۲۵۰ به نقل از غیبت نعمانی.

۱- او به شیصبانی توصیف شده است که نسبت به شیصبان دارد و آن صفتی است که امامان علیهم السّلام از آن تعبیر به طاغوت ها و اشرار می نمایند، به گونه ای که در شرح قاموس زبیری آمده است، شیصبان در اصل نام ابلیس و مورچه نر می باشد.

۲- اینکه او قبل از سفیانی خروج می کند، از روایت چنین برداشت می شود که بین او و سفیانی فاصله چندانی نیست و یا اینکه بلافاصله بعد از او سفیانی خروج خواهد کرد، بدلیل مفاد کلام امام باقر علیه السّلام که فرمود، بعد از او منتظر سفیانی باشید.

محل خروج وی عراق است که به آن نیز زمین کوفان گفته می شود و یا اینکه در شهر کوفه است، به هر حال خروج و یا انقلاب و یا حکومت او ناگهانی و غیرمنتظره است مانند آب که از زمین می جوشد، او انسانی است طغیان گر و خونریز که مؤمنان را به قتل می رساند و ظاهراً معنای جمله «و نمایندگان شما را می کشد» در کلام امام باقر علیه السّلام این است که مؤمنین عالی رتبه ای را که معمولاً پیشاپیش و در صدر هیئت نمایندگی حضور دارند، به شهادت می رساند. (۱)

ص: ۱۹۷

در مورد این شخص روایتی در کتاب غیبت شیخ طوسی که از منابع درجه اول حدیث، به شمار می رود وارد شده است، حذلم بن بشیر از امام زین العابدین علیه السلام نقل کرده که گفت به علی بن الحسین علیه السلام عرض کردم کیفیت خروج حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را برایم توصیف نموده و دلایل و نشانه های ظهورش را به من بشناسان، حضرت فرمود:

قبل از ظهور او مردی به نام عوف سلمی در سرزمین جزیره خروج می نماید که جایگاه او تکریت و محل قتل وی مسجد دمشق می باشد و بعد از آن شعیب بن صالح از سمرقند (۱) خروج می کند و آنگاه سفیانی ملعون که از ذریه عتبه پسر ابوسفیان است، از منطقه وادی یابس (بیابان خشک) خروج می نماید، که در هنگام خروج او

حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف مخفی است و پس از آن خروج می نماید. (۲)

ظاهراً عوف سلمی علیه حکومت سوریه قیام می کند و مدت کوتاهی قبل از سفیانی به سر می برد.

ص: ۱۹۸

۱- در مصادر روایتی شیعه مشهور است که شعیب بن صالح از اهالی ری است، ولی در متن این روایت او را اهل سمرقند می داند، شاید بگوئیم او اصالتاً اهل سمرقند بوده است.

۲- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۲۱۳ به نقل از غیبت شیخ طوسی.

اما جزیره که مرکز جنبش و قیام اوست، نام منطقه‌ای است در مرز عراق و سوریه، و جایگاه او قبل از قیام و حرکتش و همچنین بعد از شکست او و فرارش شهر تکریت خواهد بود که امروزه یکی از شهرهای معروف عراق است.

و آنچه که این مطلب را تأیید می‌کند این است که تکریت نزدیک منطقه حرکت او یعنی جزیره واقع شده است و روایت اشاره به این معنا دارد که او در مسجد دمشق کشته می‌شود یعنی در آنجا بوسیله ترور به قتل می‌رسد و یا اینکه در آن محل دستگیر و کشته می‌شود. (۱)

(۳۷) سؤال: آیا وقت ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف مشخص و معلوم است یا نه؟

جواب: ظهور آن حضرت از جمله اموری است که وقتش معلوم نیست، لذا در روایات تعیین کنندگان وقت ظهور، دروغگو معرفی شده اند از جمله:

۱- در روایتی که فضیل بن یسار از امام محمد باقر علیه السلام نقل کرده، آن حضرت در پاسخ این پرسش که «آیا برای این امر (برخاستن قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف) وقتی مشخص وجود دارد؟ فرمود:

کسانی که برای این امر وقت تعیین می‌کنند، دروغ می‌گویند.

(آن حضرت سه مرتبه، این سخن را تکرار کرد) و آنگاه فرمود:

ص: ۱۹۹

۱- عصر ظهور ص ۱۹۰

زمانی که موسی علیه السلام قومش را برای رفتن به قراری که با پروردگار داشت، ترک کرد، به آنها وعده داد که تا سی روز دیگر بر می گردد، اما زمانی که خداوند ده روز دیگر بر آن سی روز افزود، قومش گفتند: موسی خلاف وعده کرده، پس آن کردند که کردند... (۱)

داستان ارتداد قوم موسی و گوساله پرست شدن آنها در پی تأخیر ده روزه حضرت موسی در تاریخ مشهور است. (۲)

۲- امام صادق علیه السلام فرمود:

وقت گذاران دروغ می گویند، ما نه در گذشته برای ظهور وقت تعیین کرده ایم و نه در آینده می کنیم. (۳)

۳- امام رضا علیه السلام بواسطه پدران بزرگوارش نقل می کند که به پیامبر صلی الله علیه وآله عرض شد: ای رسول خدا! آن قائم که از نسل شماست چه وقت ظهور می کند؟ آن حضرت فرمود:

ظهور او مانند قیامت است.

«تنها خداوند است که چون زمانش فرا رسد آشکارش می سازد، فرا رسیدن آن بر آسمانیان و زمینیان پوشیده است، جز به ناگهان بر شما نیاید». (۴)

ص: ۲۰۰

۱- منتخب الاثر ص ۴۶۳- غیبت نعمانی ص ۲۹۴

۲- برای آگاهی بیشتر در این زمینه کتاب قصه های قرآن به قلم نگارنده را ملاحظه فرمائید.

۳- منتخب الاثر ص ۴۶۳- اصول کافی ج ۲ ص ۱۹۱

۴- سوره اعراف/۱۸۷- اکمال الدین ج ۲ ص ۳۷۳

۴- عبدالرحمن بن کثیر گوید: خدمت امام صادق B نشسته بودم که مهزم وارد شد و عرض کرد: قربانت! به من خبر دهید این امری که در انتظارش هستیم، کی واقع می‌شود؟ فرمود:

ای مهزم! دروغ گفتند وقت گذاران و هلاک شدند شتاب کنندگان و نجات یافتند تسلیم شوندگان. (۱)

۵- امام صادق علیه السلام در روایتی خطاب به محمد بن مسلم می‌فرماید:

ای محمد! هر کس برای تو خبری از ما درباره تعیین وقت (ظهر) نقل کرد، در تکذیب او درنگ نکن، زیرا ما (اهل بیت) برای هیچ کس، وقت ظهر را تعیین نکرده ایم. (۲)

۶- همچنین در توقیعی که از ناحیه امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به سؤال‌های اسحاق بن یعقوب پاسخ داده شده آمده است:

اما آشکار شدن فرج، به اراده خداوند است و آنان که (برای ظهر) وقت تعیین می‌کنند، دروغ می‌گویند. (۳)

ص: ۲۰۱

۱- اصول کافی ج ۲ ص ۱۹۱

۲- غیبت نعمانی ص ۲۸۹

۳- همان مدرک ص ۱۹۷

(۳۸) سؤال: فلسفه تعیین نشدن وقت ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از جانب امامان معصوم علیهم السلام چه

بوده است؟

جواب: در روایتی که از موسی بن جعفر علیه السلام نقل شده، آمده است که آن حضرت در این زمینه فرمودند:

اگر به ما گفته شود این امر (ظهور قائم) تا دویست سال و یا سیصد سال دیگر واقع نمی شود، دلها سخت می شد و بیشتر مردم از اسلام بر می گشتند، اما گفته اند: این امر چه با شتاب پیش می آید و چه نزدیک است! تا دلهای مردم الفت گیرد و فرج نزدیک احساس شود. (۱)

بنابراین بر همه اهل قلم و سخن فرض است که تلاش خود را متوجه اصل قضیه انتظار فرج، منتظر نگهداشتن مردم، حفظ شادابی و سرزندگی انتظار در آنها و یادآوری وظایف منتظران کنند، و از نوشته ها و سخنانی که مردم را بدون دلیل به وقوع ظهور در وقت مشخصی امیدوار می کند خودداری نمایند.

ص: ۲۰۲

(۳۹) سؤال: آیا روز، ماه و سال ظهور حضرت مهدی در روایات ذکر شده است یا نه؟

جواب: آنچه از روایات بدست می آید در روز جمعه یا شنبه و در ماه محرم و در سالهای فرد(۱) همچنین یک یا سه یا پنج یا هفت و یا نه قیام می کند. و اینک چند روایت در این زمینه:

۱- امام صادق علیه السلام فرمود:

قائم ما عجل الله تعالى فرجه الشريف اهل بیت عليهم السلام در روز جمعه قیام می کند.(۲)

۲- امام باقر علیه السلام فرمود:

حضرت قائم عجل الله تعالى فرجه الشريف روز شنبه، روزی که امام حسین علیه السلام به شهادت رسید، قیام می کند.(۳)

۳- امام باقر علیه السلام فرمود:

گوئیا قائم عجل الله تعالى فرجه الشريف را می بینم که در روز عاشورا، روز شنبه بین رکن و مقام ایستاده است، در حالیکه جبرئیل علیه السلام در مقابلش قرار گرفته است ندا می کند: اَلْبَيْعَةُ لِلَّهِ.(۴)

ص: ۲۰۳

۱- ارشاد مفید ص ۳۵۳ به بعد.

۲- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۲۷۹

۳- همان مدرک ص ۲۸۵

۴- غیبت شیخ طوسی ص ۴۵۳

مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف هنگام نماز عشاء ظهور می کند، در حالی که پرچم رسول الله صلی الله علیه وآله و پیراهن و شمشیر او را با خود دارد و دارای نشانه ها و نور و بیان است، وقتی نماز عشاء را بجای آورد با صدای رسا و بلند خود... (۱)

استاد کورانی نویسنده لبنانی می گوید: در صورتی که روایت نسخه ابن حماد، ظهور آن حضرت را روز جمعه بعد از نماز عشاء بیان کرده بود، چگونگی جمع بین این دو روایت را ما اینگونه ترجیح می دادیم که ظهور امام عجل الله تعالی فرجه الشریف در دو مرحله انجام می شود و سلطه امام عجل الله تعالی فرجه الشریف بر حرم و مکه شب دهم محرم است که مقدمه اعلان ظهور آن بزرگوار برای جهانیان در روز شنبه که روز عاشورا است خواهد بود. (۲)

یعنی آغاز ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف غروب روز جمعه نهم محرم و سپس روز شنبه دهم محرم تعیین می شود. و این جمع با روایاتی که می فرماید خداوند متعال در یک شب قیام آن حضرت را سر و سامان می دهد هماهنگی دارد، و اکنون روایات ذیل را ملاحظه فرمائید:

۱- پیامبر صلی الله علیه وآله فرمود:

ص: ۲۰۴

۱- نسخه خطی ابن حماد ص ۹۵

۲- . عصر ظهور ص ۳۲۱

مهدی از خاندان ما اهل بیت علیهم السّلام است و خداوند قیام وی را در یک شب سامان می دهد. (۱)

۲- و در روایتی دیگر آمده است که:

خداوند قیام او را در شبی سامان می دهد. (۲)

۳- مفضل بن عمر از اصحاب امام صادق علیه السّلام می گوید: ای مولای من! محل ظهور مهدی شما کجاست و چگونه ظاهر می شود؟ فرمودند:

به تنهایی ظاهر می شود، به تنهایی وارد مسجدالحرام می شود، به تنهایی دست به دامن کعبه می زند، شب را به تنهایی در کنار بیت به سر می برد، چون مردم به خواب روند و شب فرا رسد جبرئیل و میکائیل و صفوف فرشتگان بر او وارد شوند. جبرئیل علیه السّلام به آن حضرت عرض می کند: ای آقای من! گفتارت مقبول و فرمانت مطاع است، پس آن حضرت دست به چهره اش کشیده و می فرماید: «ستایش خداوند را که وعده لطف و رحمتش را بر ما محقق فرمود و ما را وارث همه سرزمین بهشت گردانید، تا هر جای آن را بخواهیم منزل کنیم، زیرا آن روز پاداش نیکوکاران بسیار نیکو خواهد بود».

ص: ۲۰۵

۱- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۲۸۰

۲- همان مدرک.

آنگاه امام بین رکن و مقام می ایستد و فریاد می زند: ای یاران مخصوص من وای کسانی که خداوند شما را برای نصرت و یاری من در روی زمین ذخیره کرده است! با حالت اطاعت نزد من حاضر شوید، صیحه و فریاد امام در شرق و غرب به گوش آنها می رسد و آن صدای ملکوتی را می شنوند و به طرف امام حرکت می کنند و در چشم به هم زدنی بین رکن و مقام نزد امام حاضر می گردند، در این حال خداوند متعال به نور امر می کند که از زمین به آسمان به صورت عمودی بر آید و تمام ساکنان روی زمین را از پرتو خود روشن سازد، این نور مؤمنان را به شادی و سرور وا می دارد، زیرا از قیام قائم ما اهل بیت علیهم السّلام خیر ندارند، اما چون صبح شود آنها در محضر مقدّس و در فرمان امام عجل الله تعالی فرجه الشریف قرار می ... گیرند و تعداد آنها سیصد و سیزده نفر (به عدد اصحاب پیامبر صلی الله علیه وآله در روز جنگ بدر) است. (۱)

ص: ۲۰۶

۱- بحارالانوار ج ۵۳ ص ۷ - برای آگاهی بیشتر در این زمینه رک: بحارالانوار ج ۵۲ ص ۲۷۹ به بعد - خصال صدوق ج ۲۵ ص ۳۹۴ - غیبت شیخ طوسی ص ۴۵۳ - ارشاد مفید ص ۳۴۱ - اکمال الدین ج ۲ ص ۶۵۳ - تهذیب الاحکام ج ۴ ص ۳۳۳ - اعلام الوری ص ۴۳۱ .

(۴۰) سؤال: حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از کجا می فهمد که موقع ظهورش فرا رسیده است؟

جواب: اولاً؛ از روایاتی که در باب امامت وارد شده استفاده می شود که وجود مقدس امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف با عالم غیب در ارتباط است و در مواقع احتیاج، حقائق را دریافت می کند و در بعضی روایات وارد شده که امام صدای ملک را می شنود، اما خودش را مشاهده نمی کند. (۱)

بنابراین ممکن است خداوند متعال وقت ظهور را به وسیله الهام به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بفهماند، همانطور که امام صادق علیه السلام فرمود:

یکی از ما امامی است پیروز، ولی مخفی، تا هنگامی که اراده خدا تعلق گرفت که آشکارش کند، در قلبش اثری می گذارد، پس ظاهر می شود و به امر خدا قیام می کند. (۲)

و همچنین پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود:

وقتی موقع ظهور مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف فرا رسد، خداوند شمشیر و پرچم آن حضرت را به صدا در می آورد، می گویند، ای دوست خدا! به پا خیز و دشمنان خدا را به قتل رسان. (۳)

ص: ۲۰۷

۱- اصول کافی ج ۱ ص ۲۷۱

۲- اثبات الهداه ج ۶ ص ۳۶۴- مهدی موعود ص ۲۶۲

۳- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۱۱

ثانیاً؛ در روایتی از امام صادق علیه السّلام آمده است که: خداوند قبل از وفات پیغمبر صلی الله علیه و آله مکتوبی بر او نازل کرد و فرمود:

ای محمّد! این است وصیّت من به سوی نجیبان و برگزیدگان از خاندانت.

پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله گفت: ای جبرئیل! نجیبان چه کسانی هستند؟

فرمود: علی بن ابیطالب و اولادش.

بر آن مکتوب چند مهر از طلا بود، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آن را به امیرالمؤمنین علیه السّلام داد و دستور فرمود: که: یک مهر آن را بگشاید و به آنچه در آن است عمل کند.

امیرالمؤمنین علیه السّلام یک مهر آن را گشود و به آن عمل کرد، سپس آن را به پسرش حسن داد او هم یک مهر را گشود و به آن عمل نمود... و تا قیام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف این چنین ادامه دارد. (۱)

پس ممکن است که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف وقت ظهور خویش را توسط این وصیّت مکتوبی که به عنوان دستورالعمل نزد ایشان است مطلع شود.

ص: ۲۰۸

(۴۱) سؤال: محل ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف کجاست؟

جواب: آنچه از روایات استفاده می شود شهر مکه معظمه است و اینک چند روایت در این زمینه:

۱- مفضل بن عمر از اصحاب امام صادق علیه السلام از محل و کیفیت ظهور آن حضرت سؤال کرد: ای مولای من! محل ظهور مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف شما کجاست و چگونه ظاهر می شود؟ فرمودند:

به تنهایی ظاهر می شود، به تنهایی وارد مسجد الحرام می شود، به تنهایی دست به دامن کعبه می زند، شب را به تنهایی در کنار بیت به سر می برد و... (۱)

۲- امام باقر علیه السلام فرمود:

یاران پرچم های سیاه از خراسان به کوفه روی می آورند و چون مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در مکه ظهور نماید، گروهی را جهت بیعت نزد وی می فرستند. (۲)

۳- امام زین العابدین علیه السلام فرمود:

ص: ۲۰۹

۱- بحار الانوار ج ۵۳ ص ۷

۲- نسخه خطی ابن حماد ص ۸۸

مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از گردنه کوی طوی (۱) با سیصد و سیزده مرد به عدد رزمندگان جنگ بدر، فرود می آید، تا آنکه وارد مسجد الحرام می شود و در مقام ابراهیم چهار رکعت نماز می گذارد و به حجرالاسود تکیه می زند... (۲)

۴- امام باقر علیه السلام فرمود:

چون حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف در مکه قیام کند و... (۳)

(۴۲) سؤال: هنگام ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چه افرادی و در چه مکانی با آن حضرت بیعت می کنند؟

جواب: جبرئیل و میکائیل و یاران خاص آن حضرت در شهر مکه بین رکن حجرالاسود و مقام ابراهیم علیه السلام با وی بیعت می کنند. (۴)

و اینک به چند روایت در این زمینه اشاره می کنیم:

۱- امام باقر علیه السلام فرمود:

با قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف براساس کتاب و سنت خدا در مکه بیعت می کنند... (۵)

ص: ۲۱۰

۱- طوی ، یکی از کوههای مکه و راههای ورود به آن است.

۲- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۳۰۷

۳- اصول کافی ج ۱ ص ۳۳۶

۴- المهدی ص ۲۰۸-۲۱۱

۵- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۳۰۸

۲- امام زین العابدین علیه السلام فرمود:

مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از گردنه کوه طوی با سیصد و سیزده مرد به عدد رزمندگان جنگ بدر، فرود می آید تا آنکه وارد مسجدالحرام می شود و در مقام ابراهیم چهار رکعت نماز می گذارد و به حجر الاسود تکیه می زند و پس از حمد و ثنای خدا و یاد و نام پیامبر صلی الله علیه و آله و درود بر او، لب به سخن می گشاید، به گونه ای که هیچ یک از مردم، چنان سخن نگفته باشد و نخستین کسانی که با او دست بیعت می دهند، جبرئیل و میکائیل می باشند. (۱)

۳- امام صادق علیه السلام فرمود:

خداوند سبحان آنان را در شب جمعه گرد هم می آورد و صبح جمعه جملگی در مسجدالحرام با آن حضرت دست بیعت و وفاداری می دهند و هیچکدام از آنان سرپیچی نمی کنند. (۲)

۴- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

در بین رکن و مقام (کنار کعبه معظمه) با مردی از امت من بیعت می شود... (۳)

۵- امام باقر علیه السلام فرمود:

ص: ۲۱۱

۱- همان مدرک ص ۳۰۷

۲- بشاره الاسلام ص ۲۱۰

۳- فصول المهمه ص ۷۰

... خداوند سیصد و سیزده تن یارانش را بدون وعده قبلی گرداگرد وی جمع می نماید... آنها بین رکن و مقام با او بیعت می کنند و با آن حضرت عهد نامه ای است از رسول خدا صلی الله علیه و آله که فرزندان پیامبر صلی الله علیه و آله از اجداد طاهری نشان به ارث برده اند. (۱)

۶- امام باقر علیه السلام فرمود:

چون قائم آل محمّد عجل الله تعالی فرجه الشریف بیرون آید خدا او را یاری کند به ملائکه، و اوّل کسی که با او بیعت کند محمّد صلی الله علیه و آله باشد و بعد از آن علی. (۲)

۷- امام باقر علیه السلام فرمود:

... اولین کسی که با او بیعت می کند، جبرئیل است و سپس بیش از سیصد نفر با او بیعت خواهند نمود. (۳)

۸- امام باقر علیه السلام فرمود:

سیصد و چند نفری که به شماره اصحاب بدر خواهند بود، در بین رکن و مقام با مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بیعت خواهند کرد، این عده را مردمان نجیب مصر و

ص: ۲۱۲

۱- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۲۳۸

۲- حق الیقین، علامه مجلسی ص ۳۴۷

۳- تفسیر عیاشی ج ۲ ص ۵۶- روایتی دیگر به همین مضمون از امام صادق علیه السلام نقل شده است (روزگار رهائی ج ۱ ص ۵۰۶).

مردان دلاور شام و خوبان اهل عراق تشکیل می دهند و حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف آنچه را که خداوند بخواهد در دنیا خواهد بود. (۱)

۹- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف از یاران خود بیعت می گیرد و با ایشان شرط می کند که: زنا نکنند، سرقت نمایند، به مسلمانی فحش ندهند، به هیچ منزلی هجوم نبرند، کسی را بدون حق نزنند، طلا، نقره، گندم و جو احتکار و ذخیره نمایند، مال یتیم را نخورند، درباره چیزی که علم ندارند شهادت ندهند، مسجدی را خراب نکنند، مایعات مست کننده نیاشامند، خز و ابریشم نپوشند، کمر بند طلا نبندند، قطع طریق ننمایند، راهی را خوفناک نکنند، با پسری لواط ننمایند، به چیز قلیل و اندک راضی باشند، بوی خوش استشمام نمایند، از نجاست دوری کنند، امر به معروف و نهی از منکر نمایند، لباس زبر و خشن بپوشند، در موقع خواب صورت خود را روی خاک بگذارند، در راه خدا آن طور که باید و شاید جهاد کنند. (۲)

ص: ۲۱۳

۱- ستارگان درخشان ج ۱۴ ص ۴۷ به نقل از غیبت شیخ طوسی.

۲- همان مدرک ص ۴۸ به نقل از الملاحم و الفتن.

(۴۳) سؤال: آیا هر کسی ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را انکار کند کافر است یا نه؟

جواب: از آنجا که آن حضرت از اهل بیت پیامبر صلی الله علیه وآله (۱) و فرزندان فاطمه سلام الله علیها است. (۲) وانکار او و ظهورش مستلزم انکار نبوت و رد سخنان پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله درباره او خواهد بود، انکار آن بزرگوار موجب کفر می شود، همانطور که جابر از پیامبر صلی الله علیه وآله نقل می کند که:

مَنْ أَنْكَرَ الْخُرُوجَ الْمَهْدِيَّ فَقَدْ كَفَرَ؛ هر کس خروج حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را انکار نماید، کافر است. (۳)

و همچنین ابوجعفر اسکاف نقل می کند که پیامبر صلی الله علیه وآله فرمود:

مَنْ كَذَّبَ بِالْمَهْدِيِّ فَقَدْ كَفَرَ؛ کسی که مهدی را تکذیب کند، کافر شده است. (۴)

لذا محمّد بن مسلم از امام صادق علیه السّلام نقل می کند که فرمودند: اگر خبر غیبت صاحب الامر به شما رسید منکر آن نشوید. (۵)

ص: ۲۱۴

-
- ۱- . مسند احمد ج ۱ ص ۸۴- الحاوی للفتاوی ج ۲ ص ۶۲- ینابیع الموده ص ۴۴۰
 - ۲- . القول المختصر ص ۹۶- حاشیه مسند احمد ص ۳۰
 - ۳- امامت و مهدویت ج ۲ ص ۳۱۵- لسان المیزان ج ۵ ص ۱۳۰- مهدی کیست ص ۴۹
 - ۴- عقد الدرر فی اخبار المنتظر ص ۱۵۷
 - ۵- اصول کافی ج ۲ ص ۱۳۷

(۴۴) سؤال: مردم از کجا متوجه می شوند که حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ظهور کرده است؟

جواب: علاوه بر اینکه گفته شد علائم حتمیه و ظهور آن حضرت در یکسال واقع می شود، خصوصاً پس از گذشت پانزده شب از کشته شدن نفس زکیه آن حضرت ظهور می فرمایند، روایتی از عبدالله بن عجلان نقل می کنند که ایشان گفتند: در خدمت امام صادق علیه السلام شرفیاب بودیم، سخن از خروج حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف به میان آمد، عرض شد: ما چگونه از روز قیام آگاهی پیدا کنیم؟

فرمودند: سر از خواب بر می دارد کسی از شما در حالی که می بیند ورقه ای زیر سر او گذاشته اند، و روی آن نوشته شده «طَاعَةُ مَعْرُوفَةَ» [\(۱\)](#).

ص: ۲۱۵

۱- مکیال المکارم ج ۲ ص ۱۹۸

(۴۵) سؤال: حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در هنگام ظهور با چه کسانی می جنگد و دشمنان آن حضرت چه

کسانی هستند؟

جواب: آنچه از روایات بدست می آید، با دشمنان خدا، دشمنان پیامبر صلی الله علیه وآله و امامان علیهم السّلام، به ویژه قاتلان جدّش ابی عبدالله علیه السّلام می جنگد و همه را از دم تیغ ذوالفقار گذرانده و به قتل می رساند، (۱) و اینک چند روایت در این زمینه:

۱- امیرالمؤمنین علیه السّلام فرمود:

آنگاه مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف امر می فرماید مرکب های سواری بسازند و در کرانه عگا، چهار صد کشتی ساخته می شود و به طرف طرطوس (۲) به حرکت در می آیند و آنجا را فتح می کند و از طرطوس به سمت انطاکیه (۳) می رود، آنجا را هم

ص: ۲۱۶

۱- برای آگاهی بیشتر در این زمینه رجوع کنید به کتب: بحارالانوار ج ۵۲ ص ۳۱۳ و ۳۵۵ به بعد- کامل الزیارات ص ۶۳- معجم الاحادیث الامام المهدی ج ۵ ص ۲۲۹- عیون اخبار الرضا ج ۲ ص ۳۴۷- الزام الناصب ج ۲ ص ۱۶۴- ارشاد مفید ص ۳۴۲ به بعد- دلائل الامامه ص ۲۴۲- کفایه الاثر ص ۱۵۳، ۱۸۷- مختصر بصائر الدرجات ص ۱۹۰- الشیعه و الزّجعه ج ۱ ص ۱۶۰- حلیه المتقین ص ۵۰

۲- از شهرهای بندری سوریه است.

۳- انطاکیه یکی از شهرهای قدیم سوریه است که نیکاتور در سیصد سال قبل از میلاد مسیح آن را بنا کرده، این شهر در روزگار قدیم از حیث ثروت و علم و تجارت، یکی از سه شهر بزرگ کشور روم محسوب می شده، شهر انطاکیه تا حلب نود و شش کیلومتر و تا اسکندریه پنجاه و نه کیلومتر فاصله است، هم اکنون از نظر جغرافیایی جزء قلمرو کشور ترکیه است (قصه های قرآن ص ۴۲۹ به قلم نگارنده).

فتح می کند و از انطاکیه به طرف قسطنطنیه (۱) هجوم می آورد آن سرزمین را هم فتح می کند و به جانب بلاد روم (۲)، حرکت می کند و همه آن کشورها را مسخر می نماید. (۳)

۲- امام باقر علیه السلام فرمود:

زمانی که حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف قیام کند، به طرف کوفه حرکت می کند و بیش از ده هزار نفر از آنجا بیرون می آیند که آنها را بتزیه می گویند. سپس به آن حضرت عرض می کنند: برگرد به همان مکانی که بوده‌ای، ما نیازی به فرزندان فاطمه علیهم السلام نداریم. سپس شمشیر را می کشد و همه آنها را می کُشد، بعد وارد کوفه می شود و تمام منافقین شکاک و جنگجویان را می کُشد، تا خداوند راضی گردد. (۴)

۳- امام صادق علیه السلام فرمود:

زمانی که قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف قیام کند... و دست طایفه بنی شیبیه را قطع می کنند و آن را بر درب کعبه می آویزند و این عبارت بردیوار کعبه نوشته می شود

ص: ۲۱۷

۱- . استانبول فعلی.

۲- کشورهای غربی.

۳- نشانه های ظهور او ص ۱۰۵

۴- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۳۸

«صاحبان این دستها که از بنی شیبه هستند به کعبه معظّمه خیانت نمودند (دزدهای کعبه هستند)».(۱)

۴- امام صادق علیه السلام فرمود:

... سپس متوجه کوفه می شود و در آنجا فرو می آید و خون هفتاد قبیله از قبایل عرب را مباح می شمارد.(۲)

۵- امام صادق علیه السلام فرمود:

سپس توقف کوتاهی می نماید، تا اینکه در رُمَيْلَه دَسِیْکَرَه،(۳) شورشییانی از غیر عرب بر او خروج می کنند که تعداد آنها ده هزار نفر و شعارشان، ای عثمان! ای عثمان است، آنگاه حضرت مردی از عجم را فرا خوانده و شمشیرش را به او می سپارد و او آهنگ آن جماعت نموده و همه آنها را به قتل می رساند، به گونه ای که یک تن هم باقی نمی گذارد.(۴)

۶- ابا صلت هروی از امام رضا علیه السلام سؤال می کند، ای فرزند رسول خدا صلی الله علیه و آله چه می گوئی درباره این سخن امام صادق علیه السلام که فرمودند:

ص: ۲۱۸

۱- روزگار رهائی ج ۱ ص ۵۱۷- الزام الناصب ج ۲ ص ۱۶۴

۲- غیبت شیخ طوسی ص ۲۸۴

۳- نام قریه ای است نزدیک شهر ابان از روستاهای بعقوبه در استان دیالی در عراق (معجم البلدان).

۴- عصر ظهور ص ۲۰۵

اگر قائم عجل الله تعالى فرجه الشريف خروج کند، نوادگان قاتلان امام حسین علیه السلام را به سبب اعمال پدرانشان به قتل می‌رساند؟

امام رضا علیه السلام فرمودند: همین است.

هروی می‌گوید گفتم: پس فرمایش خداوند که می‌گوید:

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى؛ و هیچ گناهکاری گناه دیگری را متحمل نمی‌شود! (۱)

چه می‌شود، آن حضرت فرمود:

راست گفت خداوند در تمام گفته‌هایش! بدان که نوادگان قاتلان امام حسین علیه السلام به اعمال پدرانشان راضی بودند و به این کار افتخار می‌کنند و هر که از چیزی راضی باشد، مثل آن است که خودش آن عمل را انجام داده است، اگر مردی در مشرق کشته شود و در مغرب زمین کسی پیدا شود که به کشته شدن او راضی باشد، آن شخص در نزد خداوند شریک قاتل است، پس اینکه می‌بینی حضرت قائم عجل الله تعالى فرجه الشريف آن‌ها را می‌کشد، بدین سبب است که آنان به کارهای پدرانشان راضی می‌باشند. (۲)

۷- امام صادق علیه السلام فرمود:

ص: ۲۱۹

۱- سوره انعام/۱۶۴

۲- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۱۳

قائم عجل الله تعالى فرجه الشريف در جریان نبرد خود با مسائلی روبرو خواهد شد که رسول خدا صلی الله علیه وآله با آن مواجه نشده است، چون زمانی که پیامبر صلی الله علیه وآله در بین مردم مبعوث گردید، آنان سنگ و چوب تراشیده «بت» را می پرستیدند، اما در زمان حضرت قائم عجل الله تعالى فرجه الشريف مردم بر او می شوردند و کتاب خدا را برای آن حضرت تأویل و تفسیر می کنند و به همین جهت با او می جنگند. (۱)

۸- امام صادق علیه السلام فرمود:

چهار هزار از حاملان قرآن و پشمینه پوشان معروف به زیدیه، از بیعت با آن حضرت خودداری می کنند و می گویند آمدن امام حسین علیه السلام در این زمان، سحری عظیم است، پس هر دو سپاه در مقابل یکدیگر قرار می گیرند، امام زمان عجل الله تعالى فرجه الشريف آنها را موعظه می کند و سه روز به آنان مهلت می دهد، پس از پایان گرفتن مهلت، امام زمان عجل الله تعالى فرجه الشريف دستور جنگ با آنان را صادر می کند. (۲)

۹- امام باقر علیه السلام فرمود:

اما شباهت داشتن مهدی عجل الله تعالى فرجه الشريف به جدّ گرامیش رسول خدا صلی الله علیه وآله قیام و ظهور او با شمشیر و کشتن دشمنان خدا و رسول او و ستمگران و طاغوت ها است،

ص: ۲۲۰

۱- همان مدرک ص ۳۶۳

۲- مختصر بصائر الدرجات ص ۱۹۰- دلائل الامامه ص ۲۴۲

وی بوسیله شمشیر و ایجاد ترس در دل دشمنان پیروز می گردد و لشکریان او شکست نمی خورند. (۱)

۱۰- امام جواد علیه السلام فرمود:

پیوسته به کشتن دشمنان خدا ادامه می دهد، تا خدای از وی خشنود گردد و او زمانی از خشنودی خدا آگاه می شود که در دل خود احساس ترحم و دلسوزی کند. (۲)

۱۱- امام باقر علیه السلام فرمود:

وقتی که صاحب این امر، به بعضی از احکام سنت حکم کند و سخن بگوید، گروهی از مسجد بیرون آمده و آهنگ خروج بر او را دارند، وی به یارانش دستور می دهد، حرکت کنید و آنها به جنبش درآمده و خود را در محله تمارین (۳) در کوفه به آنان می رسانند و آنها را به اسارت خویش در می آورند، آنگاه به امر آن حضرت، آنان را سر می بُرند و این آخرین گروهی است که بر قائم آل محمد علیهم السلام خروج می نمایند. (۴)

ص: ۲۲۱

۱- بحار الانوار ج ۵۱ ص ۲۱۸

۲- همان مدرک ص ۱۵۷

۳- خرما فروشان.

۴- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۴۵

(۴۶) سؤال: آیا اینکه گفته می شود قبل از ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف دو سوم مردم جهان کشته می شوند، ریشه روایی دارد یا نه؟

جواب: روایاتی وجود دارد که به این معنا اشاره کرده اند، اما این امر حتماً واقع می شود یا نه، علمش نزد خداست.

و اینک دو روایت در این زمینه:

۱- امام صادق علیه السلام فرمود:

این امر (قیام حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف) واقع نمی شود، تا آنکه دو سوم مردم از بین بروند.

به حضرت عرض شد، اگر دو سوم مردم از بین بروند؛ پس چه کسی باقی می ماند؟ حضرت فرمود:

آیا دوست ندارید که در یک سوم باقی مانده باشید. (۱)

۲- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف قیام نمی کند، مگر زمانی که یک سوم مردم کشته شوند و یک سوم دیگر بمیرند و یک سوم باقی بمانند. (۲)

ص: ۲۲۲

۱- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۲۰۷

۲- عقد الدرر ص ۹۶

(۴۷) سؤال: مساجدی را که حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در هنگام ظهور تخریب و یا می سازد کدام است؟

جواب: آنچه از روایات بدست می آید مسجدالحرام را خراب کرده و بصورت اولیه خود در می آورد و مسجدی را هم در نجف می سازد که هزار درب دارد و اینک چند روایت در این زمینه:

۱- ابی بصیر از امام صادق علیه السلام نقل می کند که آن حضرت فرمودند:

زمانی که قائم قیام می کند مسجدالحرام را ویران می کنند و آن را بصورت اولیه برمی گردانند و مقام حضرت ابراهیم علیه السلام (جنب خانه کعبه) را نیز به جای اولش بر می گردانند و...[\(۱\)](#)

۲- امام صادق علیه السلام فرمود:

در پشت کوفه «نجف» مسجدی بنا می نهد با هزار در، آن مسجد به خانه های کوفه در کنار دو نهر کربلا و حیره متصل می گردد، به گونه ای که اگر مردی بر آستر تندرو خود سوار شده و آهنگ نماز جمعه نماید، آن را درک نخواهد کرد.[\(۲\)](#)

۳- امام باقر علیه السلام فرمود:

ص: ۲۲۳

۱- ارشاد مفید ج ۲ ص ۳۵۸

۲- غیبت شیخ طوسی ص ۲۸۰- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۳۰

وقتی که جمعه دوم فرا می رسد مردم می گویند، ای فرزند پیغمبر خدا! نماز جمعه به امامت شما، برابر با نماز پشت سر رسول خدا صلی الله علیه و آله است و این مسجد گنجایش ما را ندارد، آنگاه امام نقشه و طرح مسجدی را با بنای مستحکم رسم می فرماید که دارای هزار در بوده و مردم را در خود جای می دهد. (۱)

۴- ابوبصیر از امام باقر علیه السلام نقل می کند که آن حضرت فرمودند:

هنگامی که امام قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف قیام کند به کوفه رود و در آنجا چهار مسجد را ویران کند و مسجد کنگره داری در روی زمین نباشد، جز اینکه حضرت آن را خراب و هموار سازد و... (۲)

ص: ۲۲۴

۱- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۳۳۱

۲- ارشاد مفید ج ۲ ص ۳۶۰

فصل پنجم: سیمای حکومت جهانی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف

اشاره

ص: ۲۲۵

(۴۸) سؤال: آیا حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف عالم گیر و جهانی است یا نه؟

جواب: روایات بسیاری وارد شده که حکومت آن حضرت فراگیر و جهانی است و خانه ای نمی ماند، مگر اینکه جزء منطقه تحت نفوذ تعالیم اسلام واقع شود و شهر و روستایی نماند، مگر آنکه صبح و شام در آن صدای اذان و شهادت به توحید و رسالت بلند شود. (۱)

اکنون به چند روایت اشاره می کنیم:

۱- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

... و حکومت فرزندانم شرق و غرب عالم را فرا گیرد. (۲)

۲- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

در جهان جز فرمانروایی اسلام وجود نخواهد داشت و زمین چون لوح سیمین خواهد شد. (۳)

۳- امام باقر علیه السلام فرمود:

قائم به سبب پیدایش ترس (در دل دشمنان) پیروز می گردد و به یاری شدن از ناحیه خدا تأیید می گردد و زمین برای او پیموده می شود، گنج های زمین برایش آشکار می گردد و فرمانروایی و سلطنت وی شرق و غرب جهان را

ص: ۲۲۹

۱- منتخب الاثر ص ۴۷۰ و ۴۹۰

۲- فرائد السمطين ج ۲ ص ۳۱۲

۳- الملاحم و الفتن ص ۶۶

فرا می گیرد و خداوند دین خود را به وسیله او بر تمام مکاتب جهان پیروز می گرداند... (۱)

۴- امیرالمؤمنین علی علیه السلام در تفسیر آیه شریفه «هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَ دِينَ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ»؛ او کسی است که رسولش را با هدایت و آیین حق فرستاد، تا آن را بر همه آیین ها غالب گرداند، هرچند مشرکان کراهت داشته باشند». (۲) فرمود:

آیا خداوند مصداق این آیه را اکنون آشکار ساخته است؟ هرگز! سوگند به کسی که جانم در دست اوست، هیچ آبادی نمی ماند، مگر اینکه هر صبح و شام در آن شهادت به وحدانیت خدا و رسالت محمدی صلی الله علیه و آله بدهند. (۳)

۵- همچنین امام باقر علیه السلام در تفسیر آیه شریفه فرمود:

کسی باقی نمی ماند مگر آنکه به رسالت محمد صلی الله علیه و آله اعتراف و اقرار می کند. (۴)

۶- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

ص: ۲۳۰

۱- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۱۹۱

۲- سوره توبه/ ۳۳

۳- المحجّه بحرانی ص ۸۶

۴- تفسیر عیاشی ج ۲ ص ۸۷

اگر عمر دنیا تنها یک روز باقی باشد، خداوند مردی را بر می انگیزد که نام وی همچون نام من... و فتوحاتی نصیب او گردد و همه اهل زمین گوینده «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» شوند... (۱)

۷- امام باقر علیه السلام فرمود:

گوئیا من یاران قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف را می بینم که بر شرق و غرب جهان احاطه پیدا کرده اند و همه چیز تحت فرمان آنهاست... (۲)

۸- امام باقر علیه السلام فرمود:

خداوند برای او شرق و غرب زمین را فتح خواهد کرد. (۳)

۹- امام باقر علیه السلام فرمود:

... و آن حضرت لشکریان خود را به سراسر جهان گسیل داشته و ستم و ستم پیشگان را از میان بر می دارد و همه سرزمین ها بواسطه او به عدالت و راستی و درستکاری در می آیند. (۴)

۱۰- امام صادق علیه السلام فرمود:

ص: ۲۳۱

۱- عصر ظهور ص ۳۸۵ به نقل از بیان شافعی ص ۱۲۹

۲- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۲۷

۳- همان مدرک ص ۲۹۱

۴- عصر ظهور ص ۳۱۷ به نقل از نسخه خطی ابن حماد ص ۹۵

وقتی قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف ما قیام کند و جهان را مسخر اراده و حکومت خود قرار دهد، در هر قسمتی و قاره ای از دنیا کسی را به عنوان نمایندگی از طرف خودش معین می فرماید و فرمان کارش را به این مضمون صادر می کند؛ برنامه قضایی تو در کف دست توست، پس هر گاه مشکلی پیش آید که حکم خداوند را در آن امر نمی دانی، به کف دستت نظر کن و آنچه را در کف دستت دیدی، همان تکلیف تو است و به آن عمل کن... (۱)

۱۱- امام باقر علیه السلام فرمود:

آنگاه که امام قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف قیام کند، حکومت های باطل نابود می شوند. (۲)

(۴۹) سؤال: در روایات متعددی آمده است که «حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نشانه ای از پیامبر اسلام دارد و آن نشانه این است که با شمشیر قیام می کند و دشمنان خدا را به قتل می رساند»

(۴۹) سؤال: در روایات متعددی آمده است که «حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نشانه ای از پیامبر اسلام دارد و آن نشانه این است که با شمشیر قیام می کند و دشمنان خدا را به قتل می رساند»، (۳) حال جای سؤال است که چگونه ممکن است کسی بتواند بوسیله شمشیر، به جنگ سلاحهای اتمی و مخرب و بمب های آنچنانی برود و سرانجام هم پیروز شود؟

جواب: اولاً؛ مقصود از خروج با شمشیر که در روایات به آن اشاره شده، مأموریت به جهاد و توسل به اسلحه برای اعلاهی کلمه حق است، زیرا

ص: ۲۳۲

۱- نشانه های ظهور او ص ۱۵۸- الزام الناصب ج ۲ ص ۲۸۷

۲- منتخب الاثر ص ۴۲۸

۳- اکمال الدین ج ۲ ص ۳۵۰- بحار الانوار ج ۵۱ ص ۲۱۸، ۲۴۴ و ج ۵۲ ص ۲۳۱، ۳۳۳ به بعد.

شمشیر سیمبل مبارزه و جنگ است، نه آن که موضوعیت داشته باشد، بنابراین قیام با شمشیر، کنایه از قیام با اسلحه و پیکار و جهاد و تعیین نوع مأموریت آن حضرت است و اینکه آن حضرت مأمور به مصالحه با کفار نیست، بدیهی است که حضرت با هر اسلحه ای که لازم باشد با کفار و ستمگران جهاد می کند و از هر گونه اسلحه ای که در زمان آن حضرت متداول باشد استفاده می نماید، پس شمشیر رمز قدرت است و حضرت با سلاح روز با دشمنان می جنگند.

ثانیاً؛ از کجا معلوم که در زمان ظهور آن حضرت، این سلاح ها در اختیار بشر باشد، شاید در اثر حوادث و آشوبها و جنگ های جهانی نابود شوند (۱) و سلاحی غیر از شمشیر وجود نداشته باشد.

ثالثاً؛ جنگ ها و کشتارهای بی رحمانه و بکارگیری سلاحهای این چنین، نتیجه جهل و ضلالت و بی خردی بشر است، ولی در عصر ظهور عقل مردم کامل می شود و بر فرض هم که این گونه سلاح ها را در اختیار داشته باشند، آن را علیه یکدیگر بکار نمی گیرند و نیروهایی که باید آن سلاح ها را به کار گیرند به حقانیت حضرت پی می برند، هر چند که

ص: ۲۳۳

۱- چون یکی از اموری که در روایات از آن خبر داده شده، جنگ های جهانی پیش از ظهور است که در اثر آن بیشتر شهرها ویران می شود و قهراً این سلاح ها نیز از بین می رود. (ارشاد مفید ص ۴۰۵- غیبت شیخ طوسی ص ۲۷۷- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۲۳۵).

سردمداران‌شان دستور بکارگیری آن سلاح‌ها را صادر کنند، ولی آنان اجرا نمی‌کنند، همانطور که در انقلاب اسلامی ایران همگان دیدند که ارتش تا دندان مسلح طاغوت از فرمان فرماندهان سرپیچی نموده و سلاح‌ها را علیه انقلابیون بکار نگرفتند و طرفداران انقلاب با دست خالی و با شعار «الله اکبر» بر ارتش قوی پنجه شاه، پیروز شدند.

رابعاً؛ علاوه بر این‌ها، با تأییدات الهی، کمکهای عالم بالا، به یاری آمدن ملائکه و... در زمان ظهور آن حضرت، این گونه سلاح‌ها از کار می‌افتد، یعنی غلبه حضرت بر جهان، ممکن است از طریق اعجاز باشد. بنابراین پیروزی حضرت امری طبیعی و عادی است. (۱)

(۵۰) سؤال: سرنوشت اهل کتاب (یهود، نصارا و...) و سایر کفار در حکومت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چگونه می‌باشد؟

جواب: سایر کفار غیر از اهل کتاب، یقیناً در حکومت آن حضرت، جایی برای ادامه زندگی ندارند، طبق فرموده قرآن «لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ؛ تا آن را بر همه آیین‌ها غالب گرداند». (۲) ندای توحید سراسر جهان را فرا خواهد گرفت، و به فرموده امام باقر علیه السلام:

ص: ۲۳۴

۱- سیمای آفتاب ص ۳۷۰ (با دخل و تصرف).

۲- سوره توبه/۳۳

جز دین محمّد دینی باقی نمی ماند. (۱) لذا به آنها اسلام عرضه می شود، هر کس پذیرفت، نجات پیدا می کند و هر کس نپذیرفت، کشته خواهد شد. (۲)

اما نسبت به یهود و نصارا، از آیات قرآنی استفاده می شود که آنها تا قیامت باقی هستند، (۳) پس آنان در زمان حکومت آن حضرت نیز وجود دارند، هرچند ممکن است در اقلیت باشند و صاحب اختیار و اقتدار نباشند، همانطور که در برخی از روایات تصریح به این معنا شده است از جمله:

ابوبصیر می گوید به امام صادق علیه السلام عرض کردم: صاحب الامر با اهل ذمه یهود و نصارا چه خواهد کرد؟ حضرت فرمودند: مانند پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله با آنان مصالحه می کند و آنها با کمال ذلت جزیه می پردازند. (۴)

و در مقابل روایاتی دیگر داریم که در عصر حکومت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، جز مسلمان، احدی روی زمین باقی نمی ماند از جمله:

۱- امام باقر علیه السلام فرمود:

خدا شرق و غرب جهان را برای صاحب الامر مفتوح می کند، آنقدر جنگ می کند، تا اینکه جز دین محمّد صلی الله علیه و آله ، دینی باقی نمی ماند. (۵)

ص: ۲۳۵

۱- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۹۰

۲- همان مدرک ص ۳۴۰- تفسیر عیاشی ج ۱ ص ۱۸۳

۳- سوره های مائده/ ۱۴ و ۶۴ - آل عمران/ ۵۵

۴- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۷۶- داد گستر جهان ص ۳۹۳

۵- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۹۰

۲- ابن بکیر می گوید: از حضرت ابوالحسن امام کاظم علیه السلام تفسیر آیه شریفه «وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ» و تمام کسانی که در آسمانها و زمین هستند از روی اختیار یا از روی اجبار، در برابر فرمان او تسلیم اند و همه به سوی او بازگردانده می شوند»، (۱) را پرسیدم؟ فرمود:

آیه مذکور در شأن قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف نازل شده است وقتی آن جناب ظاهر شد، دین اسلام را بر یهود و نصارا و صابئین و کفار شرق و غرب عرضه می دارد، پس هر کس با میل و اختیار اسلام بیاورد، او را به نماز و زکات و سایر واجبات امر می کند و هر کس از قبول اسلام سر باز زند، گردنش را می زند، تا اینکه در شرق و غرب زمین، جز موحد و خداپرست کسی باقی نمی ماند.

ابن بکیر می گوید: عرض کردم فدایت شوم! مردم جهان زیادترا از آنند که کشته شوند؟ فرمودند:

هرگاه خداوند کاری را اراده کند، زیاد را کم، و کم را زیاد می گرداند. (۲)

و همچنین امام صادق علیه السلام در تفسیر این آیه شریفه فرمودند:

هنگام قیام قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف جایی روی زمین نمی ماند، مگر آنکه در آن شهادت به وحدانیت خدا داده خواهد شد. (۳)

ص: ۲۳۶

۱- سوره آل عمران/ ۸۳

۲- همان مدرک ص ۳۴۰- تفسیر عیاشی ج ۱ ص ۱۸۳

۳- همان مدرک.

... تمام مذاهب از سراسر جهان پرچیده شود و تنها دین جهانی همه مردم دین مقدس اسلام است. (۱)

نتیجه گیری: روایت ابوبصیر با آیات قرآن مطابق و موافق بود، در اینکه اقلیت های دینی در حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف می مانند و با پرداخت جزیه در سایه حکومت اسلامی زندگی می کنند، ولی روایات بعدی مخالف قرآن بودند، در اینکه اهل کتاب در صورت عدم پذیرش و اختیار اسلام کشته و نابود می شوند.

بر اهل فن پوشیده نیست که در هنگام تعارض، روایات موافق با قرآن، مقدم بر روایات مخالف هستند. (۲)

بنابراین یهود و نصاری در عصر دولت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف باقی خواهند ماند.

البته ناگفته نماند که روایات زیادی از منابع شیعه و سنی نقل شده مبنی بر اینکه هیچ کس از ملت یهود و مسیحی نمی ماند، مگر آنکه قبل از مرگ،

ص: ۲۳۷

۱- روزگار رهایی ص ۵۱۴

۲- با استفاده از سیمای آفتاب ص ۳۸۴ به بعد.

به حضرت عیسی علیه السّلام ایمان خواهد آورد(۱) و آن حضرت، پشت سر مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نماز می گذارد، از جمله:

۱- امام باقر علیه السّلام فرمود:

پیش از قیامت- عیسی- به دنیا فرود می آید و هیچ کس از ملت یهود و مسیحی نمی ماند، مگر آنکه قبل از مرگ به او ایمان آورند و آن حضرت پشت سر مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نماز می گذارد.(۲)

۲- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

چگونه خواهید بود آنگاه که عیسی بن مریم در میان شما فرود آید و پیشوای شما از خود شما باشد.(۳)

۳- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

سوگند به آنکه جانم در دست اوست، بطور یقین عیسی بن مریم علیهما السّلام به عنوان داوری عادل و پیشوایی دادگر میان شما فرود خواهد آمد و صلیب را شکسته و خوک را می کشد و مالیات (جزیه) وضع می کند و آن قدر مال می بخشد که دیگر کسی نمی پذیرد.(۴)

ص: ۲۳۸

۱- همه اهل کتاب قبل از مردنش (مردم حضرت عیسی) به او ایمان می آورند و او در رستاخیز گواه بر آنهاست. سوره

نساء/ ۱۵۹

۲- عصر ظهور ص ۳۴۱

۳- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۸۳

۴- عصر ظهور ص ۳۴۱

و در روایاتی دیگر وارد شده که گروه اهل کتاب پس از بحث و استدلال با حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به او ایمان آورده و تسلیم او می شوند، از جمله:

۱- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

تابوت سکینه (۱) را از غاری در انطاکیه (۲) و بخش هایی از تورات را از کوهی در شام بیرون آورده و بوسیله آن کتاب با یهودیان به استدلال می پردازد و سرانجام بسیاری از آنها اسلام می آورند. (۳)

۲- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

تابوت سکینه از دریاچه طبریه (۴)، به دست وی آشکار می شود و آن را آورده و در پیشگاه او در بیت المقدس قرار می دهند و چون یهودیان آن را مشاهده می نمایند، به جز اندکی، بقیه آنان ایمان می آورند. (۵)

ص: ۲۳۹

۱- همان است که در فرموده خداوند متعال آمده است (سوره بقره/۲۴۸) - کتاب قصه های قرآن به قلم نگارنده را ملاحظه فرمائید.

۲- توضیح آن در سؤال ۴۵ گذشت.

۳- منتخب الاثر ص ۳۰۹- اسعاف الراغبین ص ۱۵۳

۴- در شمال فلسطین.

۵- الملاحم و الفتن ص ۵۷- عقد الدرر باب هفتم.

از مجموع این احادیث بدست می آید که اقلیت های دینی در حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف باقی می ماندند و اغلب آنان دین اسلام را اختیار کرده و به آن حضرت ایمان می آورند.

(۵۱) سؤال: آیا حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف با اقلیت های دینی و اهل کتاب بوسیله کتب خودشان حکم می کنند، یا بوسیله کتاب مسلمین (یعنی قرآن)؟

جواب: از امام باقر علیه السلام نقل شده است که فرمودند: وقتی قائم اهل بیت علیهم السلام قیام کند... تورات و دیگر کتابهای الهی را از غاری در انطاکیه خارج می سازد و بین یهودیان براساس احکام تورات و میان مسیحیان طبق احکام انجیل و بین اهل زبور بر پایه دستورات آن و بین مسلمانان براساس آیات قرآن داوری می کند... (۱)

(۵۲) سؤال: در بعضی از روایات گفته می شود که حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف هنگام ظهور، احکام نو و جدیدی می آورد، آیا این بدان معنی است که آئینی غیر از آئین پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می آورند؟

جواب: مراد از احکام نو و جدید، احکامی نیست که خارج از دستورهای قرآن و اسلام باشد، چون احکام اسلام از زمان پیامبر صلی الله علیه و آله بوده، بلکه منظور این است که با فاصله گرفتن مردم از اسلام و قرآن و یا با تأویل

ص: ۲۴۰

و تفسیرهای غلط و تغییر و تحریف احکام دین بوسیله غرض ورزان و دنیا طلبان تاریخ، مردم در زمان ظهور آن حضرت، با تعالیم اسلام و قرآن و احکام دین کاملاً بیگانه خواهند بود و در نتیجه اسلام به گونه ای واژگونه نشان داده شده است که هنگام ظهور آن حضرت، این تصوّر می شود که آن بزرگوار احکام جدیدی را آورده است.

و اینک به چند روایت در این زمینه اشاره می کنیم:

۱- امام صادق علیه السلام فرمود:

هنگامی که قائم ظهور کرد، با امر جدید خواهد آمد، چنانکه رسول خدا صلی الله علیه و آله در آغاز اسلام مردم را به امر جدید دعوت می کرد. (۱)

۲- امام صادق علیه السلام فرمود:

هنگامی که قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف ظهور کند با امر جدید و کتاب و رفتار و قضاوت جدید ظهور می نماید... (۲)

۳- امام باقر علیه السلام فرمود:

قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف با مأموریت جدید و قضاوت جدید قیام می کند، با اعراب به شدت برخورد می کند و کارش چیزی جز شمشیر نیست... (۳)

ص: ۲۴۱

۱- اثبات الهداه ج ۷ ص ۱۱۰

۲- همان مدرک ص ۸۳

۳- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۵۴

۴- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

به خدا سوگند! مثل اینکه او را بین رکن و مقام می بینم که مردم با وی با کتابی نوین (۱) بیعت می کنند، در حالی که این امر بر عرب سخت و دشوار است... (۲)

۵- امام صادق علیه السلام فرمود:

چون قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف قیام نماید، مردم را از نو به اسلام دعوت می کند و آنان را به امری که متروک مانده است و عموم مردم از آن جدا شده و به گمراهی رفته اند، راهنمایی می کند و او از این جهت مهدی نامیده شده است که مردم را به سوی امری گم شده هدایت می کند و... (۳)

۶- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

او هواپرستی را به خداپرستی باز می گرداند، پس از آنکه خداپرستی را به هواپرستی بازگردانده باشند، رأی ها و برداشت ها را به قرآن بازگشت می دهد، پس از آنکه قرآن را به رأی و برداشت خود بازگردانده باشند. (۴)

۷- امام صادق علیه السلام فرمود:

ص: ۲۴۲

۱- مراد از کتاب نوین، قرآن است که متروک می گردد.

۲- عصر ظهور ص ۹۶

۳- همان مدرک.

۴- نهج البلاغه خ ۱۳۸

... چون قائم عجل الله تعالى فرجه الشريف ما به پا خیزد، مردم از کتاب خدا برای او دلیل می آورند و کتاب خدا (قرآن) را تأویل و توجیه می کنند... (۱)

۸- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

دوازدهمی از فرزندانم به طوری غایب می شود که اصلاً دیده نمی شود و زمانی خواهد آمد که از اسلام جز اسمی و از قرآن جز رسم و اثری باقی نمی ماند، در آن هنگام خدا به وی اجازه خروج می دهد و به وسیله او اسلام را تقویت کرده و تجدیدش می کند. (۲)

۹- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

یکی از اهل بیت من قیام می کند و به سنت و روش من عمل می کند. (۳)

۱۰- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

قائم عجل الله تعالى فرجه الشريف از فرزندان من... مردم را به اطاعت من و دین من وادار می نماید و به قرآن دعوتشان می کند. (۴)

ص: ۲۴۳

۱- غیبت نعمانی ص ۲۹۷

۲- منتخب الاثر ص ۹۸

۳- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۴۷

۴- اثبات الهداه ج ۷ ص ۵۲

(۵۳) سؤال: محل حکومت و زمامداری حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف کدام شهر است؟

جواب: آنچه از روایات استفاده می شود مرکز حکومت آن حضرت شهر کوفه است.

و اینک چند روایت در این زمینه:

۱- امام صادق علیه السلام فرمود:

محل زمامداری او کوفه و مجلس قضاوت او مسجد جامع آن شهر و بیت المال و محل تقسیم غنیمت های مسلمانان، مسجد سهله و جایگاه استراحت و خلوتگاه او با خالق خویش در تپه های سفید غرّین (۱) می باشد، به خدا سوگند! هیچ مؤمنی باقی نمی ماند مگر اینکه در آنجا و اطراف آنجا بسر می برد و در روایتی دیگر (و یا به آنسوی می آیند) و در روایت بعدی (بسوی آن می شتابند)... (۲)

۲- امام صادق علیه السلام فرمود:

ص: ۲۴۴

۱- تپه های سفیدی که نزدیکی نجف قرار دارد.

۲- بحار الانوار ج ۵۳ ص ۱۱

سپس متوجه کوفه می شود، در آنجا فرود می آید و خون هفتاد قبیله از قبایل عرب را مباح می شمارد. (۱)

۳- امام باقر علیه السلام فرمود:

پرچم‌های سیاهی که از خراسان خارج می شود، در کوفه فرود می آید و زمانی که مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ظاهر شد جهت بیعت مجدد، حضور آن بزرگوار شرفیاب می شوند. (۲)

۴- امام باقر علیه السلام فرمود:

وارد کوفه می شود در حالی که سه جناح دارای پرچم‌ها، شهر را آشفته نموده اند و پس از آن زمینه ورود حضرت مهتیا و شهر کاملاً آماده پذیرش اوست، آن حضرت وارد شده و با قرار گرفتن بر فراز منبر، آغاز سخن می کند، به نحوی که مردم از شدت گریه متوجه گفتار وی نمی شوند. (۳)

۵- امام باقر علیه السلام فرمود:

ص: ۲۴۵

۱- غیبت شیخ طوسی ص ۲۸۴

۲- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۲۱۷

۳- ارشاد مفید ج ۲ ص ۳۶۲

قائم عجل الله تعالى فرجه الشريف در روز لرزش زمین، در میان هفت سراپرده از نور وارد عراق می شود، بگونه‌ای که مشخص نمی شود، امام در کدام یک از آنها حضور دارد، تا آنکه در کوفه فرود می آید. (۱)

۶- صالح بن ابی الاسود از امام صادق علیه السلام نقل می کند که آن حضرت فرمود:

آگاه باش که مسجد (سهله) منزل حضرت ما (مهدی عجل الله تعالى فرجه الشريف) است، آنگاه که با خاندانش بیاید. (۲)

۷- امام باقر علیه السلام فرمود:

گویا حضرت قائم عجل الله تعالى فرجه الشريف را می نگرم که از مکه به همراهی پنج هزار فرشته در حالی که جبرئیل در سمت راست و میکائیل سمت چپ و مؤمنان پیش رویش هستند، به نجف و کوفه آمده و لشکر به شهرها می فرستد. (۳)

ص: ۲۴۶

۱- یوم الخلاص ص ۲۶۷

۲- ارشاد مفید ج ۲ ص ۳۵۵

۳- همان مدرک ص ۳۵۴

(۵۴) سؤال: حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چند سال حکومت می کند؟

جواب: مدت حکومت آن حضرت دقیقاً مشخص نیست و روایاتی که در این زمینه وارد شده، مختلف است از جمله: (۴۰) روز، ۵ سال، ۷ سال، ۸ سال، ۹ سال، ۱۰ سال، ۱۹ سال، ۲۰ سال، ۴۰ سال و ۳۰۹ سال ذکر شده است. (۱)

ولی آنچه از روایات بدست می آید در زمان ظهور آن حضرت روزها و سالها آنقدر طولانی است، که هر سال برابر با ده سال از سالهای الآن است، و همانطور که ابوبصیر از امام باقر علیه السلام نقل می کند که آن حضرت در حدیثی طولانی فرمودند:

... و به این ترتیب هفت سال امامت می کند که هر سال برابر ده سال از سالهای شما است، سپس خداوند آنچه خواهد، انجام دهد.

عرض کردم: قربانت کردم! چگونه سالها دراز و طولانی شود؟ فرمود:

ص: ۲۴۷

۱- برای آگاهی بیشتر در این زمینه رجوع کنید به کتب: بحارالانوار ج ۵۲ ص ۲۹۱ و ج ۵۳ ص ۱۰۳- ارشاد مفید ج ۲ ص ۳۶۰- غیبت نعمانی ص ۳۳۱- الشیعه و الرجعه ج ۱ ص ۲۲۴- ینابیع الموده ص ۳۳۱- غایه المرام ص ۱۸۱ و ۶۹۸- مهدی کیست ص ۵۷- کفایه الطالب ص ۴۹۲ به بعد- مهدی موعود ص ۱۰۸۰- مهدی انقلابی بزرگ ص ۳۱۴- تاریخ شیعه و فرقه های اسلام ص ۱۳۳- المهدی ص ۸۸، ۹۷، ۲۱۸، ۲۲۷، ۲۳۳- عقیده الشیعه ص ۲۴۳

خداوند به فلک دستور دهد درنگ نموده و به کندی حرکت می کند و در نتیجه روزها و سالها دراز و طولانی شود.

سپس عرض کردم: مردم گویند اگر در گردش فلک تغییری پیدا شود، تباه شود؟ فرمود:

این گفتار بی دینان است، اما مسلمانان چنین نگویند، با اینکه خداوند ماه را برای پیغمبرش دو نیم کرد و پیش از آن خورشید را برای یوشع بن نون علیه السلام برگرداند و از درازی روز رستاخیز خبر داده که آن روز مانند هزار سال شماسست. [\(۱\)](#)

همچنین عبدالکریم حثعمی گوید به امام صادق علیه السلام عرض کردم: امام قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف چند سال سلطنت می کند؟ فرمود:

هفت سال، و روزها برای آن جناب طولانی و دراز شود به طوری که هر سال از سالهای زمان او، برابر ده سال از سال های شما باشد و از این رو سالهای سلطنت او، هفتاد سال از سال های شما باشد و... [\(۲\)](#)

ص: ۲۴۸

۱- ارشاد مفید ج ۲ ص ۳۶۰

۲- همان مدرک ص ۳۵۵

(۵۵) سؤال: پس از ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چه تحولاتی در دولت و حکومت آن حضرت بوجود می آید؟

جواب: آنچه از روایات متعدّد استفاده می شود این است که وقتی مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف ظاهر شد و در جنگ پیروز گشت و بر شرق و غرب جهان تسلّط یافت، تمام زمین به وسیله یک حکومت جهانی اسلام اداره می شود، برای تمام بلاد و استانها، استانداران لایقی را با برنامه کار و دستورات لازم گسیل می دارد، به واسطه کوشش و جدّیت آنان، تمام زمین آباد و معمور می گردد، خود حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف هم از دور، تمام حوادث و جریانات کشور پهناور و زمین را زیر نظر دارد و تمام نقاط زمین برایش مانند کف دستی می گردد، اصحاب و یارانش نیز از فاصله های دور، وی را مشاهده می نمایند و با او تکلم می کنند.

عدل و دادش تمام زمین را فرا می گیرد، مردم با همه مهربان شده و با صدق و صفا زندگی می کنند، امتّیت عمومی همه جا را فرا می گیرد و کسی درصدد آزار دیگری نیست، وضع اقتصادی مردم بسیار خوب می شود، بطوری که مستحق زکات پیدا نمی شود، بارانهای نافع پی در پی می بارد، تمام زمین سبز و خرم می گردد، برکات و محصولات زمین زیاد

می شود، اصلاحات لازم در امور کشاورزی به عمل می آید، توجه مردم به خدا زیاد می شود و گرد معاصی نمی گردند، دین اسلام، دین رسمی جهان شده، بانگ توحید از همه جا بلند می گردد، در امور راه سازی برنامه های جالبی را به مرحله اجرا می گذارند، راههای اصلی را شصت ذراع قرار می دهند، تمام پنجره هائی را که به کوچه باز شده مسدود می سازد، از ایجاد مستراح و ناودان در کوچه مانع می شود، حتی مساجد مُشْرِف و عالی را خراب می کند، پیش آمدگی های ساختمانها را نیز خراب می کند.

در عصر مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف عقول مردم کامل می گردد و سطح معلومات عمومی بالا می رود، به طوری که زنها در خانه خویش از عهده قضاوت بر می آیند، ایمان مردم کامل می گردد و کینه از دلهایشان بیرون می رود، خلاصه در پرتو حکومت عدل آن حضرت، جهانی بوجود می آید که خالی از تبعیض ها، اختلاف های طبقاتی و صف بندی های مفسده آفرین، جهانی خالی از جدایی ها و پراکندگی ها، خالی از جنگ و خونریزی ها و تجاوزها، پیشرفت های عظیم علوم، صنایع، اقتصاد و عدالت اجتماعی، ایجاد رفاه در زندگی مادی، احیای دوباره

اسلام و جهانی بودن آن حتی فراتر از حکومت سلیمان و ذوالقرنین علیهماالسلام... (۱)

ص: ۲۵۰

۱- برای آگاهی بیشتر در این زمینه رجوع کنید به کتب: منتخب الاثر ص ۴۷۲ به بعد- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۳۱۳ تا ۳۶۰- روزگار رهائی ص ۶۲۰ به بعد- منتهی الآمال ج ۲ ص ۷۶۹- امام مهدی از ولادت تا ظهور ص ۶۲۶ به بعد- عصر زندگی ص ۱۰۷ به بعد- دادگستر جهان ص ۳۱۹

و اینک چند روایت در این زمینه:

۱- امام صادق علیه السلام فرمود:

خداوند هر گونه بدعتی را بوسیله او از بین خواهد برد و هر گمراهی را محو و هر سنتی را زنده خواهد ساخت. (۱)

۲- امام باقر علیه السلام فرمود:

در روی زمین هیچ ویرانه ای نمی ماند، مگر اینکه آباد می گردد و هیچ معبودی جز خداوند متعال از بت و غیر آن نمی ماند، مگر اینکه دچار حریق گشته و می سوزد. (۲)

۳- امام باقر علیه السلام فرمود:

هنگامی که قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف ما قیام کند، خداوند دستش را بر سر بندگان می گذارد و عقول آنها را با آن کامل و افکارشان را پرورش داده، تکمیل می کند. (۳)

۴- امام صادق علیه السلام فرمود:

ص: ۲۵۱

۱- عصر ظهور ص ۳۰۶ به نقل از اصول کافی ج ۱ ص ۴۱۲

۲- همان مدرک ص ۳۱۶

۳- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۳۲۸. در برخی روایات آمده است که آن حضرت دستش را بر سر بندگان می گذارد و عقل ایشان کامل می گردد (منتخب الاثر ص ۴۸۳).

هنگامی که قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف ما قیام کند، خداوند آنچه را گوش و چشم شیعیان ما را تقویت می کند که میان آنها و قائم نامه رسان نخواهد بود، با آنها سخن می گوید و سخنش را می شنوند و او را می بینند، در حالی که او در مکان خویش است (و شیعیان در جایی دیگر از جهان). (۱)

۵- امام صادق علیه السلام فرمود:

علم و دانش بیست و هفت حرف است و بیست و هفت شعبه و شاخه دارد، تمام آنچه پیامبران الهی برای مردم آوردند دو حرف بیش نبود و مردم تاکنون جز آن دو حرف را نشناخته اند، اما هنگامی که قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف ما قیام کند، بیست و پنج حرف و بیست و پنج شاخه و شعبه دیگر آن را آشکار می کند و در میان مردم منتشر می سازد و دو حرف دیگر را به آن ضمیمه

می کند تا بیست و هفت حرف کامل منتشر گردد. (۲)

۶- امام صادق علیه السلام فرمود:

مؤمن در زمان قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف در حالی که در مشرق است، برادر خود در مغرب می بیند و همچنین کسی که در مغرب است برادرش را در مشرق می بیند. (۳)

۷- امام باقر علیه السلام فرمود:

ص: ۲۵۲

۱- منتخب الاثر ص ۴۸۳

۲- . منتهی الآمال ج ۲ ص ۷۶۹

۳- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۹۱

هنگامی که قائم آل محمد علیهم السّلام قیام می کند، خیمه های خودش را بر پا می سازد(۱) و قرآن را به مردم یاد می دهد، همانطور که خداوند بر رسول گرامی صلی الله علیه و آله نازل فرمود، و مردم را با قرآن این طور آشنا می کند، آن روز برای آنهایی که قرآن را قبلاً حفظ کرده اند بسیار مشکل است.(۲)

۸- امام صادق علیه السّلام فرمود:

قائم ما عجل الله تعالی فرجه الشریف وقتی قیام کند، بین مردم همانند حضرت داوود علیه السّلام حکم می کند، احتیاج به شاهد و دلیل ندارد، خداوند احکام واقعی را به او الهام می کند، پس به علم واقعی حکم می کند و از هر چه که مردم در دلهای خود پنهان کرده اند، آن حضرت خبر می دهد و... (۳)

۹- امام صادق علیه السّلام فرمود:

زمانی که قائم ما قیام نماید، زمین به نور الهی روشن و درخشان می گردد، به گونه ای که مردم از پرتو خورشید بی نیاز می شوند و عمر مردان در زمان حکومت او چنان طولانی می شود که برای هر مرد، هزار فرزند پسر متولد شود که در آنها دختر نباشد، وی در نجف مسجدی می سازد که دارای هزار

ص: ۲۵۳

۱- گویا در شهر کوفه باشد همانگونه که در روایات آمده است، که محل حکومت آن حضرت شهر کوفه است (بحارالانوار ج ۵۳ ص ۱۱ به بعد).

۲- نشانه های ظهور او ص ۱۱۲ به نقل از ارشاد مفید ج ۲ ص ۳۶۰

۳- همان مدرک ص ۱۳۵

در است خانه های کوفه به نهر کربلا- و به حیره متصل گردد، تا جائی که اگر کسی در روز جمعه در حالی که بر استری چابک لاغر سوار و آهنگ آن دیار نماید، تا نماز جمعه را در رک کند موفق نمی شود. (۱)

۱۰- امام صادق علیه السلام فرمود:

وقتی که کارها به صاحب این امر (مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف) برسد، خداوند هر نقطه فرو رفته ای از زمین را برای او مرتفع و هر نقطه مرتفعی را پائین می برد، آنچنان که تمام دنیا نزد او به منزله کف دستش خواهد بود! کدام یک از شما اگر در کف دستش مویی باشد آن را نمی بیند. (۲)

۱۱- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

اَمّت من در زمان مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از چنان نعمتی برخوردار شوند که مانند آن را هرگز برخوردار نشده باشند، آسمان باران بر سر آنها فرو می ریزد و زمین هیچ گیاهی را نگاه نداشته، مگر اینکه آن را می رویاند. (۳)

ص: ۲۵۴

۱- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۳۰- غیبت شیخ طوسی ص ۲۸۰

۲- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۲۸

۳- عصر ظهور ص ۳۶۴

۱۲- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

ساکنان آسمان و زمین از او خشنود می شوند، آسمان از ریزش باران قطره ای دریغ نکرده و زمین از رویش گیاهان خودداری نمی کند به گونه ای که زندگان آرزو می کنند که کاش مردگان زنده می شدند. (۱)

۱۳- امام باقر علیه السلام فرمود:

بدانید که ذوالقرنین در انتخاب دو ابر رام و سرکش مخیر گردید و او ابر رام را برگزید و ابر سرکش برای دوست و محبوب شما (قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف) ذخیره گردید.

راوی گفت: سؤال کردم: ابر سرکش کدام است؟ امام علیه السلام فرمود:

ابرای که در آن غرّش رعد و صاعقه و یا برق وجود داشته باشد که محبوب شما بر آن سوار گردد، بدانید که او بر ابر سوار گردیده و با این وسائل بالا می رود، وسائل آسمانها و زمینهای هفتگانه که پنج طبقه آن آباد و دو تای آن ویران است. (۲)

۱۴- امام صادق علیه السلام فرمود:

وقتی که قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف قیام کند حکومت را براساس عدالت قرار می دهد و ظلم و جور در دوران او برچیده می شود و جاده ها درپرتو وجودش امن و امان

ص: ۲۵۵

۱- همان مدرک.

۲- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۲۱

می گردد،^(۱) و زمین برکاتش را خارج می سازد و هر حقی به صاحبش می رسد و در میان مردم همانند داود و محمد علیهما السلام حکم و داوری می کند، در این هنگام زمین گنجهای خود را آشکار می سازد و برکات خود را ظاهر می کند و کسی موردی را برای انفاق و صدقه و کمک مالی نمی یابد، زیرا همه مؤمنان بی نیاز و غنی خواهند شد...^(۲)

۱۵- امام باقر علیه السلام فرمود:

وقتی قائم اهل بیت علیهم السلام قیام کند (امکانات) را بطور مساوی تقسیم می نماید و در رعیت عدالت را برقرار می سازد و...^(۳)

۱۶- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

در عصر قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف انسان یک مُد می کارد و هفتصد مُد می گیرد، چنانکه مضمون آیه شریفه «كَمْثَلِ حَبِّهِ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبَلِهِ مِائَةٌ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ؛ همانند بذری که هفت خوشه برویاند که در هر

ص: ۲۵۶

۱- در روایتی وارد شده که: زنی طبق طلا را بر سرش می گذارد و از عراق تا شام مسافرت می کند و گام های خود را جز بر گیاهان نمی گذارد و بر سر او زیور است، بدون این که کسی معترض او شود (منتخب الاثر ص ۴۷۳).

۲- همان مدرک ص ۳۳۸

۳- همان مدرک ص ۳۵۱

خوشه، یکصد دانه باشد و خدا آن را برای هر کس بخواهد دو یا چند برابر می کند» (۱) می باشد. (۲)

ص: ۲۵۷

۱- سوره بقره/ ۲۶۱

۲- عقد الدرر ص ۲۱۱

فصل ششم: خصال یاران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف

اشاره

ص: ۲۶۱

(۵۶) سؤال: یاران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چند نفرند و دارای چه ویژگی هایی هستند؟

اشاره

جواب: آنچه از روایات بدست می آید این است که خداوند آن حضرت را بوسیله نیروهای مختلفی (از جمله: مؤمنین، ملائکه و فرشتگان، رعب و ترس) یاری و نصرت می دهد و تعداد نیروهای حضرت از نظر انسانی منحصر در سیصد و سیزده نفر نیستند (این تعداد ۳۱۳ نفر یاران مخصوص آن بزرگوار هستند که نهضت خود را با آنان آغاز می کند) بلکه تا نیروهای آن حضرت به ده هزار نفر نرسد، آغاز به جنگ نخواهد کرد. (۱)

علاوه بر اینها عده ای دیگر که همراه حضرت عیسی علیه السلام به زمین فرو می آیند (۲) و همچنین عده ای که به برکت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از قبرها بر می خیزند، از یاران آن حضرت محسوب می شوند. (۳)

الف) یاران خاص آن حضرت

آنها اول کسانی هستند که بعد از جبرئیل علیه السلام، با حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بیعت می کنند. (۴) و حضرت در ابتدای ظهور انتظار آنان را می کشد و آنها در

ص: ۲۶۵

۱- منتخب الاثر ص ۴۷۵ به بعد.

۲- معجم احادیث الامام المهدی ج ۱ ص ۵۲۸ به بعد.

۳- بحار الانوار ج ۵۳ ص ۹۵- دلائل الامامه ص ۲۴۸- ارشاد مفید ج ۲ ص ۳۶۵

۴- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۱۶

یک لحظه، از اطراف عالم خود را به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف می‌رسانند،^(۱) و پس از پیروزی و تشکیل حکومت واحد جهانی، حاکمان و فرمانروایان آن حضرت در مناطق مختلف هستند.^(۲) و تعدادشان هنگام ظهور ۳۱۳ نفر است،^(۳) همانطور که علامه مجلسی رحمه الله در این زمینه می‌گوید: یاران حضرت مهدی هنگام ظهور سیصد و سیزده نفر هستند، بنابراین منافاتی ندارد که افراد دیگری بعد از ظهور آن حضرت به وی پیوندند.^(۴)

و اینک به چند روایت در این زمینه اشاره می‌کنیم:

۱- امام جواد علیه السلام فرمود:

... یاران او به عدد اصحاب بدر سیصد و سیزده تن می‌باشند و از دورترین نقاط جهان گرد او جمع می‌شوند، این فرموده خداوند است که «هر جا باشید خداوند همه شما را گرد هم می‌آورد که او بر هر چیز تواناست»،^(۵) چون این تعداد از مردم زمین گرد او جمع شوند، او ظهور می‌نماید و چون

ص: ۲۶۶

۱- همان مدرک ص ۳۱۰

۲- همان مدرک ص ۳۲۶

۳- همان مدرک ص ۳۱۶

۴- حق الیقین ص ۳۵۲

۵- سوره بقره/۱۴۸

شمار یارانش به ده هزار رسد، به اذن خداوند خروج می نماید و پیوسته دشمنان خدا را به هلاکت می رساند...[\(۱\)](#)

۲- امام باقر علیه السلام فرمود:

همانا قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف از راه کوه ذی طوی با سیصد و سیزده مرد به عدد رزمندگان جنگ بدر می آید...[\(۲\)](#)

۳- امام صادق علیه السلام فرمود:

خداوند سیصد و سیزده تن یاران قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف را در همین مسجد شما (مسجد الحرام) جمع می کند و مردم مکه با دیدنشان می دانند که ایشان از اهل مکه و از آباء و اجداد آنها نیستند، شمشیرهایی بدست دارند که روی لبه آنها اسامی صاحبانشان و نام پدرشان و نسب آنها نوشته شده است.[\(۳\)](#)

۴- امام صادق علیه السلام فرمود:

گویا قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف را بر بالای منبر کوفه می نگریم که یارانش سیصد و سیزده نفر مرد، به تعداد جنگ جویان مسلمان در جنگ بدر، اطرافش را گرفته اند، این یاران پرچم داران و حاکمان خدا بر مردم در زمین اند...[\(۴\)](#)

ص: ۲۶۷

۱- بحار الانوار ج ۵۱ ص ۱۵۷

۲- همان مدرک ص ۱۲۰

۳- نشانه های ظهور او ص ۱۶۰

۴- بحار الانوار ج ۲۵ ص ۳۲۶

آنها طبق روایات وارده متعدده زیادند از جمله: حداقل ده هزار نیروی انسانی و حداکثر پانزده هزار، ملائکه و فرشتگان، جنّ، رعب و ترس، کسانی که از قبر برمی خیزند، اصحاب کهف، خوانندگان دعای عهد و سوره بنی اسرائیل، زنان، حضرت الیاس، خضر، عیسی علیهم السّلام و همراهان وی...

و اینک به چند روایت در این زمینه اشاره می کنیم که عبارتند از:

۱- امیرالمؤمنین علیه السّلام فرمود:

او با تعداد دوازده هزار تن حداقل و پانزده هزار تن حداکثر، خروج می کند، ترس و وحشت پیشاپیش او راه می یابد، هر دشمنی که با وی برخورد کند، به فرمان خدا او را از پای در می آورد، شعار آنان بمیران، بمیران می باشد، و در راه خدا از سرزنش هیچ ملامت گری باک و هراس ندارند...^(۱).

ص: ۲۶۸

۱- عصر ظهور ص ۳۳۶ به نقل از بحارالانوار ج ۵۱ ص ۱۵۷

۲- امام جواد علیه السلام فرمود:

وقتی شماره لشکر او به ده هزار تن برسد به فرمان خدا خروج می نماید و پیوسته دشمنان خدا را از دم تیغ می گذراند تا آنکه خداوند از او خشنود شود...[\(۱\)](#)

۳- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

... در این موقع، مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ما به طرف شام حرکت می کند، در حالی که جبرئیل علیه السلام پیشاپیش او و میکائیل به دنبال او در حرکتند...[\(۲\)](#)

۴- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

خداوند حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را با فرشتگان، جنّ و شیعیان مخلص یاری می کند.[\(۳\)](#)

۵- امام باقر علیه السلام فرمود:

گویا هم اینک حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف و یارانش را می بینم... که فرشته جبرئیل در سمت راست مهدی و میکائیل در سمت چپ حضرت حرکت می کنند و ترس و وحشت پیشاپیش سپاهیان و پشت سر آنان به فاصله یک ماه در

ص: ۲۶۹

۱- همان مدرک ص ۳۵۳

۲- . نشانه های ظهور او ص ۸۱ به بعد.

۳- ارشاد القلوب ص ۲۸۶

حرکت است و خداوند حضرتش را با پنج هزار فرشته آسمانی یاری می کند. (۱)

۶- امام باقر علیه السلام فرمود:

... وی بوسیله شمشیر و ایجاد ترس در دل دشمنان پیروز می گردد و لشکریان او شکست نمی خورند. (۲)

۷- امام باقر علیه السلام فرمود:

قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف به سبب پیدایش ترس (در دل دشمنان) پیروز می گردد و به یاری شدن از ناحیه خدا تأیید می گردد و زمین برای او پیموده می شود و گنج های زمین برایش آشکار می گردد... (۳)

۸- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند:

ای سلمان! تو او را درک خواهی کرد و همچنین هر که همانند تو باشد و هر که چنین ولایت و معرفتی نسبت به او داشته باشد. (۴)

۹- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

ص: ۲۷۰

۱- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۴۳

۲- بحار الانوار ج ۵۱ ص ۲۱۸

۳- اثبات الهداه ج ۷ ص ۳۹۲- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۱۹۱

۴- دلائل الامامه ص ۲۳۷

رومیان به طرف ساحل دریا نزدیک غار اصحاب کهف روی می آورند و خداوند آن جوانان را با سنگشان از غار بر می ...
انگیزد، دو نفر از آنها به نامهای ملیخا و خملاها هستند که هر دو تسلیم اوامر قائم می باشند. (۱)

۱۰- امام صادق علیه السلام فرمود:

از پشت شهر کوفه (نجف) همراه قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف بیست و هفت مرد خارج می شوند، پانزده نفر از آنان جزو یاران حضرت موسی علیه السلام

هستند، هفت نفر جزو اصحاب کهف هستند و یوشع بن نون، سلمان فارسی، ابودجانة انصاری، مقداد و مالک اشتر نیز جزو آنان هستند، پس اینها در خدمت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به عنوان یاران و فرمانروایان حکومتش خواهند بود. (۲)

۱۱- امام صادق علیه السلام به مفضل بن عمر فرمود:

ای مفضل! تو همراه چهل و چهار نفر زنده می شوی و همراه حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف خواهی بود و تو در طرف راست قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف خواهی بود و امر و نهی می کنی. (۳)

۱۲- امام صادق علیه السلام فرمود:

ص: ۲۷۱

۱- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۲۷۵

۲- ارشاد مفید ج ۲ ص ۳۶۱

۳- دلائل الامامه ص ۲۴۸

هر کس هر شب جمعه سوره بنی اسرائیل را بخواند، نخواهد مُرد تا قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف را درک کند و جزو یارانش قرار بگیرد. (۱)

۱۳- امام صادق علیه السلام فرمود:

کسانی که چهل روز صبح دعای عهد را بخوانند، از یاوران قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف ما باشند و اگر چنین کسی پیش از ظهور بمیرد، خداوند او را از قبر بیرون خواهد آورد، تا در خدمت آن حضرت باشد. (۲)

۱۴- مفضل بن عمر از امام صادق علیه السلام نقل می کند که آن حضرت فرمودند: سیزده زن همراه قائم آل محمد علیهم السلام خواهند آمد.

عرض کردم: برای چه کاری؟ حضرت فرمود:

به مداوای مجروحان و سرپرستی بیماران خواهند پرداخت، همانگونه که همراه رسول الله صلی الله علیه و آله بودند.

عرض کردم. آنها را برایم نام ببرید؟ حضرت فرمود:

قنواء دختر رشید هجری، أم ایمن، حَبَابَه والیه، سَمِیَه مادر عمّار یاسر، زبیده، أم خالد احمسیه، أم سعید حنفیه، صیانه ماشطه، و أم خالد جهتیته. (۳)

ص: ۲۷۲

۱- معجم احادیث الامام المهدی ج ۵ ص ۱۲۲

۲- بحار الانوار ج ۵۳ ص ۹۵

۳- دلائل الامامه ص ۲۶۰ (البته پاره ای از روایات می گوید در میان یاران حضرت مهدی پنجاه زن وجود دارد، همانطور که از امام باقر علیه السلام نقل شده است: سوگند به خدا! سیصد و اندی مرد می آیند و در میانشان پنجاه نفر زن هستند، در مکه اجتماع می کنند بی آنکه قبلاً وعده داده باشند، آمدنشان همچون ابرهای پاییزی است که با حرکات تند می آیند و در آن مرکز جمع می شوند (بحار الانوار ج ۵۲ ص ۲۲۳).

۱۵- از گفت و گوی امام صادق علیه السّلام با حضرت الیاس پیامبر علیه السّلام در کنار خانه خدا، معلوم می شود که وی از جمله پیامبرانی است که همراه حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف خواهد آمد، چون او در ضمن گفتگو شمشیر خود را به امام نشان داد، سپس نقاب از چهره کنار زد و اظهار داشت من الیاس هستم. (۱)

۱۶- امام رضا علیه السّلام فرمود:

... و در آینده، خداوند به وسیله او (خضر علیه السّلام) وحشت قائم ما را در ایام غیبتش به اُنس مبدّل خواهد کرد و یار آن حضرت در تنهایی خواهد بود. (۲)

۱۷- امام باقر علیه السّلام فرمود:

پیش از قیامت ، عیسی علیه السّلام به دنیا فرود می آید و هیچ کس از ملت یهود و مسیحی نمی ماند، مگر آنکه قبل از مرگ به او ایمان می آورد و آن حضرت پشت سر مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نماز می خواند. (۳)

۱۸- و در برخی از روایات دیگر آمده است که: عیسی علیه السّلام پس از آنکه به آسمان عروج کرد، در همان جا به سر می برد و تا ظهور امام زمان

ص: ۲۷۳

۱- . کافی ج ۱ ص ۲۴۲

۲- معجم احادیث الامام المهدی ج ۴ ص ۱۶۷- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۱۵۲

۳- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۸۳

عجل الله تعالى فرجه الشريف در آنجا است، وی همراه هشتصد مرد و چهار صد زن به زمین خواهد آمد. و او یکی از بزرگترین یاران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف است که از طرف خداوند، به عنوان وزیر دست راست آن حضرت رجعت خواهد کرد. (۱)

پ) ویژگیهای یاران آن حضرت

۱- امام صادق علیه السلام فرمود:

زمانی که قائم عجل الله تعالی فرجه الشريف ما قیام می کند، شمشیرهایی از آسمان فرود می آیند که خصوصیتش این است که نام جنگجو و نام پدرش با قلم قدرت روی لبه آنها نوشته شده است. (۲)

۲- امام صادق علیه السلام فرمود:

لشکریان آن حضرت اگر با کوه روبرو شوند، کوهها را در هم می کوبند و دل آنها را شکافته، مسیر خود قرار می دهند. (۳)

۳- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

یاران مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف جوان هستند و پیر در بین آنها نیست، مگر همچون سرمه چشم و نمک توشه، که ناچیزترین توشه مسافر نمک است. (۴)

ص: ۲۷۴

۱- معجم احادیث الامام المهدی ج ۱ ص ۵۲۸ به بعد.

۲- نشانه های ظهور او ص ۱۶۰

۳- همان مدرک.

۴- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۳۴

۴- امام باقر علیه السّلام فرمود:

... سپس او به همراه سیصد و سیزده مرد به شمار یاران بدر که همچون ابر پائیزی پراکنده اند و زاهدان شب و شیران روزاند، بدون قرار قلبی ظهور می کند. (۱)

۵- امام باقر علیه السّلام فرمود:

قائم عجل الله تعالى فرجه الشريف دارای سیصد و سیزده یاور است که این افراد از نژاد عجم هستند، بعضی از آنها در روز بر روی ابر سوار شده و راه می روند و با نام خود و نام پدر و خصوصیات نسب شان شناخته می شوند و بعضی از آنها در بستر خود خوابیده اند و بدون وعده قلبی در مکه به حضور امام حاضر می شوند. (۲)

۶- امام صادق علیه السّلام فرمود:

هر یک از یاران حضرت مهدی عجل الله تعالى فرجه الشريف برابر چهل نفر توانایی و قدرت دارند و دارای قلبی قوی مانند پاره های آهن هستند... (۳)

۷- امام صادق علیه السّلام فرمود:

ص: ۲۷۵

۱- عصر ظهور ص ۳۱۷

۲- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۳۷۰

۳- . همان مدرک ص ۳۲۷

خداوند سبحان آنان را در شب جمعه گرد هم می آورد و صبح جمعه جملگی در مسجدالحرام با آن حضرت دست بیعت و وفاداری می دهند و هیچ یک از آنان سرپیچی نمی کند. (۱)

۸- امام باقر علیه السلام فرمود:

گویی می بینم که یاران قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف جهان را محاصره کرده اند و همه موجودات مطیع و فرمانبردار آنها هستند، حتی درندگان صحرا و چرندگان و پرندگان و موجودات مختلف عالم، فقط خشنودی آنها را می خواهند، حتی بعضی از نقاط زمین مباحات می کنند بر بعضی دیگر و می گوید امروز یکی از یاران قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف بر روی من عبور کرد. (۲)

۹- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

تعداد یاران قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف سیصد و سیزده نفر خواهد بود و هر یک از آنان در مقابل سیصد و سیزده نفر استقامت می نماید. (۳)

(ت) محل سکونت یاران آن حضرت

در پاره ای از روایات نام شهرهای محل سکونت یاران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در زمان ظهور آمده، که نام بسیاری از شهرهای ایران اسلامی نیز به

ص: ۲۷۶

۱- بشاره الاسلام ص ۲۱۰

۲- الامامه و التبصره ص ۱۳۱

۳- ستارگان درخشان ج ۱۴ ص ۵۶

چشم می خورد و اینک به برخی از شهرها از زبان امام صادق علیه السلام اشاره می کنیم:

۱- شهر طالقان، بیست و چهار نفر (۱)

۲- شهر حُلوان، دو نفر (۲)

۳- شهر اهواز، دو نفر

۴- شهر طبرستان، نه نفر

۵- شهر طوس، پنج نفر

۶- شهر قزوین، دو نفر

۷- شهر همدان، چهار نفر

۸- شهر نیشابور، هیجده نفر

۹- شهر مرو، دوازده نفر

۱۰- شهر قم، هیجده نفر

۱۱- شهر کور کرمان، سه نفر

۱۲- شهر اصطخر، دو نفر

۱۳- شهر ری، هفت نفر (۳)

ص: ۲۷۷

۱- در برخی از روایات آمده: شهر طالقان یک نفر.

۲- حُلوان همان سرپل ذهاب فعلی است که در استان کرمانشاه میانه راه کربلا واقع شده و مرقد یکی از وکلای امام عصر (عجل الله فرجه) به نام احمد بن اسحاق اشعری قمی در آنجا قرار دارد.

۳- در برخی روایات آمده شهر ری یک نفر.

۱۴- شهر قرمس، دو نفر

۱۵- شهر کوفه، چهارده نفر

۱۶- شهر مدائن، هشت نفر

۱۷- شهر هرات، دوازده نفر

۱۸- شهر شیراز، یک نفر

۱۹- شهر دیلم، چهار نفر

۲۰- شهر حلب، سه نفر

۲۱- شهر حران، یک نفر

۲۲- شهر جرجان، دوازده نفر

۲۳- شهر بیروت، نه نفر

۲۴- شهر بصره، سه نفر (۱)

ص: ۲۷۸

۱- برای آگاهی بیشتر در این زمینه رجوع کنید به کتب: دلائل الامامه ص ۳۰۷- بشاره الاسلام ص ۲۰۹- الزام الناصب ص ۲۰۰- ملاحم ابن طاووس ص ۱۴۶- چشم اندازی از حکومت مهدی (عجل الله فرجه) ص ۱۰۷

(۵۷) سؤال: آیا ایرانیان در دوران غیبت و ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نقشی دارند یا نه؟

جواب: روایاتی که درباره ایرانیان از لسان معصومین علیهم السلام نقل شده، تحت عناوینی همچون (قوم سلمان، موالی، عجم، فرس، اهل خراسان، یاران پرچم های سیاه، اهل مشرق زمین، اهل قم، سرخ رویان، بنوالحمراء^(۱)) و اهل طالقان آمده است.

که مراد از این عناوین و عبارات بنابر نظر مورخان و مفسران؛ مردم ایران هستند. و اینکه به چند روایت در این زمینه اشارتی داریم:

۱- پیامبر صلی الله علیه وآله آیه «وَإِنْ تَوَلَّوْا يَسْتَبَدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَكُمْ»؛ و هرگاه سرپیچی کنید، خداوند گروه دیگری را جای شما می آورد، پس آنها مانند شما نخواهند بود»^(۲) را قرائت فرمود: عرض کردند: یا رسول الله! اینها چه کسانی هستند، که اگر ما روی گردان شویم، جایگزین ما می شوند؟ پیامبر صلی الله علیه وآله با دست مبارک به شانه سلمان فارسی زد و سپس فرمود:

ص: ۲۷۹

۱- بنوالحمراء یعنی فرزندان سرخ رویان

۲- سوره محمد/ ۳۸

او و طرفداران او، به خدایی که جانم در دست قدرت اوست، اگر ایمان بستگی به کهکشان‌ها داشته باشد، مردانی از فارس (۱) به آن دست می‌یابند. (۲)

۲- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند:

گویا چادرهای عجم را می‌بینم که در مسجد کوفه برپا شده و در ایام حکومت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف قرآن را همانگونه که نازل شده است، به مردم یاد می‌دهند. (۳)

۳- امام صادق علیه السلام فرمود:

... سپس بین سران ارتش عرب و عجم دشمنی و اختلاف پیش می‌آید و اختلافات همچنان ادامه داشته، تا امارت و فرمانروائی به مردی از ذریه ابوسفیان می‌رسد. (۴)

۴- از ابن عباس نقل شده که گفت: نزد پیامبر صلی الله علیه و آله صحبت از فارس (۵) به میان آمد، حضرت فرمود:

فارس طرفداران و دوستداران ما اهل بیت علیهم السلام هستند. (۶)

ص: ۲۸۰

۱- ایرانیان.

۲- تفسیر المیزان ج ۱۸ ص ۲۵۰- تفسیر کشاف ج ۴ ص ۳۳۱

۳- سفینه البحار ج ۲ ص ۱۶۵

۴- الزام الناصب ج ۲ ص ۱۶۰

۵- ایرانیان.

۶- عصر ظهور ص ۲۲۷

۵- از ابوهریره نقل شده که گفت: نزد پیامبر صلی الله علیه و آله سخن از موالی و عجم ها به میان آمد، حضرت فرمود:

سوگند به خدا! من بیش از شما (و یا بیشتر از بعضی شما) به آنها اعتماد دارم. [\(۱\)](#)

۶- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

نزدیک است خداوند متعال اطراف شما را از عجم پر نماید، آنان چون شیرانی هستند که اهل فرار نیستند، طرفهای درگیر و دشمنان شما را می کشند... [\(۲\)](#)

۷- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

وقتی سواران سفیانی به سوی کوفه رفتند، گروهی را به جستجوی اهل خراسان می فرستند و در این حال، اهل خراسان به طلب مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بیرون می آیند، آنگاه سید هاشمی با پرچم های سیاه در حالی که شعیب بن صالح در پیشاپیش آنها حرکت می کند، با امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ملاقات می کند... [\(۳\)](#)

۸- امام باقر علیه السلام فرمود:

ص: ۲۸۱

۱- همان مدرک.

۲- مسند احمد ج ۵ ص ۱۱

۳- نشانه های ظهور او ص ۲۱۴

یاران پرچم های سیاه از خراسان به کوفه می آیند و در آنجا فرود می آیند و چون مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ظهور کند گروهی را جهت بیعت به سوی او می فرستند. (۱)

۹- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

آغاز ظهور او (قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف) از مشرق است، زمانی که این امر پیش آمد، سفیانی خروج می کند. (۲)

۱۰- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند:

مردمی از مشرق زمین خروج می نمایند، که مقدمات حکومت و سلطنت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را فراهم می نمایند. (۳)

۱۱- امام باقر علیه السلام فرمود:

گویا می بینم گروهی از مشرق زمین خروج نموده، حق خود را از مخالفان می جویند، اما حقوق آنان را اداء نمی کنند، دیگر بار طلب حق می نمایند، باز هم حقوقشان استیفاء نمی شود، که در این مرحله شمشیر بر دوش نهاده و مقاوم می ایستند، با مشاهده این وضع از ناحیه مخالفین، خواسته های قبلی آنان در آستانه عملی شدن قرار می گیرد، که این بار خودشان نمی پذیرند، تا

ص: ۲۸۲

۱- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۲۱۷- الملاحم و الفتن ص ۵۶

۲- بحارالانوار ج ۵۲ ص ۲۵۲. (یعنی آغاز نهضت او از ناحیه مشرق است، به این معنا که ایرانیان زمینه ساز ظهور آن حضرت هستند).

۳- بحارالانوار ج ۵۱ ص ۸۷

قیام نمایند و آنان پرچم هدایت را جز به صاحب شما نمی سپارند، کشته های آنان شهیدند و اگر من آن زمان را درک می کردم، خود را برای یاری صاحب آن امر نگاه می داشتم. (۱)

۱۲- عقیان بصری از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمودند:

آیا می دانی که چرا این شهر را قم نامیده اند؟

گفتم: خدا و پیامبرش و شما آگاه ترید. فرمود:

قم نامیده شده چون اهل آن با قائم آل محمّد علیهم السلام همراه می شوند و با او قیام می کنند و او را یاری می دهند و استوار خواهند بود. (۲)

۱۳- امام صادق علیه السلام فرمود:

مردم قم یاران ما هستند. (۳)

۱۴- امام صادق علیه السلام فرمود:

بلاها از قم و اهل آن دور شده است، بزودی زمانی خواهد رسید که قم و اهل آن حجت بر مردم خواهند بود و این در زمان غیبت قائم ما و ظهور وی می باشد... (۴)

ص: ۲۸۳

۱- بحار الانوار ج ۵۲ ص ۲۴۳

۲- بحار الانوار ج ۶۰ ص ۲۱۴

۳- همان مدرک.

۴- همان مدرک ص ۲۱۳

۱۵- امام صادق علیه السلام فرمود:

اهل قم از ما و ما از آنان هستیم... آنان یاران قائم و بازگوکنندگان حقوق ما هستند، خداوند! آنان را از شرّ هر فتنه ای نگهدار و از هر گزندى نجات بخش. (۱)

۱۶- صفوان بن یحیی از امام رضا علیه السلام نقل می کند که: روزی خدمت امام رضا علیه السلام بودم، سخن از اهل قم و علاقه آنان نسبت به حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به میان آمد، آن حضرت برای آنان طلب آموزش کرد و فرمود:

خداوند از آنان خوشود باشد.

آنگاه فرمود: بهشت دارای هشت در است که یکی از آنها مخصوص اهل قم می باشد، آنان بهترین پیروان ما از بین شیعیان جهان هستند، خداوند سبحان محبت و دوستی ما را در سرشت آنان قرار داده است. (۲)

۱۷- امام موسی کاظم علیه السلام فرمود:

مردی از قم، مردم را به سوی خدا دعوت می کند، افرادی که گرد او جمع می شوند قلب هایشان همچون پاره های آهن است، که بادهای تند حوادث،

ص: ۲۸۴

۱- همان مدرک ص ۲۱۸

۲- همان مدرک ص ۲۱۶

آنان را نمی لغزاند، از جنگ خسته نشده و نمی ترسند، اعتماد آنان بر خداست و سرانجام کار از آن پرهیزکاران است... (۱)

۱۸- امام صادق علیه السلام فرمود:

بزودی شهر کوفه از مؤمنان خالی می گردد و به گونه ای که مار در جایگاه خود فرومی رود، علم نیز، این چنین از کوفه رخت بر می بندد و از شهری به نام قم آشکار می شود و آن سامان معدن فضل و دانش می گردد، به نحوی که در زمین کسی در استضعاف فکری به سر نمی برد، حتی نوعروسان در حجله گاه خویش. و این قضایا، نزدیک ظهور قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف ما به وقوع می پیوندد، خداوند سبحان قم و اهلش را برای رساندن پیام اسلام، قائم مقام حضرت حجّت می گرداند... (۲)

۱۹- امام صادق علیه السلام فرمود:

خداوند بوسیله شهر کوفه بر سایر شهرها استدلال می کند، همچنین به مؤمنان آن شهر با سایر مؤمنین و به شهر قم بر سایر شهرها و بوسیله اهل قم بر جهانیان اعم از جنّ و انس، خداوند اهل قم را مستضعف فکری قرار نداده است، بلکه همواره آنان را موفق و تأیید کرده است، سپس فرمود: دینداران در این شهر در مضیقه زندگی می باشند، اگر غیر این باشند، مردم

ص: ۲۸۵

۱- همان مدرک.

۲- همان مدرک ص ۲۱۳

به سرعت به آنجا روی می آوردند و آنجا خراب می گردد و اهل آن تباه می شوند و آن گونه که باید نمی تواند بر سایر سرزمین ها حجت باشد، زمانی که موقعیت قم به اینجا برسد آسمان و زمین آرامش ندارد و ساکنان آنها لحظه ای باقی نمی مانند و بلا و گرفتاری از قم و اهل آن دفع گردیده است، بزودی زمانی خواهد رسید که قم و اهل آن حجت بر مردم خواهند بود و این در زمان غیبت قائم ما عجل الله تعالی فرجه الشریف و ظهور وی می باشد. (۱)

۲۰- از امام صادق علیه السلام سؤال شد منظور از آیه «بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَنَا أُولَىٰ بَأْسٍ شَدِيدٍ؛ گروهی از بندگان پیکارجوی خود را بر ضد شما بر می انگیزیم» (۲) چه کسانی هستند؟ آن حضرت فرمود:

بخدا سوگند! آنان اهل قم هستند، بخدا سوگند! آنان اهل قم هستند، به خدا سوگند! آنان اهل قم هستند. (۳)

۲۱- عبایه بن عبدالله اسدی نقل می کند که روز جمعه ای در محضر علی علیه السلام نشسته بودم و ایشان بر فراز منبر نشسته بود و خطبه می خواند و

ص: ۲۸۶

۱- همان مدرک.

۲- سوره اسراء/ ۵

۳- همان مدرک ص ۲۱۶

صعصعه بن صوحان نیز حضور داشت، اشعث بن قیس (۱) نزد امیرالمؤمنین علیه السلام آمد و از میان صفوف جماعت گذشت تا خود را به نزدیکی حضرت رساند، بعد رو به آن بزرگوار کرده و گفت: ای امیرمؤمنان! این سرخ رویان (۲) که اطراف شما را گرفته‌اند و نزدیک شما نشسته‌اند بر ما چیره شده‌اند...

در این لحظه حضرت کاملاً سکوت کرد و سرش را به زیر افکنده و با پای خود آرام به منبر می‌کوبید، ناگهان صعصعه بن صوحان که یکی از یاران باوفای حضرت بود، (۳) گفت: ما را با اشعث چکار! امیر مؤمنان علیه السلام درباره اعراب مطلبی را می‌فرماید که همیشه بر سر زبانها خواهد ماند و فراموش نمی‌گردد.

حضرت پس از درنگ اندکی، سر را بالا گرفته و فرمود:

کدام یک از این شکم پرستان بی شخصیت مرا معذور می‌دارد و حکم به انصاف می‌کند، که برخی از آنها مانند الاغ در رختخواب خود می‌غلند و

ص: ۲۸۷

۱- رئیس قبیله کنده و از سران منافقین و از جمله کسانی بود که در قتل امیرالمؤمنین علیه السلام شرکت داشت دختر او جعه نیز همسر امام حسن مجتبی علیه السلام بود که آن حضرت را بوسیله زهر مسموم کرد و پسرش محمد بن اشعث از جمله افرادی بود که در به شهادت رساندن اباعبدالله الحسین علیه السلام سهیم بوده است.

۲- ایرانیان.

۳- برای آگاهی بیشتر پیرامون وی و برادرش زید بن صوحان کتاب «سرزمین آرزوها» به قلم نگارنده را ملاحظه فرمائید.

دیگران را از پند آموختن محروم می دارد، آیا مرا امر می کنی که آنان «ایرانیان» را طر کنم، هرگز! طرد نخواهم کرد، چون در این صورت از زمره جاهلان خواهم بود، اما سوگند به خدایی که دانه را شکافت و بندگانش را آفرید، حتماً شما را برای برگشت مجدد به آئین تان سرکوب می کنند، همانگونه که شما آنان (ایرانیان) را در آغاز، برای پذیرش این آئین سرکوب نمودید. (۱)

۲۲- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

خوشا به حال طالقان! خداوند متعال دارای گنج‌هایی در آنجاست که نه از طلاست و نه از نقره، اما در آن خطّه، مردانی وجود دارند که خداوند را آنطور که شایسته معرفت است شناخته اند و آنان یاران مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در آخرالزمان می باشند. (۲)

۲۳- امام صادق علیه السلام فرمود:

خدای متعال را گنج‌هایی است در طالقان که نه طلاست و نه نقره و پرچمی که از آغاز تاکنون باز نشده و به اهتزاز در نیامده است، این خطّه دارای مردانی است که قلبهای آنها مانند پاره های آهن محکم و نستوه می باشد، نسبت به ذات مقدّس خداوند تردیدی در آن قلب ها ایجاد نمی شود،

ص: ۲۸۸

۱- سفینه البحار ج ۲ ص ۶۹۳- شرح ابن ابی الحدید ج ۲۰ ص ۲۸۴

۲- الحاوی للفتاوی ج ۲ ص ۸۲- کنز العمال ج ۷ ص ۲۶۲. ینابیع المودّه ص ۴۴۹

شدیدتر از آتش اند، اگر به کوه حمله ور شوند، آن را از جای می کنند، با به دست داشتن پرچم، آهنگ هر دیاری که نمایند آن را ویران و منهدم می سازند، بر اسب هایشان همچون عقاب سوارند، به عنوان تیمن و تبرک زین مرکب امام علیه السلام را بوسه زده و با دست لمس می نمایند، آن بزرگوار را پروانه وار در وسط گرفته و به هنگام خطر، آن وجود مقدس را با جان خود حفظ می کنند، شبها را با مناجات سپری می کنند و روز سواران کارزارند، آنان زاهدان شب و شیران روزاند، در اطاعت امام و رهبرشان مطیع تر از کنیزکان نسبت به مولای خویش اند، درخشندگی آنها مانند چراغهای پرنور است، مثل اینکه قلب هایشان چراغی از ایمان است، از بیم خدا می هراسند، شهادت طلبند و آرزوی کشته شدن در راه خدا را دارند، شعار آنان خونخواهی سالار شهیدان حسین B است، هنگامی که به پیش می تازند رعب و وحشت آنان به مسافت یکماه راه رفتن در قلبهای دشمنان جایگزین می شود، گروه گروه به سوی حضرت روانه می شوند، به واسطه این رادمردان، خداوند امام برحق (مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف) را پیروزمی گرداند. (۱)

ص: ۲۸۹

فصل هفتم: شهادت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و رجعت

اشاره

ص: ۲۹۳

(۵۸) سؤال: آیا حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف کشته می شود یا نه؟

جواب: روایات در این زمینه دو گونه اند، برخی گویند آن حضرت فوت می کند و برخی دیگر تصریح به شهادت حضرت دارند.

۱- از امام صادق علیه السلام سؤال شد:... اولین کسی که رجعت خواهد کرد کیست؟ آن حضرت فرمود:

امام حسین علیه السلام پس از حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف همراه یاران خود و هفتاد پیامبر برخواهد گشت، آنگاه حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف انگشتر خود را به امام حسین علیه السلام می دهد و از دنیا می رود، امام حسین علیه السلام او را غسل می دهد و کفن و دفن می کند. (۱)

۲- در روایتی دیگر آمده است:

هنگامی که سال هفتاد به پایان می آید و مرگ حضرت فرا می رسد، زنی به نام سعیده و از طایفه بنی تمیم، ایشان را به شهادت می رساند، ویژگی آن زن این است

که مانند مردان محاسن دارد، او از بالای بام به هنگامی که

ص: ۲۹۷

۱- حق الیقین مجلسی ص ۳۵۲- مهدی موعود ص ۱۲۲۰- بحار الانوار ج ۵۱ ص ۵۶- علامه مجلسی رحمه الله می گوید: اگر کسی گوید که امام حسین را کی غسل خواهد داد، جواب گوئیم که چون آن حضرت در این نشأه شهید در معرکه بود، احتیاج به غسل ندارد، یا ائمه بعد از آن حضرت که به دنیا برگردند، آن حضرت را غسل دهند و نماز خوانند بر او، تا به نفخ صور منتهی شود (حق الیقین ص ۳۵۰).

حضرت در حال عبور است، سنگی به سوی ایشان پرتاب می کند و آن حضرت را به شهادت می رساند، چون حضرت رحلت می کند، امام حسین علیه السلام مراسم غسل، کفن و دفن آن حضرت را عهده دار می شود. (۱)

ولی همانطور که امام حسن مجتبی علیه السلام فرمود: هیچ یک از ما امامان نیست، جز آنکه مسموم و یا شهید می شود. (۲)
می توان گفت روایاتی که بر شهادت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف دلالت دارد بر دیگر روایات ترجیح و برتری دارند.

و چون قائم آل محمد صلی الله علیه و آله از دینا برود و یا شهید شود، چهل روز پس از آن قیامت برپا می گردد و مردگان از گورها به در آیند و برای حساب و جزای محشر آماده گردند و خداوند از آنچه واقع می شود، داناتر و ولی توفیق و صواب است. (۳)

که برخی از علماء و بزرگان می گویند شاید مراد از قیامت، رجعت باشد. (۴)

ص: ۲۹۸

۱- شرح الزیارة ج ۳ ص ۵۳- تاریخ بعد الظهور ص ۸۸۱

۲- . اعلام الوری ص ۳۴۹- بحار الانوار ج ۲۷ ص ۲۱۷

۳- ارشاد مفید ج ۲ ص ۷۰۸- سلمان فارسی از پیامبر صلی الله علیه و آله نقل می کند که فرمودند: بدانید که خیری در زندگانی بعد از او نیست و انتهای دولت او چهل روز قبل از قیامت خواهد بود (کفایه المهتدی فی معرفه المهدی ص ۳۰۷).

۴- الايقاظ من الهجعه ص ۴۰۰

(۵۹) سؤال: کیفیت رجعت را در زمان ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بیان فرمائید؟

اشاره

جواب: یکی از مباحثی که از دیر باز پیرامون آن سخن گفته شده و پیوسته مورد نقد و ایراد از یکسو، و پاسخگوئی و دفاع از سوی دیگر بوده، مسأله رجعت است، (۱) بدین معنی که برخی از آیات قرآن شریف و روایات منقول از خاندان رسالت از بازگشت گروهی از انسانها به دنیا پیش از برپائی رستاخیز گزارش می دهند و پیروان آئین تشیع نیز در پذیرش آن کمترین تردید به خود راه نداده، یقین به وقوع چنین رویدادی دارند.

بدین جهت در کتب عقاید و کلام به صورت مختصر و کوتاه از این عقیده سخن به میان آمده و در صورت لزوم به دلایل و شواهدی بر صحت آن اشاره شده است.

اینک به برخی از اقوال اکابر و بزرگان امامیه در این زمینه اشاره ای داریم که عبارتند از:

ص: ۲۹۹

-
- ۱- برای آگاهی بیشتر در این زمینه رجوع کنید به کتب: بحارالانوار ج ۵۳- حق الیقین شبر ج ۲- تفسیر نمونه ج ۱۵- سفینه البحار ج ۱- اصل الشیعه و اصولها- عقاید الامامیه مظفر- عقاید صدوق- الشیعه و الرجعه الذریعه الی تصانیف الشیعه ج ۱ ص ۹۰- حق الیقین مجلسی ص ۳۳۵ به بعد.

۱- شیخ طوسی در تفسیر تبیان (۱) و امین الدین طبرسی در تفسیر خود (۲) و دیگر مفسران بزرگ شیعه S درباره رجعت سخن گفته اند و بنا به نوشته صاحب کتاب «الایقاظ من الهجعه»: صحت رجعت از نظر شیعیان امری مسلم، قطعی و انکارناپذیر بوده و بیشتر دانشمندان یا همه آنان این واقعیت را پذیرفته اند. (۳)

۲- مرحوم صدوق رحمه الله در کتاب اعتقادات خود، درباره اعتقاد به رجعت می فرماید:

اعتقاد ما درباره رجعت این است که حق است. (۴)

۳- علامه مجلسی رحمه الله پس از نقل روایات فراوان و ذکر اقوال بزرگان درباره رجعت می گوید:

از دیدگاه ما (شیعیان) رجعت به گروهی از مؤمنان راستین و کافران فرو رفته در گرداب کفر و الحاد اختصاص دارد و کسی غیر از این دو گروه به دنیا باز نخواهد گشت. (۵)

ص: ۳۰۰

۱- تفسیر التبیان ج ۸ ص ۱۲۰

۲- تفسیر مجمع البیان ج ۴ ص ۲۳۵

۳- الایقاظ من الهجعه باب دوم، دلیل پنجم.

۴- الشیعه و الرجعه ج ۲ ص ۲۴۸

۵- بحار الانوار ج ۵۳ ص ۱۳۸

۴- ... و مرحوم سید مرتضی رحمه الله از علمای بزرگ شیعه در قرن چهارم پیرامون رجعت چنین می گوید:

عقیده شیعه امامیه چنین است که خدای متعال به هنگام ظهور امام زمان حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف گروهی از شیعیان را که پیش از قیام آن حضرت از دنیا رفته اند، به دنیا باز می گرداند، تا آنان به پاداش یآوری و همراهی و درک حکومت آن وجود مقدس نائل آیند، و نیز برخی از دشمنان حضرتش را زنده می کند تا از ایشان انتقام گیرد، بدین ترتیب که آشکاری حق و بلندی مرتبت پیروان حق را بنگرند و اندوهگین شوند. (۱)

۵- همچنین علامه مجلسی رحمه الله درباره روایات رجعت می نویسد:

کسی که حقایق ائمه علیهم السلام را باور کرده است، چگونه می تواند درباره مسأله متواتری که از آنان نقل شده و نزدیک به دوست روایت صریح در این زمینه رسیده و بیش از چهل تن از ثقات و عالمان شیعه آنها را در کتب خود آورده اند، شک داشته و این عقیده را با دیده تردید بنگرد؟ ... راستی اگر مسأله ای از این قبیل را نتوان از متواترات دانست، پس در کدامین موضوع می توان ادعای تواتر کرد. (۲)

ص: ۳۰۱

۱- همان مدرک.

۲- بحار الانوار ج ۵۳ ص ۱۲۲ به بعد.

حال به بررسی مباحثی که پیرامون مسأله رجعت وجود دارد می پردازیم:

الف) معنا و مفهوم رجعت

رجعت به فتح راء، اعتقاد شیعه است به بازگشتن بعضی از مردگان مظلوم، پیش از قیامت و انتقام گرفتن آنان از ظالمین خود.

بدین معنی که ایشان دیگر باره به دنیا باز می گردند و زندگی را از سر می گیرند و این امر پس از ظهور حضرت مهدی آل محمد علیهم السلام واقع خواهد شد.

شیعه امامیه بر این عقیده متفق القولند که خداوند بعضی از مردگان را به صورتی که در این دنیا بودند، باز می گرداند، این طایفه به دو گروه تقسیم می شوند، دسته ای که در این دنیا مظلوم بودند و رنج کشیدند، و دسته دیگر که ظالم و ستمکار بودند، در این مرحله دسته مظلوم از ظالمین انتقام می گیرند. (۱)

به عبارت دیگر می گوئیم: بعد از ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و در آستانه رستاخیز گروهی از مؤمنان خالص و گروهی از کفار و طاغوتیان شرور به این جهان باز می گردند، گروه اول مدارجی از کمال را طی می کنند و گروه دوم کیفرهای شدید می بینند.

ص: ۳۰۲

در قرآن کریم آیات بسیاری وجود دارد که اهل بیت علیهم السّلام در روایات، از آنها رجعت در این امت را استفاده کرده اند، همچنین علمای امامیه بوسیله آنها رجعت را ثابت نموده اند،^(۱) لکن برای رعایت اختصار به نقل برخی از آنها اکتفا می‌کنیم

آیه اوّل:

«وَيَوْمَ نَحْشُرُ مَنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِمَّنْ يُكَذِّبُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ؛ روزی را که ما از هر امتی، گروهی را از کسانی که آیات ما را تکذیب می‌کردند محشور می‌کنیم و آنها را نگه می‌داریم تا به یکدیگر ملحق شوند».^(۲)

این آیه به روشنی گواه بر عدم حشر همه انسان‌ها دارد، مفسران درباره این نکته نیز اتفاق نظر دارند و در توضیحات خود گفته اند که لفظ «مِنْ»

ص: ۳۰۳

۱- البته یکی از دلایل امکان رجعت، وجود مواردی از بازگشت به دنیا در امم گذشته است، که قرآن برخی از آنها را در سوره‌های: بقره/۵۵، ۵۶، ۷۲، ۷۳، ۲۴۳، ۲۵۹، ۲۶۰- آل عمران/۴۹- اعراف/۱۵۳- مائده/۱۱۰- انبیاء/۸۴ بیان فرموده است. از این آیات می‌توان دریافت که بازگشت مردگان به دنیا امری است ممکن و قابل قبول که با سنتهای الهی مخالفت ندارد. برای آگاهی بیشتر در این زمینه رجوع کنید به کتب: تفسیر انوار التنزیل ذیل آیه ۵۶ سوره بقره- تفسیر کشاف ج ۱- مفاتیح الغیب ج ۳- تفسیر المنار ج ۱- الدر المنثور ج ۱- جامع البیان ج ۱- تفسیر القرآن العظیم ج ۱- قصه‌های قرآن به قلم نگارنده.

۲- سوره نمل/۸۳

برای تبعیض آمده و بدین معنی است که از هر اَمت، فقط گروهی محشور می گرداند. (۱)

مرحوم طبرسی رحمه الله در تفسیر این آیه می فرماید:

بنابر روایات فراوان از ائمه علیهم السّلام، خداوند هنگام ظهور و قیام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف گروهی از شیعیان و پیروان را که از دنیا رفته اند، زنده می گرداند تا به ثواب یاری آن حضرت بشتابند و در دولتش اظهار شادمانی و سرور و خوشحالی بنمایند. همچنین خداوند عده ای از دشمنان خود را زنده می گرداند تا به وسیله حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از آنها انتقام گرفته شود... و هیچ عاقلی شک ندارد که این کار مقدور خداوند متعال، و غیر محال است و خداوند شبیه همین کار را در اَمت های گذشته انجام داده و قرآن در

موارد متعددی در این باره سخن گفته است. (۲)

همچنین علامه طباطبائی رحمه الله می گوید:

از ظاهر این آیه بر می آید که حشر جمعی از انسان ها در غیر روز بازپسین روی خواهد داد، چرا که سخن از حشر برخی از آنهاست و نه همه آنها...

ص: ۳۰۴

۱- رک: تفاسیر مفاتیح الغیب ج ۲۴ ص ۲۱۷- جامع البیان ج ۲ ص ۱۲- الدرّ المنثور ج ۵ ص ۱۱۷- تفسیر القرآن العظیم ج ۳

ص ۳۷۶

۲- تفسیر مجمع البیان ج ۷ ص ۳۶۷

مؤید این سخن آن است که آیه مزبور و دو آیه پس از آن، بعد از ذکر «دابه الارض» و قبل از اشاره به «نفخ صور» و دیگر آیات مربوط به قیامت واقع شده است، و به هیچ وجه نمی توان پذیرفت که به یکی از رویدادهای قیامت قبل از بیان شروع و حوادث عمومی مربوط به آن اشاره گردد، توضیح اینکه: اگر حشر گروهی از انسان ها بعد از برپائی قیامت به وقوع خواهد پیوست، شایسته بود که پس از ذکر نفخ صور و حضور همه انسان ها در پیشگاه خدا سخن از این واقعه (حشر جمعی از انسان ها) به میان آید، بنابراین ظهور این آیه آن است که «حشر» مزبور یکی از رویدادهای پیش از رستاخیز عمومی خواهد بود. (۱)

همچنین ابوبصیر گفت: امام باقر علیه السلام به من فرمودند:

مگر اهل عراق منکر رجعت هستند.

گفتم آری! فرمود:

آیا قرآن نمی خوانند «و روزی که از هر اُمَّت دسته ای را برانگیزیم». (۲)

و در روایت دیگری از امام صادق علیه السلام درباره آیه یاد شده سؤال کردند، حضرت فرمود:

مردم درباره آن چه می گویند؟

ص: ۳۰۵

۱- تفسیر المیزان ج ۵۱ ص ۴۳۵

۲- بحار الانوار ج ۵۳ ص ۴۰

عرض کردم آنها می گویند آیه راجع به قیامت است. فرمود:

خداوند در قیامت از هر امتی دسته ای را زنده می گرداند و بقیه را به حال خود رها می سازد! این آیه قطعاً در مورد رجعت است و آیه مربوط به قیامت این است «جملگی آنها را محشور گردانیم، بی آنکه کسی را فرو گذاریم و...» (۱).

آیه دوم:

«وَ حَرَامٌ عَلٰی قَوْمِهِ اَهْلُكُنَّهَا اِنَّهُمْ لَمَّا يَرْجِعُونَ حَتّٰى اِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَ هُمْ مِنْ كُلِّ حَيْدٍ يَنْسِلُونَ؛ و حرام است بر شهرها و آبادیهایی که (بر اثر گناه) نابودشان کردیم (که به دنیا باز گردند) آنها هرگز باز نخواهند گشت، تا آن زمان که یاجوج و ماجوج گشوده شوند و آنها از هر محل مرتفعی به سرعت عبور می کنند» (۲).

علی بن ابراهیم قمی رحمه الله می گوید:

این آیه بزرگترین دلیل در باب رجعت است، زیرا احدی از مسلمانان انکار ندارند که در قیامت همه انسان ها بر می گردند، پس اینکه در این آیه گفته

ص: ۳۰۶

۱- همان مدرک ص ۵۰

۲- سوره انبیاء / ۹۵، ۹۶

می شود که گروهی بر نمی گردند، این مربوط به قیامت کبری نیست، بلکه مربوط به رجعت و قیامت صغری است. (۱)

آیه سوم:

«وَلَنُنذِرَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَذْنَىٰ دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ»؛ به آنان از عذاب نزدیک (عذاب این دنیا) پیش از عذاب بزرگ (آخرت) می چشانیم، شاید باز گردند. (۲)

از این آیه استفاده می شود که منافقین و فاسقین دو نوع عذاب می شوند، یک عذاب ادنی و دیگر عذاب اکبر، عذاب ادنی برای این است که شاید از طغیان و عصیانشان برگردند.

حال این سؤال مطرح می شود که این عذاب ادنی در چه وقت است؟

علی بن ابراهیم قمی رحمه الله در تفسیر خود «الْعَذَابِ

الْأَذْنَى» را به «عذاب الرجعه» تفسیر کرده است. یعنی بعضی از معصیت کاران در رجعت باز می گردند، تا عذابشان را بچشند.

اساساً عذابی که مایه عبرت دیگران و بازگشت معصیت کاران است، نمی تواند عذاب آخرت باشد، بلکه باید عذابی در دنیا باشد. (۳)

ص: ۳۰۷

۱- بحار الانوار ج ۳ ص ۵۲

۲- سوره سجده/ ۲۱

۳- سیمای آفتاب ص ۳۴۳

آیه چهارم:

«وَلَئِنْ قَاتَلْتُمْ لِقَىٰ سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مَاتُمْ لَمَعْفِرَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ؛ اگر هم در راه خدا کشته شوید یا بمیرید (زیان نکرده اید، زیرا) آمرزش و رحمت خدا، از تمام آنچه آنها (در طول عمر خود) جمع آوری می کنند بهتر است»^(۱).

امام باقر علیه السلام درباره این آیه از جابر پرسید: ای جابر! آیا می دانی که معنای «سبیل الله» چیست؟

جابر گفت: نه به خدا سوگند! جز اینکه از شما بشنوم، فرمود:

«سبیل الله راه علی و اولاد علی است، هر کس با ولایت وی کشته شود، در راه خدا کشته شده است و هر کس با ولایت او بمیرد، در راه خدا مرده است. هیچ مؤمنی از این امت نیست، جز اینکه برای او قتل و مرگی هست، هر کدام از آنها کشته شود، یک بار دیگر بر می گردد تا بمیرد، و هر کدام از آنها بمیرد، بر می گردد تا کشته شود»^(۲).

(پ) رجعت از دیدگاه روایات

در بسیاری از روایات، معصومین علیهم السلام از زنده شدن گروهی از مردگان هنگام ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف سخن گفته اند، تا جائی که مرحوم علامه

ص: ۳۰۸

۱- .سوره آل عمران/۱۵۷

۲- تفسیر عیاشی ج ۱ ص ۲۰۲

مجلسی رحمه الله تعداد روایات مربوط به رجعت را نزدیک به دویست حدیث معرفی کرده و معتقد به تواتر آنها شده است، (۱) همچنانکه شیخ حرّ عاملی (۲) نیز معتقد به تواتر معنوی احادیث پیرامون رجعت گردیده است. (۳)

و اینک به برخی از آنها اشارتی داریم:

۱- امام صادق علیه السلام فرمود:

از ما نیست، کسی که به رجعت ما ایمان نداشته باشد. (۴)

۲- امام صادق علیه السلام فرمود:

هر کس به هفت موضوع اقرار کند، مؤمن است، یکی از آنها ایمان به رجعت می باشد. (۵)

۳- امام صادق علیه السلام فرمود:

روزهای خدایی سه تا هستند، روز قیام قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف، روز رجعت و روز قیامت. (۶)

ص: ۳۰۹

۱- بحار الانوار ج ۵۳ ص ۱۲۲ به بعد.

۲- الايقاظ من الهجعه، باب دوم، دلیل سوم.

۳- متواتر به روایتی می گویند که شمار راویان آن به حدّی باشد که علم قطعی به صدور آن از پیامبر یا امام پیدا کنیم (به عبارت دیگر: احتمال آنکه گروهی از افراد آن را از پیش خود ساخته باشند نرود). و این بر دو قسم است (متواتر لفظی و متواتر معنوی). هر گاه لفظ در نقلهای مختلف آن، یکسان باشد، آن را متواتر لفظی گویند و اگر مفهوم آن با عبارات گوناگون نقل شود، متواتر معنوی خواهد بود.

۴- الزام الناصب ج ۲ ص ۳۵۶

۵- بحار الانوار ج ۵۳ ص ۱۲۱

۶- همان مدرک ص ۶۳

۴- امام صادق علیه السلام فرمود:

پدیده رجعت همگانی نیست، بلکه به جمعی محدود اختصاص دارد و جزء مؤمنان راستین و مشرکان فرو رفته در منجلاب کفر و شرک، هیچ کس به دنیا باز نمی گردد. (۱)

۵- امام رضا علیه السلام فرمود:

همانا رجعت حق است و در امم پیشین روی داده است، قرآن نیز از وقوع آن خبر می دهد و حال آنکه رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: در میان این امت همه رویدادهای امت های پیشین بدون کم و کاست و یا کمترین تفاوت به وقوع می پیوندد. (۲)

ت) چه کسانی رجعت خواهند کرد؟

در اینکه چه کسانی هنگام ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف زنده و به دنیا بر می گردند، به سه دسته از روایات برخورد می کنیم:

دسته ای از روایات به طور کلی دلالت بر بازگشت مؤمن خالص و کافر و مشرک خالص دارند.

و دسته ای دیگر از روایات نام اشخاص را به طور جداگانه ذکر نموده اند.

ص: ۳۱۰

۱- همان مدرک ص ۳۹

۲- همان مدرک ص ۵۷

و دسته ای دیگر از روایات اوصاف کسانی را که رجعت خواهند کرد، ذکر می کند و اینک به برخی از آن روایات اشارتی داریم:

۱- امام صادق علیه السلام فرمود:

رجعت عمومی نیست، بلکه جنبه خصوصی دارد، تنها گروهی بازگشت می کنند که ایمان خالص یا شرک خالص دارند. (۱)

۲- امام صادق علیه السلام هنگامی که آیه شریفه:

«وَ إِذِ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَ حِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَ لَتَنْصُرُنَّهُ...» و هنگامی را که خداوند، از پیامبران و پیروان آنها پیمان مؤکد گرفت که هرگاه کتاب و دانش به شما دادم، سپس پیامبری به سوی شما آمد که آنچه را با شماست تصدیق می کند، به او ایمان بیاورید و او را یاری کنید، سپس (خداوند) به آنها گفت: آیا به این موضوع اقرار دارید و بر آن پیمان مؤکد بستید؟ گفتند: آری (اقرار داریم)، خداوند به آنها گفت: پس گواه باشید و من نیز با شما از گواهانم». (۲)

ص: ۳۱۱

۱- بحار الانوار ج ۵۳ ص ۳۹

۲- سوره آل عمران/ ۸۱

را قرائت کرد فرمود: خداوند تمامی انبیاء و رسل را از زمان آدم تا خاتم علیهم السّلام به دنیا بر می گرداند تا همگی به پیامبر اسلام ایمان آورده و به علی علیه السّلام کمک نمایند.

راوی سؤال کرد، که کمک و یاری رساندن به علی علیه السّلام چه معنا دارد؟ حضرت فرمود:

در رکاب علی علیه السّلام و در پیشاپیش او می جنگد. (۱)

۳- امام باقر علیه السّلام فرمود:

رسول خدا و علی علیهما السّلام به زودی بر می گردند. (۲)

۴- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

... ای علی! در آخرالزمان خداوند تو را در بهترین صورت زنده می کند و وسیله ای در دست تو است که دشمنان را با آن علامت می نهی. (۳)

۵- امام صادق علیه السّلام فرمود:

منظور از وقت معلوم در آیه امهال شیطان که فرمود: «فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ؛ تو از مهلت یافتگانی - اما نه تا روز رستاخیز، بلکه -

ص: ۳۱۲

۱- بحار الانوار ج ۵۳ ص ۴۱

۲- همان مدرک ص ۳۹

۳- همان مدرک ص ۵۲

تا روز و وقت معینی» (۱). زمان رجوع و بازگشت امیرالمؤمنین علیه السلام است که حضرت با اصحابش در یک طرف و ابلیس با یارانش در طرف دیگر در اراضی اطراف فرات به قتال و جنگ می پردازند، تا جای که عذاب الهی بر شیطان و اصحابش نازل می شود و رسول خدا صلی الله علیه و آله در پیش روی شیطان ظاهر می شود و شیطان می گریزد، ولی حضرت با شمشیری که در دست دارد بر کتف او می زند، او و یارانش هلاک می گردند، اینجاست که دیگر خدا پرستش می شود و احدی به خدا شرک نمی ورزد. (۲)

۶- امام صادق علیه السلام فرمود:

اول کسی که زمین برای او شکافته می شود و به دنیا بر می گردد، حسین بن علی علیهما السلام است... (۳)

۷- جابر بن یزید جعفی از امام باقر علیه السلام روایت کرده که آن حضرت فرمود:

به خدا قسم مردی از ما اهل بیت علیهم السلام بعد از مرگش سیصد و نه سال در جهان سلطنت می کند، عرض کردم: این چه وقت خواهد بود، فرمود: بعد از قائم، پرسیدم: قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف چقدر در عالم می ماند؟ فرمود: نوزده سال، آنگاه

ص: ۳۱۳

۱- سوره حجر/۳۷، ۳۸

۲- همان مدرک ص ۴۲

۳- همان مدرک ص ۳۹

منتصر و حسین علیه السّلام برای طلب خود و یارانش به دنیا بر می گردد و از پس او امیرالمؤمنین علیه السّلام رجعت می کند. (۱)

۸- امام صادق علیه السّلام فرمود:

امیرالمؤمنین را با فرزندش حسین علیهما السّلام در زمین رجعتی است، وی با پرچم خود می آید، تا اینکه انتقام خود را از بنی امیه و معاویه و اولاد معاویه و آنها که همراه آنان به جنگ آن حضرت آمده اند بگیرند... (۲)

۹- سعد بن عبدالله از امام صادق علیه السّلام روایت کرده است که آن حضرت فرمود:

شیطان «لعنت الله علیه» از خداوند سؤال کرد که او را مهلت دهد، تا روز قیامت که مردم زنده می شوند، حق تعالی ابا کرد و فرمود: که تو را مهلت دادم تا وقت معلوم، چون آن روز ظاهر می شود شیطان با جمیع پیروانش از روزی که خدا آدم را خلق فرموده تا آن روز، و حضرت امیرالمؤمنین علیه السّلام بر گردد و این آخر برگشتهای آن حضرت است.

راوی گفت: مگر رجعت های بسیار خواهد کرد، فرمود:

بلی و هر امامی که در قرنی بوده باشد، نیکوکاران و بدکاران زمان او برگردند، تا حق تعالی مؤمنان را بر کافران غالب گرداند و مؤمنان از ایشان

ص: ۳۱۴

۱- همان مدرک ص ۱۰۳

۲- حق الیقین مجلسی ص ۳۴۵

انتقام بگیرند، پس چون آن روز ظاهر شود حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام برگردد با اصحاب و شیعیانش، ملاقات ایشان در کنار فرات واقع شود نزدیک به کوفه، پس قتالی واقع شود که هرگز مثل آن واقع نشده باشد، گویا می بینم اصحاب حضرت امیر علیه السلام را که صد قدم از پس و پیش برگردند و پای بعضی در میان آب فرات داخل شود، پس ابری به زیر آید از آسمان که پر شده باشد از ملائکه، و رسول خدا صلی الله علیه و آله حربه ای از نور در دست داشته باشد و در پیش آن ابر آید، چون نظر شیطان بر آن حضرت افتد از عقب برگردد و اصحابش به او گویند اکنون که ظفر یافتی به کجا می روی؟ او می گوید: من می بینم آنچه را شما نمی بینید، من می ترسم از پروردگار عالمیان، پس حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله به او برسد و حربه را در میان دو کتفش بزند که او و اصحابش همه هلاک شود سپس بعد از آن، همه مردم خدا را به یگانگی پرستند و هیچ چیز را با خدا شریک نگردانند و حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام چهل و چهار هزار فرزند از صلب او متولد شود همه پسر، هر سال یک فرزند، پس در آن وقت، دو باغ سبز که حق تعالی در سوره الرحمن فرموده در دو طرف مسجد کوفه به هم رسد. (۱)

۱۰- جابر از امام باقر علیه السلام روایت کرده است که آن حضرت فرمود:

ص: ۳۱۵

۱- همان مدرک ص ۳۴۰

امام حسین علیه السّلام در صحرای کربلا پیش از شهادت فرمودند که جَدَم رسول خدا صلی الله علیه و آله به من گفت: ای فرزند! تو را به سوی عراق خواهند برد، در زمینی که پیغمبران و اوصیای ایشان در آنجا یکدیگر را ملاقات کرده اند یا خواهند کرد و آن زمین را عمورا می گویند و در آنجا شهید خواهی شد و با تو جماعتی از اصحاب تو شهید خواهند شد که درد و الم و بریدن آهن به ایشان نخواهد رسید، چنانچه آتش را حق تعالی بر حضرت ابراهیم B سرد و سلام گردانید و همچنین آتش جنگ بر تو و اصحاب تو برد و سلام خواهد بود. پس بشارت باد شما را! و شاد باشید که ما به نزد پیغمبر خود می رویم، پس می مانیم در آن عالم، آنقدر که خدا خواهد، پس اوّل کسی که زمین شکافته می شود و از زمین بیرون می آید من خواهم بود، و بیرون آمدن من موافق می افتد با بیرون آمدن امیرالمؤمنین علیه السّلام و قیام قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف ما، پس نازل می شوند بر من گروهی از آسمان از جانب حق تعالی که هرگز بر روی زمین فرود نیامده باشند، با جبرئیل و میکائیل و اسرافیل و لشکرها از ملائکه فرود می آید محمّد و علی و من و برادرم و جمیع آنها که خدا برایشان منت گذاشته از انبیاء و اوصیاء سوار شده بر اسبان خدائی ابلق از نور، که هیچ مخلوقی پیش از آن، بر آنها سوار نشده است، پس حضرت رسول صلی الله علیه و آله عَلَم خود را به دست می گیرد و حرکت می کند و شمشیر خود

را به دست قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف ما می دهد، سپس بعد از آن، آنچه خدا خواهد می نمائیم، پس حق تعالی بیرون می آورد از مسجد کوفه چشمه ای از روغن و چشمه ای از آب و چشمه ای از شیر، پس آنگاه حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام شمشیر حضرت رسول صلی الله علیه و آله را به من دهد و مرا به جانب مشرق و مغرب بفرستد، پس هر که دشمن خدا باشد خونس را بریزم و هربتی را که بیابم بسوزانم، تا آنکه به زمین هند برسم و جمیع بلاد هند را فتح کنم و حضرت دانیال و یوشع زنده شوند و بیایند به سوی حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام و گویند راست گفتند خدا و رسول او در وعده‌ها که دادند، پس هفتاد نفر با ایشان بفرستد به سوی مصر که هر کس در مقام مقاتله در آید او را بکشند و لشکری به سوی بلاد روم بفرستند که آنجا را فتح کنند و... (۱)

۱۱- امام صادق علیه السلام فرمود:

اول کسی که به دنیا بر می گردد امام حسین علیه السلام، اصحاب او، یزید و اصحاب وی خواهند بود، پس همه ایشان را بکشد، همانطور که ایشان را کشته اند. (۲)

۱۲- امام صادق علیه السلام فرمود:

ص: ۳۱۷

۱- همان مدرک ص ۳۴۳

۲- . همان مدرک ص ۳۴۶

نخستین کسی که به دنیا رجعت می کند، حسین بن علی علیهما السلام است، به قدری حکومت می کند که از کثرت سن، ابروهایش روی دیدگانش می ریزد. (۱)

۱۳- امام صادق علیه السلام فرمود:

من سؤال کردم از خدا که اسماعیل فرزند مرا بعد از من باقی بدارد، ابا کرد ولکن در باب او، حق تعالی منزلت دیگر به من عطا کرد که او اول کسی باشد که در رجعت بیرون آید، با ده نفر از اصحاب خود یکی از آنها عبدالله بن شریک عامری باشد و او علمدارش خواهد بود. (۲)

۱۴- امام باقر علیه السلام فرمود:

گویا می بینم عبدالله بن شریک را که عمامه سیاهی در بردارد و علامت در میان دو کتفش آویخته و از دامن کوه بالا می رود و در پیش روی قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف ما با چهار هزار کس که در رجعت زنده شده اند و صدا به تکبیر بلند کرده اند. (۳)

۱۵- امام صادق علیه السلام فرمود:

ص: ۳۱۸

۱- بحار الانوار ج ۵۳ ص ۴۶

۲- حق الیقین مجلسی ص ۳۴۶

۳- همان مدرک.

... ای مفضل! و الله که سید اکبر محمد رسول الله صلی الله علیه و آله و صدیق اکبر امیرالمؤمنین علیه السلام و فاطمه زهرا سلام الله علیها و حسن مجتبی و حسین علیهما السلام شهید کربلا و جمیع ائمه هدی علیهم السلام همگی زنده خواهند شد... (۱)

۱۶- امام صادق علیه السلام فرمود:

... گویا می بینم ای مفضل! آن روز را که ما گروه امامان نزد جدّ خود رسول خدا صلی الله علیه و آله ایستاده باشیم و به آن حضرت شکایت کنیم از آنچه بر ما واقع شد از امت جفا کار بعد از وفات آن حضرت، و آنچه به ما رسانیده اند از تکذیب و ردّ گفته های ما و دشنام دادن و لعن کردن ما و ترسانیدن ما بکشتن و بیرون بردن خلفای جور ما را از حرم خدا و رسول به شهرهای ملک خود، و شهید کردن ما به زهر و محبوس گردانیدن ما. پس حضرت محمد صلی الله علیه و آله گریان شود و بفرماید: ای فرزندان من! نازل نشده است بر شما، مگر آنچه به جدّ شما، پیش از شما واقع شده بود، پس ابتدا کند حضرت فاطمه سلام الله علیها و شکایت کند از... که فدک را از من گرفتند و هرچه دلیل

ص: ۳۱۹

۱- همان مدرک ص ۳۶۲

برایشان اقامه کردم، سود نداد و نامه ای که توبه من نوشته بودی برای فدک... از من گرفتند... (۱)

مفضل گوید: عرض کردم ای مولای من! جمعی از شیعیان شما هستند. قائل نیستند که شما و دوستان شما و دشمنان شما در آن روز زنده خواهید شد، فرمود:

مگر نشنیده اید سخن جدّ ما رسول الله صلی الله علیه و آله را و سخن ما اهل بیت علیهم السّلام را که مکرّر خبر داده‌ایم از رجعت!! مگر نشنیده اید این آیه را «وَلَنذِقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَذْنَىٰ بَلَدًا وَالْأَعْلَىٰ بِأَعْيُنِنَا...»؛ به آنان از عذاب نزدیک (عذاب دنیا) پس از عذاب بزرگ (آخرت) می‌چشائیم... (۲). عذاب پست تر، عذاب رجعت است و عذاب بزرگتر، عذاب قیامت است. (۳)

۱۷- شیخ حسن بن سلیمان از کتاب خُطَبِ امیرالمؤمنین علیه السّلام خطبه طولانی اند را از آن حضرت روایت کرده است که آن حضرت در ضمن آن خطبه فرمودند:

ص: ۳۲۰

۱- اگر نبود کلام قدسی آن یگانه دوران و منادی وحدت حضرت امام خمینی S، خیلی از ناگفته‌های سیاهترین هفته تاریخ بعد از رحلت پیغمبر صلی الله علیه و آله و جنایات و ظلم‌هایی که به اهل بیت آن حضرت شد، مطرح می‌کردم، اما چه کنم قلم به اینجا رسید که...

۲- سوره سجده ۲۱/

۳- حق‌الیقین مجلسی ص ۳۶۴ به بعد.

ضبط نمی کند احادیث ما را مگر قلعه های حصین یا سینه های امین یا عقل های متین زرّین.

سپس فرمود: ای عجب و کل عجب از آنچه واقع خواهد شد در میان ماه جمادی و رجب.

پس مردی از شرطه الخمیس پرسید این چه تعجب است که می فرمائید؟ حضرت فرمود:

تعجب نکنم از آن که مرده ای چند، زنده خواهد شد و شمشیر بر سر زنده ها خواهند زد، به حق خداوندی که حبه را شکافته و گیاه را بیرون آورده و خلاق را خلق فرموده، گویا می بینم ایشان را که در میان بازارهای کوفه راه می روند و شمشیرهای برهنه بر دوش گذاشته باشند و بزنند بر دشمنان خدا و رسول و مؤمنان و...^(۱)

۱۸- مفضل بن عمر از امام صادق علیه السلام نقل می کند که آن حضرت فرمود: سیزده زن همراه قائم آل محمد علیهم السلام خواهند آمد.

عرض کردم: برای چه کاری؟ حضرت فرمودند:

به مداوای مجروحان و سرپرستی بیماران پرداخت، همانگونه که همراه رسول الله صلی الله علیه وآله بودند.

ص: ۳۲۱

۱- همان مدرک.

عرض کردم: آنها را برایم نام ببرید. حضرت فرمود:

قنواء دختر رشید هجری، ام ایمن، حنابه والبیّه، سمیه عمّار یاسر، زبیده، ام خالد احمسیّه، ام سعید حنفیه، صیانه ماشطه و ام خالد جهتیّه. (۱)

۱۹- امام باقر علیه السلام فرمود:

... چنین نیست، کسی که کشته شود با آن که در رختخواب مرده باشد، یکسان باشد و هر که در این دنیا کشته شود به ناچار برگردد تا مرگ را بپشد. (۲)

و در برخی از روایات آمده است کسانی که چهل صبح، دعای عهد را بخوانند و یا مانند سلمان فارسی اهل ولایت و معرفت باشند، خداوند او را از قبر بیرون خواهد آورد، تا در خدمت آن حضرت باشد. (۳)

۲۰- امام صادق علیه السلام فرمود:

ای مفضل! تو همراه چهل و چهار نفر زنده می شوی و همراه حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف خواهی

بود و تو در طرف راست قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف خواهی بود و امر و نهی می کنی. (۴)

ص: ۳۲۲

۱- بحار الانوار ج ۵۳ ص ۲۹

۲- همان مدرک ص ۹۵

۳- دلائل الامامه ص ۲۶۰

۴- رجال کشی ص ۴۰۲

از پشت شهر کوفه،^(۱) همراه قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف بیست و هفت مرد خارج می شوند، پانزده نفر از آنان جزو یاران حضرت موسی علیه السلام هستند، هفت نفر جزو اصحاب کهف هستند، یوشع بن نون، سلمان فارسی، ابودجانه انصاری، مقداد و مالک اشتر نیز جزو آنان هستند، پس این ها در خدمت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به عنوان یاران و فرمانروایان حکومتش خواهند بود.^(۲)

ث) رجعت در چه زمانی واقع می شود؟

آنچه از روایات ائمه معصومین علیهم السلام استفاده می شود، رجعت پس از ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و در آستانه رستاخیز است که عده ای بر می گردند و به اصطلاح قیامت صغری رخ می دهد. همانطور که شیخ حرّ عاملی رحمه الله که یکی از بزرگان شیعه در قرن دهم است می گوید:

مراد از رجعت در نزد ما همانا زندگی بعد از مرگ و پیش از قیامت است و همین معنی است که از لفظ رجعت به ذهن خطور می کند و دانشمندان بر آن تصریح کرده اند.^(۳)

ص: ۳۲۳

۱- شهر نجف.

۲- ارشاد مفید ج ۲ ص ۳۶۵

۳- الايقاظ من الهجعه، باب دوم.

و همچنین فقیه و متکلم توانای شیعه مرحوم شیخ مفید رحمه الله در این زمینه چنین می گوید:

خداوند شماری از ائمت محمد صلی الله علیه وآله را بعد از مرگشان و پیش از برپائی قیامت بر می انگیزد و این از خصوصیات مذهب آل محمد علیهم السلام می باشد و قرآن بر درستی آن گواهی می دهد. (۱)

ج) هدف از رجعت، قبل از ستاخیز عمومی انسان ها چیست؟

ممکن است انگیزه های مختلفی در این مشیت حکیمانه خداوند وجود داشته باشد، ولی ما به سه مورد آن اشاره می کنیم:

۱- رجعت به منظور مشاهده عزت اسلام و ذلت کفر است، بدین معنی که بازگشت به دنیا در زمانی به وقوع می پیوندد که دین خدا بر سراسر جهان حاکم شده، زمین و آنچه در آن است، در اختیار مؤمنان و خداجویان قرار گرفته و کفار و ستم پیشگان خوار و ذلیل گشته اند، بدیهی است که مشاهده این مقطع حساس از زمان آرزوی هر انسان دینداری است و او را شادمان و خرسند می کند، همچنانکه تبهکاران و کافران را به رنج و خشم می افکند و آنان را افسرده می سازد، از این رو خدای مهربان گروهی از انسان های با ایمان و شماری از کافران را (که آنان در اوج ایمان و اینان در

ص: ۳۲۴

پست ترین مرحله کفر قرار داشته اند) در آن روزگار به جهان باز می گردانند، تا آنان از دیدن شکوه و عظمت اسلام و حاکمیت مسلمانان به وجد آیند و اینان در اثر مشاهده شوکت و قدرت پیروان دین خدا خشمگین شوند و دریابند که وعده خدا حق بوده و کفر و باطل برای همیشه نابوده شده است.

۲- گذشته از این ممکن است افراد با ایمان در این بازگشت به مقاماتی دست یابند که فقط در موقع سیطره کامل اسلام، تحصیل آنها ممکن است، و همچنین می توان گفت: گناهکاران و کفار که در زمان رجعت به دنیا باز می گردند، از سران و پیشتازان کفر بوده اند و جز ارتکاب پلیدی و زشتی، پایمال کردن حقوق انسان ها، کشتار بی گناهان، غصب اموال مظلومان و ستمگری بر مجروحان کار دیگری از آنان سر نزده است، بدین جهت بار دیگر به جهان طبیعت باز می گردند تا سزای دنیائی بسیاری از گناهان خود را ببینند و مجازات های الهی در حق ایشان انجام گیرد. درست است که عذاب کامل و نهائی اینگونه افراد در روز قیامت تحقق می پذیرد، اما کیفرهای دنیوی خود نقشی اساسی در سازندگی و عبرت آموزی انسان ها دارند و نیز موجب خواری و ذلت و سرافکنندگی افرادی می شود که

روزگاری را با زورگوئی و ستمکاری و حق‌کشی به سر می‌بردند و کسی را یارای رویارویی با ایشان نبود. (۱)

۳-چنین به نظر می‌رسد که بازگشت مجدد این دو گروه به زندگی دنیا به منظور تکمیل یک حلقه تکاملی گروه اول

(مؤمنان) و چشیدن کفر دنیوی گروه دوم (کفار و مشرکان) است. به تعبیر دیگر گروهی از مؤمنان خالص که در مسیر تکامل معنوی با موانعی در زندگی روبرو شده‌اند و تکامل آنها ناتمام مانده است، حکمت الهی ایجاب می‌کند که سیر تکاملی خود را از طریق بازگشت به این جهان ادامه دهند، شاهد و ناظر حکومت جهانی حق و عدالت باشند و در بنای این حکومت شرکت جویند، چرا که شرکت در تشکیل چنین حکومتی از بزرگترین افتخارات است و به عکس، گروهی از منافقان و جباران سرسخت علاوه بر کیفر خاص خود در رستخیز باید مجازات هائی در این جهان، نظیر آنچه اقوام سرکشى مانند فرعونیان و عاد و ثمود و قوم لوط دیدند، ببینند و تنها راه آن، رجعت است. (۲)

چ) آیا اعتقاد به رجعت از ضروریات دین است به طوری که اگر کسی منکر آن شد کافر باشد؟

آیت الله العظمی مکارم شیرازی می‌گوید:

ص: ۳۲۶

۱- اقتباس از رجعت از دیدگاه عقل، قرآن و حدیث ص ۶۴

۲- اقتباس از تفسیر نمونه ج ۱۵ ص ۵۵۹

شیعه در عین اعتقاد به رجعت، که آنرا از مکتب ائمهٔ اهل بیت علیهم السّلام گرفته است، منکران رجعت را کافر نمی‌شمرد، چرا که رجعت از ضروریات مذهب شیعه است نه از ضروریات اسلام، بنابراین رشتهٔ اخوت اسلامی را با دیگران به خاطر آن نمی‌گسلد، ولی به دفاع منطقی از عقیدهٔ خود ادامه می‌دهد.^(۱)

همچنین مرحوم کاشف الغطاء و علامه محمدرضا مظفر^۱ در پاسخ به احمد امین مصری به این جهت اشاره کرده‌اند که شیعه بودن، ملازم با پذیرش رجعت نیست، به این معنا که اگر کسی منکر آن بود، شیعه نباشد.^(۲)

و علامه مجلسی رحمه الله در این زمینه می‌گوید:

رجعت بعضی از مؤمنان و بعضی از کافران و نواصب و مخالفان، متواتر است.^(۳) و انکارش موجب خروج از دین تشیع است نه خروج از دین اسلام، و رجعت امیرالمؤمنین و امام حسین علیهما السلام نیز متواتر است. بلکه از حضرت رسول صلی الله علیه و آله نیز متواتر است یا قریب به تواتر، و در سایر ائمه علیهم السّلام نیز احادیث صحیحه و معتبره بسیار وارد شده است، و اگر متواتر نباشد، به مرتبه ای رسیده است که اذعان باید کرد و انکار نباید کرد.

ص: ۳۲۷

۱- تفسیر نمونه ج ۱۵ ص ۵۶۱

۲- رک: اصل الشیعه و اصولها- عقاید الامامیه.

۳- قبلاً معنی تواتر و اقسام آن را توضیح دادیم.

اما خصوصیت های این رجعت ها معلوم نیست، که آیا با ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در یک زمان خواهد بود، یا بعد از آن خواهد بود، ولی از بعضی احادیث ظاهر می شود که به ترتیب زمان امامت رجعت خواهند کرد... (۱)

ح) از ظاهر برخی آیات استفاده می شود که قرآن، عقیده به رجعت را نفی می کند

ح) از ظاهر برخی آیات استفاده می شود که قرآن، عقیده به رجعت را نفی می کند، (۲) این مسأله با مباحثی که قبلاً ذکر کردیم چگونه قابل جمع است؟

اولاً؛ این آیه شریفه؛

«حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ، كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا...؛ آنها همچنان به راه غلط خود ادامه می دهند (تا زمانی که مرگ یکی از آنها فرا رسد، می گوید:

پروردگار من! مرا بازگردانید، شاید در آنچه ترک کردم) کوتاهی نمودم (عمل صالحی انجام دهم) ولی به او می گویند (چنین نیست! این سخنی است که او به زبان می گوید) و اگر باز گردد کارش همچون گذشته است و...» (۳)

درباره کسانی است که زندگی خود را با کفر و شرک گذرانده و هنگامی که مرگشان فرا رسیده از گذشته خود پشیمان شده، آرزوی

ص: ۳۲۸

۱- حق الیقین مجلسی ص ۳۵۴

۲- سوره های مؤمنون/۹۹، ۱۰۰- انبیاء/۹۵

۳- سوره مؤمنون/۹۹، ۱۰۰

بازگشت به دنیا و جبران کارهای ناروای خود را دارند و چنین گروهی با جواب منفی روبرو می شوند.

در حالی که قائلین به رجعت، هدف از این بازگشت را انجام عمل صالح نمی دانند و همانگونه که پیش از این توضیح داده شد، رجعت به عنوان پاداش دنیائی شماری از مؤمنان و کیفر این جهانی گروهی از کافران است. و بدیهی است که نفی بازگشت گروه اول، مستلزم نفی رجعت به این معنی نیست.

ثالثاً؛ در پاسخ آیه شریفه؛

«وَ حَرَامٌ عَلٰی قَوْمِهِ اَهْلِكُنَّاهُمْ اَوْ لَا يَرْجِعُوْنَ؛ و حرام است بر شهرها و آبادیهایی که (بر اثر گناه نابودشان کردیم) که به دنیا بازگردند، آنها هرگز باز نخواهند گشت.» (۱)

باید گفت: که در این آیه بازگشت همه کافران ممنوع شمرده نشده، بلکه تنها از گروهی سخن می گوید که به عذاب الهی گرفتار و نابود شده اند، بنابراین با این آیه نمی توان بر ممنوع بودن بازگشت همه کافران و گناهکاران (هرچند به اجل طبیعی در گذشته باشند) استدلال نمود، پس

ص: ۳۲۹

هرگاه بازگشت کنندگان در رجعت از گروه دوم (کسانی که به اجل طبیعی مرده اند) باشند، هرگز این آیه مانع از بازگشت آنان نیست.

و همچنین آیه یاد شده فقط از کفار سخن می گوید و درباره رجعت دیگر انسانها سکوت کرده است، با توجه به این نکات معلوم می شود که استدلال به این آیات بر ممنوعیت رجعت شگفت آور است. زیرا هدف از رجعت انجام عمل صالح و جبران گذشته کافران و تبهاران

نیست، بلکه آنان بدین جهت به دنیا بازگردانده می شوند که شکوه و عظمت مؤمنان را ببینند و سرافکننده بر گذشته تاریک خود افسوس خورند، یا از مشاهده این شوکت و جلال به خشم آیند. (۱)

خ) آیا عقیده به رجعت از یهودیت گرفته شده است یا نه؟

احمد امین مصری در کتاب فجرالاسلام خود می گوید:

عقیده به رجعت از یهودیت وارد مذهب شیعه شده است (۲) و این یک اصل اسلامی نیست.

اولاً یک چنین نسبتی، آنهم بدون ارائه مدرک از روش تحقیق و آداب مناظره به دور سات، ما در مباحث گذشته دلائل رجعت را از آیات قرآن و احادیث متواتر بیان کردیم، آیا با وجود این دلائل متقن و محکم و غیر قابل

ص: ۳۳۰

۱- رجعت از دیدگاه عقل، قرآن و حدیث ص ۶۹ به بعد.

۲- عقائد الامامیه مظفر ص ۷۱

تردید، جا دارد که عقیده رجعت را ساخته و پرداخته فکر یک یهودی مجهول الهویّه بنام عبدالله بن سباء بدانیم.

ثانیاً؛ اگر قول به رجعت از طریق عبدالله بن سباء منتشر شده است، پس خلیفه دوم که در لحظه مرگ پیامبر صلی الله علیه و آله بر عدم موت آن حضرت پافشاری می کرد و می گفت: او نمرده است، بلکه نزد پروردگار خود رفته و مانند موسی بن عمران علیه السلام نزد قوم خود باز می گردد، او این عقیده را از چه کسی آموخته بود.

ثالثاً؛ وجود یک چنین مردی (عبدالله بن سباء) که در اقطار کشور بزرگ اسلامی آزادانه می گشته و بذر فساد را در مجتمع آن روز می افشانده و در عین حال کوچکترین مزاحم و مخالفی برای او وجود نداشته است، خود از شگفتیهای تاریخ به شمار می رود، چگونه است که ابوذر صحابی بزرگ پیامبر صلی الله علیه و آله تنها به خاطر چند حمله حقّ، به فرمان حکام وقت از شهری به شهری روانه می گردد. و سرانجام به بیابان خشک ربنده تبعید می شود، اما فرزند سبا این یهودی فتنه انگیز بدون کمترین واهمه و نگرانی در سرزمین پهناور اسلامی به سیر و سیاحت پرداخته و عقاید نادرست خود را گسترش داده و مردم را به شورش و آشوب فرا می خواند، راستی آیا این خود گواهی بر افسانه ای بودن این مرد نیست؟ آنچه که تاریخ نگاران درباره

عبدالله بن سبا نوشته اند، گویای آن است که وی از نظر حکام وقت «افسد المفسدین» بوده است، ولی در کمال آزادی به نشر اندیشه های باطل خود می پرداخته و هرگز کسی متعرض وی نمی شده است و راستی این باور کردنی است؟

رابعاً؛ وجود چنین مرد افسانه ای از طریق مردی به نام «سیف بن عمرو بن تمیمی» در میان مؤرخان و راویان پخش شده است. و دانشمندان علم رجال بر این قول متفقند که سیف بن عمرو تمیمی شخصی دروغ پرداز، حدیث ساز و متهم به کفر و زندقه بوده و احادیث وی قابل اعتماد و استناد نیستند. (۱). (۲).

ص: ۳۳۲

۱- عبدالله بن سبا ج ۱ ص ۶۷-۷۱. اقوال صاحبان کتب رجال اهل سنت را آورده است.

۲- رجعت از دیدگاه عقل، قرآن و حدیث ص ۷۲

مصادر تحقیق و پژوهش

قرآن کریم

کلام خدا

نهج البلاغه

امیرالمؤمنین □

«آ»

آثار الباقیه

ابوریحان بیرونی

«الف»

اثبات الوصیّه

مسعودی

اثبات الهداه

شیخ حرّ عاملی

احتجاج

شیخ طبرسی

احمد بن اسحاق قمی

محمدجواد مهري

اختصاص

شیخ مفید

اسعاف الراغبین

ابن الصّبان

اصل الشيعه و اصولها

محمّد حسين كاشف الغطاء

اصول كافي

شيخ كليني

اعلام الوري

شيخ طبرسي

ايعان الشيعه

سيد محسن امين

اكمال الدين و اتمام

النعمة

شيخ صدوق

الارشاد

شيخ مفيد

الامام المهدي من المهد

الى الظهور

سيد محمّد كاظم قزويني

الامامه و التبصره

صدوق

الايضاح في الامه

شيخ مفيد

الايقاظ من الهجعه

شيخ حرّ عاملي

ص: ٣٣٣

البيان فى اخبار صاحب الزمان

گنجى شافعى

الهاوى للفتاوى

جلال الدين سيوطى

الذريعه الى تصانيف

الشيعة

آقابرگ تهرانى

الزام الناصب

شيخ على يزدى

الشيعة و الرجعه

محمّد رضا طبرسى

الصواعق المحرّقه

ابن حجر هيتمى

العبرى الحسان

شيخ على اكبر نهاوندى

الغدير

علامه امينى

الفصول المهمه

ابن صباغ مالكى

القول المختصر

احمد بن على هيثمى

الكنى و الالقاب

شيخ عباس قمى

المحجّه فيما نزل فى

القائم الحجّه

سيد هاشم بحرانى

المعجم البلدان

ياقوت حمودى

المعمرون و الوصايا

ابى حاتم سجستانى

الملاحم و الفتن

سيد بن طاووس

المهدى

آيت الله صدر

المهدى و المهدويه

احمد امين مصرى

اليواقيت و الجواهر

شعرانى

امامت و مهدويت

صافى گلپايگانى

انوار نعمانيه

سيد نعمت الله جزائري

«ب»

ص: ۳۳۴

بحار الانوار

علامه مجلسی

بشاره الاسلام

سید مصطفی کاظمی

بصائر الدرجات

حسن بن صفار

«ث»

تاریخ الامم و الملوك

طبری

تاریخ الخلفاء

جلال الدین سیوطی

تاریخ تحلیلی و سیاسی

اسلام

علی اکبر حسنی

تاریخ شیعه و فرقه های

اسلام

دکتر محمد جواد مشکور

تاریخ غیبت کبری

سید محمد صدر

تاریخ کامل

ابن اثير

تاريخ الايات

شرف الدين نجفى

تبصره الولى فى من رأى

القائم المهدي

سيد هاشمى بحرانى

تفسير الانوار التنزيل

ناصر بن عبدالله بيضاوى

تفسير الدر المنثور

جلال الدين سيوطى

تفسير القرآن العظيم

اسماعيل بن كثير دمشقى

تفسير المنار

محمّد رشيد رضا

تفسير الميزان

علّامه طباطبايى

تفسير برهان

سيد هاشم بحرانى

تفسير جامع البيان

محمّد بن جرير طبرى

تفسیر عیاشی

محمّد بن مسعود بن

عیاش

تفسیر کشاف

جاړالله زمخشری

ص: ۳۳۵

تفسیر مفاتیح الغیب

فخر رازی

تفسیر نمونه

مکارم شیرازی

تهذیب الاحکام

شیخ طوسی

«ج»

جزیره خضراء افسانه یا

واقعیات

علامه سید مرتضی

جعفر عاملی

جمال الاسبوع

سید بن طاووس

جنه المأوی

محدث نوری

«چ»

چشم به راه مهدی

جمعی از نویسندگان

«ح»

حضرت مهدی فروغ تابان

ولایت

محمّدی اشتهااردی

حقّ الیقین

علاّمه مجلسی

حقّ الیقین

شیر

«خ»

خصال

شیخ صدوق

خورشید مغرب

محمّد حکیمی

«د»

داد گستر جهان

ابراهیم امینی

دارالسلام

محدّث نوری

در کوی عاشقان

محمّد جواد مهري

دلائل الامامه

محمّد بن جریر طبری

ده انتقاد و پاسخ

شیخ مفید

ص: ۳۳۶

«ر»

رجال

نجاشی

رجعت از دیدگاه عقل،

قرآن و حدیث

حسن طارمی

رجعت از دیدگاه عقل،

قرآن و حدیث

حسن طارمی

روزگار رهائی

کامل سلیمان

روضه کافی

شیخ کلینی

ریاض المؤمنین

سید محمد میرلوحی

«س»

ستارگان درخشان

محمدجواد نجفی

سرزمین آرزوها

محمدجواد مهری

سفینه البحار

شیخ عباس قمی

سنن

ابی داود

سیمای آفتاب

حییب اله طاهری

«ش»

شرح نهج البلاغه

ابن ابی الحدید

شیعه پاسخ می دهد

سیدرضا حسینی نسب

«ع»

عبدالله بن سبا

علامه عسگری

عصر ظهور

علی کورانی

عقاید

شیخ صدوق

عقاید الامامیه

علامه مظفر

عقد الدرر في اخبار المنتظر

مقدّسى شافعى

ص: ٣٣٧

علل الشرايع

شيخ صدوق

«غ»

غيبت طوسی

شيخ طوسی

غيبت نعمانی

محمد بن ابراهيم

نعمانی

«ف»

فرائد المسطين

جوینی خراسانی

«ك»

كشف الغمه في معرفه

الائمه

على بن عيسى اربلي

كفايه الاثر

حافظ على بن الخزاز

قمي

كفايه الموحدين

سيداسماعيل طبري نوري

«م»

مجمع البيان

طبرسی

مجموعه کامل قصه های

قرآن

محمد جواد مهري

مرآت العقول

علامه مجلسی

مستدرک الوسائل

محدث نوری

مسند

احمد حنبل

مصباح كفعمی

شیخ ابراهیم كفعمی

معجم احادیث الامام

المهدی

جمعی از نویسندگان

مکیال المکارم

سید محمد تقی موسوی

ملاقات با امام زمان

سید حسن ابطحی

منتخب الاثر

صافی گلپایگانی

منتھی الآمال

شیخ عباس قمی

ص: ۳۳۸

مهدی انقلاب بزرگ

مکارم شیرازی

مهدی کیست

ابوطالب تجلیل

مهدی موعود

علی دوانی

«ن»

نجم الثاقب

محدّث نوری

نشانه های شگفت آور

آخرالزمان

محمّدجواد مهري

نشانه های ظهور او

خادمی شیرازی

نوید امن و امان

صافی گلپایگانی

«ی»

ینابیع الموده

قندوزی حنفی

یوم الخلاص

شيخ مفيد

ص: ٣٣٩

۱. درسنامه ولایت فقیه (بازشناسی اندیشه سیاسی اسلام در عصر غیبت و پاسخ به شبهات آن).
۲. گفتگوی افسران جوان با فرمانده (پیرامون جنگ نرم).
۳. مجموعه مقالات جنگ نرم.
۴. مجموعه کامل قصه های قرآن.
۵. راهنمای کشف موضوعات نهج البلاغه.
۶. ترجمه صحیفه سجادیه.
۷. ترجمه رساله الحقوق امام سجاد.
۸. کتابنامه صحیفه سجادیه.
۹. گلبرگ های مهدوی.
۱۰. نشانه های شگفت آور آخرالزمان.
۱۱. وصایای امام علی به جهان بشریت.
۱۲. سوغات مرگ (پیرامون مواد مخدر).
۱۳. در کوی عاشقان (ترجمه زیارت ناحیه مقدسه و جمکران).
۱۴. پروانگان عاشق (پیرامون شهداء).
۱۵. سرزمین آرزوها (پیرامون اماکن زیارتی عتبات عالیات).
۱۶. در سرزمین وحی (پیرامون حج و عمره).
۱۷. آثار و برکات نماز جمعه و جماعت.

۱۸. فضایل و برکات نماز شب.
۱۹. آثار و برکات روزه داری.
۲۰. آفتاب شیراز (شرح حال حضرت احمد بن موسی شاهچراغ).
۲۱. گوهرهای معنوی.
۲۲. نگین کرمانشاهان (شرح حال آیت الله سید مرتضیٰ نجومی).
۲۳. شیدای روح الله (شرح حال آیت الله حاج آقا مجتبیٰ حاج آخوند).
۲۴. خورشید خاوران (شرح حال فاضل تونی).
۲۵. مقدس اردبیلی دوم در دیار کرمانشاهان (زندگانی ملا عبدالله بشروی و نواده اش استاد بدیع الزمان فروزانفر)
۲۶. فرزندی از تبار زید شهید در دیار کرمانشاهان
۲۷. پرچمدار معارف علوی در عصر قاجار (شرح حال آقا محمد علی کرمانشاهی)
۲۸. کریمه اهل بیت، حضرت معصومه.
۲۹. پناه بی پناهان امام رضا.
۳۰. راهبردهای دولت عدالت.
۳۱. دختران، بهترین فرزندان.
۳۲. جوانی، بهترین دوران زندگی.
۳۳. سبک زندگی و بندگی (بازشناسی سبک زندگی از منظر قرآن و سنت).
۳۴. جهاد کبیراز منظر قرآن و سنت.

۳۵. سند مظلومیت سید الشهداء.
۳۶. رفتارشناسی تبلیغی پیامبر در قرآن و سنت.
۳۷. بازشناسی مکتب بهداشتی درمانی اسلام.
۳۸. جایگاه مسجد، بایدها و نبایدهای آن.
۳۹. جایگاه عفاف و حجاب در قرآن و سنت.
۴۰. تبار شناسی اهل حق و مبانی اعتقادی آنان.
۴۱. لحظه های حضور در پنج شهر مقدس عراق.
۴۲. لحظه های حضور در سرزمین وحی.
۴۳. فقیه مبارز و انقلابی (آیت الله شهید حاج آقا بهاء الدین محمدی عراقی).
۴۴. سردار علم و عمل (آیت الله العظمی شیخ حیدر قلی سردار کابلی).
۴۵. نابغه ای عجیب (آیت الله العظمی حاج شیخ حسن علامی).
۴۶. سیری در زندگانی خاندان جلیلی زنگنه کرکوکلی در دیار کرمانشاهان.
۴۷. پرچمدار مشروطه خواهی در دیار کرمانشاهان (آیت الله شیخ محمد مهدی فیض مهدوی).
۴۸. سلسله سادات مرعشیه در دیار کرمانشاهان .
۴۹. روستای سرماج کرمانشاهان (مرکز حکومت ۵۰ ساله آل حسنویه).
۵۰. رساله فی الخمس .
۵۱. رساله فی الغناء والموسیقی.

۵۲. رساله فی المهر.

۵۳. رساله ذبح شرعی با ابزار نوین.

و اما مقالات

۵۴. احمد بن اسحاق قمی در دیار کرمانشاهان.

۵۵. مدیریت منابع انسانی و توسعه آن.

۵۶. رفتارشناسی پیامبر اسلام در تحکیم مبانی وحدت.

۵۷. رفتارشناسی تبلیغی پیامبر در قرآن و سنت.

۵۸. مفهوم و روش های خدمت رسانی خرسند ساز در نیروهای مسلح.

۵۹. وظایف نویسندگان بسیجی در فرهنگ سازی اسلامی بسیجی در سطح جامعه.

۶۰. شخصیت، بینش و روش تاریخ نگاری ابوحنیفه دینوری.

۶۱. جهانی شدن فرهنگ ایثار و شهادت.

۶۲. مکان یابی دفن علی اصغر در منابع فریقین هشت سده نخست اسلام.

۶۳. موقعیت و بافت شهری، قبیله ای مکه هنگام ظهور اسلام.

۶۴. موقعیت و بافت شهری، قبیله ای مدینه هنگام ظهور اسلام.

۶۵. شعرای شیعه و نقش آنان در گسترش تشیع.

ص: ۳۴۳

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

